Jerome K. Jerome
ARTA DE A NU SCRIE UN ROMAN

Coperta: Corneliu Radu, Corina Roncea
Jerome K. Jerome *Novel Notes*
Ilustraţia copertei reproduce un detaliu din *The Picnic*, de James Tissot
Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate Editurii LEDA, parte componentă a GRUPULUI EDITORIAL CORINT
ISBN: 973-7624-06-8

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
JEROME, JEROME K.
Arta de a nu scrie un roman / Jerome K. Jerome; trad.: Lia Decei. — Bucureşti: Leda, 2006 ISBN 973-7624-06-8
I. Decei, Lia (trad.) 821.111-31=135.1
JEROME K. JEROME
Arta de a NU scrie un roman
Traducere de Lia Decei
LEDA
Lui Conan Doyle, prietenul mare la inimă, mare la suflet şi mare la trup.

PROLOG

Cu mulţi ani în urmă, în copilărie, locuiam într-o casă mare, situată pe o stradă lungă şi dreaptă, cu clădiri cenuşii, în partea de est a Londrei. Era o stradă zgomotoasă, aglomerată ziua, dar liniştită şi pustie noaptea, când felinarele cu gaz, puţine la număr şi îndepărtate unul de altul, erau mai degrabă un fel de faruri, iar paşii greoi ai poliţistului care patrula în cartier se auzeau când aproape, când departe, cu excepţia scurtelor momente în care paşii se opreau, odată cu poliţistul care se oprea să bată într-o uşă sau o fereastră ori să lumineze cu felinarul său o străduţă întunecată ce cobora spre fluviu.

Casa avea multe avantaje, aşa cum le explica tatăl

meu prietenilor, care se arătau miraţi că a ales o asemenea locuinţă, şi printre acestea se număra, în mica mea minte morbidă, şi acela că ferestrele din spate dădeau spre curtea unei biserici, foarte veche şi foarte populată. Adesea, noaptea, mă dădeam jos din pat şi mă căţăram pe scrinul de stejar din faţa ferestrei dormitorului meu şi de acolo mă uitam în jos, la pietrele cenuşii de momânt, întrebându-mă dacă umbrele care se târau printre ele nu erau cumva fantome – fantome pământii care îşi pierduseră albul natural din cauza şederii îndelungate în oraşul plin de fum şi se murdăriseră, ca zăpada care acoperea uneori cimitirul.

îmi spuneam că erau fantome şi am ajuns, cu timpul, să le privesc cu prietenie. Mă întrebam ce gândeau când vedeau literele şterse de vreme ale propriilor nume pe pietrele de mormânt, dacă îşi aminteau cine erau şi dacă îşi doreau să se trezească din nou la viaţă sau se simţeau mai fericite aşa cum erau. Dar asta părea o idee destul de tristă.

într-o noapte, în timp ce stăteam acolo, am simţit atingerea unei mâini pe umăr. Nu m-am speriat, pentru că era o mână uşoară, blândă, pe care o cunoşteam foarte bine, aşa că mi-am lipit obrazul de ea.

— Ce face oare aici copilul ăsta neascultător? Să-l pedepsesc?

Şi o altă mână îmi atinse celălalt obraz şi am simţit nişte bucle moi amestecându-se cu ale mele.

— Mă uit la fantome, mamă, am răspuns. Sunt tare multe acolo, jos. Apoi am adăugat, gânditor: Oare cum e să fii fantomă?

Mama nu a spus nimic, dar m-a luat în braţe şi m-a dus înapoi în pat. Apoi, aşezându-se pe marginea patului, ţinându-mi mâna în mâna ei – erau la fel de mici – a început să cânte cu vocea aceea joasă, mângâietoare, care m-a făcut întotdeauna să simt, auzind-o, că vreau să fiu un băiat bun, un cântec pe care obişnuia să mi-l cânte adeseori şi pe care nu l-am mai auzit niciodată cântat de nimeni şi nici nu am simţit nevoia să-l aud.

însă în timp ce cânta, am simţit pe mână ceva care m-a făcut să mă ridic în capul oaselor şi să mă uit insistent la ochii ei. A râs, un râs mai degrabă straniu, frânt, m-am gândit, şi mi-a spus că nu are nimic, să mă întind şi să mă culc. Aşa că m-am întins înapoi în pat şi am închis ochii, dar nu am reuşit să înţeleg ce o făcuse să plângă.

Biata mea mamă era convinsă, bazându-se, evident, mai degrabă pe o credinţă înnăscută decât pe observaţie, că toţi copiii erau îngeri şi că, în consecinţă, era nevoie în mod excepţional de ei într-un alt loc, unde îngerii au mai multe posibilităţi, ceea ce făcea ca existenţa lor în această lume să fie dificilă şi nesigură. Ceea ce îi spusesem despre fantome probabil că făcuse să i se rupă inima iubitoare, o înspăimântase în acea noapte şi, tare mă tem, în multe alte nopţi de atunci încolo.

Pentru că o bună bucată de vreme după aceea am observat privirea mamei fixată asupra mea. Mă urmărea atent mai ales în timpul mesei şi, în aceste ocazii, pe măsură ce mâneam, faţa ei căpăta o expresie de satisfacţie şi de uşurare.

Odată, în timpul cinei, am auzit-o şoptindu-i tatălui meu (copiii nu sunt chiar atât de surzi cum cred cei mari):

— Mi se pare că mănâncă destul de bine.

— Mănâncă! a replicat tata, pe acelaşi ton. Dacă va muri de ceva, va fi de prea multă mâncare.

Scumpa mea mamă se mai linişti şi, pe măsură ce zilele treceau, a ajuns să creadă că fraţii mei, îngerii, s-ar putea să consimtă să se descurce fără mine mai mult timp; iar eu, despărţindu-mă de copilul cu imaginaţia bântuită de fantome, am devenit, în decursul timpului, adult şi am încetat să mai cred în fantome, ca şi în multe alte lucruri în care, poate, ar fi bine să creadă un bărbat.

Dar amintirea acelui cimitir sumbru şi a umbrelor care locuiau acolo mi-a revenit în minte cât se poate de vie zilele trecute, căci m-am simţit ca o fantomă care alunecă pe străzile tăcute pe care am trecut altădată grăbit şi plin de viaţă.

Într-un sertar în care nu mai umblasem de multă

vreme, am descoperit, din întâmplare, un volum prăfuit, un manuscris, care purta următoarea etichetă pe coperta cafenie, roasă de vreme: *Note de roman*. Parfumul unor zile de mult apuse persista între paginile cu colţurile îndoite; şi, în timp ce se afla în faţa mea, mi-au revenit în memorie nopţile de vară – nu foarte îndepărtate, poate, dacă numeri anii, dar tare, tare departe dacă măsori Timpul cu sentimentele – când patru prieteni alcătuiau acest volum, patru oameni care nu vor mai sta niciodată împreună. Cu fiecare pagină mototolită pe care o întorceam, convingerea neplăcută că eram o fantomă s-a întărit. Scrisul era al meu, dar cuvintele erau ale unui străin şi, pe măsură ce citeam, mă întrebam: Eu am gândit oare asta? Chiar am sperat asta? Eu am plănuit asta? Eu am luat hotărârea asta? Oare aşa arată viaţa în ochii unui tânăr? Nu ştiam dacă să zâmbesc sau să oftez.

Cartea era o compilaţie, pe jumătate jurnal, pe jumătate memorandum. Acolo se aflau multe reflecţii, multe discuţii, şi din ele – selectând ceea ce părea potrivit, adăugând, schimbând şi aranjând – am alcătuit capitolele care urmează.

Faptul că aveam dreptul să o fac mi-a mulţumit conştiinţa, una excepţional de pedantă. Dintre cei patru autori, cel pe care l-am numit „MacShaughnassy” a renunţat la dreptul asupra tuturor lucrurilor cu excepţia celor trei metri de pământ ars de soare din veldtul african; în timp ce de la cel pe care l-am desemnat drept „Brown” nu am împrumutat decât foarte puţin, iar puţinul pot pretinde că mi l-am însuşit datorită meritelor artistice cu care l-am înfrumuseţat. Într-adevăr, luând câteva dintre ideile sale plate şi dându-le o formă interesantă, nu i-am făcut oare un bine, întorcându-i astfel răul făcut? Pentru că, alunecând de pe culmile ambiţiei nemăsurate a tinereţii, a căzut tot mai jos, pas cu pas, până ce a ajuns critic şi, prin urmare, inamicul meu natural. Oare nu el a fost cel care, în paginile unui anumit jurnal ambiţios, dar de mică circulaţie, m-a numit „Arry” (fără „H”, pungaşul sarcastic) şi dispreţul său pentru vorbitorii de limbă

engleză se baza în mare parte pe faptul că unii dintre ei îmi citeau cărţile? Dar pe vremea în care locuiam în Bloomsbury şi mergeam la premiere ne credeam tare deştepţi.

De la „Jephson” am o scrisoare, datând de pe vremea când se afla undeva în Queensland.

„Fă ce vrei, dragul meu”, scria el, „atât timp cât nu mă implici şi pe mine. Îţi mulţumesc pentru regretele măgulitoare, dar nu le pot împărtăşi. Nu am fost niciodată potrivit pentru o carieră literară. Norocul meu, după cum am descoperit cu timpul. Alţii nu şi-au dat seama de asta. (Nu mă refer la tine, bătrâne. Am citit tot ce ai scris şi îmi place foarte mult. Iarna, timpul trece greu aici şi ne bucurăm de aproape orice.) Viaţa asta mi se potriveşte mai bine. îmi place să călăresc şi să simt soarele mângâindu-mi pielea. Şi mai sunt copiii care cresc pe lângă noi, lucrătorii de care trebuie să ai grijă, şi toate celelalte. îndrăznesc să spun că ţie ţi se pare banală această viaţă lipsită de preocupări intelectuale, dar mie îmi oferă mai multe satisfacţii decât ar putea să o facă vreodată scrierea unor cărţi.

în afară de asta, sunt oricum prea mulţi scriitori. Lumea este prea ocupată să citească şi să scrie, nu mai are timp să gândească. Sigur, ai să-mi spui că o carte înseamnă gânduri, dar acesta nu este decât jargonul presei. Vino aici, bătrâne, stai cum stau eu uneori zile şi nopţi singur, doar cu vitele proaste, pe o insulă de pământ, uitându-te la cerul nemărginit de deasupra, şi vei afla că nu este aşa. Ceea ce gândeşte un om – ce gândeşte cu adevărat – se află înlăuntrul lui şi creşte în tăcere. Ceea ce scrie un om în cărţi sunt gândurile pe care doreşte să se creadă că le gândeşte.”

Bietul Jephson! Promitea atât de mult la un moment dat! Dar a avut întotdeauna idei ciudate.

CAPITOLUL I

Atunci când, întorcându-mă acasă după o seară petrecută fumând o pipă cu prietenul meu Jephson, am informat-o pe soţia mea că aveam de gând să scriu un

roman, aceasta mi-a comunicat că este încântată de idee. Mi-a spus că s-a întrebat adesea de ce nu m-am gândit să o fac.

— Uite, a adăugat, cât de stupide sunt toate romanele din ziua de azi; sunt sigură că ai putea şi tu să scrii unul. (Ethelbertha avea intenţia să-mi facă un compliment, sunt convins de asta; dar uneori nu reuşeşte să se exprime cum trebuie şi face ca totul să fie confuz.)

Totuşi, când i-am spus că prietenul meu Jephson urma să mă ajute, a zis: „Oh”, pe un ton oarecum plin de îndoială. Când i-am explicat, mai târziu, că Selkirk Brown şi Derrick MacShaughnassy mă vor ajuta şi ei, a replicat: „Oh”, pe un ton care nu conţinea nicio urmă de îndoială şi din care reieşea în mod clar că interesul ei faţă de chestiunea respectivă, ca schemă practică, se evaporase cu totul.

îmi închipui că faptul că toţi cei trei colaboratori ai mei erau burlaci ne diminua oarecum şansele de succes, după părerea Ethelberthei. împotriva clasei burlacilor are prejudecăţi bine înrădăcinate. Ea crede că un bărbat care nu are suficient bun-simţ pentru a dori să se însoare sau, dacă are, nu se străduieşte destul de mult pentru a o face dovedeşte fie slăbiciunea intelectului, fie depravare naturală, prima variantă făcând victima incapabilă, iar a doua nepotrivită nici măcar să devină un romancier cu adevărat valoros.

Am încercat să o fac să înţeleagă avantajele deosebite ale planului nostru.

— Vezi tu, i-am explicat, romanul obişnuit, banal, conţine de fapt ideile unei singure persoane. La acest roman vor lucra patru bărbaţi inteligenţi. Publicul va reuşi, prin urmare, să obţină gândurile şi opiniile a patru autori, la preţul cerut de obicei pentru vederile unui singur autor. Dacă cititorul britanic îşi cunoaşte interesul, va comanda această carte din vreme, pentru a evita o dezamăgire. O asemenea ocazie s-ar putea să nu se iveasdă decât peste câţiva ani.

Ethelbertha a fost de acord.

— în plus, am continuat, din ce în ce mai entuziasmat pe măsură ce reflectam la chestiunea respectivă, această lucrare va fi un adevărat chilipir şi în alt mod. Nu avem de gând să punem pe hârtie numai ideile noastre de fiecare zi. Vom aduna în acest roman toată inteligenţa şi înţelepciunea fiecăruia dintre noi; cu condiţia să le poată cuprinde. Nu avem intenţia să mai scriem un alt roman după acesta. De altfel, nu vom mai fi în stare; nu vom mai avea nimic altceva de spus. Lucrarea aceasta ne va epuiza cu adevărat. Vom pune în acest roman tot ce ştim.

Ethelbertha a tăcut, dar şi-a spus ceva în sinea ei; apoi a remarcat, cu voce tare, că presupunea că va fi vorba de un singur volum.

M-am simţit jignit de ironia ascunsă în spatele acestei afirmaţii. I-am spus cât se poate de clar că exista deja un corp numeros de oameni special instruiţi pentru a nu face nimic altceva decât observaţii dezagreabile referitoare la autori şi operele lor – o îndatorire pe care, atât cât puteam eu aprecia, sunt în stare să o ducă la îndeplinire fără niciun ajutor din partea unor amatori. Şi am sugerat că, în casa sa, un om de litere doreşte să respire o atmosferă ceva mai plină de simpatie.

Ethelbertha a replicat că ştiam foarte bine ce vrea ea să zică. A spus că nu se gândea la mine şi că Jephson era, fără îndoială, un om destul de sensibil (Jephson este logodit), dar că nu vedea ce rost are să atragem în treaba asta jumătate de parohie. (Nimeni nu a sugerat că vom atrage în treaba asta „jumătate de parohie”. Ethelbertha obişnuia să exagereze.) Considera că este absurdă presupunerea că Brown şi MacShaughnassy ar putea fi de vreun folos. Ce ar putea să ştie despre viaţă şi natura umană doi burlaci lipsiţi de experienţă? În ceea ce-l priveşte pe MacShaughnassy în particular, ea era de părere că dacă am vrea să scoatem de la el tot ce ştia şi l-am putea determina să rămână la subiect, ar trebui să rezumăm totul în aproximativ o pagină.

Această apreciere a soţiei mele asupra cunoştinţelor lui MacShaughnassy este rezultatul unei reacţii. Prima

dată când s-au întâlnit, s-au înţeles de minune; şi când m-am întors în salon după ce l-am condus până la poartă, primele ei cuvinte au fost:

— Ce om minunat este acest domn MacShaughnassy! Pare să ştie tare multe despre orice subiect.

Este o descriere exactă a lui MacShaughnassy. Pare că ştie grozav de multe lucruri. Posedă mai multe informaţii decât orice alt om pe care l-am cunoscut. Ocazional, informaţiile sunt corecte, dar, în general, sunt remarcabile pentru minunata lor inexactitate. De unde le obţine este un secret pe care nimeni nu a reuşit să-l dezlege.

Ethelbertha era foarte tânără când ne-am căsătorit. (îmi amintesc că primul nostru măcelar era cât pe ce să o piardă de clientă pentru totdeauna pentru că i-a spus „Domnişoară” şi a rugat-o să-i transmită un mesaj mamei ei. A venit acasă plângând. Spunea că probabil nu era potrivită pentru rolul de soţie, dar nu vedea de ce era necesar să i se comunice acest lucru de către negustori.) Era, fireşte, destul de lipsită de experienţă în treburile casnice şi, simţind bine acest lucru, îi era recunoscătoare oricui îi dădea anumite indicii şi sfaturi utile. Când a apărut MacShaughnassy, i s-a părut un fel de doamnă Beeton[1]. Ştia tot ce trebuie ştiut într-o casă, de la metoda ştiinţifică de a curăţa un cartof la vindecarea spasmelor la pisici, iar Ethelbertha îi stătea la picioare, la figurat vorbind, şi aduna într-o seară suficiente informaţii pentru a face casa de nelocuit timp de o lună.

A învăţabo cum trebuie să aprindă focul. Spunea că felul în care este aprins de obicei focul în această ţară contravine tuturor legilor firii şi i-a arătat cum procedau tătarii din Crimeea sau un alt loc în care ştiinţa aprinderii focului este o adevărată artă. I-a dovedit ce imensă economie de timp şi de bani, fără a mai vorbi de cărbuni, poate fi realizată prin adoptarea sistemului tătarilor din

1 Isabella Beeton (1836-1865) — autoarea cărţii The Book of Household Management, bine cunoscut ghid destinat gospodinelor din epoca victoriană (n.tr.).

Crimeea; a învăţat-o pe loc, iar Ethelbertha a coborât imediat şi i-a explicat fetei în casă.

Amenda, „fata noastră la toate”, era o tânără foarte nepăsătoare şi, în anumite privinţe, o servitoare model. Nu discuta niciodată în contradictoriu. Nu părea să aibă păreri personale. Accepta ideile noastre fără să comenteze şi le punea în aplicare cu o asemenea precizie pedantă şi o asemenea lipsă de orice simţ al responsabilităţii în ceea ce priveşte rezultatul, încât regulile casei noastre aveau un iz cu adevărat cazon.

în ocazia de faţă, a rămas impasibilă în timp ce i-a fost expusă metoda MacShaughnassy de aprins focul. Când Ethelbertha a terminat, a spus doar atât:

— Aşa vreţi să fac focul?

— Da, Amenda, aşa vom aprinde focul pe viitor, dacă nu ai nimic împotrivă.

— Foarte bine, doamnă, a replicat Amenda, cu o nepăsare perfectă.

Şi cu asta au epuizat subiectul în seara aceea.

A doua zi dimineaţa, când am coborât în bucătărie, am găsit masa aranjată pentru micul dejun, dar pe ea nu se zărea nimic de mâncare. Am aşteptat. Au trecut zece minute... un sfert de oră... douăzeci de minute. Apoi Ethelbertha a sunat din clopoţel. Amenda a apărut, calmă şi respectuoasă.

— Ştii că ora la care luăm micul dejun este opt şi jumătate, Amenda?

— Da, doamnă.

— Ştii că acum este aproape nouă?

— Da, doamnă.

— Ei bine, micul dejun nu e gata?

— Nu, doamnă.

— Şi va fi gata vreodată?

— Ei bine, doamnă, a răspuns Amenda, pe un ton de o sinceritate dezarmantă, ca să spun drept, eu una nu cred că va fi gata vreodată.

— De ce, mă rog? Nu s-a aprins focul?

— Ba da, de aprins s-a aprins.

— Şi de ce nu ai pregătit micul dejun?

— Pentru că, înainte de a apuca să te întorci cu spatele, se stinge din nou.

Amenda nu făcea niciodată declaraţii din proprie iniţiativă. Răspundea la întrebările care i se puneau şi apoi amuţea. Într-un rând, înainte să-i înţeleg ciudăţeniile, am strigat-o de sus – ea era la parter – şi am întrebat-o dacă ştie cât e ceasul.

— Da, domnule, mi-a răspuns.

Şi a dispărut înapoi în bucătărie. După treizeci de secunde sau cam aşa ceva, am strigat-o din nou.

— Amenda, am spus, cu reproş în glas, acum zece minute te-am rugat să-mi spui cât e ceasul.

— Da, domnule? a întrebat ea, amabilă. Vă rog să mă iertaţi. Am crezut că mă întrebaţi dacă ştiu cât e ceasul. E patru şi jumătate.

Ethelbertha a spus că va coborî şi va aprinde ea însăşi focul şi i-a cerut Amendei să o urmeze ca să vadă cum procedează. Experimentul mă interesa, aşa că le-am urmat şi eu. Ethelbertha şi-a suflecat mânecile şi s-a pus pe treabă. Amenda şi cu mine o priveam.

După vreo jumătate de oră, Ethelbertha a renunţat, înfierbântată, murdară şi uşor iritată. Soba avea aceeaşi expresie rece, cinică pe care o avusese când ne întâmpinase la intrare.

Apoi am încercat eu. Sincer, mi-am dat silinţa, hram nerăbdător şi dornic să reuşesc. în primul rând, doream să iau micul dejun. în al doilea, doream să pot spune că am reuşit să o fac. Mi se părea că a aprinde un foc aranjat cum era acela ar fi fost o faptă cu care se putea mândri orice fiinţă umană. Să aprinzi un foc în împrejurări obişnuite nu este o sarcină prea uşoară; dar să o faci în felul acesta, handicapat de regulile lui MacShaughnassy, era, aşa simţeam, o realizare la care te puteai gândi cu plăcere. Dacă aş fi reuşit, îmi spuneam, m-aş fi dus prin vecini şi m-aş fi lăudat cu asta.

Însă nu am reuşit. Am aprins diferite alte lucruri, inclusiv covorul din bucătărie şi mâţa, care a venit să dea

târcoale, adulmecând, dar materialele din sobă păreau să fie ignifuge.

Ethelbertha şi cu mine ne-am aşezat de o parte şi de alta a vetrei noastre triste, ne-am uitat unul la altul şi ne-am gândit la MacShaughnassy, până când Amenda a pus capăt disperării noastre cu una dintre acele sugestii practice ale ei pe care ni le arunca din când în când pentru a le accepta sau nu, după cum doream.

— Poate că, a spus ea, ar fi bine să îl aprind după metoda veche – doar azi.

— Fă-o, Amenda, a spus Ethelbertha, ridicându-se. Şi a adăugat: Cred că de acum înainte îl vom aprinde după vechea metodă, Amenda, dacă eşti de acord.

Altă dată, MacShaughnassy ne-a arătat cum să facem cafeaua – după metoda arabă. Arabia trebuie să fie o ţară tare murdară dacă se face des cafea acolo. A murdărit două cratiţe, trei ibrice, o faţă de masă, o râzătoare pentru nucşoară, un covoraş din faţa căminului, trei ceşti şi pe el. A făcut cafea pentru două persoane – nu îndrăznesc să mă gândesc ce anume ar fi fost necesar în cazul unei petreceri.

MacShaughnassy a atribuit faptul că nu ne-a plăcut cafeaua preparată de el gustului nostru alterat – rezultatul unei îndelungate îngerări a unui articol de calitate inferioară. El însuşi a băut ambele ceşti şi după aceea a plecat acasă cu o birjă.

îmi amintesc că pe vremea aceea avea o mătuşă, o misterioasă doamnă în vârstă, care locuia într-o casă retrasă, de unde provoca neajunsuri incalculabile prietenilor lui MacShaughnassy. Ceea ce nu ştia el – unul sau două lucruri în care *nu* era o autoritate – ştia această mătuşă.

— Nu, spunea el cu o candoare plină de farmec, nu vă pot da un sfat în legătură cu acest lucru. Dar, adăuga, am să vă spun ce-am să fac. Am să-i scriu mătuşii mele şi am s-o întreb.

Şi, după o zi sau două, venea din nou, aducând cu sine sfatul mătuşii. Dacă erai tânăr şi lipsit de experienţă

sau neghiob din naştere, probabil urmai acest sfat.

Odată ne-a trimis, prin MacShaughnassy, o reţetă pentru exterminarea gândacilor negri de bucătărie. Locuiam într-o casă veche şi foarte pitorească; dar, aşa cum se întâmplă în cazul celor mai multe case vechi şi pitoreşti, avantajele erau în general exterioare. în structura clădirii existau multe găuri, crăpături şi fisuri. Broaştele, care se rătăceau şi o luau în direcţia greşită, se trezeau dintr-odată în mijlocul sufrageriei noastre, neîndoielnic la fel de surprinse şi supărate ca şi noi. O companie numeroasă de şoareci şi şobolani, tare pasionaţi de exerciţiile fizice, transformaseră locul în sală de gimnastică, iar după ora zece bucătăria noastră se preschimba în clubul gândacilor negri. Ieşeau din podea şi din pereţi şi zburdau fără griji şi nepăsători până dimineaţa.

Faţă de şoareci şi şobolani, Amenda nu avea nimic de obiectat. Spunea că îi face plăcere să se uite la ei. Dar avea prejudecăţi în legătură cu gândacii de bucătărie. De aceea, atunci când soţia mea a informat-o că mătuşa lui MacShaughnassy îi dăduse o reţetă infailibilă pentru anihilarea lor, s-a bucurat.

Am cumpărat materialele, am preparat amestecul şi l-am împrăştiat. Gândacii de bucătărie l-au consumat. Se pare că le-a plăcut. L-au mâncat pe tot şi au fost evident vexaţi că nu era mai mult. Dar nu au murit.

I-am comunicat aceste fapte lui MacShaughnassy. A zâmbit, mai degrabă sinistru, şi a spus pe un ton jos, plin de înţelesuri:

— Lăsaţi-i să mănânce!

Se părea că era una dintre acele otrăvuri lente şi insidioase. Nu omora gândacul imediat, ci îi submina constituţia. Zi după zi, acesta slăbea şi se ofilea, fără a fi în stare să spună ce se întâmplă cu el, până ce, într-o bună dimineaţă, aveam să intrăm în bucătărie şi să-l găsim zăcând acolo, rece şi ţeapăn.

Prin urmare, am preparat mai mult din amestecul acela şi l-am împrăştiat în fiecare seară, iar gândacii de

bucătărie din toată parohia au dat năvală. în fiecare noapte veneau tot mai mulţi. Şi-au adus toţi prietenii şi toate rudele. Gândacii străini – gândaci din alte familii, fără niciun drept asupra noastră – au auzit despre amestecul preparat de noi şi au venit în hoarde, încercând să-l fure de la gândacii noştri. După o săptămână, ademenisem în bucătăria noastră toţi gândacii care nu erau infirmi de pe o rază de mai multe mile.

MacShaughnassy a spus că era un lucru bun. Puteam curăţa toată suburbia dintr-o lovitură. Gândacii mâncau deja otrava de zece zile, iar el susţinea că sfârşitul nu putea fi departe. M-am bucurat să aud asta, deoarece începeam să consider această ospitalitate nelimitată destul de costisitoare. Otrava pe care le-o ofeream era scumpă, iar ei erau mari mâncăi.

Am coborât să vedem cum se simt. MacShaughnassy credea că arătau bizar şi era de părere că sunt pe ducă. Eu, unul, nu pot spune decât că nu-mi doresc să văd vreodată nişte gândaci de bucătărie mai sănătoşi.

Unul, este adevărat, a murit chiar în seara aceea. A fost detectat în timp ce încerca să o şteargă cu o cantitate nepermis de mare de otravă şi alţi trei sau patru l-au atacat cu sălbăticie şi l-au omorât.

însă a fost singurul, atât am descoperit eu, pentru care reţeta lui MacShaughnassy s-a dovedit fatală. Cât despre ceilalţi, s-au îngrăşat şi au devenit mai lucioşi. Unii dintre ei, într-adevăr, au început să ia proporţii. Le-am rărit rândurile totuşi, cu ajutorul unui preparat dintr-un magazin obişnuit. Dar în casa noastră se stabiliseră atât de mulţi, atraşi de otrava lui MacShaughnassy, încât nu mai aveam nicio speranţă că îi vom extermina vreodată.

Nu am mai auzit în ultima vreme de mătuşa lui MacShaughnassy. Probabil că unul dintre prietenii intimi ai lui MacShaughnassy i-a aflat adresa, s-a dus acolo şi a ucis-o. Dacă s-a întâmplat aşa, aş vrea să-i mulţumesc.

Acum câtăva vreme, am încercat să-l vindec pe MacShaughnassy de pasiunea lui fatală de a da sfaturi, repetându-i o poveste foarte tristă pe care mi-a spus-o un

gentleman pe care l-am întâlnit în tren în America. Călătoream de la Buffalo la New York şi, dintr-odată, mi-am dat seama că aş putea să fac mai interesantă călătoria coborând din tren la Albany şi parcurgând restul distanţei pe apă. Nu ştiam însă cum circulă vapoarele şi nu aveam niciun ghid cu mine. M-am uitat în jur după cineva de la care să cer informaţii. Lângă fereastra alăturată stătea un domn în vârstă, care citea o carte cu o copertă familiară mie. Mi-am zis că este un om inteligent şi l-am abordat.

— îmi cer iertare că vă întrerup, am spus, aşezându-mă în faţa lui. Aţi putea să-mi daţi vreo informaţie în legătură cu vapoarele care circulă între Albany şi New York?

— Ei bine, mi-a răspuns, privindu-mă cu un zâmbet plăcut, există numai trei linii de vapoare. Este linia Heggarthy, însă merge numai până la Catskill. Sunt apoi vapoarele companiei Poughkeepsie, care circulă din două în două zile. Sau există ceea ce noi numim navigaţia pe canal.

— Oh, am spus. Pe care mă sfătuiţi să...

A sărit în picioare cu un strigăt şi s-a uitat la mine de sus, cu o strălucire în ochi care era cu siguranţă ucigătoare.

— Ticălosule! şuieră, cu voce joasă, plină de furie. Asta ţi-e jocul, nu-i aşa? Am să-ţi dau eu ceva pentru care vei avea nevoie de sfaturi.

Şi scoase un revolver cu şase cartuşe.

M-am simţit rănit în amorul-propriu. Am mai simţit că dacă întrevederea se prelungea, aş fi fost rănit şi în alt fel. Aşa că l-am părăsit fără niciun cuvânt şi m-am îndreptat către celălalt capăt al vagonului, unde m-am adăpostit între o doamnă solidă şi uşă. încă mai meditam asupra incidentului, când, ridicându-mi privirea, l-am zărit pe prietenul meu mai vârstnic îndreptându-se spre mine. M-am ridicat şi am pus mâna pe mânerul uşii. Nu trebuia să mă găsească nepregătit. însă cl a zâmbit, liniştitor, şi mi-a întins mâna.

— M-am gândit, mi-a spus, că am fost poate cam

nepoliticos. Aş vrea să vă explic, dacămii permiteţi. Cred că, după ce veţi auzi povestea mea, veţi înţelege şi mă veţi ierta.

Avea ceva care m-a făcut să am încredere. Am găsit un colţ liniştit în vagonul pentru fumători. Eu am cerut un coktail cu whisky, iar el a comandat o băutură ciudată, invenţie personală. Ne-am aprins trabucurile şi a început să povestească.

— Acum treizeci de ani, a spus, eram un tânăr cu o mare încredere în sine şi cu dorinţa de a face bine semenilor săi. Nu îmi imaginam că sunt un geniu. Nici măcar nu mă consideram excepţional de inteligent sau de talentat. însă aveam impresia şi, cu cât urmăream faptele semenilor mei, bărbaţi şi femei, cu atât eram mai sigur de asta, că posedam un neobişnuit, remarcabil bun-simţ practic. Conştient de acest lucru, am scris o cărticică, pe care am intitulat-o *Cum să fii fericit, sănătos şi înţelept*, şi am publicat-o pe cheltuiala mea. Nu căutam să obţin profit. Voiam pur şi simplu să fiu util.

Cartea nu a făcut senzaţia pe care o anticipasem. S-au vândut vreo două sau trei sute de exemplare şi apoi vânzarea practic a încetat.

Mărturisesc că la început am fost dezamăgit. Dar, după o vreme, mi-am spus că dacă oamenii nu voiau să-mi urmeze sfaturile, ei aveau de pierdut, nu eu, şi nu m-am mai gândit la asta.

într-o dimineaţă, cam după un an, mă aflam în biroul meu. La un moment dat, a intrat servitorul şi m-a anunţat că jos mă aştepta un bărbat care voia foarte mult să mă vadă.

Am cerut să fie trimis sus şi omul a urcat.

Era un bărbat obişnuit, dar faţa lui avea o expresie deschisă, inteligentă şi era foarte respectuos. I-am făcut semn să ia loc. A luat un scaun şi s-a aşezat pe marginea acestuia.

„Sper că mă veţi ierta pentru că dau buzna, domnule”, a început el, şovăielnic, învârtindu-şi pălăria în mâini. „Am făcut cale de mai bine de două sute de mile ca

să vă văd, domnule.”

I-am spus că sunt măgulit, iar el a continuat: „Mi s-a spus, domnule, că dumneavoastră sunteţi gentlemanul care a scris cărticica aceea, *Cum să fii fericit, sănătos şi înţelept*.”

A rostit cele trei cuvinte încet, zăbovind cu drag asupra fiecăruia. Am recunoscut.

„Ah, este o carte minunată, domnule”, a continuat el. „Nu sunt dintre cei care judecă singuri – să nu mai vorbim –, dar ştiu destule ca să-i recunosc pe cei care o fac şi, când am citit cărticica aceea, mi-am spus în sinea mea: Josiah Hackett (acesta-i numele meu, domnule), dacă ai vreo îndoială, nu-ţi bate capul ăla al tău sec, căci n-o să te înveţe de bine; du-te la domnul care a scris cărticica şi cere-i sfatul. Este un gentleman bun la suflet, ţi-o poate spune oricine, şi-o să ţi-l dea; şi *când* l-ai căpătat, mergi drept înainte, cu toată viteza, şi nu te opri, pentru nimic în lume, fiindcă el o să ştie ce-i mai bine pentru tine, la fel cum ştie ce e mai bine pentru toată lumea. Asta am zis, domnule; şi de asta sunt aici.”

A făcut o pauză şi şi-a şters fruntea cu o batistă verde de bumbac. L-am rugat să continue.

Se părea că acest om de nădejde voia să se însoare, dar nu putea să se hotărască cu *cine* voia să se însoare. Pusese ochii – aşa s-a exprimat – pe două tinere şi avea motive să creadă că şi ele îl priveau cu multă bunăvoinţă. îi era greu să decidă care dintre ele – amândouă minunate şi cu multe calităţi – ar fi cea mai bună soţie. Pe una, Juliana, fiica unică a unui căpitan de marină ieşit la pensie, o descria ca fiind o copilă fermecătoare. Cealaltă, Hannah, era ceva mai coaptă. Era cel mai mare copil dintr-o familie numeroasă. Tatăl ei, spunea el, era un om cu frica lui Dumnezeu şi se descurca destul de bine în comerţul cu cherestea. M-a întrebat cu care îl sfătuiesc să se însoare.

Eram flatat. Ce om în locul meu n-ar fi fost? Acest Josiah Hackett venise de departe să-mi audă sfaturile înţelepte. Era dornic – mai mult, nerăbdător – să-şi pună fericirea întregii sale vieţi în mâinile mele. Dacă era

înţelept să o facă, nu m-am îndoit nicio clipă. Am considerat întotdeauna că alegerea unei soţii este o chestiune în care se cere o judecată calmă, fără prejudecăţi, aşa cum nu o are niciun îndrăgostit. într-un asemenea caz, nu aş fi ezitat să îmi ofer sfatul şi celui mai înţelept dintre oameni. Am simţit că ar fi fost o cruzime din partea mea să îl refuz pe acest biet om simplu.

Mi-a înmânat fotografiile celor două tinere persoane în chestiune. Am notat pe spatele fiecărei fotografii detaliile care consideram că mă vor ajuta în estimarea calităţilor potrivite pentru „postul" respectiv şi am făgăduit că voi s Lucii a cu atenţie problema şi că îi voi scrie peste o zi sau două.

Recunoştinţa lui m-a mişcat.

„Nu vă deranjaţi să-mi scrieţi, domnule", a spus el. „Notaţi doar «Julia» sau «Hannah» pe o bucăţică de hârtie şi puneţi-o într-un plic. Am să.ştiu ce înseamnă şi aceea va fi cea cu care am să mă însor."

Apoi mi-a strâns mâna şi a plecat.

Am acordat destul de mult timp alegerii soţiei lui Josiah. Voiam să fie fericit.

Juliana era cu siguranţă foarte drăguţă. Colţurile gurii Julianei aveau o veselie ascunsă, care invoca sunetul unui râs susurat. Dacă aş fi acţionat spontan, aş fi aruncat-o pe Juliana în braţele lui Josiah.

Dar, am reflectat eu, o soţie trebuie să aibă calităţi mai profunde decât veselia sau drăgălăşenia. Hannah, deşi nu era la fel de fermecătoare, poseda în mod clar atât energie, cât şi minte – calităţi foarte necesare soţiei unui om Hărac. Tatăl ei era un om pios şi „se descurca bine" – un om chibzuit, econom, fără îndoială. I'robabil că îi dăduse lecţii de economie şi virtute şi, mai târziu, s-ar putea să se aleagă cu o mică moştenire. Era cel mai mare copil dintr-o familie numeroasă. Cu siguranţă, îşi ajutase mult mama. Avea experienţă în treburile gospodăreşti şi se pricepea la creşterea copiilor.

Tatăl Juliei, pe de altă parte, era căpitan de marină în retragere. Marinarii sunt în general petrecăreţi. Probabil

că avusese obiceiul să folosească în casă un limbaj şi să exprime păreri care nu puteau să aibă decât un efect dăunător asupra caracterului în formare al unei fete. Juliana era singurul lui copil. Copiii unici devin, în general, femei şi bărbaţi răi. Fata frumoasă a unui căpitan de marină la pensie era, cu siguranţă, o răsfăţată.

De asemenea, nu trebuia să uit că Josiah era un bărbat cu un caracter slab. Avea nevoie să fie condus. Era ceva în ochii lui Hannah care sugera în mod clar faptul că ştia să conducă.

După două zile, hotărârea mea era luată. Am scris „Hannah" pe o bucată de hârtie şi am pus-o la poştă.

La două săptămâni după aceea, am primit o scrisoare de la Josiah. îmi mulţumea pentru sfat, dar adăuga, ca din întâmplare, că ar fi dorit să o fi ales pe Julia. Cu toate acestea, spunea el, era sigur că eu ştiam mai bine şi, la data la care voi primi scrisoarea, el şi Hannah vor fi căsătoriţi.

Scrisoarea aceea m-a îngrijorat. Am început să mă întreb dacă, la urma urmei, alesesem fata potrivită. Să presupunem că Hannah nu era aşa cum credeam eu! Ce îngrozitor ar fi pentru Josiah! Ce date, suficiente pentru a hotărî, avusesem la dispoziţie? De unde ştiam eu că Hannah nu era o fată leneşă, irascibilă, un izvor de continuă iritare pentru biata ei mamă copleşită de muncă, o pacoste perpetuă pentru fraţii şi surorile ei mai mici? De unde ştiam eu cum fusese crescută? Tatăl ei putea să fie un bătrân escroc: cei mai mulţi oameni aşa-zis pioşi sunt astfel. Ar l i putut învăţa de la el numai ipocrizia.

Apoi, de unde ştiam eu că acea veselie copilărească a Juliei nu se va transforma la maturitate într-o feminitate dulce, voioasă? Tatăl ei, în ciuda bănuielilor mele, ar putea fi un model al căpitanului de marină în retragere; posibil chiar cu o mică sumă de bani investită sigur în ceva. rlulia era singurul lui copil. Ce motiv aveam eu să resping dragostea pe care i-o purta lui Josiah această fată tânără şi frumoasă?

Am luat de pe birou fotografia ei. Mi se părea că

detectez o privire plină de reproş în ochii ei mari. Mi-am închipuit scena din micuţa lor casă îndepărtată în clipa în care primele veşti despre căsătoria lui Josiah au căzut ca o piatră neîndurătoare în apele până atunci liniştite ale vieţii ei. Am văzuto îngenunchind lângă jilţul tatălui ei, în timp ce bătrânul ars de soare, cu părul alb, îi mângâia încet capul auriu, care se sprijinea, scuturat do suspine tăcute, pe pieptul lui. Remuşcările inele erau aproape de nesuportat.

Am pus deoparte fotografia şi am luat-o pe a lui Hannah – cea aleasă de mine. Părea că mă priveşte cu un zâmbet triumfător, nemilos. A început să mă cuprindă un sentiment neîndoielnic de antipatie faţă de Hannah.

Am luptat împotriva acestui sentiment. Mi-am spus că era o prejudecată. Dar cu cât mă gândeam mai mult, cu atât devenea mai puternic. Pot să spun că, pe măsură ce zilele treceau, a crescut, transformându-se din antipatie în silă şi din silă în ură. Aceasta era femeia pe care o alesesem în mod deliberat ca tovarăşă de vilţă pentru Josiah!

Timp de mai multe săptămâni nu am avut linişte. îmi era groază să deschid scrisorile, temându-mă că ar putea fi de la Josiah. Tresăream la fiecare bătaie în uşă şi căutam o ascunzătoare. De fiecare dată când dădeam în ziare peste rubrica „Tragedii domestice”, mă trecea o sudoare rece. Mă aşteptam să citesc că Josiah şi Hannah s-au ucis unul pe altul şi au murit blestemându-mă.

Totuşi, pe măsură ce timpul a trecut, fără să aflu nimic, temerile mele au început să se atenueze şi mi-am recăpătat încrederea în intuiţia şi în buna mea judecată. Poate că făcusem un lucru bun în ceea ce-i privea pe Josiah şi Hannah şi poate că mă binecuvântau. Au trecut trei ani liniştiţi şi începusem să dau uitării existenţa familiei Hackett.

Apoi el a venit din nou. într-o seară, pe când mă întorceam acasă de la slujbă, l-am găsit aşteptându-mă pe hol. în clipa în care l-am văzut, mi-am dat seama că temerile mele cele mai negre nu erau departe de adevăr. I-

am făcut semn să mă urmeze în birou. A făcut-o şi s-a aşezat pe acelaşi scaun pe care stătuse în urmă cu trei ani. Se schimbase vizibil; arăta bătrân şi copleşit de griji. înfăţişarea lui era una de resemnată deznădejde.

Am stat o vreme fără să vorbim, el învârtindu-şi pălăria în mâini ca la prima noastră întrevedere, eu aranjându-mi plin de zel hârtiile de pe birou. în cele din urmă, simţind că orice era de preferat acestei tăceri, m-am întors spre el.

„Lucrurile n-au mers prea bine în ceea ce te priveşte, nu-i aşa, Josiah?", am întrebat.

„Nu, domnule", a răspuns el, liniştit. „Nu pot spune că da. Hannah aia a dumneavoastră s-a dovedit a fi cam cicălitoare."

în vocea sa nu era nicio urmă de reproş. Pur şi simplu menţiona un fapt trist.

„Dar îţi este o soţie bună în alte privinţe", am insistat eu. „Are defecte, bineînţeles. Cu toţii avem. Dar este energică. Haide, admite că este energică."

Mă simţeam dator faţă de mine însumi să găsesc ceva bun în Hannah, iar acesta era singurul lucru la care mă puteam gândi în acel moment.

„Oh, da, este", a fost el de acord. „Ceva cam mult pentru căsuţa noastră mică, aşa cred uneori. Vedeţi", a continuat, „Hannah e din fire cam colţoasă, iar mama ei îmi cam pune răbdarea la încercare uneori."

„Mama ei!", am exclamat. „Dar ce are *ea* de-a face cu voi?"

„Ei bine, domnule", a răspuns el, „acum locuieşte cu noi – de când ne-a părăsit bătrânul." „Tatăl lui Hannah! A murit deci?"

„Ei bine, nu chiar, domnule", a replicat el. „A fugit acum un an cu una dintre tinerele care predau la şcoala de duminică şi s-a alăturat mormonilor. A fost o mare surpriză pentru noi toţi." Am oftat.

„Şi de afacere", am întrebat, „afacerea cu cherestea, cine se ocupă?"

„Oh, aceea!", a răspuns Josiah. „Oh, a trebuit să o

vindem ca să-i plătim datoriile – cel puţin o parte din ele.”

Am remarcat că a fost un lucru îngrozitor pentru familia lui. Am presupus că familia s-a destrămat şi că s-au împrăştiat cu toţii.

„Nu, domnule”, a spus el cu simplitate. „Nu s-au împrăştiat prea tare. Locuiesc cu toţii cu noi. Dar”, a continuat el, văzând expresia feţei mele, „bineînţeles, asta nu are nimic de-a face cu dumneavoastră, domnule. Aveţi şi dumneavoastră necazuri, îndrăznesc să spun, domnule. Nu am venit aici să vă supăr cu ale mele. Aţi fost bun cu mine şi nu aşa vreau să vă răsplătesc.”

„Ce s-a întâmplat cu Julia?”, am întrebat.

Nu voiam să-l mai chestionez în legătură cu problemele lui.

Un zâmbet a risipit melancolia ce se citea pe faţa lui.

„Ah”, a spus, pe un ton ceva mai vesel decât până atunci. „Ei îi merge bine, cu siguranţă. S-a măritat cu un prieten de-al meu, tânărul Sam Jessop. Din când în când, plec de acasă şi le fac o vizită, când Hannah nu-i prin preajmă. Doamne, când te uiţi la căsuţa lor e ca şi cum ai vedea un colţ de rai. Sam mă ia peste picior adesea în legătură cu asta. «Tare prost ai fost, Josiah, chiar aşa», îmi spune. Suntem prieteni buni, ştiţi, domnule, Sam şi cu mine, aşa că mai glumeşte pe chestia asta.”

Apoi zâmbetul dispăru şi el adăugă, cu un suspin: Da, m-am gândit de multe ori de atunci, domnule, ce frumos ar fi fost dacă aţi fi ales-o pe Juliana.” Am simţit că trebuie să-l fac să vorbească din nou despre Hannah cu orice preţ.

„Presupun că tu şi soţia ta trăiţi în vechea casă?”

„Da”, răspunse el, „dacă puteţi numi asta trai. bete o luptă grea – suntem tare mulţi.”

Mi-a spus că nu ştie cum s-ar fi descurcat dacă nu l-ar fi ajutat tatăl Juliei. A spus că bătrânul căpitan se comportase ca un înger, nu mai întâlnise altul ca el.

„Nu spun că este un om la fel de inteligent ca dumneavoastră, domnule”, explică el. „Nu unul la care te duci să-i ceri un sfat, aşa cum vin la dumneavoastră, dar cu toate acestea este un om bun..Şi asta îmi aduce aminte,

domnule”, continuă, „de ce am venit aici. O să credeţi că e o mare îndrăzneală din partea mea, domnule, dar...” L-am întrerupt.

„Josiah”, am spus. „Admit că sunt foarte vinovat pentru ce ţi s-a întâmplat. Mi-ai cerut sfatul şi l i l-am dat. Care dintre noi a fost idiotul cel mai mare n-are rost să discutăm. Fapt este că ţi-am dat un sfat şi nu sunt omul care să nu-şi asume responsabilitatea. Voi face ceea ce îmi ceri dacă este un lucru întemeiat şi dacă pot.”

A fost copleşit de recunoştinţă.

„Ştiam eu, domnule”, a spus. „Ştiam că nu o să mă refuzaţi. I-am spus-o lui Hannah. I-am zis: «Am să mă duc la domnul acela şi am să-l întreb. Am să mă duc la el şi am să-i cer sfatul.»„

„Ce să-i ceri?”, l-am întrebat.

„Sfatul”, repetă Josiah, vizibil surprins de tonul meu. „În legătură cu o problemă măruntă asupra căreia nu mă pot hotărî.”

La început, am crezut că încerca să fie sarcastic, dar nu era. Omul acela stătea acolo şi se lupta cu mine ca să-l sfătuiesc dacă să investească o mie de dolari, pe care tatăl Juliei se oferise să-i împrumute, într-o spălătorie sau într-un bar. Nu se săturase (de sfatul meu, vreau să spun); voia din nou un sfat şi îmi înşira motivele pentru care trebuia să i-l dau. Alegerea unei soţii fusese un lucru total diferit, mi-a spus. Poate că *nu* ar fi trebuit să îmi ceară părerea în legătură cu asta. Dar un sfat cu privire la firma pe care era mai bine să o aleagă dintre cele două îi putea fi dat de către orice om de afaceri. Mi-a declarat că tocmai recitise cartea mea *Cum să fii fericit* etc. şi că dacă gentlemanul care a scris-o nu ar putea să aleagă între avantajele unei anumite spălătorii şi ale unui anumit bar, ambele situate în acelaşi oraş, atunci tot ce avea de spus era că înţelepciunea şi cunoştinţele nu aveau nicio utilitate practică pe lumea asta.

Ei bine, mi se părea destul de simplu să-i dau un sfat. Cu siguranţă, într-o problemă de acest fel, eu, un cunoscut om de afaceri, trebuia să fiu în stare să formulez o

judecată mai sănătoasă decât acest biet gogoman. Aş fi fost un om lipsit de inimă dacă l-aş fi refuzat. I-am promis să studiez problema şi să-i comunic părerea mea.

S-a ridicat şi mi-a strâns mâna. Mi-a spus că nu va încerca să-mi mulţumească; cuvintele erau de prisos. Şi-a şters o lacrimă şi a plecat.

M-am gândit atât de mult la această investiţie de o mie de dolari, încât aş fi putut pune pe picioare o bancă. Nu voiam să repet ce se întâmplase cu Hannah, dacă îmi stătea în puteri. Am studiat hârtiile pe care mi le lăsase Josiah, dar nu am încercat să-mi fac o părere numai cu ajutorul lor. M-am dus incognito în oraşul lui Josiah şi am cercetat ambele firme la faţa locului. Am făcut cercetări discrete, dar minuţioase în cartier. M-am prefăcut că sunt un tânăr naiv care intrase în posesia unei mici sume de bani şi am câştigat încrederea servitorilor. Am stat de vorbă cu jumătate din oraş sub pretext că scriu o carte despre istoria comerţului din Noua Anglie şi că doresc să cunosc amănunte referitoare la cariera lor şi încheiam invariabil întreb ându-i care era barul lor favorit şi unde îşi spălau rufele. Am stat două săptămâni în oraş. Mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului liber la bar. în momentele de răgaz îmi murdăream hainele pentru ca să le duc la spălătorie.

Ca rezultat al investigaţiilor mele, am descoperit că nu era absolut nicio deosebire între cele două afaceri. Mai rămânea să răspund la întrebarea: care dintre ele s-ar potrivi mai bine familiei Hackett?

Am reflectat. Proprietarul unui bar este expus multor tentaţii. Un om slab de înger, care îşi petrece timpul în compania unor beţivani, s-ar putea să sfârşească prin a se apuca de băut. Josiah era un om tare nehotărât. Nu trebuia uitat faptul că avea o soţie cicălitoare şi că întreaga ei familie locuia cu el. Era clar că ar fi fost nebunie curată să laşi la îndemâna lui Josiah o cantitate nelimitată de băutură.

în legătură cu spălătoria, pe de altă parte, nu aveam motive de nelinişte. Munca într-o spălătorie are nevoie de

multă mână de lucru. Rudele lui Hannah puteau fi puse la treabă într-o spălătorie pentru a-şi câştiga pâinea. Hannah şi-ar fi putut cheltui energia călcând, iar Josiah ar fi putut să mânuiască sulul pentru netezit rufe. Ideea evoca un tablou domestic destul de plăcut. Am recomandat spălătoria.

în lunea următoare, Josiah mi-a scris că a cumpărat spălătoria. Marţi am citit în *Commercial Intelligence* că una dintre caracteristicile remarcabile ale epocii era uimitoarea creştere, peste tot în Noua Anglie, a valorii hotelurilor şi barurilor. Joi, pe lista falimentelor, am dat peste nu mai puţin de patru proprietari de spălătorii, iar jurnalul adăuga, ca explicaţie, că spălătoriile americane se găseau în mare impas din cauza dezvoltării rapide a concurenţilor chinezi. Am ieşit în oraş şi m-am îmbătat.

Viaţa mea a devenit un blestem. Toată ziua mă gândeam la Josiah. Toată noaptea îl visam.

Presupuneam că, nemulţumindu-mă cu faptul că sunt cauza nefericirii sale în viaţa de familie, îl lipsisem acum de mijloacele de a-şi câştiga existenţa şi făcusem inutilă generozitatea bunului şi bătrânului căpitan de marină. Am început să mă consider un spirit malefic, aflat pe urmele acelui om simplu, dar de ispravă, căruia îi făceam numai rău.

Timpul a trecut şi nu am mai auzit nimic despre el şi, în cele din urmă, am scăpat de povară.

Apoi, după vreo cinci ani, a venit din nou.

A apărut în spatele meu în timp ce descuiam uşa şi mi-a atins braţul cu o mână nesigură. Era o noapte întunecoasă, dar o lampă cu gaz îi lumina faţa. L-am recunoscut, în ciuda petelor roşii şi a ochilor pâcloşi. L-am apucat strâns de braţ şi l-am tras repede în casă şi apoi sus, în birou.

„Aşază-te”, am şuierat, „şi spune-mi mai întâi ce e mai rău.”

Era gata să-şi aleagă scaunul favorit. Am simţit că dacă îl văd pentru a treia oară pe scaunul acela sunt în stare să fac ceva groaznic pentru amândoi. Am înhăţat

scaunul, iar el s-a aşezat cu greutate pe podea şi a izbucnit în plâns. L-am lăsat să stea acolo şi, cu voce groasă, printre sughiţuri, şi-a spus povestea.

Spălătoria mersese din ce în ce mai rău. în oraş se construise o nouă cale ferată, afectându-i întreaga topografie. Cartierele de afaceri şi cele rezidenţiale se deplasaseră treptat spre nord. Locul în care se afla barul – acela pe care îl respinsesem în favoarea spălătoriei – se afla acum în centrul comercial al oraşului. Cel care îl cumpărase în locul lui Josiah îl vânduse şi se îmbogăţise. Se descoperise că zona sudică (în care era situată spălătoria) era construită pe un teren mlăştinos şi era deci extrem de insalubră. Gospodinele grijulii nu erau dispuse să îşi dea rufele la spălat într-un asb fel de cartier.

S-au ivit şi alte necazuri. Copilul – pe care Josiah îl iubea ca pe ochii din cap, singurul lucru luminos din viaţa lui – căzuse în cazanul de rufe şi murise opărit. Mama lui Hannah fusese prinsă de tamburul maşinii de călcat şi era acum o infirmă neajutorată, care trebuia să fie supravegheată zi şi noapte.

Sub povara acestor nenorociri, Josiah îşi căutase consolarea în băutură şi devenise un alcoolic fără speranţă. Ştia bine că decade tot mai tare şi plângea mai tot timpul. Spunea că într-un loc mai vesel, un bar de pildă, ar fi putut fi puternic şi curajos; dar în mirosul permanent de rufe ude şi zoaie era ceva care îl vlăguia.

L-am întrebat ce a spus căpitanul despre toate acestea. A izbucnit din nou în lacrimi şi mi-a răspuns că bătrânul se prăpădise. Asta, adăugă el, îi aducea aminte de ce venise. Bunul bătrân îi lăsase prin testament cinci sute de dolari. Voia să-l sfătuiesc cum să-i investească.

Primul meu impuls a fost să-l ucid pe loc. îmi doresc acum s-o fi făcut. M-am stăpânit, totuşi, şi i-am oferit alternativa de a fi aruncat pe fereastră sau de a ieşi pe uşă fără a mai rosti un cuvânt.

Mi-a răspuns că era pregătit să iasă pe fereastră dacă îi spun cum să-şi investească banii: în Terra del Fuego Nitrate Company, Limited sau în Union Pacific Bank.

Viaţa nu mai avea niciun rost pentru el. Singurul lucru care îl mai interesa era ca aceşti bani să fie investiţi în siguranţă pentru ca să le fie de folos celor dragi după ce el nu va mai fi.

A insistat să-i spun ce părere aveam despre nitraţi. Am răspuns că refuz să discut despre acest subiect. A presupus din răspunsul meu că nu am o părere prea bună despre nitraţi şi şi-a anunţat intenţia de a-şi investi în consecinţă banii în Union Pacific Bank.

I-am spus s-o facă neapărat, dacă asta voia.

A făcut o pauză, părând că studiază problema. Apoi a zâmbit cu înţelegere şi a declarat că e sigur că a înţeles ce vreau să spun. Era drăguţ din partea mea. Va investi toţi banii pe care îi avea în Terra del Fuego Nitrate Company.

S-a ridicat (cu greutate) să plece. L-am oprit. Ştiam, la fel de sigur cum ştiam că soarele va răsări în dimineaţa următoare, că indiferent de compania în care l-aş fi sfătuit sau în care va persista el să creadă că l-am sfătuit (ceea ce era acelaşi lucru) să investească, aceasta va da faliment mai devreme sau mai târziu. Bunica mea îşi investise întreaga avere în Terra del Fuego Nitrate Company. Nu voiam să o văd săracă lipită pământului la bătrâneţe. Cât despre Josiah, pentru el nu avea nicio importanţă. Oricum el urma să-şi piardă banii. L-am sfătuit să investească în acţiuni Union Pacific Bank. A plecat şi a făcut întocmai.

Union Pacific Bank a rezistat optsprezece luni. Apoi a început să se clatine. În lumea financiară domnea confuzia. Fusese întotdeauna considerată una dintre cele mai sigure bănci din ţară. Oamenii se întrebau care putea fi cauza. Eu ştiam foarte bine, dar nu am spus nimic.

Banca a dus o luptă curajoasă, dar soarta ei fusese pecetluită. După încă nouă luni a dat faliment.

Nitraţii, nu mai e nevoie să o spun, au crescut vertiginos în tot acest timp. Bunica mea a murit lăsând o avere de un milion de dolari unei instituţii de binefacere. Dacă ar fi ştiut cum am salvat-o de la ruină, poate că s-ar fi arătat mai recunoscătoare.

La câteva zile după falimentul băncii, Josiah a apărut

la uşa casei mele şi, de data asta, şi-a adus familia cu el. Erau şaisprezece.

Ce puteam să fac? Îi adusesem pe oamenii aceştia în pragul sărăciei şi foametei. Le ruinasem fericirea şi speranţa în viaţă. Singurul lucru pe care îl puteam face era să am grijă să nu le lipsească cele necesare traiului.

Asta s-a întâmplat acum şaptesprezece ani. încă mai am grijă să nu le lipsească cele necesare; am conştiinţa împăcată văzând că par mulţumiţi de soarta lor. Acum sunt douăzeci şi doi şi sperăm să mai apară unul la primăvară.

Aceasta este povestea mea, a spus el. Poate că înţelegeţi acum de ce am reacţionat aşa atunci când mi-aţi cerut sfatul. De fapt, acum nu mai dau sfaturi nimănui.

*

l-am spus această poveste lui MacShaughnassy. A fost de acord că era o poveste instructivă şi a declarat că o va ţine minte ca s-o repete câtorva cunoscuţi; credea că lecţia le-ar putea fi de folos acestora.

CAPITOLUL ÎI

Nu pot afirma cu mâna pe inimă că am progresat prea mult la prima noastră întâlnire. A fost vina lui Brown. A început prin a ne spune o poveste despre un câine. Era vechea poveste a unui câine care avea obiceiul să treacă în fiecare dimineaţă pe la o anumită brutărie cu un penny în gură. în schimbul banului primea întotdeauna o chiflă care costa exact un penny. Într-o zi, brutarul, crezând că bietul animal nu e în stare să facă deosebirea, a încercat să-l înşele dându-i o chiflă de jumătate de penny. Câinele a ieşit afară din prăvălie şi a adus un poliţist. Brown auzise această anecdotă pentru prima dată în acea după-amiază şi era entuziasmat. Pentru mine este un mister unde a fost Brown în ultima sută de ani. Te opreşte pe stradă, spunându-ţi:

— Oh, trebuie să ţi-o spun! E o poveste nemaipomenită!

Apoi începe să-ţi relateze, cu mult spirit şi entuziasm, una dintre cele mai cunoscute glume de pe vremea lui Noe sau vreo istorioară pe care probabil că Romulus i-a spus-o

prima dată lui lâemus. Într-una din zilele astea, cineva îi va spune povestea lui Adam şi Eva şi el va crede că a dat peste un subiect nou şi îl va dezvolta într-un roman.

Brown prezintă aceste glume antice ca fiind amintiri proprii sau, în cel mai bun caz, ca episoade din viaţa vărului său de-al doilea. Există anumite catastrofe ciudate sau mişcătoare care par fie că i s-au întâmplat, fie că au fost urmărite de aproape fiecare om pe care-l întâlneşti. Nu am cunoscut niciodată până acum un om care să nu fi văzut un altul aruncat de pe platforma unui omnibuz într-o căruţă cu gunoi. Jumătate din Londra trebuie să fi căzut, la un moment dat, de pe platforma omnibuzelor în căruţele cu gunoi, de unde a fost adunată cu lopata.

Apoi este povestea doamnei al cărei soţ se îmbolnăveşte brusc într-o noapte în timp ce se afla într-un hotel. Ea coboară în grabă scările, pregăteşte o prişniţă cu muştar şi aleargă înapoi la etaj. Din cauza emoţiei, intră într-o altă cameră şi, dând la o parte cearşafurile, aplică prişniţă, cu dragoste, pe un alt bărbat. Am auzit această poveste atât de des, încât acum am emoţii când mă duc la culcare într-un hotel. Toţi cei care mi-au spus-o dormiseră invariabil alături de camera victimei şi fuseseră treziţi din somn de strigătele bărbatului căruia îi fusese aplicată prişniţă. Iată de ce povestitorul ştia totul despre istoria cu pricina.

Brown dorea ca noi să credem că animalul preistoric de care ne vorbea îi aparţinuse cumnatului său şi a fost jignit când Jephson a murmurat, *sotto voce*, că era al douăzeci şi optulea bărbat al cărui cumnat deţinuse acel câine – fără a mai spune nimic despre cei o sută şaptesprezece care îl deţinuseră personal.

Am încercat apoi să ne apucăm de treabă, dar Brown ne stricase buna dispoziţie în seara aceea. Nu e bine să spui poveşti despre câini într-un grup de bărbaţi obişnuiţi, păcătoşi. Dacă unul dintre ei spune o poveste cu câini, toţi cei de faţă simt nevoia să relateze una şi mai grozavă.

Mai este o poveste – nu pot garanta pentru veridicitatea ei, mi-a fost spusă de un judecător – despre

un bărbat care era pe moarte. Pastorul parohiei, un om bun şi pios, a venit la căpătâiul lui şi, crezând că îl va înveseli, i-a spus o anecdotă cu un câine. Când pastorul a terminat, bolnavul s-a ridicat în capul oaselor şi a spus:

— Ştiu una şi mai bună. Am avut odată un câine, unul mare, maro, aplecat într-o rână...

Efortul s-a dovedit prea mare pentru el. A căzut înapoi pe perne, iar doctorul, apropiindu-se, şi-a dat seama că mai avea de trăit câteva clipe.

Bunul şi bătrânul pastor s-a ridicat şi, luând mâna bietului muribund în mâna lui, a strâns-o.

— Ne vom întâlni din nou, a spus el cu blândeţe.

Bolnavul s-a întors către el, cu o privire împăcată şi recunoscătoare.

— Mă bucur să aud asta, a murmurat încet. Să îmi aduceţi aminte de câinele acela.

Apoi şi-a dat obştescul sfârşit, zâmbind împăcat.

Brown, care îşi spusese povestea cu câinele şi era mulţumit acum, voia să stabilim cine va fi eroina noastră; dar noi ceilalţi nu ne simţeam la fel de fericiţi să stabilim vreo eroină chiar atunci. Ne gândeam la toate poveştile adevărate cu câini pe care le auzisem vreodată şi ne întrebam care avea şansele de a fi mai credibilă.

MacShaughnassy, în particular, devenea pe moment ce trecea tot mai neliniştit şi mai iritat. Brown a încheiat un discurs lung – pe care nu l-a ascultat nimeni – remarcând cu oarecare mândrie:

— Ce mai vreţi? Subiectul acesta nu a mai fost folosit până acum, iar personajele sunt în întregime originale!

MacShaughnassy nu a mai rezistat.

— Apropo de intrigă, a spus el, împingându-şi scaunul mai aproape de masă, îmi amintesc de ceva. V-am vorbit vreodată despre câinele acela pe care îl aveam pe când locuiam la Norwood?

— Nu cumva e aia cu buldogul, nu-i aşa? se interesă, neliniştit, Jephson.

— Da, era un buldog, recunoscu MacShaughnassy, dar nu cred că v-am mai spus-o.

Ştiam, din experienţă, că o discuţie în contradictoriu pe această temă însemna doar să prelungim tortura, aşa că l-am lăsat să continue.

— în ultimul timp avuseseră loc o mulţime de spargeri în cartierul nostru, începu el. Tata ajunsese la concluzia că venise vremea să ne luăm un câine. Se gândea că un buldog era cel mai potrivit şi a cumpărat specimenul cu înfăţişarea cea mai sălbatică şi mai ucigaşă pe care l-a putut găsi.

Mama s-a alarmat când a văzut câinele.

„Sper că nu ai de gând să laşi fiara asta liberă prin casă!”, a exclamat ea. „O să omoare pe cineva. Pot citi asta pe mutra lui.”

„Chiar vreau să omoare pe cineva”, a replicat tatăl meu. „Vreau să-i omoare pe spărgători.” „Nu îmi place să te aud vorbind aşa, Thomas”, a spus mama. „Parcă nu eşti tu. Avem dreptul să ne apărăm proprietatea, dar nu avem dreptul să luăm viaţa unui semen de-al nostru.”

„Semenii noştri vor fi în siguranţă – atât timp cât nu intră în bucătăria noastră, unde de altfel nici nu au ce căuta”, ripostă tata, îndărătnic. „Am de gând să instalez câinele ăsta în oficiu şi dacă un spărgător se gândeşte să-şi facă de cap pe aici – ei bine, asta e treaba *lui*.”

Bătrânii s-au certat vreme de o lună din cauza câinelui. Tata considera că *mater* e absurd de sentimentală, iar mama îl considera pe *pater* inutil de răzbunător. Intre timp, câinele devenea mai fioros pe zi ce trecea.

Într-o noapte, mama l-a trezit pe tata: „Thomas, jos e un hoţ, sunt sigură. Am auzit uşa de la bucătărie deschizându-se.”

„Foarte bine, câinele l-a prins deja”, a murmurat tata, care nu auzise nimic şi era somnoros.

„Thomas”, a replicat mama cu severitate, „nu am de gând să stau aici în timp ce un semen al meu este ucis de o fiară sălbatică. Dacă nu vrei să te duci să-i salvezi viaţa bietului om, am s-o fac eu.”

„La naiba!”, a spus tata, ridicându-se din pat.

„întotdeauna îţi închipui că auzi tot felul de zgomote. Cred că voi, femeile, vă băgaţi în pat seara numai ca să staţi în capul oaselor şi să trageţi cu urechea, atente la hoţi.”

Totuşi, ca să-i facă plăcere, şi-a pus pantalonii şi şosetele şi a coborât.

Ei bine, mama a avut dreptate, de data asta. În casă *era* un spărgător. Fereastra de la cămară era deschisă şi o lumină strălucea în bucătărie. Tata s-a furişat încet şi s-a uitat pe uşa întredeschisă. Hoţul şedea acolo, mâncând nişte friptură de vită rece cu murături, iar lângă el, pe podea, privindu-l drept în faţă cu un rânjet afectuos care îţi îngheţa sângele în vine, stătea idiotul de câine, dând din coadă.

Tata a fost atât de surprins că a uitat să-şi ţină gura.

„Să fiu al...”, şi a folosit un cuvânt pe care nu vreau să îl repet.

Auzindu-l, hoţul a făcut un salt şi a dispărut pe fereastră, iar câinele a părut supărat pe tata fiindcă îl gonise în felul acesta.

În dimineaţa următoare am dus câinele înapoi la dresorul de la care îl cumpărasem.

„Ce credeţi că doream eu de la acest câine?”, a întrebat tata, cât se poate de calm.

„Ei bine”, a răspuns dresorul, „aţi spus că doriţi un câine de casă.”

„Exact”, a spus tata. „Nu am cerut un companion pentru hoţ, nu-i aşa? Nu am spus că vreau un câine care să se împrietenească cu spărgătorul imediat ce acesta pătrunde în casă şi să stea cu el în timp ce ia masa, ca să nu se simtă singur, nu-i aşa?”

Şi tatăl meu i-a povestit incidentul din seara precedentă. Omul a fost de acord că plângerea era întemeiată.

„Vă spun eu ce s-a întâmplat, domnule”, a zis el. „Jim, băiatul meu, l-a dresat pe câinele ăsta şi bănuiesc că împieliţatul ăla mic l-a învăţat mai mult să prindă şobolani decât hoţi. Lăsaţi-l pe mâna mea o săptămână, domnule; am să pun eu lucrurile la punct.”

Aşa am făcut şi, după o săptămână, dresorul ne-a adus câinele.

„O să vedeţi că acum e destul de bun, domnule”, a spus omul. „Nu e chiar un câine deştept, dar cred că i-am băgat în cap ideea potrivită.”

Tatăl meu s-a gândit că e cazul să îl testeze, aşa că a angajat un om, care, pentru un şiling, urma să intre în bucătărie pe fereastră în timp ce dresorul ţinea câinele în lanţ. Animalul a rămas perfect liniştit până ce omul a intrat înăuntru. Apoi a făcut un salt şi s-a repezit la el cu atâta forţă că dacă lanţul n-ar fi fost rezistent, omul şi-ar fi câştigat scump şilingul.

Tata era acum mulţumit; putea să doarmă liniştit. Iar îngrijorarea mamei pentru soarta spărgătorilor locali a crescut în mod proporţional.

Au trecut câteva luni fără să se întâmple nimic şi apoi un alt hoţ ne-a călcat casa. De data aceasta nu am mai avut nicio îndoială că dulăul a făcut ceva pentru a-şi câştiga existenţa. Gălăgia din bucătărie era îngrozitoare. Casa se zguduia când corpurile se izbeau de podea.

Tata îşi luă revolverul şi se năpusti jos; eu l-am urmat. Bucătăria era cu fundul în sus. Mesele şi scaunele erau răsturnate, iar pe podea zăcea un om care implora ajutor. Câinele stătea pe el, sufocându-l.

Pater a îndreptat revolverul spre tâmpla omului, în timp ce eu, cu un efort supraomenesc, l-am tras pe salvatorul nostru deoparte şi l-am legat eu lanţul de chiuvetă, după care am aprins lampa cu gaz.

Apoi ne-am dat seama că gentlemanul de pe podea era un agent de poliţie.

„Dumnezeule!”, exclamă tata, scăpând din mână revolverul, „cum aţi ajuns aici?”

„Cum am ajuns *eu* aici?”, ripostă omul, ridicându-se şi vorbind pe un ton indignat, amar, dar nu nejustificat. „Ei bine, îmi făceam datoria, aşa am ajuns *eu* aici. Văd un spărgător intrând pe fereastră, aşa că îl urmăresc şi mă strecor după el.”

„L-aţi prins?”, întrebă tata.

„Dacă l-am prins?”, aproape că strigă omul. „Cum să-l prind cu câinele ăsta blestemat care m-a apucat de beregată, în timp ce hoţul şi-a aprins pipa şi a ieşit pe uşă?”

în ziua următoare, câinele era de vânzare. Mama, care ajunsese să-l placă, pentru că îl lăsa pe cel mic să-l tragă de coadă, voia să-l păstrăm. Ce se întâmplase, spunea ea, nu era din vina animalului. Doi oameni pătrunseseră în casă în acelaşi timp. Câinele nu îi putea prinde pe amândoi. A făcut tot ce a putut şi s-a repezit la unul. Că alegerea lui a căzut asupra poliţistului şi nu asupra spărgătorului a fost una nefericită. Dar asta i se putea întâmpla oricărui câine. Cu toate acestea, tatăl meu îşi făcuse o idee preconceptă despre bietul animal şi în aceeaşi săptămână a publicat un anunţ în *The Field*, anunţ în care animalul era recomandat ca o investiţie ce se putea dovedi utilă oricărui membru întreprinzător al lumii interlope.

După momentul de glorie al lui MacShaughnassy, a venit rândul lui Jephson să ne spună o poveste patetică despre o corcitură nenorocită călcată de o trăsură pe Ştrand. Un student la Medicină care trecea pe acolo a luat câinele cu piciorul rupt şi l-a dus la Charing Cross Hospital, unde lăbuţa i-a fost pusă în ghips. Căţelul a fost ţinut acolo şi îngrijit până ce s-a însănătoşit, apoi a fost trimis acasă.

Bietul animal a înţeles ce se făcuse pentru el şi a fost cel mai recunoscător pacient pe care l-a avut vreodată spitalul. întregul personal a suferit când a plecat.

într-o dimineaţă, după o săptămână sau două, privind pe fereastră, medicul de gardă a văzut câinele trecând pe stradă. Când s-a apropiat, a observat că ducea în bot un penny. Lângă bordură se afla un cărucior cu mâncare pentru animale şi, trecând pe lângă acesta, căţelul a ezitat un moment.

Dar natura lui nobilă a triumfat; s-a îndreptat către gardul metalic al spitalului şi, ridicându-se pe picioarele din spate, a aruncat bănuţul în cutia cu donaţii.

MacShaughnassy a fost foarte impresionat de această poveste. A spus că scotea în evidenţă o minunată trăsătură de caracter a câinelui. Era o biată potaie, un câine vagabond, care probabil nu mai avusese niciodată un penny în viaţa lui şi care s-ar putea să nici nu mai aibă vreodată unul. A mai spus că acel penny al câinelui i se părea un dar mai de preţ decât cel mai mare cec semnat vreodată de cel mai bogat patron.

Ceilalţi trei erau acum nerăbdători să se apuce de lucru la roman, dar eu nu consideram că e cinstit din partea lor. Ştiam şi eu una sau două poveşti despre câini.

Am cunoscut cu ani în urmă un terier negru cu cafeniu. Locuia în aceeaşi casă cu mine. Nu aparţinea nimănui. îşi părăsise stăpânul (dacă într-adevăr acceptase să aibă unul, ceea ce este îndoielnic, dat fiind caracterul lui agresiv de independent) şi acum era în întregime pe cont propriu. îşi însuşise holul din faţă, pe care îl folosea ca dormitor, şi lua masa cu ceilalţi chiriaşi – ori de câte ori se întâmpla ca aceştia să mănânce.

La ora cinci dimineaţa obişnuia să ia o gustare matinală cu tânărul Hollis, ucenic mecanic, care trebuia să se trezească la patru şi jumătate şi să-şi prepare cafeaua pentru ca să fie la uzină la ora şase. La opt şi treizeci lua un mic dejun elegant cu domnul Blair, de la primul etaj, şi din când în când i se alătura lui Jack Gadbut, care se scula târziu, la un rinichi condimentat la ora unsprezece.

De atunci până la cinci, când eu beam o ceaşcă de ceai şi mâneam un cotlet, dispărea cu regularitate. Unde se ducea şi ce făcea în aceste ore nu a ştiut nimeni niciodată. Gadbut jura că de două ori l-a întâlnit ieşind din biroul unui agent de bursă din Threadneedle Street şi, oricât de improbabilă părea această afirmaţie la prima vedere, a început să capete o oarecare credibilitate când am reflectat la pasiunea exagerată a câinelui pentru a dobândi şi a tezauriza monede.

Această dorinţă fierbinte de a fi bogat era remarcabilă. Era un câine în vârstă, cu un dezvoltat simţ al propriei demnităţi; totuşi, când i se promitea un penny, l-

am văzut învârtindu-se după propria coadă până ce nu mai ştia să facă deosebirea dintre coadă şi cap.

Obişnuia să înveţe diverse trucuri şi să meargă din cameră în cameră, seara, prezentându-le şi, după ce îşi executa programul, se ridica în două labe şi începea să facă chetă. Toată lumea îi dădea. Pe parcursul anului a câştigat probabil multe lire.

Odată, l-am văzut chiar în faţa uşii, în mulţime, uitându-se la un pudel care îşi făcea numărul acompaniat de o flaşnetă. Pudelul stătea în cap şi apoi, cu picioarele dindărăt în aer, mergea pe labele din faţă. Oamenii s-au amuzat şi, când a trecut printre ei cu farfuria de lemn în gură, au fost darnici.

Câinele nostru a intrat în casă şi a început imediat să exerseze. în trei zile, putea să stea şi *el* în cap şi să meargă pe labele din faţă, iar în prima seară în care şi-a prezentat numărul a câştigat şase pence. A fost probabil teribil de greu pentru el, la vârsta lui, şi cu reumatismul de care suferea; dar era în stare de orice pentru bani. Cred că s-ar l i vândut şi diavolului pentru opt pence.

Cunoştea valoarea banului. Dacă îi întindeai u îi penny într-o mână şi o monedă de trei pence în cealaltă, înhăţa moneda de trei pence şi apoi i se frângea inima de durere pentru că nu o luase şi pe cea de un penny. îl puteai lăsa în cameră cu un picior de oaie, dar nu ar fi fost înţelept să-ţi laşi acolo punga cu bani.

Din când în când, cheltuia puţin, dar nu prea des. îi plăcea la nebunie pandişpanul şi uneori, când avusese o săptămână bună, îşi permitea să mănânce una sau două prăjituri. însă detesta să dea bani pe ele şi întotdeauna făcea eforturi disperate şi frecvent încununate de succes pentru a rămâne atât cu prăjitura, cât şi cu banul. Avea un plan simplu. Intra în cofetărie cu un penny în gură, la vedere, şi cu o privire dulce, de mieluşel. Se aşeza cât mai aproape de prăjituri şi, privindu-le cu afecţiune, începea să scâncească, iar proprietarul, crezând că are de-a face cu un câine onest, îi arunca una.

Bineînţeles, ca să prindă prăjitura, era obligat să lase

banul, apoi începea o luptă între el şi proprietar pentru a intra în posesia monedei. Omul încerca să o ia. Câinele îşi punea laba pe ban şi mârâia sălbatic. Dacă reuşea să înfulece prăjitura înainte de sfârşitul luptei, înhăţa banul şi o lua la fugă. L-am văzut venind acasă ghiftuit cu pandişpan şi cu acelaşi ban în gură.

Această practică necinstită a devenit atât de cunoscută în cartier încât, după o vreme, cea mai mare parte a negustorilor din vecinătate refuzau să-l mai servească. Numai cei excepţional de rapizi şi voinici se încumetau să facă afaceri cu el.

Apoi a început să-şi practice obiceiul mai departe de casă, în cartiere în care nu era cunoscut încă. Şi alegea magazine ţinute de femei nevricoase şi bătrâni reumatici.

Se spune că dragostea de bani este rădăcina tuturor relelor. Se pare că pe el îl făcea să renunţe la orice principiu.

în cele din urmă, l-a făcut să-şi piardă viaţa – iată cum s-a întâmplat. într-o seară, a dat o reprezentaţie în camera lui Gadbut, unde câţiva dintre noi stăteam, fumând şi discutând; tânărul Hollis, aflat într-o dispoziţie generoasă, i-a aruncat, aşa credea, o monedă de şase pence. Câinele a prins-o şi s-a retras sub sofa. Era foarte ciudat şi am comentat asta. Deodată, lui Hollis i-a venit o idee; şi-a scos banii şi a început să-i numere.

— La naiba!, a exclamat el. I-am dat bestiei mici o jumătate de sovereign. Vino aici, Tiny!

Dar Tiny s-a retras şi mai mult sub sofa şi nicio invitaţie nu l-a putut convinge să iasă de acolo. Am adoptat, prin urmare, un plan mai convingător şi l-am tras afară apucându-l de ceafă.

A ieşit, cu greu, mârâind furios şi ţinând strâns în dinţi jumătatea de sovereign a lui Hollis. Am încercat cu binişorul la început. I-am oferit în schimb o piesă de şase pence; a părut insultat şi evident a considerat propunerea echivalentă cu a-l considera tâmpit. I-am oferit un şiling, apoi o jumătate de coroană – părea plictisit de insistenţa noastră.

— Nu cred că ai să mai vezi vreodată jumătatea aia de sovereign, Hollis, a spus Gadbut, râzând.

Cu toţii, cu excepţia lui Hollis, consideram afacerea o glumă foarte bună. El, dimpotrivă, părea supărat şi, luând câinele de la Gadbut, a încercat să-i ia moneda din gură.

Tiny, devotat principiului său de-o viaţă de a nu se despărţi de ceva dacă era posibil, ţinea banul cu înverşunare, până ce, simţind că micul lui câştig se îndepărta încet, dar sigur, de el, a făcut o ultimă încercare disperată şi a înghiţit banul. Acesta i-a rămas în gât şi Tiny a început să se sufoce.

Ne-am alarmat serios pentru soarta câinelui. Era un căţel amuzant şi nu voiam să i se întâmple un accident. Hollis s-a repezit în camera lui şi a adus o pensetă lungă, iar noi, ceilalţi, l-am ţinut bine pe micul avar, în timp ce Hollis încerca să înlăture cauza suferinţei sale.

însă bietul Tiny nu ne-a înţeles intenţiile. Credea că încercăm să-l deposedăm de câştigul din seara aceea şi a rezistat cu vehemenţă. A continuat să se zbată, fixând astfel mai bine moneda, şi, în ciuda eforturilor noastre, a murit – încă o victimă, printre multe altele, a cumplitei febre a aurului.

*

Am avut odată un vis tare ciudat despre bogăţie, vis care m-a impresionat foarte mult. Se făcea că eu şi un prieten – unul foarte drag mie – locuiam într-o casă veche şi stranie. Nu cred că mai locuia cineva în casa aceea în afară de noi doi. într-o zi, rătăcind eu prin acea casă veche şi ciudată, am descoperit uşa ascunsă a unei camere secrete. în camera aceea se aflau multe cufere legate în fier şi, când am ridicat capacele grele, am văzut că fiecare cufăr era plin cu aur.

După ce am văzut asta, m-am strecurat încet afară şi am închis uşa ascunsă, am tras draperia uzată din nou în faţa ei şi m-am furişat înapoi pe coridorul îngust, uitându-mă în spate, cu teamă.

Prietenul meu drag mi-a ieşit în întâmpinare şi am mers unul lângă altul, ţinându-ne de mână. Dar îl uram.

Toată ziua am stat aproape de el sau l-am urmărit, fără să mă vadă, ca nu cumva să descopere, din întâmplare, secretul uşii ascunse; iar noaptea am stat treaz, cu ochii pe el.

Dar într-o noapte am adormit şi, când am deschis ochii, nu mai era lângă mine. Am alergat repede sus, pe scara îngustă şi pe coridorul tăcut. Draperia este trasă şi uşa ascunsă larg deschisă; în spatele acesteia, prietenul la care ţineam atât de mult stă îngenuncheat în faţa unui cufăr deschis. Ochii mei strălucesc la vederea aurului.

Stă cu spatele la mine, iar eu mă furişez în tăcere spre el. în mână am un cuţit, cu o lamă puternică şi curbată; când mă apropii suficient, îl ucid aşa cum stă, în genunchi.

Corpul lui se prăbuşeşte spre uşă şi aceasta se închide cu un zăngănit puternic. încerc să o deschid, dar nu pot. Bat cu mâinile în niturile de fier şi ţip, iar mortul rânjeşte la mine. Lumina pătrunde prin crăpăturile uşii masive, păleşte şi luceşte din nou, iar eu rod capacele de stejar ale cuferelor legate în fier, căci nebunia foamei îmi năpădeşte creierul.

Apoi mă trezesc şi îmi dau seama că îmi este cu adevărat foame şi îmi amintesc că din cauza unei dureri de cap nu am mâncat nimic la cină. Aşa că pun pe mine nişte haine şi cobor în bucătărie într-o expediţie de aprovizionare.

Se spune că visele sunt conglomerări de gânduri, centrate în jurul incidentului care ne trezeşte şi, ca în cazul majorităţii faptelor dovedite ştiinţific, acest lucru este uneori adevărat. Visez, cu mici variaţiuni, un anumit vis. Visez mereu că dintr-odată sunt chemat să joc un rol important într-o piesă la Teatrul Lyceum. Că bietul domn Irving1 trebuie să fie invariabil victima mi se pare incorect, dar de fapt vina îi aparţine în întregime. El mă convinge şi mă îndeamnă să joc. Eu, unul, aş prefera să rămân liniştit în pat şi i-o spun. Dar el insistă să mă ridic imediat şi să mă duc la teatru. îi explic că nu ştiu deloc să joc. Pare să considere acest lucru lipsit de importanţă şi

spune: „Oh, va fi bine”. Discutăm o vreme în contradictoriu, dar el face din asta o problemă personală şi, pentru a-i îndeplini dorinţa şi a-l determina să iasă din cameră, consimt, deşi o fac împotriva convingerilor mele. în general, personajul meu este îmbrăcat în cămaşă de noapte, deşi o dată, pentru Banquo[2] [3], am purtat pijama, şi nu îmi amintesc niciodată nici măcar un singur cuvânt din cele rostite pe scenă. Nu ştiu nici cum mă descurc până la sfârşit. Irving vine după spectacol şi mă felicită, dar habar n-am dacă pentru modul strălucit în care am jucat sau pentru norocul de a ieşi din scenă înainte să se arunce cu o cărămidă în mine.

De câte ori visez asta, mă trezesc invariabil cu aşternuturile pe podea, tremurând de frig; presupun că din cauza tremuratului visez că mă plimb prin teatru îmbrăcat în cămaşă de noapte, însă tot nu înţeleg de ce trebuie să fie întotdeauna Teatrul Lyceum.

Un alt vis pe care l-am visat de mai multe ori – sau, dacă nu, am visat că l-am visat mai înainte, lucru care se întâmplă uneori – este acela în care merg pe o stradă foarte largă şi foarte lungă din cartierul East End din Londra. Este ciudat că o astr fel de stradă se află acolo. Omnibuzele şi tramvaiele trec în susul şi în josul străzii pline de tarabe şi cărucioare, în spatele cărora stau şi strigă bărbaţi cu şepci slinoase; totuşi, strada este mărginită de o fâşie de pădure tropicală. De fapt, artera combină avantajele străzilor Kew şi Whitechapel.

Cu mine se află cineva, dar nu îl pot vedea, şi mergem prin pădure, croindu-ne drum printre cârceii de viţă încâlciţi care ni se agaţă de picioare, şi, din când în când, printre trunchiurile gigantice ale copacilor, zărim strada aglomerată.

La capătul acestui drum se află o cotitură îngustă şi, când ajung acolo, mă apucă teama, deşi nu ştiu ce anume

---

2 Sir Henry Irving (1838-1905) - primul actor englez înnobilat pentru prestaţia sa în piesele lui Shakespeare. In 1878 a înfiinţat la Londra Teatrul Lyceum (n.tr.).

3 Banquo — personaj din Macbeth de Shakespeare (n.tr.).

mă înspăimântă. Drumul duce la o casă în care am locuit odinioară, pe când eram copil, iar acum acolo se află cineva care mă aşteaptă, cineva care vrea să-mi spună ceva.

Mă întorc ca să o iau la fugă. Un omnibuz Blackwall trece pe lângă mine şi eu încerc să-l prind. însă caii se transformă în schelete şi se îndepărtează în galop de mine. Picioarele îmi sunt ca de plumb, iar fiinţa care este cu mine, dar pe care n-o pot vedea, mă apucă de braţ şi mă trage înapoi.

Mă trage cu toată forţa după ea, în casă; uşa se trânteşte în urma noastră, iar sunetul stârneşte ecoul în încăperile lipsite de viaţă. Recunosc camerele; am râs şi am plâns în ele cu mult timp în urmă. Nimic nu s-a schimbat. Scaunele se află la locurile lor, goale. Lucrul de mână al mamei mele zace pe covoraşul din faţa căminului, unde pisoiul, îmi amintesc, l-a tras cândva, prin anii şaizeci.

Urc în mica mea mansardă. Pătuţul meu se află în colţ, iar cuburile zac amestecate pe podea (am fost întotdeauna un copil dezordonat). Un bătrân intră în cameră – un bătrân încovoiat, uscat – ţinând o lampă deasupra capului. Mă uit la faţa lui – este faţa mea. Mai intră unul – sunt tot eu. Apoi tot mai mulţi, până ce încăperea este plină de feţe, ca şi scara de alături şi toată casa tăcută. Unele feţe sunt bătrâne, altele tinere, unele sunt frumoase şi-mi zâmbesc, multe sunt respingătoare şi se uită urât la mine. Şi fiecare faţă este faţa mea, dar nu sunt două la fel.

Nu ştiu de ce înfăţişarea mea mă sperie atât de tare, dar ies în goană din casă, înspăimântat, şi feţele mă urmează; alerg din ce în ce mai repede, însă ştiu că nu voi putea scăpa de ele niciodată.

*

De regulă, omul este eroul propriilor vise, dar uneori am un vis în întregime la persoana a treia – un vis cu incidente cu care nu am nicio legătură, în afară de faptul că sunt un spectator nevăzut şi neputincios. La unul dintre

acestea m-am gândit adesea, întrebându-mă dacă nu aş putea să-l transform într-o povestire. Dar poate că ar fi o temă mult prea dureroasă.

Am visat că văd faţa unei femei într-o mulţime. Este o faţă rea, dar de o frumuseţe stranie. Lumina slabă, pâlpâitoare, aruncată de felinarele de pe stradă o descoperă, arătându-i frumuseţea minunată, dar nefastă. Apoi lumina dispare.

O văd apoi într-un loc foarte îndepărtat şi este chiar mai frumoasă decât înainte, căci răul a dispărut. O altă faţă se uită la ea, o faţă pură, strălucitoare. Feţele se întâlnesc şi se sărută şi, în timp ce buzele lui se unesc cu ale ei, sângele urcă spre obrajii şi fruntea femeii. Văd din nou cele două feţe. Dar nu pot spune unde se află sau cât timp a trecut. Faţa bărbatului a îmbătrânit puţin, dar este încă tânără şi frumoasă şi, când ochii femeii se opresc asupra ei, pe faţa acesteia apare o lumină care o face să semene cu un înger. Uneori însă, femeia e singură şi atunci văd cum vechiul rău luptă să pună din nou stăpânire pe ea.

Apoi disting lucrurile mai clar. Văd camera în care locuiesc. Este tare sărăcăcioasă. într-un colţ se află un pian demodat şi lângă el o masă pe care zac, împrăştiate în jurul unei călimări, o grămadă de hârtii. Un scaun gol aşteaptă în faţa mesei. Femeia stă lângă fereastra deschisă.

De departe, de jos, se ridică zgomotul unui mare oraş. Luminile lui aruncă raze slabe în camera întunecată. Mirosul străzilor sale se simte în nările femeii.

Din când în când, se uită la uşă şi ascultă, apoi se întoarce la fereastra deschisă. Şi observ că de fiecare dată când priveşte spre uşă răul de pe faţa ei dispare; dar de fiecare dată când se întoarce la fereastră devine mai aspră şi mai supărată.

Deodată, tresare şi în ochii ei citesc teroarea, care mă înspăimântă în vis, şi zăresc broboane mari de sudoare pe fruntea ei. Apoi, foarte încet, faţa ei se schimbă şi văd din nou acea creatură rea a nopţii. Se înfăşoară într-o mantie veche şi se furişează afară. Îi aud paşii coborând

scara. Sunt din ce în ce mai slabi. Aud cum se deschide o uşă. Vuietul străzii pătrunde în casă, iar paşii femeii sunt înghiţiţi de acesta.

Timpul se scurge în visul meu. Scenele se schimbă, prind contur şi dispar; dar toate acestea sunt vagi şi nedefinite, până ce, din întuneric, apare o stradă lungă, pustie. Felinarele desenează cercuri sclipitoare pe pavajul ud. O siluetă, îmbrăcată în haine ieftine şi ţipătoare, se furişează pe lângă zid. Stă cu spatele la mine; nu-i văd faţa. O altă siluetă se desprinde din umbră. Mă uit la faţa ei şi văd că este faţa pe care ochii femeii o priveau cu veneraţie cu mult timp în urmă, când visul meu tocmai începuse. Dar frumuseţea şi puritatea au dispărut; este la fel de bătrână şi de rea ca faţa femeii când am văzutro ultima dată. Silueta în haine bătătoare la ochi se mişcă încet. A doua siluetă o urmăreşte şi o depăşeşte. Se opresc şi îşi vorbesc, în timp ce se apropie una de alta. Strada este tare întunecoasă în locul în care s-au întâlnit, iar silueta îmbrăcată în haine ieftine şi ţipătoare îşi ţine faţa întoarsă într-o parte. Merg împreună în tăcere, până ce ajung lângă o lampă cu gaz atârnată în faţa unei taverne. Acolo femeia se întoarce şi văd că e femeia din visul meu. Ea şi bărbatul se privesc în ochi încă o dată.

*

în alt vis pe care mi-l amintesc, un înger (sau an demon, nu sunt sigur) i se înfăţişează unui bărbat şi îi spune că atât timp cât nu va iubi nicio fiinţă omenească – atât timp cât nu-şi va îngădui nicio umbră de tandreţe faţă de soţie sau copil, faţă de cunoştinţe sau rude, faţă de străini sau prieteni, va reuşi în viaţă şi va prospera în afaceri – atât timp îi vor merge bine toate afacerile, iar el va deveni pe zi ce trece mai bogat, mai mare şi mai puternic. Dar dacă vreodată va îngădui să-i pătrundă în inimă un singur gând bun pentru vreo fiinţă, în acel moment toate planurile şi schemele sale se vor prăbuşi şi din acea clipă numele său va fi dispreţuit de oameni şi va fi apoi uitat.

Bărbatul păstrează aceste cuvinte ca pe o comoară,

pentru că este un om ambiţios, iar bogăţia, faima şi puterea sunt pentru el cele mai de preţ lucruri din lume. O femeie îl iubeşte şi moare, însetată după o privire iubitoare din partea lui; paşi de copii se furişează în viaţa lui şi dispar apoi, ca şi feţele cunoscute, altele noi apar şi dispar, pe rând.

Dar niciodată mâna lui nu atinge cu blândeţe o fiinţă; niciodată buzele lui nu rostesc un cuvânt binevoitor; niciodată un gând bun nu-i izvorăşte din inimă. Şi în tot acest timp soarta îl favorizează.

Anii trec şi, în cele din urmă, îi rămâne un singur lucru de care să se teamă – faţa mică, suferind în tăcere, a unei fetiţe. Copila îl iubeşte, aşa cum îl iubise femeia, cu mult timp în urmă, iar ochii ei îl urmăresc cu o privire înfometată, rugătoare. Dar el strânge din dinţi şi îi întoarce spatele.

Mica faţă se subţiază şi, într-o bună zi, în timp ce se afla la biroul de unde conducea multele sale întreprinderi, i se spune că e pe moarte. Vine la căpătâiul patului ei de suferinţă, iar copila deschide ochii şi îl priveşte. În timp ce se apropie, micile ei braţe se ridică spre el, implorând. Dar faţa bărbatului nu se schimbă, iar braţele micuţe cad, slăbite, pe cuvertura în dezordine, iar ochii rugători devin ficşi; o femeie păşeşte uşor înainte şi îi închide pleoapele, iar bărbatul se întoarce la planurile şi la schemele lui.

Însă noaptea, în casa învăluită în tăcere, se furişează în camera în care încă mai zace copila şi dă la o parte cearşaful alb, aspru.

„Moartă... moartă”, murmură el. Apoi ia în braţe corpul slab al moartei şi sărută buzele reci, obrajii reci, mânuţele mici, reci şi ţepene.

Şi în acest punct povestea mea devine imposibilă, căci visez că acea copilă moartă zace pentru totdeauna sub cearşaf în camera aceea tăcută şi că faţa ei mică nu se schimbă niciodată şi nici membrele ei nu se descompun.

Timp de o clipă rămân uimit, dar uit repede să mă mai mir; căci atunci când Zâna Viselor ne spune poveşti nu suntem decât nişte copii, stând în jurul ei cu ochii larg

deschişi, crezând tot ce ne spune, deşi ne minunăm că aceste lucruri există cu adevărat.

În fiecare noapte, când toţi cei din casă dorm, uşa acelei camere se deschide fără zgomot, iar bărbatul intră şi o închide în urma lui. în fiecare noapte, dă deoparte cearşaful alb şi ia în braţe micul trup al moartei; şi în orele întunecate ale nopţii păşeşte încoace şi încolo, ţinând trupul strâns la pieptul lui, sărutându-l şi cântându-i încet, aşa cum o mamă îi cântă copilaşului ei adormit.

Când prima rază a dimineţii pătrunde în încăpere, el lasă pe pat copila moartă, netezeşte cearşaful deasupra ei şi se furişează afară.

Şi reuşeşte în viaţă, şi prosperă în toate, şi pe zi ce trece devine tot mai bogat, mai mare şi mai puternic.

CAPITOLUL III

Am avut mult de furcă cu eroina noastră. Brown voia să fie urâtă. Principala ambiţie a lui Brown în viaţă este să fie original, iar metoda lui de a deveni original este să ia ceea ce nu este original şi să îl întoarcă cu susul în jos.

Dacă lui Brown i s-ar da o mică planetă să facă ce vrea cu ea, ar numi ziua noapte şi vara iarnă. I-ar face pe toţi bărbaţii şi pe toate femeile să meargă în cap şi să-şi dea mâna cu picioarele, copacii ar creşte cu rădăcinile în sus, iar cocoşul bătrân ar cloci ouăle în timp ce găinile ar sta pe gard şi ar striga cucurigu. Apoi s-ar da un pas înapoi şi ar spune:

— Vedeţi ce lume originală am creat; e în totalitate ideea mea!

Există o mulţime de oameni care gândesc absolut la fel ca Brown despre originalitate.

Cunosc o fetiţă, descendenta unui lung şir de politicieni. Are un instinct atât de puternic dezvoltat, încât este aproape incapabilă să gândească singură. în schimb, o copiază în totul pe sora ei mai mare, care seamănă mult cu mama ei. Dacă sora ei ia două porţii de pudding de orez la cină, atunci mănâncă şi ea două porţii de pudding. Dacă surorii ei nu îi este foame şi nu vrea nimic la cină, atunci şi ea se duce la culcare fără să mănânce nimic.

Această lipsă de personalitate a fetiţei o îngrijorează pe mama ei, care nu este o admiratoare a virtuţilor politice; într-o seară, luând-o în braţe pe micuţă, i-a spus, cu seriozitate:

— încearcă să gândeşti singură. Nu trebuie să faci întotdeauna numai ce face Jessie, e o prostie. Din când în când, e bine să ai o idee a ta. Fii originală.

Copila a promis că va încerca şi s-a dus, gânditoare, la culcare.

în dimineaţa următoare, la micul dejun, pe masă au fost puse un platou cu scrumbii afumate şi unul cu rinichi. Copilei îi plăcea mult scrumbia afumată, era aproape o pasiune, şi nu putea suferi rinichii. Era singurul subiect asupra căruia avea o părere.

— Vrei un rinichi sau o scrumbie afumată, Jessie? a întrebat-o mama pe fetiţa mai mare.

Jessie a ezitat o clipă, în timp ce sora ei o privea, în culmea deznădejdii.

— Scrumbie afumată, mamă, a răspuns Jessie în cele din urmă, iar mezina s-a întors pentru a-şi ascunde lacrimile.

— Tu vrei o scrumbie afumată, nu-i aşa, Trixy? a întrebat mama, care nu observase nimic.

— Nu, mulţumesc, mamă, a zis mica eroină, înăbuşindu-şi un suspin şi cu o voce tremurătoare. Vreau un rinichi.

— Credeam că nu poţi suferi rinichii! a exclamat mama, surprinsă.

— Nu, mami, nu-mi plac.

— Şi îţi place tare mult scrumbia afumată!

— Da, mami.

— Ei bine, atunci, pentru Dumnezeu, de ce nu vrei scrumbie?

— Pentru că Jessie vrea una şi mi-ai spus să fiu originală.

Şi aici, biata micuţă, reflectând la preţul pe care urma să-l plătească pentru originalitate, izbucni în lacrimi.

*

Ceilalţi trei am refuzat să ne sacrificăm pe altarul originalităţii lui Brown. Am hotărât să ne mulţumim cu obişnuita fată frumoasă.

— Să fie bună sau rea? întrebă Brown.

— Rea, răspunse, emfatic, MacShaughnassy. Ce spui, Jephson?

— Ei bine, a replicat Jephson, scoţându-şi pipa din gură şi vorbind pe acel ton melancolic şi calm la care nu renunţă niciodată, fie că spune o glumă despre o nuntă sau o anecdotă legată de o înmormântare, nu rea în întregime. Rea, cu instincte bune, iar instinctele bune ţinute sub control.

— Mă întreb, murmură MacShaughnassy gânditor, de ce oamenii răi sunt mult mai interesanţi decât cei buni.

— Nu cred că motivul este foarte greu de găsit, răspunse Jephson. Există mai multă nesiguranţă în legătură cu ei. Te ţin mai mult în alertă. Este ca şi deosebirea dintre a călări o mârţoagă epuizată, cuminte şi un mânz plin de viaţă, cu idei proprii. Călăreşti confortabil cu prima, dar celălalt îţi oferă mai multă acţiune. Dacă porneşti cu o femeie desăvârşită ca eroină, renunţi la poveste încă din primul capitol. Toată lumea ştie precis cum se va purta în orice combinaţie imaginabilă de situaţii în care ai putea să o plasezi. în orice ocazie va face acelaşi lucru – adică lucrul potrivit. Pe de altă parte, cu o eroină rea nu poţi fi foarte sigur ce se va întâmpla. Dintre cele cincizeci de posibilităţi care i se deschid înainte, s-ar putea să o aleagă pe cea potrivită sau ar putea să le prefere pe cele patruzeci şi nouă greşite, iar tu o urmăreşti curios, pentru a vedea ce va alege.

— Există, cu siguranţă, o mulţime de eroine bune care sunt interesante, am spus eu.

— Câteodată – atunci când fac ceva rău, a răspuns Jephson. O eroină mereu ireproşabilă este la fel de enervantă cum trebuie să fi fost Socrate pentru Xantipa sau cum este băiatul model pentru colegii lui de şcoală. Să luăm, de pildă, eroina obişnuită a romanului de dragoste din secolul al XVTII-lea. Nu îşi întâlneşte niciodată iubitul

decât pentru a-i spune că nu va putea fi niciodată a lui şi, în general, plânge fără încetare pe toată durata întâlnirii. Nu uită niciodată să pălească la vederea sângelui sau să leşine în braţele lui în cel mai nepotrivit moment cu putinţă. Este hotărâtă să nu se căsătorească niciodată fără consimţământul tatălui ei şi este decisă în egală măsură să nu se mărite cu nimeni altul decât cu acea persoană despre care este convinsă că nu va fi niciodată de acord să se însoare cu ea. Este o tânără minunată şi aproape la fel de neinteresantă ca o celebritate în papuci.

— Ah, dar nu vorbeşti despre femei bune acum, am remarcat eu. Vorbeşti despre ceea ce crede o persoană prostuţă că ar fi o femeie bună.

— Sunt întru totul de acord, replică Jephson. Şi nici nu sunt cu adevărat pregătit să spun ce este o femeie bună. Consider subiectul prea profund şi prea complicat pentru o simplă fiinţă omenească. Dar vorbesc despre femeile care corespundeau ideii generale de bunătate feciorelnică din epoca în care au fost scrise aceste cărţi. Trebuie să vă amintiţi că bunătatea nu este o cantitate cunoscută. Variază de la o epocă la alta, de la o localitate la alta şi, în general, responsabile pentru schimbarea acestor standarde sunt tocmai acele „persoane prostuţe” de care vorbeai. în Japonia, o fată „bună” este o fată care îşi vinde onoarea pentru a le oferi o viaţă îmbelşugată părinţilor ei vârstnici. în anumite insule ospitaliere din ţinuturile toride, pentru ca oaspetele soţului să se simtă ca acasă, o nevastă „bună” este gata să facă lucruri pe care noi le socotim absolut nepotrivite. Vechii evrei o considerau pe Iaela o femeie bună pentru că a ucis un bărbat în timp ce dormea, iar Sara nu era în pericol să-şi piardă respectul de care se bucura în mica ei lume atunci când l-a condus pe Agar la Avraam. în Anglia secolului al XVIII-lea, stupiditatea supranaturală şi obtuzitatea ajunsă la un grad dificil de atins erau considerate virtuţi feminine – şi chiar au rămas încă aşa –, iar autorii, care s-au numărat întotdeauna printre cei mai servili adepţi ai opiniei publice, şi-au modelat păpuşile în consecinţă. în

zilele noastre, frecventarea cartierelor nevoiaşe în scopuri caritabile este cea mai apreciată virtute, aşa că toate eroinele noastre bune se duc în aceste mahalale şi sunt „bune cu cei săraci”.

— Cât de folositori sunt cei „săraci”, a remarcat MacShaughnassy, cam brusc, sprijinindu-şi picioarele de poliţa de deasupra căminului şi înclinându-şi scaunul într-un unghi care ne-a făcut să ne îndreptăm atenţia asupra lui cu un interes plin de speranţă. Nu cred că noi, cei care mâzgălim hârtia, ne dăm cu adevărat seama cât de mult le datorăm „săracilor”. Unde s-ar duce eroinele noastre angelice şi eroii noştri cu inimi nobile dacă nu ar exista „săraci”? Vrem să arătăm că acea fată scumpă este la fel de bună pe cât e de frumoasă. Ce facem? îi punem un coş plin cu pui şi sticle de vin în braţe, o fermecătoare pălărioară de soare pe cap şi o trimitem printre săraci. Cum dovedim că eroul nostru, aparent un pierde-vară, este de fapt un tânăr cu un suflet nobil? Ei bine, explicând că este bun cu săracii. Aceştia sunt la fel de folositori în viaţa reală ca şi în lumea cărţilor. Ce îl consolează pe comerciant când actorul, care câştigă optzeci de lire pe săptămână, nu îşi poate plăti datoriile? Ei bine, lectura în rubricile de teatru din ziare a unor descrieri sentimentale despre generozitatea de care dă dovadă invariabil acel tip îndrăgit faţă de cei săraci. Ce linişteşte neînsemnata, dar iritanta voce a conştiinţei când am reuşit cu succes vreo escrocherie? Ei bine, nobila hotărâre de a da zece la sută din profiturile nete săracilor. Ce face un om când se vede îmbătrânind şi simte că a venit vremea să se gândească în mod serios la asigurarea poziţiei sale în lumea cealaltă? Ei bine, devine brusc bun cu cei săraci. Dacă săracii nu ar fi aici pentru ca el să fie bun cu ei, ce ar avea de făcut? Ar fi incapabil să se schimbe. Este o mare mângâiere să ne gândim că săracii vor fi întotdeauna alături de noi. Ei sunt scara pe care putem urca în rai.

Câteva minute a domnit tăcerea, în timp ce MacShaughnassy pufăia energic, aproape cu sălbăticie, din pipă, apoi Brown spuse:

— Vă pot povesti o întâmplare destul de ciudată, care se potriveşte foarte bine cu subiectul. Un văr de-al meu era agent imobiliar într-un mic oraş de provincie şi printre casele de pe lista sa se afla un conac vechi şi frumos, care rămăsese nelocuit mai mulţi ani. Nu mai credea că are să-l vândă vreodată, când, într-o bună zi, o doamnă în vârstă, îmbrăcată în haine scumpe, intră în biroul lui şi începu să-i pună întrebări despre conac. Spunea că îl văzuse din întâmplare în timp ce călătorea prin părţile acelea în toamna trecută şi fusese plăcut impresionată de frumuseţea şi aspectul lui pitoresc. Adăugă că era în căutarea unui loc liniştit în care să se poată stabili şi în care să-şi petreacă în pace restul zilelor şi credea că acea casă s-ar putea dovedi locul potrivit pentru ea.

Vărul meu, încântat că i se ivise şansa găsirii unui cumpărător, o conduse imediat la conac, care se afla la aproximativ opt mile de oraş, şi îi arătă proprietatea. Vărul meu a insistat cu elocvenţă asupra avantajelor conacului. S-a oprit asupra faptului că era liniştit, izolat, asupra apropierii – nu prea mari – de biserică, a distanţei convenabile de sat.

Totul indica o încheiere satisfăcătoare a afacerii. Doamna era fermecată de aşezare şi de împrejurimi şi încântată de casă şi de grădină. Considera că preţul este moderat.

„Şi acum, domnule Brown”, spuse ea, în timp ce stăteau lângă poarta conacului, „spuneţi-mi: ce fel de săraci aveţi prin preajmă?”

„Săraci?”, întrebă vărul meu. „Aici nu sunt săraci.”

„Nu sunt săraci!”, exclamă doamna. „Niciun om sărac în sat sau în împrejurimi?”

„Nu veţi găsi niciun om sărac pe o rază de cinci mile de această proprietate”, replică el, cu mândrie. „Vedeţi, dragă doamnă, este un comitat puţin populat şi extrem de prosper; în special acest district. Nu există o familie care să nu fie, comparativ cu alte locuri, înstărită.”

„îmi pare rău să aud asta”, a spus doamna, dezamăgită. „Locul mi s-ar fi potrivit de minune, cu

excepţia acestui lucru.”

„Cu siguranţă, doamnă”, strigă vărul meu, pentru care să ceri oameni săraci era o idee cu totul nouă, „doar nu vreţi să spuneţi că *doriţi* oameni săraci! Ei bine, am considerat întotdeauna că aceasta este una dintre principalele atracţii ale proprietăţii – nimic care să şocheze privirea sau să rănească susceptibilitatea celui mai sensibil ocupant.”

„Dragă domnule Brown”, replică doamna, „voi fi sinceră cu dumneavoastră. îmbătrânesc, iar viaţa mea de până acum nu a fost, poate, trăită aşa cum se cuvine. Dorinţa mea este să ispăşesc... cum să spun... nebuniile tinereţii printr-o bătrâneţe virtuoasă, iar în acest scop este esenţial să fiu înconjurată de un anumit număr de săraci merituoşi. Am sperat să găsesc în aceste locuri minunate proporţia obişnuită de sărăcie şi nefericire; în acest caz aş fi luat casa fără nici cea mai mică ezitare. Aşa cum stau lucrurile, mă văd silită să caut în altă parte.” Vărul meu a rămas perplex şi s-a întristat.

„în oraş se află o mulţime de oameni sărmani”, spuse el. „Mulţi dintre ei reprezintă cazuri foarte interesante şi dumneavoastră v-aţi putea ocupa de ei. Nu va exista nicio obiecţie, sunt sigur.”

„Vă mulţumesc”, replică doamna, „dar nu vreau să merg până în oraş. Trebuie să fie la o distanţă accesibilă cu maşina, altfel nu am ce face cu ei.”

Vărul meu îşi puse din nou mintea la contribuţie. Nu avea intenţia să lase un cumpărător să-i scape printre degete dacă îi stătea în putere, în cele din urmă, îi veni o idee minunată.

„Am să vă spun eu ce putem face”, zise el. „La celălalt capăt al satului se află o bucată de teren sterp; nu am putut face niciodată ceva cu el pentru că este foarte mlăştinos. Dacă doriţi, am putea construi acolo o duzină de case ieftine – va fi bine să fie puţin cam şubrede şi nesănătoase – şi vom găsi câţiva săraci pe care îi vom pune acolo pentru dumneavoastră.”

Doamna reflectă la idee şi o găsi bună.

„Vedeţi”, a continuat vărul meu, profitând de avantaj, „adoptând această metodă, vă veţi putea alege săracii pe care îi doriţi. Veţi avea nişte săraci frumoşi, curaţi, recunoscători, iar treaba va fi cu atât mai plăcută pentru dumneavoastră.”

Până la urmă, doamna a acceptat oferta vărului meu şi i-a dat o listă cu săracii pe care ar fi dorit să-i aibă. A ales o bătrână ţintuită la pat (de preferat una care să ţină de Biserica Anglicană); un bătrân paralitic; o tânără oarbă care dorea să i se citească cu voce tare; un ateu sărac dornic să fie convertit; doi invalizi; un tată beţiv care ar consimţi să i se vorbească serios despre viciul său; un bătrân dezagreabil pentru care era nevoie de multă răbdare; două familii numeroase şi patru cupluri obişnuite.

Vărul meu a avut oarece dificultăţi în găsirea tatălui beţiv. Cea mai mare parte a taţilor beţivi pe care i-a intervievat în legătură cu subiectul aveau o obiecţie de fond împotriva discuţiilor în general. După lungi căutări, totuşi, a descoperit un omuleţ blând, care, atunci când a aflat de cerinţele doamnei şi i s-au explicat intenţiile ei caritabile, a acceptat să se califice pentru acel post vacant îmbătându-se cel puţin o dată pe săptămână. A declarat că nu poate promite să se îmbete mai mult de o dată pe săptămână pentru început, posedând, din nefericire, o puternică aversiune naturală faţă de băuturile alcoolice, pe care era necesar să o depăşească. Pe măsură ce se va obişnui cu ele, se va descurca mai bine.

Cât despre bătrânul dezagreabil, vărul meu a avut de asemenea greutăţi. A fost dificil să găsească gradul potrivit de dezagreabil. Unii candidaţi erau foarte dezagreabili. în cele din urmă, a ales un vizitiu decăzut, cu opinii radicale avansate, care a insistat asupra unui contract pe trei ani.

Planul a dat rezultate foarte bune şi încă mai dă şi în ziua de azi, după cum susţine vărul meu. Tatăl beţiv şi-a învins complet aversiunea faţă de băuturile tari. S-au împlinit deja trei săptămâni de când nu a mai fost văzut treaz, iar în ultima vreme a început să-şi bată nevasta. Tipul dezagreabil îşi îndeplineşte serios partea lui de

contract şi a devenit un adevărat blestem pentru tot satul. Ceilalţi şi-au intrat în rolurile respective şi se descurcă bine. Doamna îi vizitează pe toţi în fiecare după-amiază şi este foarte caritabilă. O numesc Doamna Generozitate şi toată lumea o binecuvântează.

Brown s-a ridicat după ce a terminat de vorbit şi şi-a turnat un pahar de whisky cu apă, cu aerul mulţumit al unui om binevoitor, gata să răsplătească pe cineva pentru că a făcut o faptă bună; iar MacShaughnassy şi-a dres vocea şi a luat cuvântul.

— Cunosc o poveste legată de acest subiect, a spus el. S-a întâmplat într-un mic sat din Yorkshire – un loc liniştit, respectabil, unde oamenii găsesc că viaţa este puţin cam plicticoasă. Într-o zi, totuşi, a apărut un diacon nou şi asta a trezit lucrurile la viaţă. Era un tânăr arătos şi avea un venit frumuşel; era deci o partidă bună. Toate femeile nemăritate din partea locului umblau după el, fără excepţie.

Dar se părea că obişnuitele linguşiri feminine nu aveau niciun efect asupra lui. Era un tânăr cu înclinaţii serioase şi odată, în cursul unei conversaţii întâmplătoare despre dragoste, a fost auzit spunând că el nu va fi niciodată atras doar de simpla frumuseţe şi de farmec. Pe el îl atrage, spunea, bunătatea unei femei – bunăvoinţa şi mila arătate săracilor.

Ei bine, asta a pus toate fustele pe gânduri. Şi-au dat seama că studiind revistele de modă şi practicând arta conversaţiei o luaseră pe o cale greşită. Cartea pe care trebuiau să mizeze era „săracii”. însă aici s-a ivit o dificultate serioasă, în întreaga parohie exista doar un singur sărac, un bătrân certăreţ care locuia într-o căsuţă dărăpănată din spatele bisericii, şi cincisprezece femei zdravene (unsprezece fete, trei fete bătrâne şi o văduvă) au hotărât să fie „bune” cu el.

Domnişoara Simmonds, una dintre fetele bătrâne, a fost prima care a pus mâna pe el şi a început să îl hrănească de două ori pe zi cu supă de carne; apoi văduva l-a servit cu vin de Porto şi stridii. Spre sfârşitul

săptămânii, celelalte s-au repezit asupra lui ca să-l îndoape cu piftie şi pui.

Bătrânul nu reuşea să înţeleagă. Era obişnuit cu un mic sac de cărbuni din când în când, însoţit de o lungă predică despre păcatele sale, şi uneori primea o sticlă de ceai de păpădie. Această schimbare bruscă din partea Providenţei l-a zăpăcit. Totuşi nu a spus nimic, ci a continuat să ia cât mai mult din ce i se oferea. După o lună, era prea gras pentru a trece pe uşa din spate a casei sale.

Competiţia în rândul femeilor devenea tot mai acerbă pe zi ce trecea şi, în cele din urmă, bătrânul a început să-şi dea aere şi să le facă zile fripte. Le-a pus să-i cureţe căsuţa, să-i facă de mâncare şi, când se sătura să le mai aibă în casă, le trimitea să lucreze în grădină.

Ele bombăneau şi chiar s-a vorbit la un moment dat de un fel de grevă, dar ce puteau face? Era singurul sărac pe o rază de mai multe mile şi ol o ştia. Avea monopolul şi, ca toţi deţinătorii de monopol, profita de poziţia lui.

Le-a obligat să facă diverse comisioane. Le-a trimis să-i cumpere tutun cu banii lor. Odată, a trimis-o pe domnişoara Simmonds cu un urcior să-i cumpere bere pentru cină. La început, l-a refuzat, indignată, dar el i-a spus că dacă are de gând să-şi dea aere, n-are decât să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată. Dacă ea nu vrea, erau multe altele care o vor face. Ştia asta, aşa că s-a dus.

Aveau obiceiul să îi citească doar cărţi bune, educative. Dar acum a pus piciorul în prag în legătură cu lecturile. A spus că la vârsta lui nu mai voia prostii bune doar pentru şcoala de duminică. Voia ceva mai picant. Şi le-a obligat să-i citească romane franţuzeşti şi poveşti despre călătorii pe mare, scrise într-un limbaj realist. Şi nu aveau voie să sară niciun pasaj, căci îşi dădea seama de ce au făcut-o.

A declarat că îi place muzica, prin urmare, câteva dintre ele au pus mână de la mână şi i-au cumpărat un armoniu. Se aşteptau să cânte imnuri şi melodii clasice, dar el nu avea aceleaşi idei despre muzică. El se gândea la

Keeping up the old girl's birthday şi *She winked the other eye*[4], interpretate în cor şi cu dans cu mişcări de fuste, şi asta au fost nevoite să interpreteze.

Este greu de spus până unde ar fi mers tirania lui dacă nu s-ar fi întâmplat un eveniment care a făcut ca puterea lui să se prăbuşească prematur. Acesta a fost căsătoria bruscă şi cumva neaşteptată a diaconului cu o foarte frumoasă actriţă de varieteu care apăruse pe scenă într-un oraş vecin. A renunţat la biserică atunci când s-a logodit, pentru că tânăra *fiancee* nu voia să devină soţie de preot. Spunea că nu s-ar fi obişnuit niciodată cu vizitele în parohie.

După căsătoria diaconului scurta carieră prosperă a bătrânului sărăntoc a luat sfârşit. L-au dus la azil şi l-au pus să spargă pietre.

*

După ce îşi încheie povestirea, MacShaughnassy îşi luă picioarele de pe poliţa de deasupra căminului şi începu să şi le dezmorţească. Jephson consideră că a venit rândul lui să depene poveşti.

Însă niciunul dintre noi nu eram dispuşi să râdem de istorisirile lui Jephson, fiindcă nu vorbeau de bunătatea celor bogaţi faţă de cei săraci, care este o virtute ce aduce beneficii rapide şi satisfăcătoare, ci de bunătatea celor săraci faţă de săraci, o investiţie mai puţin convenabilă şi o problemă cu totul diferită.

Pe săraci – nu mă refer la săracii de profesie, gălăgioşi, ci la săracii tăcuţi, luptători – eşti înclinat să îi respecţi cu adevărat. îi onorezi, aşa cum onorezi un soldat rănit pe câmpul de luptă.

în conflictul perpetuu între Umanitate şi Natură, săracii se află întotdeauna în avangardă. Ei mor în şanţuri, iar noi mărşăluim mai departe peste trupurile lor, cu steagurile fluturând şi tobele bătând.

Nu te poţi gândi la ei fără sentimentul neplăcut că ar trebui să îţi fie un pic ruşine pentru că trăieşti în siguranţă

4 „S-o sărbătorim pe bătrânică, e ziua ei" şi „Mi-a făcut cu ochiul" (n.tr.).

şi fără griji, lăsându-i pe ei să primească toate loviturile grele. Este ca şi cum te-ai ascunde întotdeauna în corturi, în timp ce camarazii tăi luptă şi mor pe front.

Ei sângerează şi mor acolo în tăcere. Natura, cu bâta ei cumplită, „Supravieţuirea celor mai bine adaptaţi”, şi Civilizaţia, cu sabia ei crudă, „Cerere şi ofertă”, îi resping, iar ei cedează pas cu pas, luptând până la capăt. Este însă o luptă tăcută, neiertătoare şi nu suficient de pitorească pentru a fi eroică.

îmi amintesc că am văzut, într-o sâmbătă seara, un buldog bătrân care zăcea pe pragul unei mici prăvălii din New Cut[5]. Stătea acolo liniştit şi părea puţin cam somnoros; şi, pentru că avea o înfăţişare fioroasă, nimeni nu-l deranja. Oamenii păşeau peste el în timp ce intrau şi ieşeau; din când în când, cineva îl lovea din greşeală şi atunci răsufla ceva mai tare şi mai repede.

în cele din urmă, un trecător, simţind ceva ud sub picioare, s-a uitat în jos şi a văzut că stătea într-o baltă de sânge; încercând să vadă de unde venea, a descoperit că provenea dintr-un şuvoi gros, închis la culoare, ce curgea de pe treapta pe care stătea câinele.

Atunci s-a aplecat şi a examinat animalul, iar acesta a deschis ochii, somnoros, l-a privit cu un rânjet, care putea însemna plăcere sau poate iritare fiindcă era deranjat, şi şi-a dat sufletul.

S-au adunat o mulţime de oameni, au întors cadavrul câinelui pe o parte şi au văzut o rană adâncă, îngrozitoare, în vintre, din care curgea sânge şi altceva. Proprietarul prăvăliei a spus că animalul zăcea acolo de peste o oră.

Ştiu că săracii mor în acelaşi fel cumplit, tăcut – nu săracii pe care dumneavoastră, Doamnă Generozitate, delicat înmănuşată, şi Domnule Simon Face-bine, minunat de-a dreptul, îi cunoaşteţi sau pe care aţi dori să-i cunoaşteţi; nu săracii care merg în procesiuni cu steaguri şi cutii pentru chetă; nu săracii care vociferează în jurul cantinelor cu supă pentru nevoiaşi şi cântă imnuri la întrunirile la care se serveşte ceai, ci săracii despre care

5 Stradă din East End, cartier sărac al Londrei (n.tr.).

nu ştiţi că sunt săraci până ce nu le auziţi povestea la ancheta coronerului[6] – săracii tăcuţi, săracii mândri, care se trezesc în fiecare dimineaţă pentru a se lupta cu Moartea până la lăsarea serii şi care, atunci când această îi învinge în cele din urmă şi, doborându-i cu forţa pe podeaua putredă a mansardei întunecoase, îi sugrumă, mor cu dinţii strânşi.

Pe când locuiam la Londra, în East End, am cunoscut un băiat. Nu era nici pe departe un băiat frumos. Nu era nici la fel de curat ca băieţii de treabă din revistele religioase şi am cunoscut chiar un matelot care l-a oprit pe stradă şi i-a reproşat că foloseşte un limbaj grosolan.

El, mama lui şi cel mic, un copilaş bolnăvicios de vreo cinci luni, locuiau într-o pivniţă la colţul Three Colt Street. Nu sunt sigur ce se întâmplase cu tatăl. Cred mai degrabă că fusese „convertit” şi plecase prin ţară pentru a face prozeliţi. Flăcăul câştiga şase şilingi pe săptămână făcând diferite comisioane, iar mama cosea pantaloni şi, în zilele în care se simţea mai puternică şi mai plină de energie, câştiga zece pence sau chiar un şiling. Din nefericire, erau zile în care cei patru pereţi goi păreau că se urmăresc unul pe altul, iar lumânarea arăta ca o pată ştearsă de lumină aflată la mare distanţă; frecvenţa acestor momente de slăbiciune făcea ca venitul săptămânal al familiei să scadă uneori destul de mult.

într-o noapte, pereţii au început să danseze din ce în ce mai repede, până ce au dispărut de-a binelea, iar lumânarea s-a ridicat în tavan şi a devenit o stea; femeia a înţeles că venise vremea să renunţe pentru totdeauna la cusut.

— Jim, a spus ea; vorbea foarte încet, iar băiatul a trebuit să se aplece pentru a o auzi. Dacă ai să cauţi în mijlocul saltelei, ai să găseşti două lire.

Le-am pus deoparte mai demult. O să fie de ajuns pentru înmormântarea mea. Şi, Jim, să ai grijă de copil. Să nu-l laşi să ajungă la mila parohiei.

---

6 în Anglia, la sfârşitul secolului al XIX-lea, funcţionar public care conducea ancheta în caz de moarte nenaturală, (n.tr.).

Jim a făgăduit.

— Spune „Aşa să-mi ajute Dumnezeu”, Jim.

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu, mamă.

După ce şi-a pus la punct afacerile lumeşti, femeia s-a întins pe spate, iar Moartea a lovit.

Jim şi-a ţinut făgăduiala. A găsit banii şi şi-a înmormântat mama, apoi, punându-şi tot avutul într-o roabă, s-a mutat într-o locuinţă mai ieftină – jumătate dintr-un şopron vechi, pentru care plătea doi şilingi pe săptămână.

Timp de optsprezece luni, el şi copilul au locuit acolo. Lăsa copilaşul la o creşă în fiecare dimineaţă şi îl lua înapoi în fiecare seară când se întorcea de la lucru şi pentru asta, plus puţin lapte, plătea patru pence pe zi. Cum a reuşit să se descurce cu întreţinerea lui şi a mai mult de jumătate din întreţinerea copilului cu restul de doi şilingi n-aş putea spune. Ştiu numai că a reuşit şi că nimeni nu l-a ajutat şi nici nu a ştiut că avea nevoie de ajutor. îngrijea copilul, plimbându-l adesea prin cameră ore întregi, îl spăla, din când în când, şi îl scotea la aer în fiecare duminică.

în ciuda îngrijirilor sale, la sfârşitul perioadei menţionate mai sus, micuţul „s-a dus pe copcă”, după cum spunea Jim.

Coronerul a fost foarte sever cu Jim.

— Dacă ai fi făcut ce trebuie, i-a spus, viaţa acestui copil ar fi fost salvată. (Era probabil de părere că ar fi fost mai bine ca viaţa copilului să fi fost salvată. Coronerii au idei tare ciudate!) De ce nu te-ai adresat celor de la asistenţa socială?

— Pen’ că nu voiam asistenţă, a replicat Jim, posac. I-am făgăduit mamei că n-o să ajungă niciodată la mila parohiei, şi n-a ajuns.

Incidentul s-a petrecut, din fericire, în timpul sezonului mort, iar ziarele de seară au preluat cazul şi au făcut destulă vâlvă. îmi amintesc că Jim a devenit un fel de erou. Oameni buni la suflet au scris, cerând ca cineva – proprietarul terenului, sau guvernul, sau oricine altcineva

– să facă ceva pentru el. Şi toată lumea condamna adunarea parohială locală. Cred că ar fi ieşit ceva bun pentru Jim din asta dacă toată tevatura ar fi durat ceva mai mult. Din nefericire însă, chiar în momentul culminant a survenit un divorţ picant, iar Jim a dispărut din paginile jurnalelor şi a fost dat uitării.

Le-am spus băieţilor povestea asta după ce Jephson o debitase pe a lui şi, când am terminat, ne-am dat seama că era aproape ora unu. Aşa că, bineînţeles, era prea târziu să mai lucrăm la roman în seara aceea.

CAPITOLUL IV

Am ţinut următoarea întrunire de afaceri în casa mea plutitoare. Brown se opusese la început să ne ducem acolo. Era de părere că niciunul dintre noi nu ar trebui să plece din oraş atât timp cât încă mai lucram la roman.

MacShaughnassy, dimpotrivă, era de părere că vom lucra mai bine în casa plutitoare. Vorbind în numele său, a spus că nu se simte mai inspirat să scrie o operă de valoare ca atunci când zace într-un hamac printre frunze foşnitoare, cu cerul de un albastru intens deasupra şi cu un pocal de vin de Bordeaux de la gheaţă la îndemână. În lipsa hamacului, găsea că un şezlong pe punte putea fi un stimulent grozav pentru munca intelectuală. în interesul romanului, mi-a recomandat cu căldură să iau cu mine cel puţin un şezlong confortabil pe punte şi multe lămâi.

Nu vedeam niciun motiv pentru care nu am putea gândi la fel de bine pe o casă plutitoare ca oriunde altundeva, şi în consecinţă am stabilit ca eu să mă instalez acolo, iar ceilalţi urmau să mă viziteze din când în când, ocazie cu care vom lucra împreună.

Casa plutitoare a fost ideea Ethelberthei. Petrecusem o zi, cu o vară în urmă, într-o astfel de casă care aparţinea unui prieten de-al meu, iar ea fusese fermecată de viaţa de acolo. Totul era la o scară delicios de mică. Locuiai într-o casă micuţă; dormeai într-un pat mic, într-o cameră mică, mică şi îţi găteai mica cină la un foc mic, în cea mai mică bucătărie pe care o văzuseşi vreodată.

— Oh, trebuie să fie minunat să locuieşti într-o casă

plutitoare, a spus Ethelbertha, cu respiraţia tăiată de încântare, e ca şi cum ai locui într-o casă de păpuşi.

Ethelbertha era foarte tânără – ridicol de tânără, aşa cum cred că am menţionat deja – în zilele despre care scriu, iar pasiunea pentru păpuşi, pentru rochiile lor minunate şi pentru casele cu multe ferestre, aranjate extrem de incomod, în care locuiesc păpuşile – sau în care se presupune că locuiesc, căci de regulă ele preferă să stea pe acoperiş, cu picioarele atârnând peste uşa din faţă, lucru care mi s-a părut întotdeauna ceva nedemn de o lady; dar, desigur, eu nu sunt o autoritate în eticheta la păpuşi – nu o părăsise, cred, cu totul. Ce zic, nu sunt sigur dacă dispăruse? Oare nu îmi amintesc că, mulţi ani mai târziu, privind pe furiş într-o anumită cameră, cu pereţii acoperiţi cu opere de artă concepute astfel încât să înnebunească orice om cu simţul esteticului, am văzut-o, aşezată pe podea, în faţa unei case din cărămidă roşie, cu două camere şi o bucătărie; şi oare nu îi tremurau mâinile de emoţie în timp ce aranja trei farfurii de cositor pe bufetul din bucătărie? Oare nu bătea cu ciocănelul în uşa din faţă până ce ieşea de la locul lui, iar eu trebuia să mă aşez lângă ea pe podea ca să îl înşurubez din nou?

Poate că totuşi nu este înţelept din partea mea să îmi amintesc aceste lucruri şi să le aduc ca dovezi împotriva ei, căci n-ar putea, la rândul ei, să râdă de mine? Nu am ajutat şi eu la aranjarea şi înfrumuseţarea acelei case? îmi amintesc că am avut păreri diferite în legătură cu covorul din salon. Ethelbertha voia catifea albastru-închis, dar eu eram sigur, luând în considerare tapetul, că un covor de culoare cărămizie se va armoniza mai bine. în cele din urmă, a fost de acord cu mine şi am făcut unul dintr-o husă veche. Avea un efect cu adevărat fermecător şi dădea încăperii un ton delicios de cald. Am pus catifeaua albastră în bucătărie. Eu am considerat asta o extravaganţă, dar Ethelbertha a spus că servitorii apreciază mult un covor bun şi că merita să îi binedispui cu lucruri neînsemnate, atunci când se poate.

Dormitorul avea un pat mare şi un pătuţ de copil; dar

nu vedeam unde va dormi fata în casă. Arhitectul o uitase cu totul; este ceva caracteristic arhitecţilor. Casa mai avea şi un alt inconvenient obişnuit în reşedinţele din categoria ei: nu avea scări, aşa că pentru a te muta dintr-o cameră în alta era necesar să-ţi croieşti drum prin tavan sau să ieşi afară şi să te caţeri înăuntru pe fereastră; ambele metode trebuie să fie tare obositoare când ajungi să apelezi la ele în mod frecvent.

în afară de aceste neajunsuri, casa era totuşi una pe care orice agent imobiliar pentru păpuşi ar fi descris-o pe drept cuvânt ca o „reşedinţă familială avantajoasă”; în plus, fusese mobilată cu o generozitate care friza ostentaţia. în dormitor se afla un lavoar, pe lavoar stăteau o cană şi un lighean, iar în cană era apă adevărată. Dar asta nu era mare lucru. Am văzut case de păpuşi mai degrabă obişnuite, aparţinând clasei de mijloc, în care puteai găsi lavoare, căni, ligheane şi apă adevărată – şi da, chiar săpun. în această locuinţă luxoasă însă, exista un prosop adevărat; aşa că un trup nu numai că se putea spăla, ci se putea şi usca după aceea, iar aceasta este o senzaţie de care, aşa cum ştiu toate păpuşile, nu te poţi bucura decât în locuinţele de primă clasă.

Apoi, în salon, se afla un ceas care ticăia atât timp cât continuai să îl scuturi (părea să nu obosească niciodată); de asemenea mai erau acolo un tablou, şi un pian, şi chiar o carte pe masă, şi o.vază cu flori care se răsturna în clipa în care o atingeai, exact ca o vază adevărată. Oh, camera aceea avea mult stil, vă asigur.

Dar mândria casei era bucătăria. Se aflau acolo toate lucrurile pe care inima şi le poate dori, cratiţe cu capace care se puteau ridica şi pune la loc, un fier de călcat şi un făcăleţ. Un serviciu de masă pentru trei persoane ocupa aproape jumătate din încăpere, iar spaţiul rămas liber era umplut de sobă – o sobă *adevărată*! Gândiţi-vă, oh, voi, proprietari de case de păpuşi, o sobă în care puteai să arzi bucăţi adevărate de cărbune şi pe care puteai fierbe bucăţele de cartofi adevăraţi pentru cină – cu excepţia cazului în care ceilalţi îţi spun că nu trebuie s-o faci,

fiindcă este periculos, apoi îţi iau grătarul şi sting focul, un lucru care încurcă grozav o bucătăreasă.

Nu am văzut niciodată o casă mai bine echipată în toate detaliile. Nimic nu fusese trecut cu vederea, nici măcar familia. Aceasta zăcea pe spate, chiar în faţa uşii de la intrare, mândră, dar calmă, aşteptând să fie pusă în posesie. Nu era o familie numeroasă. Consta din patru membri – tatăl, mama şi copilul, plus fata în casă; familia unui începător.

Era, de asemenea, o familie bine îmbrăcată – nu doar cu haine elegante pe dinafară, acoperind o condiţie ruşinoasă a lucrurilor de dedesubt, cum, vai!, este adesea cazul în societatea păpuşilor, ci cu toate articolele necesare şi potrivite unei lady şi unui gentleman, până la lucrurile pe care nu le pot menţiona. Şi toate aceste haine, trebuie s-o ştiţi, puteau fi descheiate şi dezbrăcate. Am cunoscut păpuşi – unele destul de elegante şi la care merita să te uiţi – care se mulţumeau să umble de colo-colo cu hainele lipite pe ele şi, în unele cazuri, bătute cu ţinte, un obicei neglijent şi nesănătos, după părerea mea. Dar această familie putea fi dezbrăcată în cinci minute, fără ajutorul apei fierbinţi sau al unei dălţi.

Nu cred că era recomandabil din punct de vedere artistic ca vreuna să fie dezbrăcată. Nu aveau o siluetă care să arate bine în stare naturală – niciuna dintre ele. Ar fi trebuit să fie ceva mai împlinite. în afară de asta, fără haine, ar fi fost dificil să deosebeşti copilul de tată sau servitoarea de stăpână şi astfel ar fi apărut complicaţii domestice.

Când totul a fost gata pentru primirea lor, le-am introdus în casă. Am aşezat cât mai mult din copil în pat şi i-am instalat confortabil pe mamă şi pe tată în salon, unde stăteau pe podea şi se uitau gânditori unul la altul peste masă. (Erau nevoiţi să stea pe podea deoarece scaunele nu erau suficient de mari.) Am pus-o pe fata în casă în bucătărie, unde se sprijinea de bufet într-o atitudine sugestivă de beţivan, îmbrăţişând cu multă afecţiune mătura pe care i-o oferisem. Am ridicat apoi casa cu grijă

şi am dus-o cu precauţie în altă cameră, unde, cu îndemânarea unor conspiratori, am plasat-o la picioarele unui pat mic, în al cărui colţ de sud-vest cineva absurd de mic agăţase un ciorap absurd de mic.

Ca să ne întoarcem la casa noastră de păpuşi, Ethelbertha şi cu mine, discutând subiectul în timpul călătoriei de întoarcere cu trenul, am hotărât că anul următor vom avea şi noi o casă plutitoare, una mai mică, dacă era posibil, decât cea pe care tocmai o văzusem. Trebuia să aibă perdele de muselină şi un steag, iar florile urmau să fie trandafiri sălbatici şi nu-mă-uita. Eu aş putea să lucrez toată dimineaţa pe acoperiş, cu o tendă deasupra capului care să mă apere de soare, în timp ce Ethelbertha ar îngriji trandafirii şi ar face prăjituri pentru ceai. Seara am sta afară, pe mica punte, iar Ethelbertha ar cânta la chitară (urma să înceapă să înveţe imediat) sau am putea sta liniştiţi ascultând privighetorile.

Căci atunci când eşti foarte, foarte tânăr, visezi că vara înseamnă numai zile însorite şi nopţi cu lună, că vântul suflă uşor din vest şi că trandafirii înfloresc peste tot. Dar, pe măsură ce îmbătrâneşti, oboseşti aşteptând să se însenineze cerul cenuşiu. Aş a că închizi uşa şi intri înăuntru, te ghemuieşti lângă foc, întrebându-te de ce vântul bate mereu din est; şi renunţi să mai încerci să cultivi trandafiri.

Am cunoscut o fetiţă de la ţară care a economisit bani luni de-a rândul pentru a-şi cumpăra o rochie nouă cu care să meargă la o expoziţie de flori. Însă ziua expoziţiei a fost una ploioasă, aşa că s-a îmbrăcat cu o rochie veche. Şi o bună bucată de vreme toate zilele de sărbătoare au fost ploioase, iar ea se temea că nu va avea niciodată şansa să poarte rochia ei cea albă şi frumoasă.

În cele din urmă, a venit o dimineaţă de sărbătoare luminoasă şi însorită, iar fetiţa a bătut din palme şi a alergat sus, pe scări, şi-a luat rochia cea nouă (care fusese „rochia ei nouă” atât de mult timp, încât acum era cea mai veche pe care o avea) din cutia în care stătuse frumos împăturită între lavandă şi lămâiţă, a ridicatro şi a râs

gândindu-se ce drăguţă va arăta în ea.

Dar când a vrut să o îmbrace, şi-a dat seama că între timp crescuse, iar rochia îi rămăsese mică. Aşa că până la urmă a fost nevoită să poarte o rochie veche, obişnuită.

Ştiţi, aşa se petrec lucrurile în lumea asta. Au fost odată un băiat şi o fată care se iubeau tare mult. Dar amândoi erau săraci, aşa că s-au înţeles să aştepte până ce el va câştiga suficient de mulţi bani pentru a trăi confortabil, apoi se vor căsători şi vor fi fericiţi. I-a trebuit mult timp să strângă banii, căci să câştigi bani este o treabă tare înceată, iar el dorea, din moment ce o făcea, să strângă destul pentru a fi cu adevărat foarte fericiţi. Şi-a atins scopul, în cele din urmă, şi s-a întors acasă bogat.

S-au întâlnit din nou în salonul sărăcăcios mobilat în care se despărţiseră. Dar nu au mai stat la fel de aproape unul de altul ca altădată. Pentru că ea trăise singură atât de mult încât ajunsese să aibă obiceiuri de fată bătrână şi era supărată pentru că el murdărise covorul cu ghetele pline de noroi. Iar el muncise atât de mult pentru a câştiga bani încât devenise dur şi rece ca banii şi nu reuşea să rostească nici măcar un cuvânt afectuos la adresa ei.

Un timp, au stat aşa, de o parte şi de alta a imitaţiei de şemineu, întrebându-se amândoi de ce vărsaseră lacrimi fierbinţi în ziua aceea în care se sărutaseră şi-şi luaseră rămas-bun; apoi şi-au spus din nou „rămas-bun” şi au răsuflat uşuraţi.

Mai este o poveste cu aproximativ aceeaşi morală; am învăţat-o la şcoală, dintr-un caiet. Dacă îmi aduc aminte bine, sună cam aşa…

A fost odată ca niciodată, pe când trăiau un greier înţelept şi o furnică proastă. Toată vara, cât a fost vreme frumoasă, greierele s-a distrat şi a cântat, jucându-se cu prietenii lui încoace şi încolo printre razele de soare, mâncând de toate în fiecare zi – frunze şi picături de rouă –, fără să-i pese de ziua de mâine, cântând mereu acelaşi cântec liniştit şi monoton.

Dar a venit iarna nemiloasă, iar greierele, uitându-se în jur, şi-a văzut prietenele, florile, zăcând fără suflare şi a

ştiut că şi firul scurtei sale vieţi se apropie de sfârşit.

Atunci s-a bucurat că fusese atât de fericit şi nu îşi irosise viaţa. „A fost foarte scurtă”, şi-a spus în sinea lui, „dar a fost foarte plăcută şi cred că am profitat din plin de ea. M-am umplut de strălucirea soarelui, am trândăvit în aerul blând şi cald, am jucat jocuri vesele în iarba unduitoare, am gustat sucul dulce al frunzelor verzi. Am făcut tot ce mi-a stat în puteri. Mi-am întins aripile, mi-am cântat cântecele. Acum am să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru zilele însorite care s-au trecut, şi am să mă duc şi eu.”

Spunând acestea, s-a târât sub o frunză arămie şi şi-a întâmpinat soarta în felul în care ar trebui s-o facă toţi greierii curajoşi; o păsăre care trecea pe acolo l-a ridicat cu delicateţe şi l-a îngropat.

Văzând asta, furnica proastă s-a umflat în pene, plină de indignare fariseică. „Ce mulţumită ar trebui să fiu”, şi-a spus ea, „că sunt harnică şi prudentă, nu ca acest biet greier. în timp ce el zbura din floare în floare, distrându-se, eu am muncit din greu, punând deoparte pentru iarnă. Acum el a murit, iar eu mă pregătesc să mă instalez confortabil în casa mea caldă şi să mă îndestulez cu toate bunătăţile pe care l-am adunat.”

însă, în timp ce vorbea, a venit grădinarul cu lopata şi a nivelat muşuroiul în care ea locuia, lăsând-o moartă printre ruine.

Aceeaşi pasăre care îl îngropase pe greier a ridicat-o şi a înmormântat-o şi pe ea; apoi a compus şi a cântat un cântec, al cărui refren era: „Adunaţi bobocii de trandafir câtă vreme puteţi”. Era un cântec foarte drăguţ şi foarte înţelept, iar un bărbat care trăia pe atunci şi pe care păsările, fiindcă îl iubeau şi simţeau că era aproape unul de-al lor, îl învăţaseră limba lor, l-a auzit, din fericire, şi l-a pus pe hârtie, astfel încât poate fi citit şi în ziua de azi[7].

Din nefericire pentru noi, totuşi, Soarta este o guvernantă aspră, care nu înţelege deloc dorinţa noastră

7 Robert Herrick (1591-1674), în poezia To the Virgins, to Make Mucii of Time (n.tr.).

de a avea boboci de trandafiri. „Nu te opri să culegi flori acum, dragul meu”, strigă ea, cu o voce ascuţită şi ţâfnoasă, în timp ce ne apucă de braţ şi ne întoarce pe drum; „nu avem timp astăzi. Ne vom întoarce mâine şi ai să-i culegi atunci.”

Şi suntem nevoiţi să o urmăm, ştiind, dacă suntem copii cu experienţă, că avem toate şansele să nu mai trecem pe drumul acela mâine; sau că, dacă o facem, trandafirii s-ar putea să fie veştejiţi.

Soarta nici nu a vrut să audă că ne dorim o casă plutitoare în vara aceea – care era una excepţional de frumoasă –, dar ne-a promis că dacă suntem cuminţi şi economisim bani, putem avea una anul viitor; iar Ethelbertha şi cu mine, fiind nişte copii naivi şi neexperimentaţi, ne-am mulţumit cu acea promisiune şi am avut încredere în faptul că se va împlini.

Imediat ce am ajuns acasă, am informat-o pe Amenda în legătură cu planul nostru. în clipa în care fata a deschis uşa, Ethelbertha a izbucnit:

— Oh! Ştii să înoţi, Amenda?

— Nu, doamnă, a răspuns Amenda, cu o totală absenţă a curiozităţii privind motivul pentru care îi fusese adresată întrebarea. Am cunoscut o singură fată care ştia, şi aia s-a înecat.

— Ei bine, atunci va trebui să te grăbeşti să înveţi, a continuat Ethelbertha, pentru că nu vei mai putea ieşi la plimbare cu tânărul tău prieten, va trebui să înoţi. Nu vom mai locui într-o casă de acum înainte. Vom locui pe un vas, în mijlocul fluviului.

În acea perioadă, obiectivul principal în viaţă al Ethelberthei era să o surprindă şi să o şocheze pe Amenda, iar supărarea ei cea mai mare era că nu reuşise niciodată. îşi pusese mari speranţe în acest anunţ, dar fata a rămas impasibilă.

— Oh, doamnă, aşa să faceţi, a replicat; şi a continuat să vorbească despre altceva.

Cred că rezultatul ar fi fost asemănător dacă i-am fi spus că vom locui într-un balon.

Nu ştiu cum stăteau lucrurile, asta e sigur. Amenda avea întotdeauna o comportare respectuoasă. Dar avea un fel de a ne face pe Ethelbertha şi pe mine să ne simţim ca doi copii care se joacă de-a oamenii mari căsătoriţi, iar ea ne făcea pe plac.

Amenda a stat la noi aproape cinci ani – până ce lăptarul, economisind suficient pentru a-şi cumpăra un „sector" propriu, a devenit interesant –, dar atitudinea ei faţă de noi nu s-a schimbat deloc. Chiar şi atunci când am ajuns să fim un cuplu căsătorit cu adevărat important, proprietarii unei „familii", ea considera, în mod evident, că am mai făcut un pas înainte în joc şi ne jucam de-a mama şi de-a tata.

în mod subtil, a reuşit să-i insufle şi copilului această idee. Nu mi s-a părut niciodată că fetiţa noastră ne-ar lua pe vreunul dintre noi în serios. Se juca cu noi sau ni se alătura în conversaţiile uşoare; dar când venea vorba de problemele serioase ale vieţii, cum ar fi baia sau mâncarea, o prefera pe doică.

Ethelbertha a încercat să o scoată la plimbare în cărucior într-o dimineaţă, dar copila nici n-a vrut să audă.

— Este în regulă, draga mea, i-a explicat Ethelbertha, încercând să o liniştească. Fetiţa iese la plimbare cu mami în dimineaţa asta.

— Oh, nu, fetiţa nu merge, i-a răspuns copila, prin atitudine, dacă nu prin cuvinte. Fetiţa nu riscă experienţe – nu această fetiţă. Nu vreau să fiu răsturnată sau călcată.

Biata Ethel! Nu am să uit niciodată cât a fost de distrusă. Lipsa de încredere a jignit-o.

Acestea sunt însă reminiscenţe ale altor timpuri, care nu au nicio legătură cu zilele în care scriu – sau ar trebui să scriu –, iar faptul că trec de la un subiect la altul este, la un povestitor, un păcat grav, un obicei dăunător, care trebuie condamnat. Prin urmare, am să închid ochii la toate celelalte amintiri şi mă voi strădui să văd numai acea casă plutitoare mică, vopsită în alb şi verde, de lângă bac, care a fost scena viitoarelor noastre colaborări.

Pe vremea aceea, casele plutitoare nu erau construite

la scara vapoarelor cu aburi de pe Mississippi, dar locuinţa noastră pe vas era una mică, chiar şi pentru acea epocă primitivă. Omul de la care am închiriat-o a descris-o ca fiind „compactă”. Omul căruia am încercat să i-o subînchiriem, la sfârşitul primei luni, a caracterizaLo ca „de buzunar”. în scrisorile noastre am negat această definiţie. în inimile noastre am fost de acord cu ea.

La început, totuşi, mărimea ei – sau mai bine zis lipsa ei de mărime – a fost unul dintre farmecele ei principale în ochii Ethelberthei. Considera că este foarte caraghios faptul că puteai fi sigur că ai să te loveşti cu capul de tavan dacă te dădeai jos din pat neatent şi că era de-a dreptul imposibil ca un bărbat să-şi pună pantalonii în altă parte decât în salon. Dar i se părea mai puţin amuzant faptul că ea însăşi era nevoită să-şi ia oglinda şi să se urce pe acoperiş pentru a-şi aranja părul la spate.

Amenda a acceptat noul mediu înconjurător cu obişnuita ei indiferenţă filosofică. Când a fost informată că ceea ce crezuse, în mod eronat, a fi camera pentru călcat rufe era de fapt dormitorul ei, a remarcat că exista un avantaj în asta, şi anume că nu putea să cadă din pat, deoarece nu aveai unde să cazi. Iar atunci când i s-a arătat bucătăria, a observat că ar trebui să-i placă din două motive: unul fiind că putea să se aşeze în mijlocul ei şi să ajungă la orice fără să se ridice; celălalt, că nimeni altcineva nu putea intra în cameră cât timp se afla ea acolo.

— Vezi, Amenda, i-a explicat, scuzându-se, Ethelbertha, noi vom locui de fapt afară.

— Da, doamnă, a răspuns Amenda, aş spune că acolo este locul cel mai bun.

Dacă am fi putut locui mai mult afară, viaţa ar fi fost destul de plăcută, dar vremea a făcut acest lucru imposibil; şase zile din şapte, eram nevoiţi să nu facem mai mult decât să ne uităm pe fereastră şi să fim recunoscători că avem un acoperiş deasupra capului.

Am mai cunoscut veri ploioase înainte şi după aceea. Am învăţat din multe experienţe amare pericolul şi

nebunia de a părăsi adăpostul din Londra în orice perioadă între întâi mai şi treizeci şi unu octombrie. într-adevăr, zona rurală se asociază întotdeauna în mintea mea cu amintirea zilelor lungi şi plicticoase petrecute în ploaia nemiloasă şi a serilor triste petrecute în hainele altor oameni. Dar nu am cunoscut niciodată şi mă rog zi şi noapte să nu mai cunosc vreodată o vară ca aceea în care am locuit (deşi niciunul dintre noi nu ne-am aşteptat la aşa ceva) în acea afurisită de casă plutitoare.

Dimineaţa ne trezeam datorită ploii care îşi croia drum prin fereastră şi uda patul, apoi trecea mai departe şi spăla podeaua salonului. După micul dejun, încercam să lucrez, dar grindina bătea pe acoperiş chiar deasupra capului meu şi îmi alunga orice idee din minte şi, după o oră sau două irosite, aruncam tocul, o căutam pe Ethelbertha, ne puneam hainele de ploaie, ne luam umbrelele şi ieşeam afară ca să vâslim. La amiază, ne întorceam, ne îmbrăcam în haine uscate şi ne aşezam la masă.

După-amiaza, în general, furtuna se înteţea puţin şi ne făceam de lucru alergând încoace şi încolo cu prosoape şi cârpe, încercând să împiedicăm apa să intre înăuntru şi să ne inunde. în timpul ceaiului, salonul era de obicei luminat de fulgerele ce despicau cerul. Ne petreceam serile strângând apa de pe vas, după care intram cu rândul în bucătărie ca să ne încălzim. La ora opt cinam şi de atunci până la ora de culcare stăteam înveliţi în pleduri, ascultând bubuitul tunetului, urletul vântului şi şfichiuitul valurilor şi întrebându-ne dacă ambarcaţiunea va rezista peste noapte.

Prietenii veneau să petreacă o zi cu noi – oameni mai în vârstă, nervoşi, iubitori de căldură şi confort, oameni care, de regulă, nu se dau în vânt după excursii, chiar în cele mai favorabile condiţii, dar care se lăsau convinşi de vorbele noastre nesăbuite că o zi petrecută pe fluviu ar fi pentru ei ca un weekend în paradis.

Veneau uzi până la piele; îi închideam în camere diferite şi îi lăsam să se dezbrace şi să se îmbrace apoi cu

lucrurile Ethelberthei sau ale mele. Ethel şi cu mine însă, pe vremea aceea, eram slabi, aşa că acei oameni corpolenţi, de vârstă mijlocie, nu arătau prea bine şi nu se simţeau prea fericiţi în hainele noastre.

îşi făceau apoi apariţia şi îi conduceam în salon, unde încercam să-i distrăm spunându-le ce intenţionasem să facem cu ei dacă ziua ar fi fost frumoasă. Dar răspunsurile lor erau scurte şi uneori ursuze şi, după un timp, conversaţia trena, iar noi stăteam acolo citind ziarele de săptămâna trecută şi tuşind.

în momentul în care li se uscau hainele (am trăit într-o atmosferă perpetuă de haine aburinde), insistau să ne părăsească, ceea ce nouă ni se părea nepoliticos, la urma urmei, după tot ce făcusem pentru ei, se îmbrăcau încă o dată şi plecau spre casele lor, udându-se din nou înainte de a ajunge acolo.

în general, câteva zile mai târziu, primeam o scrisoare scrisă de o rudă, în care eram informaţi că ambii pacienţi se simţeau destul de bine date fiind împrejurările şi ni se promitea că ni se va trimite un ferpar în cazul unei recidive.

Distracţia noastră principală, singura noastră consolare, în timpul lungilor săptămâni de detenţie, a fost să-i urmărim de la fereastră pe căutătorii de plăceri trecând în mici bărci descoperite şi să ne gândim la ce zi oribilă avuseseră sau urmau să aibă, după caz.

înainte de amiază, mergeau în susul apei – tineri cu iubitele lor; nepoţi care-şi scoteau la plimbare mătuşile bogate şi bătrâne; soţi şi soţii (unii perechi, alţii separat); fete elegante însoţite de verii lor; bărbaţi cu înfăţişare energică şi câinii lor; grupuri tăcute din înalta societate; grupuri gălăgioase din clasa de jos; grupuri de familii certăreţe – barcă după barcă, treceau, uzi, dar încă plini de speranţă, arătându-şi unul altuia petice de cer albastru.

Seara, se întorceau muraţi şi posomorâţi, spunându-şi vorbe dezagreabile.

Un cuplu, unul singur, din multele sute pe care le-am trecut în revistă, s-a întors după acest chin cu feţele

vesele. El vâslea din greu şi cânta, cu o batistă înfăşurată în jurul pălăriei ca să nu-i cadă de pe cap, iar ea râdea de el, în timp ce încerca să ţină o umbrelă cu o mână şi să piloteze barca cu cealaltă.

Există doar două motive care pot explica ce îi face pe oameni să fie veseli pe fluviu şi pe ploaie. L-am respins pe primul ca fiind lipsit de milă şi în acelaşi timp improbabil. Celălalt face cinste rasei umane şi, adoptându-l, mi-am scos pălăria în faţa acelei perechi ude până la piele, dar vesele, în timp ce trecea prin faţa mea. Mi-au răspuns cu o fluturare de mână şi am rămas uitându-mă după ei până ce au dispărut în ceaţă.

Sunt înclinat să cred că acei tineri, dacă mai trăiesc, sunt fericiţi. Poate că soarta a fost bună cu ei sau poate nu, dar în oricare dintre aceste situaţii vreau să cred că sunt mai fericiţi decât majoritatea oamenilor.

Din când în când, tornada zilnică se dezlănţuia cu o asemenea furie ca şi cum ar fi vrut să-şi zădărnicească scopul epuizându-se prematur. în aceste rare ocazii, ne aşezam afară, pe punte, şi ne bucuram de luxul neobişnuit al aerului proaspăt.

îmi amintesc foarte bine aceste câteva seri plăcute; fluviul, luminat de undeva din adâncuri, malurile întunecate în care noaptea stătea la pândă, cerul ameninţat de furtună, presărat ici-colo de giuvaiere – stelele.

Era minunat să nu mai auzi timp de o oră răpăiala posacă a ploii, ci să asculţi peştii sărind, vârtejul uşor provocat de un şobolan de apă înotând pe furiş printre trestii, ciripitul neobosit al celor câteva păsări încă treze.

Lângă noi locuia un cârstel bătrân, iar felul în care obişnuia să deranjeze celelalte păsări şi să le împiedice să se ducă la culcare era de-a dreptul ruşinos. Amenda, care era crescută la oraş, l-a confundat la început cu un ceas deşteptător din cele ieftine şi se întreba cine îl întoarce şi de ce face asta toată noaptea; şi, mai presus de toate, de ce nu-i pune nişte ulei.

îşi începea reprezentaţia nelegiuită în amurg, chiar

atunci când aproape toate păsările respectabile se pregăteau să se ducă la culcare. O familie de sturzi îşi avea cuibul la câţiva iarzi de el şi de obicei se supărau foarte tare.

— Iar începe nebunul acela, spunea doamna sturz. De ce oare nu o face în timpul zilei dacă tot trebuie s-o facă? (Vorbea, desigur, în ciripituri, dar sunt sigur că am tradus corect.)

După o vreme, tinerii sturzi se trezeau şi începeau să ciripească, iar mama lor se înfuria şi mai tare.

— Nu poţi să-i spui vreo două? îi striga, indignată, soţului. Cum crezi că au să poată dormi copiii, bieţii de ei, cu zgomotul ăsta îngrozitor care ţine toată noaptea? Puteam la fel de bine să locuim într-un joagăr!

Conjurat în acest fel, domnul sturz îşi scotea capul din cuib şi striga cu glas nervos, de parcă îşi cerea scuze.

— Ascultă, tu, de colo, fără supărare, n-ai vrea să taci un pic? Soţia mea spune că nu poate adormi copiii. Asta e tare rău, ştii, pe cuvântul meu.

— Ce spui? răspundea cârstelul, arogant. Spune-i nevestei să-şi ţină gura; ai destule probleme cu asta.

Şi continua să cânte mai tare ca înainte.

Atunci o mamă mierlă, care locuia ceva mai încolo, intra şi ea în vorbă.

— Ah, ăsta are nevoie de o bătaie bună, nu de cuvinte. I-aş arăta eu, dacă aş fi bărbat. (Făcea această remarcă pe un ton de dispreţ ucigător şi se părea că se referă la o discuţie anterioară.)

— Aveţi mare dreptate, doamnă, replica doamna sturz. Asta îi spun şi eu soţului meu, dar (ridicând vocea, în aşa fel încât să fie auzită de toate doamnele din jur) *el* nu se mişcă, da de unde – nu, nici dacă eu şi copiii ar fi să murim în faţa lui din pricină că nu putem dormi!

— Ah, nu e singurul, draga mea, fluiera mierla răspunzându-i, toţi sunt la fel. Apoi, cu o voce mai mult tristă decât furioasă: Dar presupun că nu e vina lor, săracii. Dacă n-ai curaj şi minte de pasăre, n-ai ce face.

în acest punct, am ciulit urechile ca să aud dacă

domnul mierlă era mişcat cât de cât de aceste reproşuri, dar singurul sunet pe care l-am putut detecta ca venind dinspre el a fost cel al unui sforăit de-a dreptul exagerat.

De acum, întregul luminiş era treaz, exprimând păreri referitoare la cârstei care ar fi rănit o fire mai sensibilă.

— A naibii să fiu, Bill, ciripi, în mijlocul zarvei, o vrăbiuţă de pădure destul de vulgară, dacă tipu' nu-i convins că e-n stare să cânte!

— Nu-i vina lui, răspunse Bill, cu o simpatie batjocoritoare. Cineva a pus un bănuţ în automat şi nu se mai poate opri.

Iritat de râsul stârnit de această remarcă printre păsările tinere, cârstelul se străduia să fie mai antipatic ca oricând şi, pentru a-şi atinge scopul, începea o excelentă imitaţie a zgomotului ascuţirii unui ferăstrău ruginit cu o pilă de oţel.

La auzul acestui sunet, o cioară bătrână, care nu se intimida cu una, cu două, striga furioasă: – încetează, chiar acum! Dacă vin jos la tine, am să te ciupesc de capul ăla sec, aşa să ştii!

Şi tăcerea se aşternea pentru un sfert de oră, după care o luau de la început.

CAPITOLUL V

Brown şi MacShaughnassy au venit împreună sâmbătă după-amiază; imediat după ce s-au uscat şi au băut puţin ceai, ne-am apucat de lucru.

Jephson ne-a scris că nu ni se putea alătura decât seara târziu, iar Brown a propus ca până la venirea lui să ne ocupăm de intrigă.

— Propun ca fiecare dintre noi să schiţeze o intrigă, spuse el. După aceea, le putem compara şi o vom alege pe cea mai bună.

Am trecut la treabă. Am uitat subiectele în sine, dar îmi amintesc că în momentul selecţiei fiecare a ales varianta proprie şi a fost atât de indignat de critica aspră la care fusese supusă de ceilalţi doi, încât a rupt-o; şi, în următoarea jumătate de oră, ne-am fumat pipele în tăcere.

Pe când eram foarte tânăr, doream tare mult să cunosc părerea altor oameni despre toate lucrările mele; acum, scopul meu principal este să o evit. în zilele acelea, dacă cineva îmi spunea că într-un ziar a apărut o jumătate de rând despre mine, aş fi traversat pe jos Londra pentru a obţine acea publicaţie. Acum, când văd un articol care are în titlu numele meu, mă grăbesc să împăturesc ziarul şi să îl pun cât mai departe de mine. îmi înving curiozitatea de a-l citi, spunându-mi: „De ce ai face-o? Te-ar enerva pentru tot restul zilei.”

În copilărie am avut un prieten. De atunci, în viaţa mea au apărut şi alţi prieteni – buni şi foarte dragi mie –, dar niciunul dintre ei nu a fost pentru mine ceea ce a reprezentat acesta. Pentru că el a fost primul meu prieten şi am trăit împreună într-o lume care era mult mai mare decât aceasta – mai plină de bucurie şi de durere; în acea lume, noi doi am iubit şi am urât mai profund decât iubim şi urâm în lumea aceasta mai mică în care am ajuns să trăiesc acum.

Şi el avea acea sete de a fi criticat specifică tinereţii – ne tăcuserăm obiceiul să ne criticăm reciproc. Nu ştiam pe atunci că ceea ce numeam noi „critică” era, de fapt, încurajare. Credeam că eram puternici – aşa crede toată lumea la începutul bătăliei – şi că putem suporta să auzim adevărul.

În consecinţă, fiecare îi scotea în evidenţă celuilalt greşelile; eram atât de ocupaţi cu această sarcină, încât nu aveam nici măcar timp să ne spunem un cuvânt de laudă unul altuia. Sunt convins că fiecare dintre noi avea o părere foarte bună despre talentele celuilalt, dar capetele noastre erau pline de aforisme stupide. Ne spuneam: „Există mulţi oameni care te laudă; numai prietenii îţi vor vorbi despre greşeli.” Mai spuneam şi: „Niciun om nu-şi vede propriile defecte, dar când acestea îi sunt arătate de altcineva, el este recunoscător şi începe să le corecteze.”

Pe măsură ce am ajuns să cunoaştem mai bine lumea, am aflat cât de false sunt aceste idei. Dar atunci era prea târziu, căci răul fusese făcut.

Când unul dintre noi scria ceva, îi citea celuilalt textul respectiv şi, când termina, zicea: – Acum, spune-mi ce crezi despre asta – cinstit şi ca un adevărat prieten.

Aşa sunau cuvintele. însă gândurile, deşi probabil fără să ştie, erau:

„Spune-mi că este un text inteligent şi bun, prietene, chiar dacă nu gândeşti aşa. Lumea este foarte crudă cu aceia care nu au cucerit-o încă şi, deşi chipul ne pare nepăsător, inimile noastre tinere sunt pline de cicatrice. Adesea obosim şi începem să ne temem. Nu este aşa, prietene? Nimeni nu are încredere în noi, iar în orele noastre negre ne îndoim de noi înşine. Eşti tovarăşul meu. Ştii cât de mult din mine am pus în acest text care pentru alţii nu va fi decât o lectură inutilă de o jumătate de oră. Spune-mi că este bun, prietene! încurajează-mă puţin, te rog!”

Dar celălalt, plin de dorinţa de a critica, un substitut al civilizaţiei pentru cruzime, răspundea mai mult cu sinceritate decât cu prietenie. Atunci cel care scrisese textul se înroşea de furie şi se schimbau cuvinte dispreţuitoare.

într-o seară, mi-a citit o piesă scrisă de el. Erau multe lucruri bune în ea, dar erau şi greşeli (cum sunt în multe piese) şi pe acestea le-am sesizat şi mi-am bătut joc de ele. Chiar dacă aş fi fost critic profesionist, cu greu aş fi putut să arăt faţă de acea piesă mai multă răutate inutilă.

Imediat ce m-am oprit, s-a ridicat şi, luând manuscrisul de pe masă, l-a rupt în două şi l-a aruncat în foc – era foarte tânăr, trebuie să vă amintesc –, apoi, cu faţa albă ca varul, mi-a spus, fără să i-o cer, părerea lui despre mine şi arta mea. După acest dublu eveniment, este probabil inutil să vă spun că ne-am despărţit foarte mânioşi.

Nu l-am mai văzut timp de mulţi ani. Drumurile vieţii sunt foarte aglomerate şi dacă nu ne ţinem de mână suntem repede îmbrânciţi departe unul de altul. L-am întâlnit din nou din întâmplare.

Plecasem de la Whitehall Rooms1 după un dineu şi,

bucurându-mă de aerul rece al serii, mergeam încet spre casă pe Embankment[8] [9]. Un bărbat, care umbla gârbovit pe sub copaci, s-a oprit când am trecut pe lângă el.

— N-ai cumva un foc, şefu'? m-a întrebat.

Vocea omului suna destul de straniu.

Am aprins un chibrit şi i l-am întins, protejându-l cu mâinile. Când flacăra slabă i-a luminat faţa, am tresărit şi m-am dat înapoi, scăpând chibritul din mână:

— Harry!

Mi-a răspuns cu un râs scurt, sec.

— N-am ştiut că eşti tu, a spus; nu te-aş fi oprit.

— Cum ai ajuns în halul ăsta, bătrâne? am întrebat, punându-i mâna pe umăr.

Haina îi era neplăcut de unsuroasă şi mi-am tras mâna cât de repede am putut, încercând să o şterg pe ascuns cu batista.

— Oh, e o poveste lungă, mi-a răspuns, nepăsător, şi prea obişnuită pentru a merita să fie spusă. Ştii, unii dintre noi urcă. Alţii cad la fund. Am auzit că tu o duci destul de bine.

— Aşa cred, am replicat. Am urcat vreun metru pe un stâlp unsuros şi încerc să rămân acolo. Dar despre tine vreau să vorbim. Pot să fac ceva pentru tine?

Treceam în acel moment pe sub un felinar cu gaz. Şi-a apropiat brusc faţa de mine, iar lumina a căzut din plin şi fără milă pe ea.

— Arăt eu ca un om pentru care ai putea să faci ceva? întrebă el.

Am mers în tăcere unul lângă altul, eu căutând cuvintele care ar fi putut să-l convingă.

— Nu trebuie să-ţi faci griji pentru mine, continuă el după o vreme. Sunt destul de bine. Aici, jos, unde mă aflu, luăm viaţa destul de uşor. Nu cunoaştem dezamăgirea.

---

8 Este vorba de Banqueting House, parte a Palatului Whitehall, destinată recepţiilor (n.tr.).

9 Victoria Embankment - drum care urmează malul de nord al Tamisei, între Westminster şi City; aici se află şi două parcuri, amenajate în anii 1864-1870 (n.tr.).

— De ce te-ai dat bătut ca un laş? am izbucnit, mânios. Aveai talent. Cu perseverenţă, ai fi câştigat.

— Poate, a replicat, pe acelaşi ton indiferent. Presupun că nu am avut curajul. Cred că m-ar fi ajutat dacă cineva ar fi crezut în mine. Dar nimeni nu a făcut-o şi, în cele din urmă, mi-am pierdut încrederea în mine. Şi când un bărbat îşi pierde încrederea în sine, este ca un balon din care a ieşit gazul.

L-am ascultat cu indignare şi uimire.

— Nu a crezut nimeni în tine! am repetat. Bine, dar *eu* am avut încredere în tine, ştii că eu…

Apoi m-am oprit, amintindu-mi de „critica nevinovată" de altădată.

— Chiar ai crezut? m-a întrebat, liniştit. Nu te-am auzit niciodată spunând asta. Noapte bună.

în drumul nostru spre Ştrand, ajunsesem în apropiere de Teatrul Savoy şi, în timp ce vorbea, a dispărut după un colţ întunecos din preajmă.

M-am luat grăbit după el, strigându-l pe nume, dar deşi i-am auzit paşii repezi chiar în faţa mea, curând aceştia au fost înghiţiţi de alţi paşi şi, când am ajuns în scuarul în care se află capela, îi pierdusem urma cu totul.

Un poliţist stătea lângă gardul metalic al curţii bisericii; i-am pus mai multe întrebări.

— Ce fel de om era, domnule? s-a interesat el.

— Un bărbat înalt, subţire, îmbrăcat foarte sărăcăcios – ar putea fi confundat cu un vagabond.

— Ah, în oraşul nostru trăiesc o mulţime de oameni de soiul acesta, a replicat poliţistul. Mi-e teamă că are să vă fie destul de greu să-l găsiţi.

Astfel i-am auzit pentru a doua oară paşii pierzându-se în depărtare şi am ştiut că nu-i voi mai auzi niciodată apropiindu-se.

în timp ce mă îndepărtam, mă întrebam – am făcut-o şi înainte şi după aceea – dacă Arta, chiar cu A mare, merită toate suferinţele pe care le îndurăm în numele ei – dacă ea şi noi suntem mai buni după tot dispreţul şi batjocura, după toată invidia şi ura care apar în numele ei.

Jephson a sosit la ora nouă cu barca cu fundul plat. Am luat cunoştinţă de acest fapt izbindu-ne cu capetele de pereţii salonului.

Cineva se lovea întotdeauna cu capul de ceva atunci când sosea barca. Era o maşinărie mare şi greoaie, iar conducătorul ei nu era unul îndemânatic. O recunoştea el însuşi, lucru care îi făcea cinste. Dar nu făcea nicio încercare să se corecteze; aici greşea. Metoda lui consta în dirijarea bărcii, înainte de a porni, cu vârful în direcţia în care dorea să meargă, apoi o împingea cu forţă, fără să se uite niciodată în spate, până ce era oprit brusc de ceva. Uneori era vorba de mal, alteori de altă ambarcaţiune, ocazional un vapor cu aburi, iar de şase până la douăsprezece ori pe zi era vorba de locuinţa noastră lacustră. Faptul că nu a reuşit niciodată să avarieze casa plutitoare vorbeşte în favoarea celui care a construit-o.

într-o zi, ne-a lovit cu putere. Amenda se afla pe coridor în acel moment; prin urmare, a fost lovită cu violenţă mai întâi în partea stângă a capului, apoi în partea dreaptă.

Era obişnuită cu loviturile şi le primea ca pe ceva normal, ca pe un semn din partea celui care conducea barca, şi anume că sosise; dar această dublă lovitură a supărat-o: atâta „stil” era deplasat din partea unui simplu barcagiu. În consecinţă, s-a repezit la el foarte indignată.

— Ce crezi că eşti? a strigat ea, în timp ce regla conturile administrându-i câteva lovituri de pumn peste urechi, mai întâi dintr-o parte, apoi din cealaltă. O torpilă? Ce vrei?

— Nu vreau nimic, a explicat băiatul, frecându-şi capul. Am adus un domn.

— Un domn? întrebă Amenda, uitându-se în jur, fără să vadă vreunul. Ce domn?

— Un domn voinic cu o pălărie de paie, răspunse băiatul, privind în jurul lui zăpăcit, cu ochii mari.

— Ei bine, unde e? insistă Amenda.

— Habar n-am, replică băiatul, speriat. Stătea aici, la celălalt capăt al punţii; fuma un trabuc.

Chiar atunci, deasupra apei apăru un cap, apoi un înotător epuizat, dar înfuriat, care se lupta cu valurile între casa plutitoare şi mal.

— Oh, uite-l! strigă băiatul, fericit şi evident uşurat de această soluţionare satisfăcătoare a misterului. Probabil că a căzut din barcă.

— Ai întru totul dreptate, flăcăule, chiar aşa s-a întâmplat, şi iată plata pentru că l-ai ajutat s-o facă.

Spunând acestea, prietenul meu murat din cap până-n picioare, care se căţărase pe punte, s-a aplecat şi, urmând exemplul Amendei, şi-a exprimat sentimentele lovind capul băiatului.

Există o reflecţie reconfortantă în legătură cu întreaga tranzacţie, şi anume că barcagiul a primit în sfârşit o recompensă potrivită pentru serviciile sale. Am fost de multe ori înclinat să-i administrez şi eu vreo două lovituri bine ţintite. Cred că era, fără excepţie, cel mai neîndemânatic şi mai prost băiat pe care l-am întâlnit vreodată; şi asta înseamnă foarte mult.

Mama lui sugerase că pentru trei şilingi şi şase pence pe lună „ar putea să ne fie de ajutor, în general", câteva ore în fiecare dimineaţă.

Acestea au fost cuvintele bătrânei şi i le-am repetat Amendei când i l-am prezentat.

— El este James, Amenda, am spus. Va veni în fiecare dimineaţă la ora şapte şi ne va aduce laptele şi scrisorile, iar până la nouă ne va fi de ajutor, în general.

Amenda a avut încredere în el.

— Va fi o schimbare pentru el, domnule, aş spune eu, după cum arată, a remarcat Amenda.

După aceea, ori de câte ori o bubuitură mai puternică decât de obicei sau o izbitură care îţi îngheţa sângele în vine ne făcea să sărim de pe scaun şi să strigăm: „Ce s-a întâmplat, pentru Dumnezeu?", Amenda ne răspundea: „Oh, e doar James, doamnă, care ne e de ajutor, în general."

Orice ridica scăpa pe jos; orice atingea strica; de orice se apropia – şi nu era bine fixat – se lovea. Aceasta

nu se întâmpla din neatenţie: părea să fie vorba de un dar natural. Niciodată în viaţa lui, sunt convins, nu a dus o găleată plină cu indiferent ce, indiferent unde, fără să cadă peste ea înainte de a ajunge la destinaţie. Una dintre îndatoririle lui era să ude florile de pe acoperiş. Din fericire – pentru flori –, în vara aceea, Natura a dat de băut cu o generozitate suficientă pentru a satisface cea mai nesătulă sugativă vegetală; altfel, toate plantele de pe ambarcaţiunea noastră ar fi murit de sete. De la el nu au primit nicio picătură de apă. Lua apă pentru ele tot timpul, dar nu ajungea niciodată acolo cu apa. De regulă, răsturna găleata înainte de a ajunge pe vas, iar acesta era cel mai bun lucru care se putea întâmpla, deoarece apa se întorcea pur şi simplu în fluviu şi nu făcea niciun rău nimănui. Uneori, totuşi, reuşea să o transporte pe casa plutitoare, şi atunci avea toate şansele să o verse pe punte sau pe coridor. Din când în când, reuşea să urce până la jumătatea scării înainte de a se petrece accidentul. De două ori era cât pe ce să ajungă sus; şi o dată chiar a ajuns. Ce s-a întâmplat acolo cu acea ocazie memorabilă nu vom şti niciodată. Băiatul însuşi, atunci când a fost adunat de pe jos, nu a putut explica nimic. Se presupune că s-a pierdut cu firea, mândru de realizarea lui şi de faptele de vitejie pe care nici pregătirea lui anterioară, nici însuşirile sale naturale nu le-ar fi justificat. Orice a fost, rămâne faptul că principala cantitate de apă a pătruns înăuntru pe hornul de la bucătărie, iar băiatul şi găleata goală au ajuns împreună pe punte înainte de a-şi da seama că au pornit într-acolo.

Când nu găsea nimic de stricat, se străduia din răsputeri să-şi facă singur rău. Nu se ştia niciodată dacă va reuşi să păşească în siguranţă de pe barca lui pe casa noastră plutitoare. De obicei, îşi prindea piciorul în lanţ sau în prăjina pentru împins barca cu fundul plat şi ateriza pe burtă.

Amenda obişnuia să-l compătimească.

— Mamei tale ar trebui să-i fie ruşine, am auzit-o într-o dimineaţă. Nu ar fi trebuit să te înveţe să mergi. Ai

nevoie de un ţarc cu roţi.

Era un flăcău plin de bunăvoinţă, dar prostia lui era supranaturală. în anul acela a apărut pe cer o cometă şi toată lumea vorbea despre asta. într-o zi mi-a spus:

— Vine o cometă, nu-i aşa, domnule?

Vorbea despre ea ca şi cum ar fi fost un circ.

— Vine! am răspuns. A venit. Nu ai văzut-o?

— Nu, domnule.

— Ei bine, uită-te la ea în seara asta. Merită să o vezi.

— Daa, domnule, aş vrea s-o văd. Are coadă, nu-i aşa, domnule?

— Da, o coadă foarte frumoasă.

— Daa, domnule, se zice că are coadă. Unde tre' să mergi ca s-o vezi, domnule?

— Să mergi! Nu trebuie să mergi nicăieri. O s-o vezi în grădina ta la ora zece.

Mi-a mulţumit şi, împiedicându-se de un sac cu cartofi, a plonjat cu capul înainte în barca lui şi a plecat.

În dimineaţa următoare, l-am întrebat dacă a văzut cometa.

— Nu, domnule, n-am putut s-o văd nicăieri.

— Te-ai uitat?

— Daa, domnule, m-am uitat destul de mult.

— Şi, pentru Dumnezeu, cum de n-ai reuşit s-o vezi? am întrebat. A fost o noapte destul de senină. Unde te-ai uitat?

— In grădina noastră, domnule. Unde mi-aţi spus.

— Unde în grădină? interveni Amenda, care se afla în preajmă. Sub tufele cu agrişe?

— Daa, peste tot.

Asta făcuse: luase felinarul din grajd şi căutase cometa în grădină. Peste tot.

Dar abia trei săptămâni mai târziu şi-a doborât propriul record de prostie. MacShaughnassy stătea cu noi atunci şi, într-o vineri seara, ne-a preparat o salată după o reţetă dată de mătuşa lui. Sâmbătă dimineaţa, bineînţeles, toată lumea se simţea foarte rău. întotdeauna toată lumea se simte foarte rău după ce consumă orice fel de mâncare

preparat de MacShaughnassy. Unii încearcă să explice acest fapt vorbind cu volubilitate despre „cauză şi efect”. MacShaughnassy susţine că este pur şi simplu o coincidenţă.

— De unde ştii, spune el, că nu te-ai fi îmbolnăvit dacă nu ai fi mâncat? Acum nu eşti în apele tale, asta vede oricine, şi îmi pare foarte rău pentru tine; dar orice ai spune, dacă nu ai fi mâncat din salata aceea, poate că ţi-ar fi fost mult mai rău – poate ai fi murit.

Şi tot restul zilei, abordează faţă de tine atitudinea unui om care te-a tras afară din mormânt.

în clipa în care a venit Jimmy, am pus mâna pe el.

— Jimmy, am spus, trebuie să alergi imediat la farmacist. Nu te opri pentru nimic în lume. Spune-i să-ţi dea ceva pentru colici – urmarea unei intoxicaţii. Trebuie să fie ceva foarte puternic şi suficient pentru patru persoane. Nu uita, ceva care să contracareze efectele intoxicaţiei. Grăbeşte-te sau va fi prea târziu.

Emoţia mea s-a transmis băiatului. S-a rostogolit, împiedicându-se, în barca lui cu fundul plat şi a pornit spre larg. L-am urmărit acostând la mal şi dispărând în direcţia satului.

A trecut o jumătate de oră, dar Jimmy nu s-a întors. Niciunul dintre noi nu se simţea în stare să pornească după el. Aveam doar atâta putere cât să stăm nemişcaţi şi să-l ocărâm fără prea multă energie. După o oră, ne simţeam cu toţii mult mai bine. După o oră şi jumătate, ne bucuram că nu se întorsese când trebuia să se întoarcă şi eram doar curioşi ce se întâmplase cu el.

Seara, în timp ce ne plimbam prin sat, l-am văzut stând lângă uşa larg deschisă a căsuţei mamei sale, înfăşurat într-un şal. Arăta obosit şi bolnav.

— Ei, Jimmy, am spus, ce s-a întâmplat? De ce nu te-ai întors în dimineaţa asta?

— Nu am putut, domnule, a răspuns Jimmy. Mi-a fost tare rău, aşa că mama m-a obligat să mă bag în pat.

— Arătai destul de bine dimineaţă, am spus. Ce te-a îmbolnăvit?

— Ce mi-a dat domnul Jones, domnule; mi-a făcut tare rău.

O lumină m-a străfulgerat.

— Ce ai spus, Jimmy, când ai ajuns la magazinul domnului Jones?

— I-am spus ce mi-aţi spus, domnule, să-mi dea ceva care să contracareze efectele intoxicaţiei. Şi că trebuie să fie ceva foarte puternic şi suficient pentru patru persoane.

— Şi el ce a spus?

— A spus că asta e doar o prostie de-a dumneavoastră, domnule, şi că ar fi mai bine să încep cu o doză pentru o singură persoană; şi apoi m-a întrebat dacă am mâncat din nou mere verzi.

— Şi ce i-ai spus?

— Daa, domnule, i-am spus că am mâncat vreo câteva şi el a zis că aşa-mi trebuie şi că speră să-mi fie învăţătură de minte. Şi apoi a pus o spumă într-un pahar şi mi-a zis să beau.

— Şi ai băut?

— Daa, domnule.

— Nu ţi-a trecut prin minte, Jimmy, că nu aveai nimic, că nu te-ai simţit niciodată mai bine în viaţa ta şi că nu aveai nevoie de medicament?

— Nu, domnule.

— Nu ţi-a străfulgerat prin minte, nici măcar o clipită, o fărâmă de gând în legătură cu asta, Jimmy, de la început până la sfârşit?

— Nu, domnule.

Oamenii care nu l-au întâlnit niciodată pe Jimmy nu cred această poveste. Ei susţin că premisele ei sunt în dezacord cu legile cunoscute care guvernează natura umană, că detaliile nu se potrivesc cu probabilitatea obişnuită. Oamenii care l-au văzut pe Jimmy şi au vorbit cu el o acceptă cu încredere.

Sosirea lui Jephson – pe care cititorii!, cred, nu l-a uitat cu desăvârşire – ne-a înveselit mult. Jephson era întotdeauna în formă când toate mergeau prost. Nu că se

străduia în felul lui Mark Tapley[10] pentru a părea foarte vesel atunci când era foarte deprimat; micile nenorociri şi ghinioanele îl amuzau cu adevărat şi îl inspirau. Cei mai mulţi dintre noi ne amintim experienţele neplăcute cu o afecţiune amuzată; Jephson posedă o filosofie mai robustă, care îi permite să se bucure chiar în timpul desfăşurării lor. A ajuns ud până la piele, dar distrându-se grozav la ideea de a vizita o casă plutitoare pe o asemenea vreme.

Sub influenţa lui prietenoasă, liniile aspre ale feţelor noastre s-au îndulcit şi până la ora cinei nu mai eram dependenţi de vreme, aşa cum ar trebui să fie toţi englezii şi englezoaicele care vor să se bucure de viaţă.

Mai târziu, ca şi cum ar fi fost descurajată de indiferenţa noastră, ploaia s-a oprit, ne-am scos scaunele afară, pe punte, şi am stat acolo urmărind fulgerele, care continuau să se joace fără încetare. Apoi, deloc nefiresc, conversaţia noastră a deviat pe un canal sumbru şi am început să spunem poveşti despre aspectul lugubru şi misterios al vieţii.

Unele dintre acestea merită să fie amintite, altele nu. Povestea pe care ne-a spus-o Jephson m-a impresionat în mod special.

Tocmai relatasem o experienţă proprie oarecum curioasă. într-o zi, am întâlnit în Strand un bărbat pe care îl cunoşteam foarte bine, aşa credeam, deşi nu-l văzusem de mai mulţi ani. Am mers împreună spre Charing Cross, iar acolo ne-am strâns mâinile şi ne-am despărţit. în dimineaţa următoare, i-am vorbit despre această întâlnire unui prieten comun şi apoi am aflat, pentru prima dată, că bărbatul acela murise în urmă cu şase luni.

Deducţia firească a fost că îl confundasem pe bărbatul acela cu altul, eroare pe care, neavând o bună memorie a feţelor, o fac în mod frecvent. Remarcabil în legătură cu această istorie, totuşi, era faptul că, în timpul plimbării noastre, am discutat cu bărbatul acela sub impresia că era celălalt, cel mort, şi, coincidenţă sau nu,

10 Personaj din romanul Martin Chuzzlewit de Charles Dickens, întotdeauna binedispus (n.tr.).

replicile lui nu mi-au sugerat nici măcar o dată că fac o greşeală.

Imediat ce am terminat, Jephson, care mă ascultase gânditor, m-a întrebat dacă eu cred în spiritism „în toate manifestările lui”.

— E o întrebare mai degrabă generală, am răspuns. Ce înţelegi prin „spiritism în toate manifestările lui”?

— Ei bine, crezi că spiritele celor morţi au nu numai puterea de a vizita din nou lumea asta atunci când au chef, ci şi că, atunci când se află aici, au puterea de a acţiona sau mai degrabă de a te provoca să acţionezi? Hai să vă dau un exemplu concret. Un prieten de-al meu, spiritist, un om sensibil şi în niciun caz fantezist, mi-a spus că o masă, prin intermediul căreia spiritul unui prieten avea obiceiul să comunice cu el, a înaintat încet prin încăpere către el, nesilită de nimeni, într-o noapte în care era singur, şi l-a împins spre perete, ţintuindu-l acolo. Puteţi să credeţi aşa ceva – sau nu?

— Eu aş putea, îşi asumă Brown răspunderea de a replica. Dar înainte de asta, aş vrea să-mi faci cunoştinţă cu prietenul care ţi-a spus povestea. în general vorbind, a continuat el, mi se pare că deosebirea dintre ceea ce numim natural şi supranatural este pur şi simplu deosebirea dintre frecvenţa şi raritatea cu care se petrece un anumit lucru. Având în vedere fenomenele pe care suntem siliţi să le acceptăm, mi se pare logic să nu credem în ceea ce nu suntem în stare să combatem.

— în ceea ce mă priveşte, remarcă MacShaughnassy, eu pot să cred în capacitatea prietenilor noştri, spiritele, de a oferi spectacolele neobişnuite puse pe scama lor, mult mai uşor decât cred în dorinţa lor de a proceda astfel.

— Vrei să spui, adăugă Jephson, că nu poţi să înţelegi de ce un spirit, care nu este supus, aşa cum suntem noi, exigenţelor societăţii, ar fi interesat să-şi petreacă serile purtând o conversaţie copilărească şi forţată cu o cameră plină de oameni anormal de neinteresanţi.

— Asta este exact ceea ce nu pot să înţeleg, aprobă MacShaughnassy.

— Nici eu, spuse Jephson. Dar mă gândeam la ceva cu totul diferit. Să presupunem că un om a murit fără să-şi vadă îndeplinită cea mai scumpă dorinţă; credeţi că spiritul său ar avea puterea să se întoarcă pe pământ şi să desăvârşească lucrul întrerupt?

— Ei bine, răspunse MacShaughnassy, dacă admitem posibilitatea că spiritele îşi mai păstrează interesul pentru afacerile acestei lumi, este cu siguranţă mai rezonabil să ni le imaginăm angajate într-o treabă de genul celei sugerate de tine, decât să credem că se îndeletnicesc cu spectacole ce constau în trucuri ieftine de salon. Dar unde vrei să ajungi?

— Ei bine, la asta, replică Jephson, aşezându-se călare pe scaun şi sprijinindu-şi braţele de spătar. În dimineaţa asta, la spital, un bătrân medic francez mi-a spus o poveste. Faptele sunt puţine şi simple: tot ceea ce se ştie poate fi citit în dosarele poliţiei din Paris de acum şaizeci şi doi de ani. Cu toate acestea, partea cea mai importantă a cazului nu este şi nu va fi niciodată cunoscută.

Povestea începe cu un mare rău făcut de un bărbat altui bărbat. Nu ştiu care a fost acel rău.

Sunt înclinat să cred, totuşi, că avea legătură cu o femeie. Cred asta deoarece bărbatul nedreptăţit îl ura pe cel care îl nedreptăţise cu o ură cum nu se aprinde prea des în mintea unui bărbat dacă nu este aţâţată de amintirea unei femei.

Cu toate acestea, este numai o presupunere, iar chestiunea este neesenţială. Bărbatul care făcuse răul a fugit, iar celălalt l-a urmărit. A devenit o cursă clară, primul având avantajul că a plecat cu o zi mai devreme. Cursa s-a desfăşurat în lumea întreagă, iar în joc era viaţa primului bărbat.

Călătorii erau puţini şi la mare distanţă pe vremea aceea, iar asta făcea ca drumul să fie uşor de urmat. Primul bărbat, neştiind niciodată cât de departe sau de aproape era celălalt în urma lui şi sperând, din când în când, că l-ar fi putut înşela, se odihnea puţin. Al doilea

bărbat, ştiind întotdeauna exact cât de departe era primul bărbat înaintea lui, nu se oprea niciodată şi astfel, cu fiecare zi, bărbatul care era îmboldit de Ură se apropia de bărbatul îmboldit de Speranţă.

într-un oraş, răspunsul la întrebarea mereu aceeaşi era:

„Seara trecută, la ora şapte, *M'sieur.'*

„La şapte... ah; optsprezece ore. Daţi-mi ceva de mâncare, repede, în timp ce înhămaţi caii la trăsură."

La următorul calcul aveau să fie şaisprezece ore.

Trecând pe lângă o cabană izolată, domnul şi-a scos capul pe fereastră:

„De cât timp a trecut o trăsură pe drumul acesta, cu un bărbat înalt, blond în ea?'

„Una asemănătoare a trecut azi-dimineaţă devreme, *M'sieur*."

„Mulţumesc, dă bice cailor, o sută de franci pentru fiecare dacă treci prin defileu înainte de răsăritul soarelui."

„Şi cât daţi pentru caii morţi, *M'sieurV*

„De două ori cât fac acum, când sunt vii."

Într-o zi, bărbatul care era condus de Frică şi-a ridicat privirea şi a văzut în faţa lui uşa deschisă a unei catedrale şi, intrând, a îngenuncheat şi s-a rugat. S-a rugat îndelung şi cu fervoare, căci bărbaţii, când sunt la strâmtoare, se agaţă cu disperare de firul de pai al credinţei. S-a rugat ca păcatul să-i fie iertat şi, mai important încă, să fie iertat de consecinţele păcatului său şi să fie izbăvit de adversarul său. în faţa lui, la câteva scaune distanţă de el, stătea în genunchi duşmanul său, rugându-se şi el.

Însă rugăciunea celui de-al doilea bărbat, fiind numai o mulţumire, a fost scurtă, aşa că atunci când primul şi-a ridicat privirea, l-a văzut pe duşmanul său uitându-se ţintă la el peste spătarele scaunelor, cu un zâmbet batjocoritor pe faţă.

Nu a făcut nicio încercare să se ridice, ci a rămas îngenuncheat, fascinat de expresia de bucurie ce strălucea

în ochii celuilalt bărbat. Iar celălalt bărbat a mutat unul câte unul scaunele cu spătar înalt şi a înaintat spre el încetişor.

Apoi, chiar în clipa în care omul căruia i se făcuse rău a ajuns lângă bărbatul care îi făcuse rău, plin de bucurie că îi venise rândul, din turla catedralei a izbucnit brusc un dangăt de clopot, iar bărbatul căruia îi venise rândul a avut un atac de cord şi a căzut la pământ mort, cu acel zâmbet batjocoritor încă fluturându-i pe buze.

Şi a rămas acolo, întins pe jos.

Atunci bărbatul care făcuse rău s-a ridicat şi a ieşit, mulţumindu-i lui Dumnezeu.

Nu se ştie ce s-a întâmplat cu trupul celuilalt bărbat. Era trupul neînsufleţit al unui străin care murise pe neaşteptate în catedrală. Nu era nimeni care să-l identifice, nimeni care să-l ceară.

Anii au trecut, iar supravieţuitorul tragediei a devenit un cetăţean respectabil şi util şi un vestit om de ştiinţă.

în laboratorul său se aflau multe obiecte necesare cercetărilor sale şi printre ele trona, într-un anumit colţ, un schelet uman. Era foarte vechi şi reconstituit de multe ori, iar într-o zi mult aşteptatul sfârşit a venit şi scheletul s-a prăbuşit în bucăţi.

Era deci necesar să cumpere altul.

Omul de ştiinţă s-a dus la un negustor pe care îl cunoştea bine – un bătrân mărunţel, cu faţa ca pergamentul, care ţinea o prăvălie murdară, unde nu se vindea niciodată nimic, aflată în umbra turnurilor catedralei Notre-Dame.

Bătrânelul cu faţa ca pergamentul avea tocmai lucrul pe care-l dorea *Monsieur* – un „obiect de studiu” deosebit de fin şi bine proporţionat. Ya fi trimis şi montat în laboratorul lui *Monsieur* chiar în acea după-amiază.

Negustorul s-a ţinut de cuvânt. Când *Monsieur* a intrat în laborator în seara aceea, obiectul era la locul lui.

Monsieur s-a aşezat în jilţul său cu spătar înalt şi a încercat să-şi adune gândurile. Dar gândurile lui *Monsieur* erau nesupuse şi aveau tendinţa să rătăcească, şi

întotdeauna în aceeaşi direcţie.

Monsieur a deschis un volum mare şi a început să citească. A citit despre un bărbat care îi făcuse rău altui bărbat şi care fugise de el, iar primul îl urmărise. Dându-şi seama ce citeşte, a închis cartea mânios şi s-a dus la fereastră, unde a rămas privind afară. Vedea în faţa ochilor nava luminată de razele soarelui a unei mari catedrale şi pe dalele de piatră zăcea un om mort, cu un zâmbet batjocoritor pe faţă.

Blestemându-se pentru nebunia lui, s-a întors, râzând. Dar râsul i-a îngheţat pe buze, căci i s-a părut că în cameră mai râdea cineva. încremenit, cu picioarele ca lipite de podea, a rămas să asculte o vreme; apoi s-a uitat cu atenţie în colţul din care părea că vine hohotul de râs. Obiectul alb care stătea acolo rânjea doar.

Monsieur şi-a şters sudoarea rece de pe faţă şi de pe mâini şi s-a furişat afară.

Timp de două zile nu a mai intrat în acea cameră. în a treia zi, spunându-şi că temerile sale erau ale unei fete isterice, a deschis uşa şi a intrat. Pentru a nu se face de ruşine, a luat lampa în mână şi a traversat încăperea spre colţul îndepărtat în care se afla scheletul, apoi l-a examinat. Un set de oase cumpărat cu trei sute de franci. Era oare copil să se sperie de aşa ceva?

A ţinut lampa sus, în faţa ţestei care rânjea. Flacăra lămpii a pâlpâit, ca şi cum o răsuflare slabă ar fi trecut peste ea.

Omul şi-a explicat asta spunându-şi că pereţii casei erau vechi şi crăpaţi şi că vântul se putea strecura peste tot. Şi-a repetat această explicaţie în timp ce traversa din nou camera, mergând cu spatele, cu ochii fixaţi pe schelet. A ajuns la birou, s-a aşezat şi a strâns braţele jilţului până ce i s-au albit degetele.

A încercat să lucreze, dar orbitele goale ale craniului care rânjea păreau să-l tragă spre ele. S-a ridicat şi s-a luptat cu dorinţa de a fugi, ţipând, din cameră. Privind cu teamă în jur, ochii i-au căzut pe un paravan înalt care se afla în faţa uşii. L-a tras în faţă şi l-a plasat între el şi lucrul

acela, în aşa fel încât să nu-l mai vadă – şi nici el să nu fie văzut. Apoi s-a aşezat din nou la birou. O vreme, s-a silit să se uite în cartea din faţa lui, dar în cele din urmă, incapabil să se mai controleze, şi-a lăsat ochii să rătăcească nestingheriţi.

Poate că era o halucinaţie. Poate că din întâmplare a aşezat paravanul în aşa fel încât să favorizeze o asemenea iluzie. A văzut o mână – sau mai degrabă nişte oase – ieşind de după colţul paravanului şi, cu un strigăt, a căzut, fără cunoştinţă, pe podea.

Oamenii din casă au venit alergând, l-au ridicat şi l-au aşezat în pat. Imediat ce şi-a revenit, prima sa întrebare a fost: unde găsiseră scheletul – unde era când au intrat în încăpere? I-au spus că îl văzuseră stând acolo unde stătea de obicei şi apoi s-au dus jos, în cameră, să se mai uite o dată, la rugăminţile lui disperate. S-au întors încercând să-şi ascundă zâmbetele, iar el i-a ascultat vorbind despre muncă în exces şi despre nevoia de schimbare şi odihnă şi le-a spus să facă ce vor cu el.

Prin urmare, mai multe luni uşa laboratorului a rămas încuiată. Apoi, într-o seară rece de toamnă, omul de ştiinţă a deschis-o din nou şi a închis-o în urma lui.

A aprins lampa, şi-a adunat instrumentele şi cărţile în jurul lui şi s-a aşezat în faţa acestora în jilţul său cu spătar înalt. Iar vechea teroare a pus din nou stăpânire pe el.

De data aceasta, însă, voia să-şi domine teama. Nervii îi erau mai tari acum, iar mintea mai limpede; va lupta cu spaima iraţională. S-a dus la uşă, s-a încuiat pe dinăuntru şi a aruncat cheia în celălalt capăt la camerei, unde a căzut printre retorte şi eprubete cu un zgomot răsunător.

Mai târziu, bătrâna sa menajeră, făcându-şi ultima tură, a bătut în uşă şi i-a urat noapte bună, după cum îi era obiceiul. Nu a primit niciun răspuns la început şi, speriată, a bătut mai tare şi l-a strigat din nou; în cele din urmă, cineva i-a răspuns cu un „noapte bună”.

Atunci nu s-a gândit la aceste cuvinte, dar după aceea şi-a amintit că vocea care îi răspunsese era ciudat

de stridentă şi mecanică. încercând să o descrie, a asemănat-o cu vocea unei statui – aşa şi-o imagina ea.

în dimineaţa următoare, uşa camerei sale era încă încuiată. Nu era ceva neobişnuit pentru el să lucreze toată noaptea şi până târziu în ziua următoare, aşa că nimeni nu a fost surprins. Când, totuşi, a venit seara şi el tot nu a apărut, servitorii s-au adunat în faţa camerei şi, în şoaptă, şi-au amintit ce se întâmplase mai înainte.

Au ascultat, dar nu au auzit nimic. Au zgâlţâit uşa şi l-au strigat, apoi au bătut cu pumnii în tăbliile de lemn. Dar din cameră nu s-a auzit niciun sunet. Alarmaţi, au hotărât să spargă uşa şi, după mai multe lovituri, aceasta a cedat şi ei s-au bulucit înăuntru.

Stătea drept în jilţul lui cu spătar înalt. S-au gândit la început că murise în somn. Dar când s-au apropiat şi lumina a căzut pe el, au văzut urmele livide ale unor degete osoase în jurul gâtului; iar în ochii lui se putea citi o spaimă cumplită, cum nu vezi prea des în ochii unui om.

*

Brown a fost primul care a rupt tăcerea ce a urmat. M-a întrebat dacă am nişte coniac la bord. Spunea că simte că are nevoie de un strop de coniac înainte de culcare. Acesta este unul dintre farmecele principale ale poveştilor lui Jephson: întotdeauna te fac să simţi că ai nevoie de puţin coniac.

— Pisicile, mi-a spus Jephson într-o după-amiază, în timp ce stăteam pe punte, discutând despre subiectul romanului nostru, pisicile sunt animale pentru care nutresc un foarte mare respect. Pisicile şi nonconformiştii mi se par singurele fiinţe din această lume care posedă o conştiinţă cu adevărat practică. Urmăreşte o pisică în timp ce face ceva meschin sau rău – dacă îţi dă vreuna vreodată ocazia. Observă cât de atentă este ca nimeni să nu o vadă făcându-l şi, dacă e detectată, cât de prompt pretinde că nu îl făcea – că nici măcar nu se gândea să îl facă – că, de fapt, tocmai voia să facă altceva, cu totul diferit. Ai putea aproape să crezi că au suflet.

Chiar în dimineaţa asta o urmăream pe pisica aia a ta

roşcată pe casa plutitoare. Se furişa pe acoperiş, prin spatele ghivecelor cu flori, pândind un pui de sturz care se urcase pe un colac de frânghie. Crima îi strălucea în privire, dorinţa de a ucide stătea la pândă în fiecare muşchi contractat al corpului. în timp ce se ghemuia să sară, Soarta, favorizându-l de data asta pe cel slab, i-a îndreptat atenţia asupra mea; a devenit, pentru prima dată, conştientă de prezenţa mea. Aceasta a acţionat asupra ei ca o viziune cerească asupra unui criminal biblic. într-o clipă, a fost o cu totul altă fiinţă. Fiara crudă, în căutarea prăzii pe care urma să o devoreze, dispăruse. în locul ei stătea un îngeraş cu coadă lungă şi cu blană, privind în sus, spre cer, cu o expresie care era o treime inocenţă şi două treimi admiraţie pentru frumuseţile naturii. Ce făcea acolo, voiam cumva să ştiu? Ei bine, nu vedeam? — se juca cu un bulgăraş de pământ. Cu siguranţă că nu eram atât de rău intenţionat încât să-mi imaginez că voia să ucidă acea păsărică drăgălaşă – Dumnezeu s-o binecuvânteze.

Observaţi apoi un motan bătrân furişându-se acasă după o noapte petrecută pe un acoperiş cu o reputaţie proastă. Vă puteţi imagina o fiinţă mai puţin dornică de a atrage atenţia?

„Extraordinar”, îl puteţi auzi spunându-şi în sinea lui, „habar n-aveam că e atât de târziu; ce repede trece timpul atunci când te simţi bine! Sper că n-am să întâlnesc niciun cunoscut – foarte neplăcut, e atât de multă lumină.”

Vede un poliţist la o oarecare distanţă şi se opreşte brusc, la adăpostul unei umbre.

„Ce naiba face aici, aşa de aproape de uşa noastră?”, se întreabă. „Nu pot să intru cât cască gura acolo. O să mă vadă şi o să mă recunoască, asta-i sigur; şi e exact genul de om care o să le spună servitorilor.”

Se ascunde în spatele uimi stâlp şi aşteaptă, privind, din când în când, cu atenţie, după colţ. Poliţistul însă pare să fi prins rădăcini chiar în acel loc, iar motanul devine îngrijorat şi nervos.

„Ce face nebunul ăla?, mormăie, indignat. „A murit

cumva? De ce nu se mişcă de acolo, doar le spune tot timpul altora s-o facă? Măgar prost!” Tocmai în clipa aceea se aude în depărtare un strigăt: „Lapte!”, iar motanul sare, alarmat la culme.

„La naiba, i-auzi! într-o clipă, toţi au să iasă afară înainte ca eu să intru. Ei bine, n-am ce face. Trebuie să risc.”

Se uită în jur şi ezită.

„Nu mi-ar păsa dacă nu aş arăta atât de murdar şi neglijent, meditează el. „Pe lumea asta, oamenii sunt atât de înclinaţi să se gândească numai la rele. Ah, foarte bine”, adaugă, scuturându-se, „nu-mi mai rămâne nimic de făcut, trebuie să mă încred în Providenţă, ea m-a salvat şi mai înainte – haide!”

îşi ia o înfăţişare plină de tristeţe nevinovată şi merge repede, cu pas şovăielnic şi întristat. Este evident că doreşte să exprime ideea că a fost plecat toată noaptea cu treburi legate de activitatea Asociaţiei Străjerilor, iar acum se întoarce acasă cu inima grea din pricina celor văzute. Se strecoară înăuntru, neobservat, printr-o fereastră şi are timp doar să se lingă în grabă înainte de a auzi paşii bucătăresei pe scări. Când aceasta intră în bucătărie, el este încolăcit pe covoraşul din faţa sobei, dormind dus. Deschiderea obloanelor îl trezeşte. Se ridică şi înaintează căscând şi întinzându-se.

„Vai de mine, s-a făcut deja dimineaţă?”, întreabă, somnoros. „Ia te uită! Am dormit aşa de bine, bucătăreaso, şi am visat aşa de frumos despre biata mea mamă!”

Pisici! Aşa le spuneţi? Ei bine, sunt creştini în toate, cu excepţia numărului picioarelor.

— Sunt, cu siguranţă, am răspuns, nişte animale extraordinar de viclene şi nu se înrudesc atât de strâns cu omul numai prin instinctele lor morale şi religioase; minunata lor capacitate de a avea grijă de sine – „numărul unu – e demnă de rasa umană. Nişte prieteni de-ai mei aveau o pisică, un motan mare şi negru; mai au şi azi o jumătate din el. L-au crescut de când era un pisoiaş şi, în felul lor simplu, neostentativ, îl iubeau. Nu exista nimic,

totuşi, care să semene a pasiune nici de o parte, nici de cealaltă.

într-o zi a venit să locuiască în vecini o persană chinchilla, aflată în grija unei domnişoare bătrâne, şi cele două pisici s-au întâlnit la o garden-party, organizată pe gard.

„Ce fel de casă ai?”, a întrebat chinchilla.

„Oh, destul de frumoasă.”

„Oameni drăguţi?”

„Da, destul de drăguţi – aşa cum pot fi oamenii.”

„Binevoitori? Au grijă de tine şi toate celelalte?

„Da... oh, da. Nu le pot găsi niciun cusur.”

„Cum e mâncarea?”

„Oh, chestiile obişnuite, ştii, oase şi resturi şi, din când în când, câţiva biscuiţi pentru câini, ca variaţie.”

„Oase şi biscuiţi pentru câini! Vrei să spui că mănânci oase?”

„Da, când le capăt. De ce, ce-i rău în ele?” „Pe umbra zeiţei egiptene Isis, oase şi biscuiţi pentru câini! Nu capeţi niciodată pui fragezi, o sardină sau un cotlet de miel?”

„Pui! Sardine! Despre ce vorbeşti? Ce sunt sardinele?”

„Ce sunt sardinele? Oh, dragul meu copil” (chinchilla era o lady şi îi numea întotdeauna pe prietenii ei gentlemeni puţin mai bătrâni ca ea „dragul meu copil”), „oamenii ăştia ai tăi te tratează într-un mod de-a dreptul ruşinos. Vino, stai aici şi spune-mi totul despre tine. Pe ce te lasă să dormi?”

„Pe podea.”

„Aşa mă gândeam şi eu. Şi presupun că-ţi dau să bei lapte smântânit şi apă, nu-i aşa?”

„Chiar *este* un pic cam subţire.”

„îmi închipui. Dragul meu, trebuie să-i părăseşti pe oamenii ăştia imediat.”

„Dar unde să mă duc?”

„Oriunde.”

„Dar cine are să aibă grijă de mine?”

„Nimeni, dacă acţionezi aşa cum trebuie. De câte ori

crezi că mi-am schimbat stăpânii? De şapte ori! Şi mi-am îmbunătăţit situaţia de fiecare dată. Ei bine, ştii unde m-am născut? într-o cocină de porci. Eram trei, mama, eu şi frăţiorul meu. Mama ne părăsea în fiecare seară şi se întorcea când se lumina de ziuă. Într-o dimineaţă, nu s-a mai întors. Am aşteptat, dar ziua a trecut şi ea nu mai sosea, iar noi eram din ce în ce mai flămânzi. în cele din urmă, ne-am întins pe jos, unul lângă altul, şi am plâns până ce am adormit. Seara, privind printr-o gaură din uşă, am văzut-o venind peste câmp. Am strigat-o şi ne-a răspuns cu un mieunat slab, dar nu a grăbit pasul. Se ţâra încet şi a căzut pe o parte, iar noi am alergat către ea, căci eram aproape morţi de foame. Am stat mult lângă pieptul ei şi ne-a lins multă vreme.

Eu am adormit lângă ea, iar peste noapte m-am trezit, fiindcă îmi era frig. M-am târât mai aproape de ea, dar asta n-a făcut decât să-mi fie şi mai frig. Era udă şi acoperită cu o mâzgă lipicioasă şi închisă la culoare care curgea din ea. Nu ştiam pe atunci ce anume era, dar am aflat între timp. Probabil că aveam doar patru săptămâni pe atunci şi, din ziua aceea până azi, mi-am purtat singură de grijă: aşa trebuie să procedezi pe lumea asta, dragul meu.

O vreme, eu şi frăţiorul meu am locuit în cocina aceea şi ne-am descurcat cum am putut. La început a fost o luptă cumplită; eram doi pui care luptau pentru a supravieţui; dar am reuşit. După aproximativ trei luni, rătăcind ceva mai departe de casă ca de obicei, am ajuns la o căsuţă din mijlocul câmpului. Arăta primitoare şi confortabilă prin uşa deschisă; am intrat: am avut întotdeauna curaj. Nişte copii se jucau în jurul focului; s-au bucurat când m-au văzut şi mi-au acordat multă atenţie. Era o senzaţie nouă pentru mine şi am rămas acolo. Pe vremea aceea credeam că locul acela e un palat. Poate că aş fi continuat să cred asta, dacă nu s-ar fi întâmplat ca, trecând prin sat într-o zi, să zăresc o cameră din spatele unei prăvălii. Podeaua era acoperită cu un covor, iar în faţa sobei se afla un covoraş. Până atunci habar n-aveam că

există asemenea case luxoase pe lume. M-am hotărât să mă stabilesc în casa aceea; zis şi făcut.”

„Cum ai reuşit?”, întrebă motanul negru, din ce în ce mai interesat.

„Pur şi simplu intrând şi aşezându-mă acolo. Dragul meu copil, îndrăzneala este «Sesam, deschide-te!» pentru orice uşă. Pisoiul care munceşte din greu moare de foame, pisoiul inteligent e aruncat cu o lovitură de picior în jos pe scări, fiind luat drept prost, iar pisoiul virtuos este înecat ca un hoţ de drumul mare; dar pisoiul îndrăzneţ doarme pe o pernă de catifea şi mănâncă la cină smântână şi carne de cal. Eu am mers drept înăuntru şi m-am frecat de picioarele bătrânului. El şi soţia lui au fost cuceriţi de ceea ce numeau «încrederea» mea şi m-au adoptat cu entuziasm. Hoinărind pe câmp seara, îi auzeam adesea pe copiii din căsuţă strigându-mă. Au trecut câteva săptămâni înainte de a renunţa să mă mai caute. Unul dintre ei, fetiţa cea mai mică, suspina până adormea noaptea, crezând că am murit; erau nişte copii foarte iubitori.

Am locuit cu prietenii mei, proprietarii prăvăliei, aproape un an şi de la ei am plecat la alţii noi, care se mutaseră de curând în cartier şi aveau o bucătăreasă excelentă. Cred că aş fi fost foarte mulţumită de aceşti oameni, dar, din nefericire, şi-au pierdut averea şi au fost nevoiţi să renunţe la casa mare şi la bucătăreasă şi să locuiască într-o căsuţă, iar eu nu eram dispusă să mă mai întorc la acel gen de viaţă.

Prin urmare, am căutat altceva, nou. Nu departe locuia un bătrân ciudat. Oamenii spuneau că este bogat, dar nimeni nu-l iubea. Era făcut altfel decât ceilalţi oameni. Am întors problema pe toate părţile în minte timp de o zi sau două şi apoi m-am hotărât să-l pun la încercare. Fiind un om singuratic, ar fi putut să facă mare caz de mine, iar dacă nu, puteam să plec.

Presupunerea mea s-a dovedit corectă. Nu am fost niciodată mai răsfăţată decât am fost de către «Nemernic», cum îl porecliseră băieţii din sat. Cea care are grijă de mine în prezent este destul de nebună după

mine, Dumnezeu ştie de ce, dar are şi alţi prieteni, în timp ce «Nemernicul» nu avea pe nimeni drag, nu se iubea nici măcar pe sine. La început, când i-am sărit pe genunchi şi m-am frecat de faţa lui urâtă, nu-i venea să-şi creadă ochilor. «Ei, pisicuţă», m-a întrebat, «ştii că eşti prima fiinţă care s-a apropiat de mine de bunăvoie?» în ochii lui mici, roşii şi caraghioşi erau lacrimi în timp ce spunea asta.

Am rămas doi ani cu «Nemernicul» şi am fost fericită cu adevărat. Apoi s-a îmbolnăvit şi în casă au venit nişte oameni ciudaţi, iar eu am fost neglijată. «Nemernicului» îi plăcea să mă urc în pat şi să stau întinsă acolo, unde mă putea mângâia cu mâna lui lungă şi slabă, şi la început am făcut asta. însă un om bolnav nu este o companie prea plăcută, aşa cum îţi poţi închipui, iar atmosfera dintr-o cameră de bolnav nu este prea sănătoasă, aşa că, având în vedere toate aceste lucruri, am simţit că a venit vremea să fac o nouă mişcare.

Mi-a fost destul de greu să plec. «Nemernicul» întreba mereu de mine, iar ei încercau să mă ţină lângă el; părea că zace mai uşor pe patul de suferinţă când eram eu acolo. în cele din urmă, am reuşit, totuşi, şi, odată ajunsă afară, am lăsat o distanţă suficient de mare între mine şi casa aceea pentru a fi sigură că nu voi fi capturată, căci ştiam că, atât timp cât va trăi, «Nemernicul» nu va înceta niciodată să spere să mă aducă înapoi.

Nu ştiam încotro să mă îndrept. Mi s-au oferit două sau trei case, dar niciuna dintre ele nu mi-a convenit. într-un loc, în care m-am oprit pentru o zi, doar ca să văd dacă îmi place, era un câine, iar în altul, care altfel ar fi fost admirabil, aveau un bebeluş. Dacă un copil te trage de coadă sau îţi leagă o pungă de hârtie în jurul capului, poţi să te răzbuni şi nimeni nu te va învinui pentru asta. «Ei bine, aşa-ţi trebuie», îi vor spune puştiului care urlă, «nu trebuia să necăjeşti biata pisică.» Dar dacă nu-ţi place ca un bebeluş să te apuce de gât şi să încerce să-ţi scoată un ochi cu o lingură de lemn, eşti numită fiară răzbunătoare şi eşti fugărită prin toată grădina. Dacă oamenii au bebeluşi,

nu mă au pe mine; asta e regula mea.

După ce am încercat de probă trei sau patru familii, m-am fixat, în cele din urmă, asupra unui bancher. Mi s-au făcut oferte mult mai avantajoase din punct de vedere pământesc. Aş fi putut să mă stabilesc într-un restaurant, unde mâncarea era pur şi simplu la discreţie şi unde uşa din spate rămânea deschisă toată noaptea. Dar în casa bancherului (era şi epitrop, iar soţia sa nu zâmbea decât la glumele episcopului) era o atmosferă de respectabilitate solidă, care, simţeam, se potrivea foarte bine cu firea mea. Dragul meu copil, vei da peste cinici care vor surâde batjocoritor când vor auzi de respectabilitate; nu îi asculta. Respectabilitatea este o răsplată în sine – şi o răsplată practică. S-ar putea să nu-ţi aducă mâncăruri alese şi paturi moi, dar îţi aduce ceva mult mai bun şi de durată. îţi aduce conştiinţa că trăieşti aşa cum trebuie, că faci ceea ce trebuie, că, atât cât poate stabili spiritul uman, te îndrepţi spre locul potrivit, iar ceilalţi nu o fac. Nu lăsa vreodată pe cineva să te aţâţe împotriva respectabilităţii. Este cel mai satisfăcător lucru pe care îl cunosc în această lume – şi aproape cel mai ieftin.

Am rămas aproape trei ani cu acea familie şi mi-a părut rău când am fost nevoită să plec. Nu aş fi plecat niciodată dacă aş fi avut de ales, dar într-o bună zi la bancă s-a petrecut ceva care a făcut necesar ca bancherul să plece într-o călătorie în Spania şi, după aceea, casa a devenit un loc în care era oarecum neplăcut de locuit. Oameni gălăgioşi, dezagreabili, băteau fără încetare la uşă şi făceau scandal la intrare; iar noaptea unii aruncau cărămizi în ferestre. Starea sănătăţii mele era delicată pe vremea aceea, iar nervii mei nu au mai putut rezista. Mi-am luat rămas-bun de la oraş şi, întorcându-mă la ţară, m-am stabilit într-o familie de acolo.

Erau nişte oameni de seamă, dar aş fi preferat să fie mai mult pe acasă. Sunt o fire afectuoasă şi îmi place ca toată lumea din jurul meu să mă iubească. Erau destul de drăguţi cu mine în felul lor distant, dar nu-mi acordau prea multă atenţie şi curând m-am plictisit să-mi risipesc

atenţiile asupra unor oameni care nu le apreciau şi nici nu răspundeau la acestea.

De la oamenii aceştia am mers la un negustor de cartofi retras din afaceri. Era un regres din punct de vedere social, dar un progres în ceea ce priveşte confortul şi aprecierea. Păreau să fie o familie extrem de drăguţă şi mă îndrăgeau tare mult. Spun «păreau», deoarece ceea ce a urmat a dovedit că nu erau aşa. La şase luni după ce mă stabilisem la ei, au plecat şi m-au părăsit. Nu mi-au cerut să-i însoţesc. Nu au făcut niciun aranjament ca să am unde să stau după ce pleacă. în mod evident, nu le păsa ce urma să se întâmple cu mine. Nu am mai întâlnit o asemenea indiferenţă egoistă faţă de cerinţele prieteniei. Mi-a zdruncinat încrederea – niciodată prea mare – în natura umană. Am hotărât ca, pe viitor, să nu mai dau nimănui ocazia să-mi înşele încrederea. Am ales-o pe stăpâna mea de acum la recomandarea unui gentleman, un prieten de-al meu care a locuit înainte la ea. Mi-a spus că la ea se mănâncă excelent. Singurul motiv pentru care o părăsise era că îi pretindea să fie acasă la zece seara şi că ora respectivă nu se potrivea cu celelalte aranjamente ale sale. Pentru mine nu avea nicio importanţă – de fapt, nu-mi prea plac acele *reunions* de la miezul nopţii care sunt atât de populare printre noi. întotdeauna sunt prea multe pisici pe metrul pătrat ca să te simţi bine şi, mai devreme sau mai târziu, îşi face apariţia cu siguranţă şi un scandalagiu. M-am oferit să-i ţin companie, iar ea a acceptat cu recunoştinţă. însă nu mi-a plăcut niciodată şi nici n-o să-mi placă. Este o femeie bătrână şi proastă şi mă plictiseşte. îmi este, totuşi, devotată şi, dacă nu apare ceva foarte atrăgător, am să rămân cu ea.

Aceasta este, dragul meu, povestea vieţii mele, atât cât a fost. Ţi-am spus-o ca să îţi arăt cât de uşor este să fii «luat în casă». Fixează-te asupra unei case şi miaună jalnic la uşa din spate. Când aceasta se deschide, aleargă înăuntru şi freacă-te de primul picior care îţi iese în cale. Freacă-te cu nădejde şi uită-te în sus încrezător. Nimic nu îi amăgeşte mai repede pe oameni, am observat, ca

încrederea. Nu se bucură de prea multă, aşa că le face plăcere. Să fii întotdeauna încrezător. în acelaşi timp, fii pregătit pentru situaţii de urgenţă. Dacă ai dubii în legătură cu felul în care vei fi primit, încearcă să te uzi puţin. De ce preferă oamenii o pisică udă uneia uscate nu am reuşit să înţeleg niciodată; dar că o pisică udă este practic sigură că va fi luată înăuntru şi copleşită cu atenţii, în timp ce o pisică uscată riscă să fie stropită cu furtunul de grădină, este un fapt neîndoielnic. De asemenea, dacă este posibil şi dacă ţi se oferă, mănâncă o bucăţică de pâine uscată. Rasa umană este întotdeauna impresionată până în adâncul sufletului la vederea unei pisici care mănâncă o bucăţică de pâine uscată."

Motanul negru al prietenului meu a profitat de înţelepciunea chinchillei. Un cuplu fără pisică se mutase de curând în vecini. S-a hotărât să îi adopte de probă. în consecinţă, în prima zi ploioasă, a ieşit afară imediat după masa de prânz şi a stat patru ore pe câmp. Seara, ud până la piele şi înfometat, s-a dus să miaune la uşa lor. O servitoare a deschis uşa, iar el s-a repezit sub fustele ei şi i s-a frecat de picioare. Aceasta a ţipat şi atunci stăpânul şi stăpâna au coborât să vadă ce se întâmplase.

„E o pisică, doamnă", a spus fata.

„Dă-o afară", a zis stăpânul.

„Oh, nu", a zis stăpâna.

„Oh, biata de ea, e udă!", a exclamat servitoarea.

„Poate că e flămândă", a spus bucătăreasa.

„încearc-o cu o bucăţică de pâine uscată", a sugerat, pe un ton batjocoritor, stăpânul, care scria la ziar şi credea că le ştie pe toate.

I-au oferit o coajă veche de pâine. Motanul a mâncat-o cu lăcomie şi apoi s-a frecat, recunoscător, de pantalonii uzaţi ai bărbatului.

Asta l-a făcut pe om să-i fie ruşine de el, ca şi de pantalonii lui.

„Oh, bine, s-o oprim, dacă vrea", a spus el.

Aşa că pisica s-a făcut comodă şi a rămas.

între timp, familia motanului îl căuta peste tot. Nu le

păsase prea mult de el mai înainte, pe când îl aveau; acum că plecase, erau neconsolaţi. Acum, când nu mai era, li se părea că fusese singurul lucru care făcuse din casa lor un cămin. Umbrele suspiciunii s-au adunat în jurul cazului respectiv. Dispariţia motanului, privită la început ca un mister, a început să capete dimensiunile unei crime. Soţia şi-a acuzat în mod deschis soţul că nu-i plăcuse niciodată animalul şi a făcut o aluzie destul de transparentă referitoare la faptul că atât el, cât şi grădinarul ar putea da informaţii destul de exacte asupra ultimelor sale momente; o insinuare pe care soţul a respins-o cu atâta vehemenţă încât a făcut-o şi mai credibilă.

Bull-terierul a fost adus în faţa instanţei şi examinat cu mare atenţie. Din fericire pentru el, nu se bătuse cu nimeni în ultimele două zile. Dacă ar fi fost depistate pe el urme recente de sânge, nu i-ar fi fost deloc uşor.

Persoana care a suferit cel mai mult, totuşi, a fost băiatul cel mic. Cu trei săptămâni în urmă, îmbrăcase motanul în rochiile păpuşii şi îl plimbase prin grădină în cărucior. El, personal, uitase incidentul, dar Justiţia, deşi cu întârziere, era pe urmele lui. Brusc, şi-au amintit de fărădelege chiar în momentul în care regretele inutile pentru pierderea favoritului se aflau la apogeu; prin urmare, o palmă peste urechi şi faptul că a fost trimis la culcare pe loc au fost considerate o adevărată alinare.

După două săptămâni, motanul, considerând că, la urma urmei, nu şi-a îmbunătăţit situaţia, s-a întors. Membrii familiei au fost atât de surprinşi, încât, la început, nu au fost siguri că era el în carne şi oase sau un spirit venit să-i consoleze. După ce l-au urmărit cum mănâncă o jumătate de livră de carne crudă, au hotărât că este real, l-au luat în braţe şi l-au strâns la piept. Timp de o săptămână, l-au supraalimentat şi l-au răsfăţat. Apoi, emoţia s-a calmat şi motanul s-a trezit întorcându-se la vechea lui poziţie, care nu i-a plăcut şi atunci s-a dus din nou la vecini.

Şi vecinii îi simţiseră lipsa, aşa că l-au întâmpinat cu manifestări extravagante de bucurie. Asta i-a dat

motanului o idee. Şi-a dat seama că trebuia să le determine pe cele două familii să se lupte pentru el; asta a şi făcut. Petrecea câte două săptămâni la fiecare dintre ele şi trăia fără griji.

întoarcerea lui era întotdeauna întâmpinată cu entuziasm şi foloseau orice mijloc pentru a-l determina să rămână. Micile sale mofturi erau studiate cu atenţie, felurile de mâncare favorite îi stăteau întotdeauna la dispoziţie. în cele din urmă, destinaţia plecărilor sale a ieşit la iveală şi atunci cele două familii s-au certat pentru el peste gard. Prietenul meu l-a acuzat pe omul care scria la ziar că îl ademenise. Omul care scria la ziar a ripostat, spunând că bietul animal venise la uşa lui ud şi mort de foame şi a adăugat că lui i-ar fi ruşine să ţină un animal numai pentru a-l maltrata. Se certau pentru el de două ori pe săptămână, în medie. Probabil că într-una din zilele astea vor ajunge să se bată.

Jephson a părut foarte surprins de această poveste. A rămas gânditor şi tăcut. L-am întrebat dacă nu ar vrea să mai audă una şi, cum nu a manifestat nicio opoziţie activă, am continuat. (Poate că adormise; ideea asta însă nu mi-a trecut prin minte la vremea respectivă.)

I-am vorbit despre pisica bunicii mele, care, după ce a dus o viaţă ireproşabilă până pe la unsprezece ani şi a crescut o familie de aproximativ şaizeci şi şase de membri, fără a-i mai pune la socoteală pe cei care au decedat în fragedă pruncie şi în butoiul pentru apa de ploaie, s-a apucat de băut la bătrâneţe şi a murit în stare de ebrietate, călcată (oh, asta înseamnă justiţia!) de o căruţă cu bere. Am citit în tratatele despre abstinenţă că un dobitoc necuvântător nu se atinge nici măcar de o picătură de alcool. Sfatul meu este ca, dacă vreţi să rămână nişte fiinţe respectabile, să nu le daţi ocazia să ajungă la acesta. Am cunoscut un ponei... dar să-l lăsăm; vorbim despre pisica bunicii mele.

Cauza decăderii ei a fost cepul unui butoiaş cu bere care nu se închidea bine. Sub el era aşezată o farfurioară în care se adunau picăturile. într-o zi, pisica, însetată, nu a

găsit nimic altceva de băut şi a lins puţin, i-a plăcut şi a mai lins un pic, a plecat o jumătate de oră şi s-a întors ca să termine ce era în farfurioară. Apoi s-a aşezat lângă aceasta şi a aşteptat să se umple din nou.

Din acea zi şi până în clipa în care a murit, nu cred că pisica aceea a mai fost vreodată cu adevărat trează. Şi-a petrecut zilele într-o somnolenţă de beţivan în faţa sobei din bucătărie. Nopţile şi le petrecea în pivniţa în care se păstra berea.

Bunica mea, şocată şi îndurerată peste poate, a renunţat la butoiaşul cu bere şi a adoptat sticlele. Pisica, astfel condamnată la abstinenţă, a rătăcit fără ţintă prin casă timp de o zi şi jumătate, neconsolată şi pusă pe ceartă. Apoi a dispărut şi s-a întors la ora unsprezece, beată criţă.

Unde s-a dus şi cum a reuşit să facă rost de băutură nu am descoperit niciodată; dar acelaşi program s-a repetat în fiecare zi. Câteodată, în cursul dimineţii, reuşea să ne înşele vigilenţa şi să scape, iar seara târziu se întorcea acasă clătinându-se într-un hal fără de hal... dar nu-mi voi mânji tocul încercând să-l descriu. Într-o noapte de sâmbătă şi-a aflat tristul sfârşit de care am pomenit mai înainte. Probabil că era tare beată, căci omul ne-a spus că, din cauza întunericului şi a cailor obosiţi, se deplasa cam cu viteza melcului.

Cred că bunica mea a fost mai degrabă fericită. Pe vremuri, ţinuse foarte mult la pisica aceea, dar comportarea ei recentă îi denaturase afecţiunea. Noi, copiii, am îngropat-o în grădină, sub un dud, dar bătrâna a insistat să nu îi punem o piatră funerară, nici măcar să înălţăm o moviliţă. Prin urmare, ea zace acolo, fără onoruri, într-un mormânt de beţiv.

I-am mai povestit despre o altă pisică pe care am avut-o cândva. Era cea mai iubitoare mamă pe care am cunoscut-o vreodată. Nu era niciodată fericită fără o familie. Într-adevăr, nu mi-o pot aminti fără să fi avut o familie. Nu era foarte pretenţioasă; nu o interesa despre ce fel de familie era vorba. Dacă nu putea avea pisoiaşi, se

mulţumea cu căţeluşi sau şobolani. Tot ce putea spăla şi hrăni i se părea satisfăcător. Cred că ar fi crescut şi pui de găină dacă i-am fi încredinţat aşa ceva.

întreaga ei minte trebuie să se fi concentrat asupra afecţiunii materne, căci nu avea prea multă judecată. Nu putea face deosebirea între propriii copii şi cei ai altora. Credea că tot ce e mic e pisicuţă. Odată, i-am pus printre pisoi un pui de cocker spaniei care îşi pierduse mama. N-am să uit niciodată uimirea ei când căţeluşul a lătrat pentru prima oară. l-a dat două labe peste urechi şi apoi l-a privit cu o expresie de supărare indignată cu adevărat înduioşătoare.

„Ar trebui să-i faci cinste maniei tale", părea să spună. „Ce mai sprijin la bătrâneţe ai să fii dacă faci un asemenea tărăboi! Şi uită-te la urechile tale, care-ţi flutură peste faţă! Nu ştiu de unde ai învăţat să te porţi aşa."

Era un căţeluş tare bun. A încercat să miaune, să se spele pe faţă cu lăbuţa şi să-şi ţină codiţa nemişcată, dar succesul nu a fost pe măsura eforturilor sale. Nu ştiu ce era mai trist: eforturile sale de a deveni un pisoiaş vrednic de laudă sau disperarea mamei sale adoptive că nu va reuşi niciodată să facă din el aşa ceva.

Mai târziu, i-am dat să crească un pui de veveriţă. Pe vremea aceea, se ocupa de propriii pui, dar l-a adoptat cu entuziasm, crezând că era un alt pisoi, deşi nu prea înţelegea cum de nu-l observase până atunci. A devenit repede preferatul ei. îi plăcea culoarea blăniţei şi se mândrea ca o adevărată mamă cu coada lui. O deranja însă faptul că i se ridica deasupra capului. I-o trăgea în jos cu o labă şi i-o lingea câte o jumătate de oră, încercând să o facă să stea cum trebuie. Dar în clipa în care îi dădea drumul, coada se ridica din nou. Am auzit-o strigând de necaz din cauza asta.

într-o zi a venit în vizită o pisică din vecini, iar veveriţa a fost în mod clar subiectul conversaţiei.

— Este o culoare bună, spunea prietena, uitându-se critic la aşa-zisul pisoi, care stătea pe vine, pieptănându-şi mustăţile.

Era singurul lucru cu adevărat plăcut referitor la el la care se putea gândi.

— Este o culoare minunată, exclamă pisica noastră, cu mândrie.

— Nu-mi plac prea mult picioarele lui, remarcă prietena.

— Nu, răspunse mama, gânditoare, aici ai dreptate. Picioarele sunt punctul lui slab. Nu pot spune că am o părere prea bună despre picioarele lui.

— Poate că se vor împlini mai târziu, sugeră prietena, binevoitoare.

— Oh, aşa sper, replică mama, recâştigându-şi buna dispoziţie, pierdută pentru un moment. Oh, da, vor deveni cum trebuie cu timpul. Şi, pe urmă, uită-te la coada lui. Sincer, ai mai văzut vreodată un pisoi cu o coadă mai frumoasă?

— Da, este o coadă bună, consimţi cealaltă. Dar de ce i-o aşezi aşa sus, deasupra capului?

— Nu i-o aşez eu, răspunse pisica noastră. Aşa stă ea. Nu pot să înţeleg de ce. Presupun că va sta cum trebuie când va fi mare.

— Va fi cam neplăcut dacă o să stea tot aşa, spuse prietena.

— Oh, dar sunt sigură că va sta cum trebuie, replică pisica noastră. Trebuie să o ling mai mult. Este o coadă care are nevoie de mult lins, asta se vede cât se poate de clar.

Şi timp de câteva ore în după-amiaza aceea, după ce a plecat cealaltă pisică, a tot aranjat-o. în sfârşit, când şi-a ridicat laba, coada a zburat din nou, ca un arc de oţel, peste capul veveriţei; pisica s-a aşezat şi s-a uitat lung la ea, nutrind sentimente pe care numai acelea dintre cititoarele mele care sunt, la rândul lor, mame le pot înţelege.

„Ce am făcut oare”, părea să spună, „ce am făcut să am parte de un asemenea necaz?”

Jephson s-a trezit când am terminat această poveste şi s-a ridicat.

— Se pare că tu şi prietenii tăi aţi fost posesorii unor pisici cu adevărat remarcabile, a observat el.

— Da, am răspuns, familia noastră a avut noroc cu pisicile.

— Este bizar, a fost de acord Jephson, dar eu nu am întâlnit niciodată decât un singur om de la care am auzit poveşti despre pisici mai minunate decât cele istorisite de tine.

— Oh, am spus, probabil nu fără o urmă de gelozie în voce. Şi cine era?

— Era marinar, a replicat Jephson. L-am întâlnit într-un tramvai, la Hampstead, şi am discutat despre inteligenţa animalelor.

„Da, domnule”, mi-a spus acesta, „maimuţele e deştepte. Am întâlnit maimuţe care ar fi putut da sfaturi la vreo doi tolomaci sub comanda cărora am fost pe mare. Şi elefanţii e destul de isteţi, dacă poţi să crezi tot ce se zice despre ei. Am auzit câteva poveşti tari despre elefanţi. Şi, de bună seamă, câinii are capetele bine înfipte pe umeri, nu zic că nu le are. Dar ce zic eu e asta: pentru o judecată dreaptă, cumpătată, daţi-mi nişte pisici. Vedeţi, domnule, un câine are o părere foarte bună despre om – nu există lucru mai deştept ca omul, după părerea câinelui; iar el are grijă ca toată lumea să afle asta. E firesc să zicem: câinele e cel mai intelectual animal din lume. Acu’, pisica, ea are părerea ei despre oameni. Nu spune prea multe, dar destule ca să te facă să-ţi doreşti să nu auzi restul. În consecinţă, spunem că pisica nu e inteligentă. Aici lăsăm prejudecăţile să ne îndrume greşit judecata. Bunul-simţ ne spune că nu există pisică în viaţă care să nu poată să găsească partea de sub vânt (cea mai sigură adică) a unui câine şi să nu se învârtească apoi în jurul lui. Aţi văzut vreodată un câine legat în lanţ încercând să ucidă o pisică în timp ce aceasta stă şi se spală pe faţă la trei sferturi de inch de locul în care poate ajunge el? Sigur că aţi văzut. Ei bine, cine are mai multă minte dintre ei doi? Pisica ştie că nu este în firea lanţurilor de oţel să se întindă. Câinele, care ar trebui, credeţi dumneavoastră, să ştie mult mai

multe despre ele decât ştie ea, este sigur că se vor întinde dacă latri destul de tare.

Apoi, nu aţi simţit niciodată că vă apucă nebunia din pricina pisicilor care urlă noaptea şi nu aţi sărit din pat ca să deschideţi fereastra şi să ţipaţi la ele? S-au mişcat oare un singur inch din cauza asta, deşi aţi urlat destul de tare pentru a trezi morţii şi aţi dat din mâini ca la teatru? Nici vorbă. S-au întors şi s-au uitat la dumneavoastră, atâta tot. «N-ai decât să strigi, bătrâne», parcă spuneau. «Ne place să te auzim; cu cât strigi mai tare, cu atât e mai distractiv.» Ce aţi făcut atunci? Ei bine, aţi pus mâna pe o perie de cap, pe o gheată sau pe un sfeşnic şi v-aţi prefăcut că vreţi să le aruncaţi în ele. V-au văzut, au văzut obiectul pe care-l aveaţi în mână, dar nu s-au mişcat niciun pic. Ele ştiu că nu veţi arunca nişte lucruri de valoare pe fereastră, riscând să le pierdeţi sau să le stricaţi. Au minte şi sunt convinse că şi dumneavoastră aveţi ceva raţiune. Dacă nu credeţi că ăsta e motivul, încercaţi, data viitoare, să le arătaţi o bucată de cărbune sau o jumătate de cărămidă – un obiect pe care sunt convinse că îl *veţi* arunca. înainte de a ridica mâna, nu va mai fi nicio pisică în care să ţintiţi. După judecata şi cunoştinţele oamenilor, câinii sunt nişte copilaşi. Aţi încercat vreodată să spuneţi o poveste în faţa unei pisici, domnule?”

I-am replicat că nişte pisici au fost adesea prezente în timpul recitalurilor mele de anecdote, dar că până atunci nu acordasem o atenţie specială comportamentului lor.

„Ei bine, nu pierdeţi ocazia să o faceţi într-o zi, domnule”, mi-a spus omul. „Merită să încercaţi acest experiment. Dacă spui o poveste în faţa unei pisici şi ea nu devine agitată în timpul acesta, eşti în măsură să presupui că este una pe care o poţi spune, în siguranţă, în faţa preşedintelui înaltei Curţi de Justiţie a Angliei. Am un camarad”, a continuat el, „pe nume William ('ooley. Noi îi zicem Billy cel Sincer. Este unul dintre cei mai buni marinari care au păşit vreodată pe puntea unei nave; dar când începe să spună poveşti, nu e genul de om pe care v-

aş sfă- I ui să vă bazaţi. Ei bine, Billy are un câine şi l-am văzut spunând în faţa câinelui basme care ar face o pisică să se foiască, jenată, dar câinele acela ie asculta şi le credea. într-o seară, pe când no aflam acasă la mama lui, Billy ne-a spus o poveste gogonată – ca şi cum noi, bătrâni lupi de mare, am fi fost nişte biete gâsculiţe. M-am uitat la câine, să văd cum o va primi. A ascultat-o de la început la sfârşit cu urechile ciulite şi nici nu a clipit măcar. Din când în când, se uita în jur cu o expresie de mirare şi mulţumire care părea să spună: «Minunat, nu-i aşa?»; «Extraordinar, ia gândeşte-te la asta!»; «Ţi-ai fi închipuit aşa ceva?»; «Ei bine, asta le întrece pe toate!» Era un câine cam nătâng; ai fi putut să-i spui orice.

Mă irita faptul că Bill avea pe lângă el un asemenea animal care îl încuraja şi, când a terminat, i-am spus:

«Aş vrea să spui povestea asta şi la mine într-o seară.»

«De ce?», a întrebat Bill.

«Oh, e doar o toană de-a mea», am. spus.

Nu i-am zis că voiam să o audă şi bătrâna mea pisică.

«în regulă», a spus Bill, «adu-mi aminte.»

Tare mult îi plăcea să spună basme lui Bill ăsta.

În seara următoare, a venit la mine şi s-a instalat comod, iar eu am făcut la fel. Fără prea multe fasoane, a început să povestească. Eram cam o duzină de oameni în jurul lui, iar pisica stătea în faţa focului, spălându-se de zor. înainte ca Bill să intre bine în subiect, s-a oprit din spălat şi s-a uitat la mine, nedumerită, ca şi cum ar fi spus: «Ce-avem aici, un misionar?»

I-am făcut semn să tacă, iar Bill a continuat să povestească. Când a ajuns la partea despre rechini, pisica s-a întors deliberat spre el şi l-a privit. Vă spun că pe faţa acelei pisici se putea citi o expresie de dezgust care l-ar fi putut face să se simtă ruşinat chiar pe un negustor ambulant. Era atât de umană, vă dau cuvântul meu, domnule, că am uitat pe moment că bietul animal nu putea să vorbească. Puteam să văd cuvintele care-i stăteau pe buze: «De ce nu ne spui că ai înghiţit ancora?» Stăteam ca

pe ghimpi, temându-mă că are să le spună cu voce tare. Am răsuflat uşurat când i-a întors spatele lui Bill.

Timp de câteva minute, a stat nemişcată; părea că se luptă cu sine însăşi. Nu am văzut niciodată o pisică mai hotărâtă să-şi controleze sentimentele sau care să pară că suferă mai mult în tăcere. Mă durea inima s-o văd aşa.

în cele din urmă, Bill a ajuns în punctul în care el şi căpitanul ţineau deschisă larg gura rechinului, în timp ce musul şi-a vârât capul cu totul înăuntru, scoţând de acolo, nedigerate, ceasul de aur şi lanţul pe care le purta şeful echipajului când căzuse peste bord. Auzind acestea, bătrâna pisică a scos un ţipăt şi a căzut pe o parte, cu picioarele în sus.

La început, am crezut că bietul animal murise, dar şi-a revenit după o clipă şi arăta ca şi cum şi-ar fi luat inima-n dinţi pentru a auzi totul până la capăt. Dar puţin mai târziu, din nou Bill u spus prea mult pentru ea şi de data asta s-a dat bătută. S-a ridicat şi s-a uitat la noi:

«Mă scuzaţi, domnilor», a spus ea – sau cel puţin asta ar fi spus dacă privirile pot spune ceva – «poate că dumneavoastră sunteţi obişnuiţi cu genul acesta de aiureli şi nu vă mai calcă pe nervi. Lucrurile stau diferit în ceea ce mă priveşte. Cred că am auzit atât cât poate suporta constituţia mea din vorbăria nebunului ăstuia şi, dacă nu aveţi nimic împotrivă, am să mă retrag înainte de a mi se face rău.»

Spunând acestea, s-a îndreptat spre uşă; eu i-am deschis-o, iar ea a ieşit.

Nu poţi prosti o pisică cu vorbe aşa cum prosteşti un câine.”

CAPITOLUL VII

Se schimbă omul vreodată? Balzac spune că nu. Până acum, experienţa mea mă face să fiu de acord cu Balzac – un fapt pe care admiratorii acestui autor au libertatea de a-l folosi aşa cum le place.

Când eram tânăr şi obişnuiam să preiau opiniile asupra vieţii de la oameni mai în vârstă ca mine şi care ştiau mai bine, aşa spuneau ei, credeam că omul se poate

îndrepta. Exemple de „caractere schimbate” mi se arătau tot timpul – într-adevăr, satul nostru, situat la câteva mile de un mic port, părea să fie deosebit de bogat în asemenea exemple. Erau, după părerea tuturor, inclusiv a lor, persoane care arătaseră mai înainte o depravare cu totul inutilă şi care, la vremea în care le-am cunoscut, păreau să meargă, într-o măsură la fel de neplăcută, în direcţia opusă. Făceau parte, invariabil, din una sau două categorii: deprimaţii şi agresivii nesuferiţi. Spuneau, iar eu credeam, că erau fericiţi; dar nu puteam să nu mă gândesc cât de trişti trebuie să fi fost înainte de a fi fericiţi.

Unul dintre ei, un bătrân micuţ, cu privirea blândă şi o voce ascuţită, fusese un mare smintit în tinereţe. Nu am putut descoperi niciodată ce anume făcuse. Oamenii răspundeau la întrebările mele spunând că fusese „rău în general” şi îmi măreau dorinţa de a cunoaşte detalii adăugând că nu se cade ca băieţii să vrea să ştie astfel de lucruri. Din tonul şi din modul lor de a se comporta, am dedus că trebuie să fi fost cel puţin pirat şi îl priveam cu teamă amestecată cu admiraţie secretă.

Orice o fi fost, fusese salvat de soţia sa, o doamnă ciolănoasă, cu o înfăţişare deloc atrăgătoare, dar cu concepţii ireproşabile.

într-o zi, ne-a făcut o vizită, dintr-un motiv sau altul, şi am rămas câteva minute singur cu el. Am profitat de ocazie ca să-i pun întrebări în legătură cu subiectul respectiv.

— Aţi fost foarte rău odinioară, nu-i aşa? l-am întrebat, încercând, prin accentuarea pe „odinioară”, să diminuez ceea ce simţeam că ar fi dezagreabil în întrebarea mea.

Spre marea mea surpriză, faţa lui ofilită a fost luminată de o licărire de bucurie amestecată cu ruşine şi un sunet, pe care am încercat să-l consider drept oftat, dar care suna mai degrabă a chicotit, i-a scăpat de pe buze.

— Da, mi-a replicat, am îmboldit mult de la.spate la vremea mea.

Termenul „îmboldit” în acest context m-a nedumerit.

Până atunci crezusem că un om care îmboldeşte este o persoană extrem de conştiincioasă, mai ales când este vorba de ceilalţi; o persoană care se străduieşte pentru binele altora. Faptul că acel cuvânt putea fi folosit pentru a desemna un păcătos era pentru mine o revelaţie.

— Dar acum sunteţi un om bun, nu-i aşa? am continuat, renunţând la alte reflecţii asupra etimologiei termenului „îmboldit" pentru o ocazie mai potrivită.

— Da, da, mi-a răspuns el, iar faţa sa şi-a recăpătat expresia obişnuită de melancolie resemnată. Sunt un tăciune scos din foc, asta sunt. Am avut probleme cu diaconul Sawyers.

— Şi soţia dumneavoastră a fost cea care v-a făcut bun, nu-i aşa? am insistat eu, hotărât, acum că începusem această investigaţie, să obţin

O confirmare de la sursă în toate privinţele.

Când am menţionat-o pe soţia sa, trăsăturile

1 s-au transformat brusc. Privind cu grabă în jur, ca să se asigure, probabil, că nimeni în afară de mine nu îl aude, s-a aplecat spre mine şi mi-a şoptit la ureche aceste cuvinte – nu le-am uitat niciodată, căci în ele exista o evidentă sinceritate:

— Mi-ar plăcea s-o jupoi, tare aş vrea s-o jupoi de vie!

M-a frapat, în ciuda judecăţii mele limitate de atunci, ca o dorinţă neîmplinită; şi astfel, de timpuriu, încrederea mea în posibilitatea îndreptării omului a primit cea dintâi dintre multele lovituri care au zdruncinat-o.

Natura, umană sau nu, nu a fost făcută pentru a fi corectată. Reuşeşti să o perfecţionezi, să o controlezi, dar nu o poţi schimba.

Poţi lua un pui de tigru şi îl poţi dresa să stea pe covoraşul din faţa căminului şi să bea lapte şi, atât timp cât îi oferi covoraşul din faţa căminului şi o cantitate convenabilă de lapte, va toarce şi se va purta ca un animal de companie afectuos. Dar este tigru, cu toate instinctele unui tigru, iar progeniturile sale vor fi tigri până la sfârşitul lumii.

în acelaşi fel, poţi lua o maimuţă şi să o creşti timp de

câteva mii de generaţii până ce îşi pierde coada şi devine o maimuţă superioară. Poţi continua să o perfecţionezi încă vreo câteva mii de generaţii până ce îşi va aduna din vaporii de rămăşiţe ale eternităţii un intelect şi un suflet, cu ajutorul cărora va putea să-şi ţină mai mult sau mai puţin sub control natura originară de maimuţă.

Dar maimuţa e încă acolo şi va fi întotdeauna acolo; de fiecare dată când Poliţistul Civilizaţie îi întoarce spatele pentru o clipă, cum s-a întâmplat în timpul „terorii spaniole”1, al „masacrelor din septembrie”[11] sau al legii linşajului, iese la iveală ca să muşte şi să sfâşie carnea ce palpită sau îşi vâră până la cot braţele păroase în sânge ori dansează în jurul unui negru care arde.

Am cunoscut odată un bărbat – sau, mai degrabă, am auzit de un bărbat – care era un beţiv înrăit. A devenit şi a continuat să fie un beţiv nu datorită slăbiciunii, ci fiindcă aşa voia. Când prietenii l-au mustrat, le-a spus să-şi vadă de treabă şi să-l lase în pace. Dacă ar avea vreun motiv pentru care să nu mai bea, ar renunţa. Intre timp, îi plăcea să se îmbete şi avea să se îmbete cât mai des cu putinţă.

A continuat în mod deliberat şi cu nădejde. Se spune că timp de aproape zece ani nu s-a dus niciodată la culcare treaz. Asta ar putea fi o exagerare – un caz singular dacă nu ar fi aşa –, dar faptul poate fi considerat suficient de adevărat pentru a servi unor scopuri practice.

Apoi a venit o zi în care a avut un motiv pentru a nu mai bea. Nu a semnat vreo declaraţie, nu a făcut un jurământ. A spus: „Nu mă voi mai atinge de niciun strop de băutură”, şi timp de douăzeci şi cinci de ani s-a ţinut de cuvânt.

La sfârşitul acelei perioade a apărut o combinaţie de împrejurări care i-au făcut viaţa extrem de grea, aşa că s-a hotărât să scape de ea cu totul. Era un bărbat obişnuit ca, atunci când dorea un lucru posibil de atins, să întindă mâna şi să-l ia. Şi-a trecut în revistă cazul cu calm şi s-a

---

11 Teroarea spaniolă — începând cu anul 1567, în Ţările de Jos spaniole au avut loc conflicte între calvinişti şi catolicii spanioli, soldate cu masacrarea populaţiei şi a soldaţilor străini (n.tr.).

hotărât să se sinucidă.

Dacă acest lucru trebuia să fie făcut, era mai bine, din motive pe care nu are rost să le expunem aici, căci am lungi povestea, să fie făcut chiar în acea seară şi, dacă era posibil, înainte de unsprezece, oră la care o anumită persoană ar fi putut sosi dintr-un anumit loc.

Era patru după-amiază. S-a îngrijit de câteva afaceri presante şi a scris câteva scrisori necesare. Asta l-a ţinut ocupat până la ora şapte. Apoi a chemat o birjă şi s-a dus la un mic hotel de la periferie, a luat o cameră izolată şi a comandat cele necesare pentru a prepara un punci special, ultima băutură cu care se ameţise în urmă cu douăzeci şi şase de ani. Timp de trei ore a stat acolo, bând zdravăn, uitându-se la ceasul din faţa lui. La zece şi jumătate a sunat, şi-a plătit nota, s-a întors acasă şi şi-a tăiat beregata.

Timp de un sfert de secol, oamenii îl numiseră pe acest bărbat un „caracter îndreptat”. Caracterul său nu se schimbase niciun pic. Setea de băutură nu dispăruse niciodată. Timp de douăzeci şi şase de ani, fiind un om deosebit, şi-o înăbuşise. Când toate i-au devenit indiferente, a slăbit strânsoarea, iar instinctul rău s-a înălţat la fel de puternic în ziua în care a murit ca în ziua în care îl obligase să dispară.

Asta e tot ce poate face un om, să se roage pentru a avea puterea necesară să zdrobească răul care se află în el şi să-l înăbuşe în fiecare zi. Nu mai ascult conversaţii insipide despre „caractere îndreptate” şi „naturi reformate”, dar mă gândesc la o predică pe care am auzit-o odată la o întrunire a mişcării renascentiste wesleyene1 în Black Country[12] [13].

— Ah, prieteni! Cu toţii îl avem pe diavol în noi. Eu îl am, şi voi îl aveţi! striga predicatorul – era un bărbat în vârstă, cu părul şi barba albe, cu ochi sălbatici de luptător.

---

12 Mişcare iniţiată de John Wesley, preot anglican, care a călătorit şi a predicat în toată Anglia, pe înţelesul oamenilor obişnuiţi. In 1784 a fondat Biserica Metodistă (n.tr.).

13 Zonă industrială situată la vest şi nord de Birmingham (n.tr.).

Cea mai mare parte a predicatorilor care veniseră să „renască”, după cum se spunea în acel district, aveau o privire asemănătoare. Unii dintre ei aveau nevoie să „renască” ei înşişi, în cu totul alt sens, înainte de a pleca de acolo. Vorbesc acum despre lucruri care s-au întâmplat cu mai bine de treizeci de ani în urmă.

— Ah! Aşa este, îl avem – aşa este, îl avem! veni răspunsul.

— Şi nu puteţi scăpa de el, continuă vorbitorul.

— Noi nu! exclamă o voce înflăcărată din fundul sălii, dar Dumnezeu ne va ajuta.

Bătrânul predicator se întoarse spre el aproape cu înverşunare.

— Dar Dumnezeu nu o va face, strigă el, să nu te bizui pe asta, flăcăule. îl ai şi trebuie să-l ţii. Nu poţi să scapi de el. Dumnezeu nu vrea.

Aici izbucniră murmure de dezaprobare furioase, dar bătrânul continuă, fără să le ia în seamă:

— Pentru voi nu e bine să scăpaţi de el. Trebuie să îl ţineţi bine. Nu-l lăsaţi să plece. Ţineţi-l bine şi... LOVIŢI-L CU NUIAUA. Vă spun că este un bun exerciţiu creştinesc.

Discutasem acest subiect cu trimitere la eroul nostru. Brown ne sugerase o idee originală, adică una care sugera o abordare nouă, şi anume ca eroul nostru să fie un individ de-a dreptul mizerabil.

Jephson secundă propunerea, motivând că ne va permite mai bine să ne desăvârşim opera artistică. Era de părere că ar trebui să fim mai siguri pe noi în conturarea unui ticălos decât în încercarea de a portretiza un om cumsecade.

MacShaughnassy susţinu ca terţ sau – dacă pot inventa ceea ce mi s-a părut adesea o sintagmă foarte necesară – terţă cu ardoare propunerea. Era sătul, a spus el, de tânărul erou de roman cu sufletul pur şi gânduri nobile. În afară de asta, era o lectură nepotrivită pentru o „tânără persoană”. Îi dădea idei false şi o făcea să fie nemulţumită de felul în care este de fapt alcătuită lumea. Prin urmare, s-a lansat şi ne-a schiţat ideea sa despre

erou, despre care nu pot spune decât că nu mi-ar face plăcere să-l întâlnesc într-o noapte întunecoasă.

Brown, singurul om serios dintre noi, ne-a implorat să fim rezonabili şi ne-a amintit, nu pentru prima dată şi poate nu cu totul inutil, că aceste întâlniri aveau scopul de a discuta lucruri serioase, nu de a vorbi prostii. Conjuraţi astfel, am atacat subiectul în mod conştiincios.

Ideea lui Brown era că omul ar trebui să fie un ticălos fără pereche până la mijlocul cărţii, când va avea loc un anumit eveniment care îl va transforma complet. Natural, aceasta a condus discuţia către întrebarea cu care am început acest capitol: Se schimbă omul vreodată? Eu am argumentat că nu şi am expus motivele neîncrederii mele într-un fel asemănător celui în care le-am prezentat aici. MacShaughnassy, pe de altă parte, a susţinut că omul se schimbă şi a dat drept exemplu cazul său – un om care, în tinereţe, după cum afirma el, fusese o persoană aiurită, nesupusă, cu totul nestatornică.

Am susţinut că acesta era doar un exemplu al puterii enorme a voinţei care îl face pe om să se autodepăşească şi să se ridice deasupra defectelor de caracter cu care l-a dezavantajat natura.

— Părerea mea despre tine, am spus, este că eşti din fire un măgar cu totul iresponsabil, dar bine intenţionat. Însă, am adăugat repede, văzând că mâna lui se întinde către operele complete ale lui Shakespeare într-un singur volum, care se afla pe pian, capacităţile tale mintale au o putere atât de extraordinară încât poţi ascunde acest fapt şi să te prefaci că eşti un bărbat sensibil şi înţelept.

Brown a fost de acord cu mine că în cazul lui MacShaughnassy erau cât se poate de evidente urmele caracterului menţionat anterior, dar a afirmat că exemplul dat era unul nefericit şi că nu ar trebui să fie luat în considerare în discuţia noastră.

— Serios vorbind, a spus el, nu credeţi că există unele experienţe suficient de însemnate pentru a schimba firea unui om?

— Pentru a o distruge, da, am replicat eu, dar să o

schimbe, nu. Trecerea printr-o mare experienţă poate zgudui un om sau îl poate întări, aşa cum trecerea printr-un furnal poate topi sau purifica metalul, dar niciun furnal aprins vreodată pe acest pământ nu poate schimba o bucată de aur într-o bucată de plumb sau o bucată de plumb într-o bucată de aur.

L-am întrebat pe Jephson ce părere are. Nu considera exemplul cu bucata de aur ca fiind unul bun. Caracterul omului, susţinea el, nu este un element invariabil. L-a asemănat cu un drog – otravă sau elixir – alcătuit de fiecare om pentru sine din farmacopeea tuturor lucrurilor cunoscute de viaţă şi timp – şi nu considera imposibil, deşi într-o oarecare măsură era improbabil, ca paharul să fie aruncat cât colo şi o doză proaspătă să fie preparată cu durere şi trudă.

— Ei bine, am spus, să examinăm cazul din punct de vedere practic; ai cunoscut vreodată un om care şi-a schimbat caracterul?

— Da, răspunse Jephson, am cunoscut un om al cărui caracter mi s-a părut complet schimbat de o experienţă pe care a trăit-o. Se poate, aşa cum spui tu, să fi fost doar zdruncinat sau ca lecţia să-l fi învăţat să-şi ţină permanent firea sub control. Rezultatul, în orice caz, a fost frapant.

L-am rugat să ne prezinte acel caz, iar el se conformă.

— Era prietenul unor veri de-ai mei, începu Jephson, oameni pe care obişnuiam să-i frecventez destul de mult în anii studenţiei. Când l-am cunoscut, era un tânăr de douăzeci şi cinci de ani, puternic din punct de vedere psihic şi fizic, cu o fire aspră şi îndărătnică, pe care cei care-l plăceau o numeau autoritară, iar cei care nu-l plăceau – un grup mult mai numeros – o caracterizau drept tiranică. Când l-am întâlnit din nou trei ani mai târziu, era un bătrân de douăzeci şi nouă de ani, blând şi docil dincolo de limita slăbiciunii, nesigur pe sine şi atent faţă de ceilalţi într-o măsură adesea imprudentă. Mai înainte, mânia sa fusese foarte uşor de stârnit, iar asta se întâmpla frecvent. De la schimbarea de care am vorbit, nu am mai văzut

niciodată umbra mâniei întunecându-i faţa, poate cu o singură excepţie. într-o zi, în timpul unei plimbări, am dat peste o brută care teroriza un copilaş prefăcându-se că aţâţă un câine împotriva lui. L-a înhăţat pe tânăr o forţă care aproape i-a tăiat respiraţia şi i-a administrat o pedeapsă care mi s-a părut cu totul disproporţionată faţă de fapta sa, oricât de brutală ar fi fost.

L-am dojenit când mi s-a alăturat.

„Da", a replicat scuzându-se, „presupun că sunt un judecător aspru al unor nebunii."

Şi, ştiind ce văd ochii lui chinuiţi, nu am mai spus nimic.

Era cel mai tânăr partener al unei firme de brokeri de ceai din City. Nu prea avea mare lucru de făcut în biroul din Londra şi de aceea, atunci când, ca urmare a unor tranzacţii ipotecare, în mâinile firmei a ajuns o plantaţie de ceai din sudul Indiei, i s-a propus să plece şi să preia conducerea acesteia. Planul îi convenea de minune. Era omul potrivit în toate privinţele pentru a duce o viaţă aspră; să facă faţă unui număr deloc de dispreţuit de dificultăţi şi primejdii, să conducă o mică armată de muncitori băştinaşi mai uşor de supus prin frică decât prin afecţiune. O asemenea viaţă, cerând gândire şi acţiune, i-ar fi oferit naturii sale puternice un interes mai mare şi mai multă plăcere decât ar fi putut spera el vreodată să obţină în mediul mărginit al civilizaţiei.

Numai un singur lucru ar fi putut pleda cu temei împotriva acestui aranjament şi acesta era soţia sa. Era o fată fragilă, delicată, cu care se căsătorise ascultând de acel instinct al atracţiei faţă de ceva opus pe care Natura, în scopul menţinerii echilibrului, l-a sădit în piepturile noastre – o fiinţă timidă, cu ochii blânzi, una dintre acele femei pentru care moartea este mai puţin teribilă decât primejdia, iar soarta mai uşor de înfruntat decât frica. Asemenea femei, se ştie, fug ţipând de un şoarece şi întâmpină martiriul cu eroism. Nu-şi pot stăpâni nervii, aşa cum un plop nu-şi poate controla tremurul frunzelor.

Dacă i-ar fi trecut prin minte la timp că ea era total

nepotrivită pentru asta şi că ar fi fost distrusă de viaţa la care o condamna acceptarea postului, poate că s-ar fi oprit un moment pentru a-i lua în considerare sentimentele. Dar nu avea obiceiul să vadă o chestiune din alt punct de vedere decât al său personal. Nu poate exista nicio îndoială că o iubea cu pasiune, în felul său, ca pe un lucru care-i aparţinea, dar era dragostea pe care astfel de oameni o au pentru câinele pe care îl ţin în lanţ, pentru calul căruia îi rup spinarea cu pintenii. Nu i-a trecut prin minte să-i ceară părerea asupra subiectului respectiv. într-o bună zi, a informabo în legătură cu decizia sa şi a datei plecării pe mare şi, înmânându-i un cec frumos, i-a spus să-şi cumpere toate lucrurile necesare şi să-l anunţe dacă are nevoie de mai mult; iar ea, iubindu-l cu o devoţiune de câine, care nu era bună pentru el, a făcut ochii mari, dar nu a spus nimic. Cu toate acestea, se gândea mult la consecinţele schimbării asupra ei şi, când nu era nimeni în preajmă, plângea încetişor; apoi, auzindu-i paşii, îşi ştergea repede urmele de lacrimi şi se ducea să-l întâmpine cu un surâs.

Timiditatea şi nervozitatea ei, care acasă fuseseră doar prilej de tachinare, au devenit, în noile împrejurări, motive serioase de supărare pentru bărbat. O femeie care nu părea în stare să-şi reprime ţipătul de fiecare dată când se întorcea şi vedea în întuneric o pereche de ochi pătrunzători care o priveau de pe o faţă oacheşă, care putea să cadă de pe cal speriată la auzul unei fiare ce urla la o milă depărtare şi care se albea la faţă şi simţea că i se înmoaie picioarele de groază la vederea unui şarpe nu era persoana potrivită pentru a trăi în vecinătatea junglei indiene.

El însuşi nu se temea de nimic şi nu putea să o înţeleagă. Pentru el era pur şi simplu vorba de fandoseală. Avea o idee vagă, obişnuită la bărbaţii de felul lui, că femeile pretind că sunt nervoase pentru că au impresia că le stă bine şi că dacă cineva ar reuşi să le convingă de nebunia acestei idei, ar putea fi determinate să renunţe la ea, în acelaşi fel în care au renunţat la paşii mărunţi şi la

vocea afectată. Un bărbat care se mândrea, ca el, cu cunoştinţele despre cai ar fi putut, s-ar crede, să înţeleagă adevărata natură a timidităţii, care este o simplă problemă de temperament. Dar acest bărbat era un prost.

Lucrul care-l deranja cel mai tare era oroarea pe care o simţea ea faţă de şerpi. El nu era binecuvântat – sau blestemat, cum preferaţi – cu imaginaţie, de orice fel. Nu exista o animozitate specială între el şi seminţia şerpilor. Pentru el, o creatură care se târăşte pe burtă nu era cu nimic mai groaznică decât o creatură care merge pe picioarele ei; ba dimpotrivă, căci ştia că, de regulă, acestea sunt mai puţin periculoase. O reptilă nu vrea decât să scape de om. Dacă nu este atacată sau speriată, nu va ataca. Cea mai mare parte a oamenilor se mulţumesc să-şi capete cunoştinţele despre aceste fapt din cărţile de istorie naturală. El le-a pus în aplicare personal. Servitorul lui, un bătrân sergent de dragoni, mi-a spus că l-a văzut oprindu-şi faţa la o palmă de capul unei cobre şi urmărind-o nemişcat prin ochelari cum se ţâra, îndepărtându-se, ştiind că o singură atingere a colţilor ei ar fi însemnat o moarte fără scăpare. Faptul că orice fiinţă raţională ar putea resimţi teroare – o teroare bolnăvicioasă, mortală – faţă de asemenea creaturi jalnic de inofensive i se părea monstruos; s-a hotărât să încerce să-şi vindece soţia de teamă.

A reuşit să o facă mult mai bine decât anticipase, dar asta i-a lăsat în priviri o groază care nu a dispărut până în ziua de azi şi care nu va dispărea niciodată.

Într-o seară, pe când se întorcea spre casă călare, în junglă, nu departe de bungalow-ul său, a auzit destul de aproape de urechea lui un sâsâit slab şi, uitându-se în sus, a văzut un piton legănându-se pe creanga unui copac şi apoi căzând în iarba înaltă. Bărbatul fusese la vânătoare de antilope, iar puşca încărcată îi atârna de oblâncul şeii. Sărind de pe calul înspăimântat, a ajuns la timp pentru a trage un foc în şarpe înainte ca acesta să dispară. în aceste împrejurări, nu se aştepta să-l nimerească. Din întâmplare, glonţul l-a lovit chiar la îmbinarea vertebrelor cu capul şi l-

a ucis pe loc. Era un exemplar superb şi, cu excepţia rănii mici făcute de glonţ, părea neatins. L-a ridicat şi l-a atârnat peste şa, intenţionând să-l ducă acasă şi să-l păstreze.

în timp ce galopa, privind din când în când în jos la şarpele uriaş, hidos, care se balansa şi se răsucea în faţa lui ca şi cum ar fi fost viu, i-a venit o idee grozavă. Va folosi acea reptilă neînsufleţită pentru a o vindeca pe soţia sa de teama de cele vii. Va face în aşa fel încât ea să îl vadă şi să creadă că e viu, să se sperie de el; apoi îi va arăta că se speriase de un şarpe mort. Ea se va ruşina şi se va vindeca. Era genul de idee care îi trece prin minte unui nebun.

Odată ajuns acasă, a dus şarpele mort în fumoar, apoi, încuind uşa, idiotul şi-a pus planul în aplicare. A aranjat monstrul într-o poziţie foarte naturală. Părea că se târăşte de pe fereastra deschisă pe podea şi cine intra în cameră brusc cu greu ar fi putut evita să calce pe el. Era un aranjament făcut într-un mod inteligent.

După ce a terminat, a luat o carte de pe raft, a deschis-o şi a aşezat-o cu faţa în jos pe canapea. După ce a pus la punct totul până în cel mai mic amănunt, a descuiat uşa şi a ieşit afară, mulţumit de sine.

După cină, şi-a aprins un trabuc şi a fumat o vreme în linişte.

„Te simţi obosită?”, a întrebat-o într-un târziu, cu un zâmbet.

Ea a râs şi, spunându-i că e un leneş bătrân, l-a întrebat ce doreşte.

„Doar romanul pe care-l citeam. L-am lăsat în bârlogul meu. Te superi? Ai să-l găseşti deschis pe canapea.”

Ea s-a ridicat şi a alergat uşor spre uşă.

S-a oprit o clipă ca să se uite la el şi să-l întrebe care e titlul cărţii, iar el s-a gândit cât era de drăguţă şi de dulce; şi pentru prima oară îi trecu prin minte o slabă licărire a adevăratei naturi a lucrului pe care era pe cale să-l facă.

„Lasă”, spuse el, ridicându-se pe jumătate, „am să…”

Apoi, gândindu-se cu încântare la planul său atât de strălucit, se stăpâni şi ea dispăru.

I-a auzit paşii trecând de-a lungul coridorului acoperit cu covoare şi a zâmbit. Credea că toată afacerea urma să fie mai degrabă amuzantă. Este greu să-ţi fie milă de el, chiar şi acum, când te gândeşti la toate astea.

Uşa fumoarului s-a deschis şi s-a închis, iar el stătea privind visător la scrumul trabucului şi zâmbind.

Poate că a trecut o clipă, poate au fost două, dar i s-au părut mult mai lungi. Bărbatul suflă norul cenuşiu din faţa ochilor şi aşteptă. Apoi auzi ceea ce se aştepta să audă – un ţipăt pătrunzător. Apoi altul, care, pentru că se aştepta să audă uşa îndepărtată trântindu-se şi paşii ei întorcându-se pe coridor, l-a nedumerit, iar zâmbetul i-a îngheţat pe buze.

Apoi altul şi altul şi altul, ţipăt după ţipăt.

Servitorul băştinaş, lunecând fără zgomot prin cameră, a pus jos lucrul pe care îl avea în mână şi s-a mişcat instinctiv spre uşă. Bărbatul s-a ridicat şi l-a oprit.

„Rămâi unde eşti5’, i-a spus, cu o voce răguşită. „Nu e nimic. Stăpâna ta este speriată, asta-i tot. Trebuie să înveţe să scape de prostia asta.”

A ascultat din nou, iar ţipetele s-au transformat în ceva ce suna, în mod curios, ca un râs înăbuşit; apoi a urmat o tăcere bruscă.

Şi din această linişte fără sfârşit, pentru prima dată în viaţa lui, Teama a pus stăpânire pe bărbat, iar el şi servitorul oacheş s-au uitat unul la altul cu ochi în care era o stranie asemănare; acelaşi instinct i-a făcut să se îndrepte spre locul din care venea tăcerea.

Când bărbatul a deschis uşa, a văzut trei lucruri: unul era pitonul mort, zăcând acolo unde îl lăsase; al doilea era un piton viu, probabil tovarăşul său, încolăcindu-se încet în jurul acestuia; al treilea era o grămadă zdrobită şi însângerată de carne în mijlocul podelei.

El însuşi nu şi-a mai amintit nimic până ce, la multe

săptămâni după aceea, a deschis ochii într-un loc întunecos, nefamiliar, dar servitorul băştinaş, înainte de a fugi urlând din casă, şi-a văzut stăpânul aruncându-se asupra şarpelui viu şi apucându-l cu mâinile, iar când, mai târziu, ceilalţi au năvălit în cameră şi l-au prins în braţe tremurând, au găsit al doilea piton cu capul smuls.

Aceasta este întâmplarea care a schimbat caracterul omului meu – dacă poate fi schimbat, a încheiat Jephson. Mi-a spus-o într-o noapte, în timp ce ne aflam pe puntea vaporului cu aburi care ne aducea din Bombay. Nu s-a cruţat. Mi-a spus povestea aproape în acelaşi fel în care v-am spus-o eu, dar pe un ton egal, monoton, fără niciun fel de emoţie. L-am întrebat, când a încheiat, cum poate suporta să şi-o amintească.

„Să mi-o amintesc!”, a replicat, cu o uşoară mirare. „Dar este tot timpul în gândul meu!”

CAPITOLUL VIII

Într-o zi am vorbit despre delicte şi delincvenţi. Discutasem despre posibilitatea unui roman fără un personaj negativ, dar hotărâsem că ar fi neinteresant.

— Este o reflecţie extrem de tristă, a remarcat MacShaughnassy, gânditor, dar cât de plictisitor ar fi acest pământ dacă nu ar exista prietenii noştri, oamenii răi. Ştiţi, continuă el, când aud de oameni care merg pretutindeni în lume, încercând să îi schimbe pe toţi şi să-i facă buni, mă enervez. Odată dispărut păcatul, literatura va deveni un lucru depăşit. Fără categoria delincvenţilor, noi, autorii, am muri de foame.

— Eu nu mi-aş face griji, replică Jephson, o jumătate din omenire „reformează” cealaltă jumătate în mod destul de constant încă de pe vremea facerii lumii şi, cu toate acestea, se pare că există o cantitate destul de mare de natură umană care rezistă. Suprimarea păcatului seamănă în mare măsură cu suprimarea unui vulcan – astuparea unei supape pur şi simplu deschide alta. Răul va supravieţui epocii noastre.

— Nu împărtăşesc părerea ta optimistă, spuse MacShaughnassy. Mi se pare că delictul – în orice caz

delictul interesant – este încet-încet alungat din existenţa noastră. Piraţii şi hoţii de drumul mare au fost practic lichidaţi. Bătrânul Bill Contrabandistul, dragul de el, şi-a topit cuţitul de abordaj, transformându-l în halbă de bere cu fundul fals. Detaşamentul pentru recrutarea cu forţa a marinarilor care era altădată atât de dornic să îl salveze pe eroul nostru de iminenta căsătorie a fost desfiinţat. Nu mai există, pe întreaga coastă, nici măcar un singur lugher[14] potrivit pentru o răpire. Bărbaţii îşi rezolvă „afacerile de onoare” în tribunale şi se întorc acasă doar cu buzunarele rănite. Atacurile asupra femeilor lipsite de apărare se limitează la suburbii, unde eroii nu locuiesc, şi sunt răzbunate de cel mai apropiat magistrat. Hoţul modern este în general un zarzavagiu fără lucru. „Prada” sa constă de obicei dintr-un pardesiu şi o pereche de ghete, cu care e prins de servitoare în timp ce încearcă să fugă. Sinuciderile şi omorurile devin tot mai rare odată cu trecerea anotimpurilor. La rata prezentă de descreştere, peste un deceniu nu se va mai auzi de decesele prin violenţă şi se va râde la o poveste despre o crimă, considerată prea improbabilă pentru a fi interesantă. O anumită parte a oamenilor băgăreţi cer chiar în gura mare impunerea celei de-a şaptea porunci. Dacă vor reuşi, autorii vor fi nevoiţi să urmeze sfatul care le este în general dat de către critici şi să se retragă cu totul din afaceri. Vă spun că mijloacele noastre de existenţă ne sunt furate unul câte unul. Autorii ar trebui să se organizeze într-o societate pentru susţinerea şi încurajarea delictului.

Principala intenţie a lui MacShaughnassy când a făcut aceste remarci era să-l şocheze şi să-l întristeze pe Brown, şi a reuşit să-şi atingă scopul. Browâi este – sau era, pe vremea aceea – un tânăr serios, cu un punct de vedere exaltat – unii ar înclina să spună exagerat – asupra importanţei şi demnităţii profesiei de literat. Ideea lui Brown despre Creaţie era că Dumnezeu a făcut universul pentru a-i oferi omului de litere ceva despre care să scrie. Pe vremuri, l-am admirat pe Brown pentru originalitatea

14 Mic vas cu vele (n.tr.).

ideii sale, dar pe măsură ce m-am maturizat, am aflat că această teorie este foarte comună şi populară în cercurile cultivate.

Brown l-a dojenit prieteneşte pe MacShaughnassy.

— Vorbeşti, i-a spus, ca şi cum literatura ar fi parazitul răului.

— Şi ce altceva este? întrebă MacShaughnassy, cu entuziasm. Ce ar fi devenit literatura fără nebunie şi păcat? Ce este munca scriitorului dacă nu a scormoni, pentru a-şi câştiga existenţa, în grămada de cenuşă a nenorocirii umane? Imaginaţi-vă, dacă sunteţi în stare, o lume perfectă – o lume în care bărbaţii şi femeile nu spun niciodată nerozii şi nu fac niciodată lucruri nechibzuite; în care băieţii nu sunt niciodată neascultători, iar copiii nu fac niciodată remarci neplăcute; în care câinii nu se bat niciodată, iar pisicile nu scot ţipete stridente; în care nevestele nu-şi ţin bărbaţii sub papuc, iar soacrele nu te cicălesc niciodată; în care bărbaţii nu se duc la culcare cu ghetele în picioare, iar căpitanii de vas nu înjură niciodată; în care instalatorii ştiu ce fac, iar fetele bătrâne nu se îmbracă niciodată ca fetiţele; în care negrii nu fură niciodată găini, iar oamenii mândri nu au niciodată rău de mare! Unde ar fi umorul şi inteligenţa voastră? Imaginaţi-vă o lume în care inimile nu se frâng niciodată; în care buzele nu se strâng cu durere; în care ochii nu se înceţoşează niciodată; în care picioarele nu sunt niciodată obosite; în care stomacurile nu sunt niciodată goale! Unde ar fi patosul vostru? Imaginaţi-vă o lume în care soţii nu iubesc niciodată mai mult de o singură soţie şi că aceea este cea potrivită; în care soţiile nu sunt niciodată sărutate de altcineva în afară de soţii lor; în care inimile bărbaţilor nu sunt niciodată negre, iar gândurile femeilor nu sunt niciodată impure; în care nu există ură şi invidie, nici dorinţă, nici disperare! Unde ar fi scenele voastre de pasiune, complicaţiile interesante, subtilele voastre analize psihologice? Dragul meu Brown, noi, scriitorii – romancierii, dramaturgii, poeţii –, ne îngrăşăm pe seama suferinţei semenilor noştri. Dumnezeu a creat bărbatul şi

femeia, iar femeia a creat literatul atunci când a muşcat din măr. Am venit pe lume în umbra şarpelui. Suntem corespondenţii speciali ai armatei Diavolului. îi prezentăm victoriile în romanele noastre în trei volume, înfrângerile ocazionale în melodramele noastre în cinci acte.

— Toate acestea sunt foarte adevărate, remarcă Jephson, dar trebuie să vă amintiţi că nu numai omul de litere profită de pe urma nenorocirii. Părerea mea e că medicul, avocatul, predicatorul, proprietarul de ziar, cel care prezice vremea nu vor saluta venirea noului mileniu. Nu voi uita niciodată o anecdotă pe care obişnuia să o spună unchiul meu, referindu-se la perioada în care era capelan în închisoarea districtuală din Lincolnshire. într-o dimineaţă, urma să aibă loc o execuţie prin spânzurare, iar în închisoare se adunase obişnuitul grup de martori, constând din şerif, guvernator, trei sau patru reporteri, un magistrat şi câţiva gardieni. Condamnatului, un tâlhar brutal care fusese găsit vinovat de uciderea unei tinere în circumstanţe extrem de revoltătoare, i se legaseră mâinile de către călău şi ajutorul acestuia, iar unchiul meu folosea ultimele clipe aflate la dispoziţie încercând să distrugă indiferenţa ursuză pe care omul o manifestase atât faţă de crima, cât şi de soarta sa.

Pentru că unchiul meu nu a reuşit să îl impresioneze, guvernatorul s-a aventurat să adauge câteva cuvinte şi atunci omul s-a întors ameninţător către toţi cei de faţă.

„Duceţi-vă dracului”, a strigat el, „cu tot cu morala voastră ipocrită! Cine sunteţi voi, ca să-mi ţineţi predici? *Sunteţi* destul de bucuroşi că mă aflu aici – cu toţii. Ei bine, eu sunt singurul dintre voi care nu se alege cu nimic din toate astea. Unde aţi fi cu toţii, aş vrea să ştiu, porci ipocriţi ce sunteţi, dacă nu aş fi fost eu şi alţii de teapa mea? Ei bine, cei de teapa mea vă *ţin* pe voi!” Apoi se îndreptă drept spre spânzurătoare şi-i spuse călăului să se grăbească şi să nu-i facă pe domni să aştepte.

— Avea ceva tărie de caracter omul acela, spuse MacShaughnassy.

— Da, adăugă Jephson, şi multă inteligenţă.

MacShaughnassy suflă o gură plină de fum peste un păianjen care tocmai voia să ucidă o muscă. Asta îl făcu pe păianjen să cadă în apă, de unde o rândunică plecată la vânătoare pentru masa de seară îl salvă rapid.

— Mi-ai amintit, spuse el, de o scenă la care am asistat odată în redacţia ziarului *The Daily* – de fapt, în redacţia unui anumit cotidian. Era în sezonul mort şi lucrurile se desfăşurau oarecum cu încetinitorul. Ne străduiam să lansăm o dezbatere pe tema: „Sunt oare copiii o binecuvântare?”. Cel mai tânăr reporter de acolo, care semna cu pseudonimul simplu, dar emoţionant de „Mamă cu cinci copii”, începuse balul cu un atac sarcastic, deşi cumva irelevant, la adresa categoriei bărbaţilor, în general;' redactorul rubricii sportive, care semna „Muncitorul”, garnisindu-şi contribuţia cu greşeli de ortografie cu greu elaborate, a reuşit să dea un aer de veridicitate corespondenţei, încercând, în acelaşi timp, să nu ofenseze susceptibilităţile democraţiei (de la care ziarul primea principala sponsorizare). El a replicat, apărând tatăl britanic şi oferind ceea ce s-au dovedit a fi propriile experienţe, pline de acţiune, de la miezul nopţii. Fotograful nostru, care se autointitula, într-o sclipire de imaginaţie, „Gentleman şi creştin, scria, indignat, că el considera agitaţia în legătură cu subiectul atât necuviincioasă, cât şi nedelicată şi adăuga că era surprins că un jurnal aflat în poziţia sus-pusă şi pe bună dreptate populară de care se bucura *The...* îşi oferă paginile aiurelilor smintite ale „Mamei cu cinci copii” şi „Muncitorului”.

Cu toate acestea, subiectul a fost primit cu răceală. Cu excepţia unui bărbat care inventase un nou biberon şi credea că îi poate face reclamă pe gratis, publicul nu a reacţionat şi departamentul editorial a fost cuprins de melancolie.

Într-o seară, pe când doi sau trei dintre noi umblam ca somnambulii pe scări, rugându-ne în taină să izbucnească un război sau o foamete, Todhunter, reporterul care se ocupa de evenimentele din oraş, a trecut în fugă pe lângă noi cu un strigăt şi a dat buzna în

biroul redactorului. L-am urmat. îşi flutura carnetul pe deasupra capului, cerând, asemenea oamenilor din exerciţiile de limba franceză, toc, cerneală şi hârtie.

„Ce s-a întâmplat?”, strigă redactorul, molipsindu-se de entuziasmul său. „E din nou epidemie de gripă?”

„Mai grozav decât asta!”, strigă Todhunter. „S-a scufundat un vapor cu excursionişti, o sută douăzeci şi cinci de vieţi pierdute – patru coloane bune cu scene sfâşietoare!”

„Pe legea mea!”, exclamă redactorul, „nu se putea întâmpla într-un moment mai potrivit!”

Apoi se aşeză şi scrise pe nerăsuflate un articol de fond în care exprima durerea şi regretul ziarului, nevoit să anunţe dezastrul, şi atrăgea atenţia asupra relatării excepţional de sfâşietoare oferite de energia şi talentul „reporterului nostru special”.

— Este o lege a naturii, spuse Jephson; nu suntem primul grup de tineri filosofi care şi-au dat seama, cu uimire, de faptul că nenorocirea unui bărbat este şansa altui bărbat.

— Iar uneori a unei alte femei, am remarcat eu. Mă gândeam la o întâmplare pe care mi-a povestit-o o infirmieră. Dacă o infirmieră care îşi face treaba cum trebuie nu ştie mai multe despre firea umană – dacă nu vede mai clar în sufletele bărbaţilor şi ale femeilor decât toţi romancierii din mica lume a cărţilor la un loc –, asta se poate întâmpla pentru că este, fizic, oarbă şi surdă. Lumea întreagă este o scenă şi noi toţi, bărbaţi şi femei, suntem simpli actori; atât timp cât suntem sănătoşi, ne jucăm rolurile, plini de curaj, până la capăt, iar interpretarea noastră este, în general, artistică şi energică, chiar dacă uneori ne închipuim că suntem cu adevărat oamenii care pretindem că am fi. Dar odată cu boala vine şi uitarea rolului, ca şi impresia de neglijenţă pe care o lăsăm publicului. Suntem prea slabi pentru a ne machia şi pudra feţele, iar zorzoanele scenei zac neluate în seamă alături de noi. Gesturile eroice, sentimentele virtuoase ne obosesc. în camera tăcută, întunecată, în care nu mai

strălucesc reflectoarele marii scene, în care urechile noastre nu se mai străduiesc să prindă aplauzele sau fluierăturile oraşului, suntem, pentru scurt timp, noi înşine.

Această infirmieră era o femeie micuţă, liniştită şi modestă, cu ochi visători, cenuşii şi blânzi, care aveau o curioasă forţă de a absorbi tot ce trecea prin faţa lor, fără a părea că se uită la ceva anume. Văzuseră viaţa aşa cum e, neînfrumuseţată, şi asta le dăduse o expresie uşor cinică, dar dincolo de ea era multă bunătate.

În serile convalescenţei mele, obişnuia să-mi povestească despre experienţa ei ca infirmieră. M-am gândit uneori să pun pe hârtie poveştile pe care mi le-a spus, dar n-ar fi o lectură prea veselă. Cea mai mare parte a lor, mă tem, ar arăta doar latura complicată, neplăcută a firii umane şi Dumnezeu ştie că nu prea avem nevoie să ne-o arătăm unul altuia, deşi sunt atât de mulţi în zilele noastre care par să considere că este singurul lucru care merită să fie făcut. Câteva erau frumoase, dar cred că acestea erau cele mai triste; una sau două te puteau face să râzi, dar nu ar fi fost un râs plăcut.

— Nu intru niciodată pe uşa unei case în care am fost chemată, mi-a spus într-o seară, fără să mă întreb, în timp ce-i păşesc pragul, ce fel de poveste va fi. în camera unui bolnav mă simt întotdeauna ca şi cum m-aş afla în spatele scenei vieţii. Oamenii vin şi pleacă, iar tu îi asculţi vorbind şi râzând, te uiţi în ochii pacientului şi ştii că totul nu este decât o piesă.

Mi-a povestit întâmplarea pe care mi-a amintit-o remarca lui Jephson într-o după-amiază, în timp ce stăteam lângă foc, încercând să beau un pahar de vin de Porto şi simţindu-mă oarecum deprimat pentru că descoperisem că nu îmi place.

— Unul dintre primele mele cazuri, mi-a spus, a fost o persoană care suferise o operaţie chirurgicală. Eram foarte tânără pe atunci şi am făcut o greşeală penibilă – nu una profesională, dar era totuşi o greşeală pe care, dacă aş fi avut mai multă minte, nu aş fi făcut-o.

Pacientul meu era un gentleman arătos şi amabil. Soţia lui era o femeie drăguţă, mică şi oacheşă, dar nu mi-a plăcut de la început; era una dintre acele femei reci, decente până la perfecţie, care îmi sugerau întotdeauna ideea că s-au născut într-o biserică şi nu au uitat niciodată frigul de acolo. Totuşi, părea să îl iubească foarte mult. Şi el o iubea; îşi vorbeau frumos – prea frumos ca să fie adevărat, aş fi spus, dacă aş fi ştiut atunci ceea ce ştiu acum.

Operaţia fusese grea şi periculoasă. Când mi-am început serviciul seara, l-am găsit, aşa cum mă aşteptam, delirând. L-am alinat cum am putut, dar spre ora nouă, când starea i s-a înrăutăţit, am început să mă neliniştesc. M-am aplecat asupra lui şi am ascultat ce delira. L-am auzit repetând un nume: „Louise”. De ce nu venea Louise? Era atât de inuman din partea ei – săpaseră o groapă mare şi îl împingeau în ea – oh! de ce nu venea să-l salveze? Ar fi salvat dacă ea ar veni şi l-ar ţine de mână.

Strigătele lui au devenit atât de jalnice, încât nu le mai suportam. Soţia sa se dusese să se roage, dar biserica era situată pe strada alăturată. Din fericire, infirmiera de zi nu plecase încă; am chemat-o să stea lângă el un moment şi, punându-mi boneta, am dat o fugă până acolo. Mi-am spus păsul unuia dintre slujitori, iar el m-a condus la ea. Era în genunchi, dar nu puteam aştepta. Am deschis uşa stranei şi, aplecându-mă, i-am şoptit: „Vă rog să veniţi imediat; soţul dumneavoastră delirează prea tare şi nu reuşesc să fac faţă. Poate că veţi reuşi să-l calmaţi.”

Mi-a şoptit şi ea, fără să-şi ridice capul:

„Vin îndată; slujba nu mai durează mult.” Răspunsul ei m-a surprins şi m-a iritat.

„Aţi acţiona mult mai creştineşte venind acasă cu mine”, i-am spus cu asprime, „decât stând aici. Vă cheamă fără încetare şi nu-l pot face să adoarmă.”

Şi-a ridicat capul.

„Mă cheamă?”, a întrebat, pe un ton uşor neîncrezător.

„Da”, am replicat, „asta a strigat în ultima oră: unde

e Louise, de ce nu vine Louise?”

Faţa ei era în umbră, dar când s-a întors şi lumina slabă a lămpii cu gaz a căzut pe ea, am crezut că văd un zâmbet şi femeia mi-a displăcut mai mult ca oricând.

„Mă voi întoarce cu dumneata”, mi-a spus, ridicându-se şi punând cartea de rugăciuni deoparte.

Am plecat amândouă din biserică. Pe drum mi-a pus multe întrebări: Pacienţii care delirează îi recunosc pe cei din preajma lor? îşi amintesc faptele reale sau vorbesc fără şir? Le poate ghida cineva gândurile într-o direcţie oarecare?

în clipa în care am intrat pe uşă, şi-a aruncat cât colo boneta şi pelerina şi a urcat scările repede şi fără zgomot.

S-a îndreptat spre căpătâiul bolnavului şi a rămas în picioare privindu-l, dar acesta nu era deloc conştient de prezenţa ei şi continua să bolborosească. I-am sugerat să-i vorbească, dar ea a spus că era sigură că nu avea niciun rost şi, trăgându-şi un scaun în umbră, s-a aşezat lângă el.

Văzând că nu îi e de niciun folos, am încercat să o conving să se ducă la culcare, dar mi-a spus că ar prefera să rămână, iar eu, care eram doar o copilă pe atunci şi fără prea multă autoritate, am lăsat-o. Toată noaptea el s-a zvârcolit şi a delirat, singurul nume de pe buzele sale fiind mereu Louise... Louise... şi toată noaptea femeia aceea a stat acolo, în umbră, fără să se mişte, fără să vorbească, cu un surâs crispat pe buze, care mă făcea să vreau să o apuc de umeri şi să o scutur.

La un moment dat, imaginându-şi că se află din nou în zilele în care îi făcea curte, el se rugă:

„Spune-mi că mă iubeşti, Louise! Ştiu că mă iubeşti. O pot citi în privirea ta. Ce rost are să ne prefacem? Ne *cunoaştem* unul pe altul. Ia-mă în braţele tale albe. Lasă-mă să-ţi simt răsuflarea pe gât. Ah! Ştiam asta, draga, iubita mea!”

Toată casa era cufundată într-o linişte de mormânt şi puteam auzi fiecare cuvânt din cele delirate în chinuri. Simţeam că nu am dreptul să fiu acolo, să le ascult, dar datoria mă ţinea pe loc. Mai târziu, şi-a închipuit că

plănuieşte o vacanţă cu ea, cel puţin aşa am înţeles eu.

„Voi pleca luni seara”, spunea, „şi poţi să vii şi tu miercuri la Dublin, la Hotelul Jackson, apoi ne vom continua drumul.”

Vocea lui slăbi puţin, iar soţia îşi trase scaunul mai aproape şi îşi aplecă faţa spre buzele lui.

„Nu, nu”, continuă el, după o pauză, „nu e nicio primejdie. Este un loc singuratic, chiar în inima Munţilor Galway – i se spune O’Mullen’s Half-way House – la cinci mile de Ballynahinch. N-o să întâlnim nici ţipenie de om acolo. Vom avea trei săptămâni de paradis numai pentru noi, zeiţa mea, doamna mea Maddox din Boston – nu uita numele.”

Râse în delirul său, iar femeia care stătea lângă el râse şi ea; şi atunci adevărul m-a străfulgerat.

Am alergat la ea şi am prins-o de braţ.

„Nu vă numiţi Louise”, am spus, uitându-mă drept în ochii ei.

Era o privire impertinentă, dar eram emoţionată şi am acţionat sub acest impuls.

„Nu”, a răspuns ea, foarte liniştită, „dar este numele unei foarte dragi colege de şcoală şi prietene. Am înţeles în noaptea asta un lucru pe care aştept de doi ani să-l înţeleg. Noapte bună, soră, mulţumesc că ai venit după mine.”

Se ridică şi ieşi, iar eu i-am ascultat paşii coborând scările şi apoi am ridicat jaluzelele, lăsând zorile să pătrundă înăuntru.

Nu am povestit niciodată această întâmplare nimănui până în seara asta, încheie infirmiera, în timp ce îmi lua paharul gol de porto din mână şi înteţea focul. O infirmieră nu va obţine multe angajamente dacă are reputaţia că face gafe de felul acesta.

O altă poveste pe care mi-a spus-o arunca o lumină mai favorabilă asupra vieţii de familie, dar, a adăugat, cu o licărire cinică ce strălucea atât de ciudat în ochii ei blânzi şi sfioşi, cuplul acela se căsătorise de curând – de fapt, tocmai se întorsese din luna de miere.

Făcuseră o călătorie pe continent şi se îmbolnăviseră amândoi de febră tifoidă, care s-a manifestat imediat după ce s-au întors acasă.

— Am fost chemată chiar în ziua sosirii lor, mi-a spus ea; soţul a căzut primul la pat, iar soţia s-a îmbolnăvit după douăsprezece ore. I-am instalat în camere alăturate şi, cât mai des posibil, lăsam uşa deschisă larg, ca să îşi poată vorbi.

Bieţii de ei! Erau ceva mai mult decât un băiat şi o fetiţă şi fiecare era mai îngrijorat de soarta celuilalt decât de propria persoană.

Singurul necaz al soţiei era că nu putea să facă nimic pentru „bietul Jack”.

„Oh, soră, ai să fii bună cu el, nu-i aşa?”, se tânguia, cu ochii ei de copil plini de lacrimi.

Iar în clipa în care mă duceam la el, auzeam: „Oh, nu-ţi bate capul cu mine, soră, sunt bine. Te rog, ai grijă de soţia mea!”

Am avut mult de lucru, căci, cu ajutorul surorii ei, îi îngrijeam pe amândoi. Era contrar eticii profesionale, dar mi-am dat seama că nu se simţeau deloc bine şi l-am asigurat pe doctor că mă pot descurca. Eram de părere că merită să fac acest lucru pentru că aşa puteam respira atmosfera altruistă care făcea mai plăcute cele două camere în care zăceau. Bolnavul obişnuit nu este pacientul răbdător pe care şi-l imaginează oamenii. De regulă, trăim într-o lume irascibilă, care se plânge întruna şi care se autocompătimeşte, şi cu timpul devenim duri. Îngrijindu-i pe aceşti tineri, am devenit mai optimistă.

Bărbatul a reuşit să învingă boala şi a început să-şi revină, dar soţia era o fiinţă mică şi slabă, iar forţa ei – ce mai rămăsese din ea – scădea pe zi ce trecea. Pe măsură ce el se înzdrăvenea, o striga tot mai vesel prin uşa deschisă şi o întreba cum se simte, iar ea se străduia să îi dea răspunsuri la fel de vesele. Fusese o greşeală să-i punem alături şi îmi reproşam că o făcusem, dar era prea târziu să îi mutăm. Tot ce puteam face era să o implorăm să nu se epuizeze şi, când o striga, să ne dea voie să-i spunem că

dormea. Dar gândul că nu îi poate răspunde sau că nu îl poate striga o făcea atât de nefericită, încât ni se părea că e mai sigur să o lăsăm să facă ce vrea.

Singura ei grijă era ca el să nu afle cât este de slăbită.

„Asta are să-l îngrijoreze foarte tare”, spunea; „nu-şi va găsi liniştea din pricina mea. Iar eu mă *înzdrăvenesc* încet, nu-i aşa? Nu-i aşa, soră?” într-o dimineaţă, el a strigat-o, ca de obicei, întrebând cum se simte, iar ea i-a răspuns, deşi a trebuit să aştepte câteva secunde pentru a-şi aduna forţele ca să o facă. El păru că detectează efortul, căci o strigă din nou, neliniştit:

„Eşti *sigură* că te simţi bine, draga mea?” „Da”, îi răspunse ea, „mă simt grozav. De ce?” „Mi s-a părut că vocea ta sună cam slab, draga mea”, îi spuse el; „nu vorbi dacă asta te oboseşte.” Atunci, pentru prima dată, ea începu să-şi facă griji pentru sine – nu pentru binele ei, ci din cauza lui.

„Crezi că *am slăbit* mult, soră?”, mă întrebă, fixându-mă cu ochii ei mari în care citeam spaima.

„Slăbiţi pentru că vorbiţi prea tare”, i-am răspuns, puţin cam aspru. „Va trebui să închid uşa aceea.”

„Oh, nu-i spune” – numai la asta se gândea – „nu-l lăsa să afle. Spune-i că sunt puternică, te rog, soră! Gândul că nu mă simt bine îl poate ucide.” M-am bucurat când a venit sora ei şi am putut să ies din cameră, căci nu eşti prea bună de infirmieră atunci când ai senzaţia, aşa cum simţeam eu atunci, că ai înghiţit o lingură şi aceasta ţi s-a oprit în gâtlej.

Mai târziu, când m-am dus la el, m-a tras lângă pat şi m-a rugat, în şoaptă, să-i spun cum se simţea ea de fapt. Dacă ai de gând să spui o minciună, trebuie să spui una bună; prin urmare, i-am spus că se simţea minunat, doar puţin epuizată după boală, aşa cum e firesc, şi că speram să o pun pe picioare înaintea lui.

Bietul băiat! Minciuna asta i-a făcut mai mult bine decât o săptămână de medicamente şi de îngrijiri; în dimineaţa următoare, a strigat-o mai vesel ca oricând şi i-a

propus un pariu: o bonetă nouă pe o pălărie nouă pentru el că, în întrecerea cu ea, se va pune primul pe picioare.

I-a răspuns destul de veselă (eram în camera lui atunci):

„Foarte bine, ai să pierzi. Eu am să mă fac bine prima şi am să vin să te vizitez.”

Râsul ei era atât de vesel, iar vocea îi suna atât de puternică, încât chiar am început să cred că se simţea mai bine, aşa că, atunci când am intrat la ea şi i-am găsit perna plină de lacrimi, nu am reuşit să înţeleg.

„Ce s-a întâmplat?”, am întrebat. „Eraţi atât de veselă acum un minut!”

„Oh, bietul Jack!”, oftă ea, în timp ce degetele ei micuţe, fine, frământau cuvertura. „Bietul Jack, asta îi va frânge inima.”

Nu avea rost să-i spun nimic. Vine un moment în care ceva îi spune pacientului tău tot ce se ştie despre caz, iar doctorul şi infirmiera îşi pot păstra asigurările pline de speranţă pentru momentul în care vor fi mai de folos. Singurul lucru care i-ar fi adus alinare era să o conving că el o va uita curând şi că va fi fericit fără ea. M-am gândit la asta atunci şi am încercat să-i spun ceva de genul acesta, dar nu am reuşit, iar ea nu m-ar fi crezut dacă aş fi făcut-o.

Tot ce am putut să fac a fost să mă întorc în camera cealaltă şi să-i spun lui că voiam ca ea să se culce şi că nu trebuia să o cheme înainte să-i spun eu.

A zăcut liniştită toată ziua. Doctorul a venit la ora obişnuită şi s-a uitat la ea. A bătut-o uşor pe mână şi a observat în treacăt mâncarea neatinsă de lângă ea.

„Da”, spuse el, încet. „Ar fi mai bine să nu îi vorbesc, soră.”

Iar eu am înţeles.

Spre seară, a deschis ochii şi i-a făcut semn surorii ei, care stătea lângă pat, să se aplece.

„Jeanie”, şopti ea, „crezi că este rău să înşeli pe cineva când e spre binele lui?”

„Nu ştiu”, spuse fata, cu o voce seacă. „Nu cred. De ce întrebi?”

„Jeanie, vocea ta a fost întotdeauna asemănătoare cu a mea – îţi aminteşti, obişnuiau să ne confunde acasă. Jeanie, răspunde pentru mine... numai până ce... până ce el se va simţi puţin mai bine. Promite-mi.”

Se iubeau una pe alta mai mult decât se iubesc de obicei surorile. Jeanie nu a putut să-i răspundă, dar îşi strânse sora în braţe, iar cealaltă înţelese.

Apoi, adunându-şi toată mica rezervă de viaţă într-un ultim efort, copila s-a ridicat, ajutată de braţele surorii ei.

„Noapte bună, Jack”, strigă ea, tare şi destul de desluşit pentru a fi auzită prin uşa închisă.

„Noapte bună, micuţa mea soţie!”, îi răspunse el, vesel. „Te simţi bine?”

„Da, dragul meu. Noapte bună.”

Corpul ei micuţ, istovit, căzu înapoi pe pat, iar următorul lucru de care îmi aduc aminte este că am înşfăcat o pernă şi am apăsat-o pe faţa lui Jeanie, de teamă ca sunetul suspinelor ei să nu pătrundă în camera de alături. După aceea, am ieşit amândouă, cumva, pe uşa cealaltă şi am fugit jos, pe scări, apoi ne-am îmbrăţişat, disperate, în bucătăria din spate.

Cum am reuşit noi, două femei, să continuăm să-l păcălim, timp de trei zile încheiate, nu am să ştiu niciodată. Jeanie stătea în camera în care zăcea sora ei moartă, acoperită, din cap până-n picioare, de cearşaful alb, iar eu stăteam lângă bărbatul viu şi îi spuneam minciuni şi mă prefăceam că nimic nu s-ar fi întâmplat, până ce am simţit că asta îmi făcea plăcere şi a trebuit să fiu atentă să nu exagerez.

Se minuna de ceea ce el numea „noua mea dispoziţie veselă” şi i-am spus că asta era din cauză că eram fericită pentru că soţia lui se afla în afară de pericol; apoi am continuat să mă complac în această situaţie ciudată şi i-am spus că, în urmă cu o săptămână, când îl făcusem să creadă că soţia lui se înzdrăvenise, îl înşelasem; că, de fapt, era pe atunci în mare pericol şi că eram alarmată în legătură cu starea ei, dar că acum pericolul trecuse şi era în siguranţă. Am căzut la picioarele patului şi am izbucnit

într-o criză de râs, fiind nevoită să mă sprijin de pat pentru a nu mă rostogoli pe podea.

Atunci când Jeanie îi răspunsese prima dată din camera cealaltă, el se ridicase în capul oaselor, alb la faţă, deşi vocile surorilor erau atât de asemănătoare încât eu nu fusesem niciodată în stare să le deosebesc. I-am spus că uşoara schimbare era rezultatul febrei, că şi vocea lui se schimbase puţin şi că aşa se întâmpla cu toţi cei care se restabileau după o lungă boală. Pentru a-i abate gândurile de la orice indiciu real, i-am spus că Jeanie se simţea epuizată şi că, nemaifiind nevoie de ea, o expediasem la ţară pentru scurt timp. în după-amiaza aceea am născocit o scrisoare pentru el şi am urmărit ochii lui Jeanie cu un prosop în mână în timp ce o scria, pentru ca lacrimile să nu cadă pe hârtie. în noaptea aceea, Jeanie s-a urcat în tren şi a călătorit douăzeci de mile pe calea ferată Great Western pentru a o pune la poştă, apoi s-a întors cu trenul următor.

El nu a bănuit nicio clipă adevărul, iar doctorul ne-a ajutat să-l înşelăm; totuşi, pulsul lui, care devenise pe zi ce trece tot mai puternic, acum era din ce în ce mai slab cu fiecare oră. În acea parte a ţării în care m-am născut şi am crescut, oamenii spun că în preajma morţii, indiferent că e vară sau iarnă, aerul devine tot mai rece şi că niciun foc, chiar dacă pui buştenii până la jumătatea înălţimii hornului, nu îl poate încălzi. În general, câteva luni petrecute într-un spital te lecuiesc de toate ideile imaginare despre moarte, dar de această idee nu am reuşit să scap niciodată. Termometrul poate să îmi arate şaizeci de grade[15] şi eu pot încerca să cred că temperatura *este* de şaizeci de grade, dar dacă mortul e lângă mine simt frigul până în măduva oaselor. Puteam *să văd* frigul din camera moartei târându-se pe sub uşă, strecurându-se până lângă patul lui şi întinzând mâinile pentru a-i atinge inima.

Jeanie şi cu mine ne-am dublat eforturile, căci ni se părea că Moartea aştepta afară, pe culoar, urmărind prin gaura cheii ca una dintre noi să facă o greşeală şi să spună

15 Este vorba de grade Fahrenheit. 60° F = 15,5° C (n.tr.).

adevărul. Nu îl mai părăseam decât din când în când pentru a mă duce în camera de alături să înteţesc un foc imaginar şi să rostesc câteva cuvinte de îmbărbătare unei imaginare femei vii aflate în patul pe care zăcea cea moartă. Jeanie stătea aproape de cadavru şi îi transmitea mesaje vesele sau răspunsuri de îmbărbătare la întrebările lui îngrijorate.

Uneori, ştiind că dacă am mai rămâne o clipă în camerele acelea am începe să ţipăm, ne strecuram încet afară, coboram în fugă scările şi, închizându-ne într-o pivniţă de sub curte, de unde nu puteam fi auzite, râdeam sprijinindu-ne de zidurile murdare. Cred că amândouă o luasem razna.

într-o zi – era a treia în acel adevărat coşmar, aşa cum am aflat mai târziu, căci atunci nu puteam spune decât că trecuseră trei sute, deoarece Timpul părea să fi fugit din casa aceea ca în vis, atât erau de amestecate lucrurile – am făcut o greşeală care a grăbit sfârşitul poveştii.

Mă dusesem în camera cealaltă. Jeanie îşi părăsise postul pentru o clipă, iar încăperea era goală. Nu m-am gândit ce fac. Nu închisesem ochii, se pare, de când murise soţia, iar creierul îşi pierduse controlul asupra simţurilor mele. Am jucat obişnuitul joc vorbind cu voce tare cu lucrul acela care zăcea sub cearşaful alb, bătând cu zgomot pernele şi mişcând sticluţele pe masă.

La întoarcerea mea, el m-a întrebat cum se simţea ea, iar eu am răspuns, ca în vis:

„Oh, dragul meu, încearcă să citească."

El s-a ridicat în cot şi a strigat-o, iar ca răspuns nu a primit decât tăcere – nu tăcerea care *este* tăcere, ci tăcerea care este ca o voce. Nu ştiu dacă înţelegeţi ce vreau să spun. Dacă aţi fi trăit printre morţi cât am trăit eu, aţi fi ştiut.

M-am repezit spre uşă şi m-am prefăcut că mă uit înăuntru.

„A adormit", am şoptit, închizând uşa.

El nu a spus nimic, dar ochii lui m-au privit ciudat.

în noaptea aceea, Jeanie şi cu mine am stat de vorbă pe hol. El adormise devreme, iar eu am închis uşa dintre cele două camere şi am pus cheia în buzunar; m-am furişat jos să-i spun ce se întâmplase şi să mă sfătuiesc cu ea.

„Ce putem face? Ajută-ne, Doamne, ce putem face?" era tot ce reuşea să spună Jeanie. Crezusem că într-o zi sau două el se va înzdrăveni şi astfel i-am putea spune adevărul. în loc de asta, slăbise atât de mult, încât dacă i-am fi trezit bănuielile mutându-l pe el sau pe ea, ar fi însemnat să-l ucidem.

Stăteam şi ne uitam una la alta, întrebându-ne cum am putea rezolva problema; şi în timp ce stăteam acolo, problema s-a rezolvat de la sine.

Singura servitoare plecase, iar casa era învăluită în tăcere – atât de adâncă încât puteam auzi ticăitul ceasului lui Jeanie, ascuns în cutele rochiei. Deodată, tăcerea a fost întreruptă de un sunet. Nu era un strigăt. Nu suna ca o voce umană. Am auzit vocea durerii omeneşti până ce am ajuns să-i cunosc fiecare notă şi am devenit nepăsătoare la ea; dar l-am rugat, în genunchi, pe Dumnezeu să nu mai aud niciodată acel sunet, căci era suspinul unui suflet.

A răsunat prin casa tăcută, apoi s-a stins, şi niciuna dintre noi nu s-a mişcat.

În cele din urmă, când sângele a început să ne curgă din nou prin vine, am urcat împreună scările. Se târâse din camera lui, pe coridor, până în camera ei. Nu avusese suficientă forţă să dea la o parte cearşaful, deşi încercase. Zăcea de-a curmezişul patului ţinându-i mâna în mâna lui.

Infirmiera a rămas o vreme tăcută, un lucru destul de neobişnuit pentru ea.

— Ar trebui să vă puneţi pe hârtie experienţele, am spus.

— Ah! zise ea, în timp ce scormonea alene focul cu vătraiul, dacă ai văzut, ca mine, atât de multă durere în lume, nu ai vrea să scrii o carte tristă. Cred, adăugă ea, după o lungă pauză, ţinând încă vătraiul în mână, că doar oamenii care nu au *cunoscut* niciodată suferinţa pot să citească despre ea. Dacă aş putea scrie o carte, aş scrie

una veselă... o carte care i-ar face pe oameni să râdă.

CAPITOLUL IX

Discuţia a început astfel. Eu am propus o căsătorie între eroul nostru negativ şi fiica farmacistului din partea locului, o fată deosebit de nobilă şi cu sufletul curat, prietena de origine modestă, dar demnă de respect a eroinei.

Brown refuză să-şi dea consimţământul, susţinând că o asemenea uniune este puţin probabilă.

— Pe naiba, ce l-ar face să se însoare cu ea? întrebă el.

— Iubirea! am replicat eu. Iubirea care arde la fel de puternic în pieptul celui mai ticălos om ca şi în inima tânărului bun la suflet.

— încerci oare să fii frivol şi amuzant, mi-o întoarse Brown, cu severitate, sau îţi închipui că discuţi problema cu seriozitate? Ce anume ar atrage-o pe o asemenea fată la un om ca Reuben Neil?

— Totul, am replicat. Este exact opusul moral al acestuia. Ea e frumoasă (dacă nu e destul de frumoasă, putem să o retuşăm puţin) şi, la moartea tatălui ei, îi va rămâne magazinul. în afară de asta, am adăugat, povestea va fi mai naturală dacă toată lumea se va întreba care ar putea fi motivul căsătoriei lor.

Brown nu şi-a mai irosit şi alte cuvinte cu mine, ci s-a întors spre MacShaughnassy.

— *Tu* ţi-l poţi imagina pe prietenul nostru Reuben arzând de nerăbdare să se însoare cu Mary Holme? întrebă el, zâmbind.

— Sigur că pot, spuse MacShaughnassy; îmi pot imagina orice şi pot crede orice despre oricine. Numai în romane oamenii acţionează în mod rezonabil şi în concordanţă cu ceea ce se aşteaptă de la ei. Am cunoscut un bătrân căpitan de marină care obişnuia să citească *The Young Ladies'* Journal1 în pat şi să plângă în hohote. Am cunoscut un agent de pariuri care avea întotdeauna în buzunar poemele lui Browning[16] şi le citea în tren. Am

16 „Jurnalul tinerelor doamne" (n.tr.).

cunoscut un doctor de pe Harley Street care la patruzeci şi opt de ani a făcut o pasiune bruscă şi irezistibilă pentru *montagne russe* şi îşi petrecea orele libere prin bâlciuri, făcând curse după curse de trei pence în maşinuţele acelea. Am cunoscut un critic literar care oferea portocale (şi nu erau otrăvite) copiilor. Un om nu este un singur personaj, este o duzină de personaje, dintre care unul este dominant, iar celelalte unsprezece mai mult sau mai puţin dezvoltate. Odată am cunoscut un bărbat care avea două asemenea caractere de valoare egală, iar consecinţele au fost cu totul speciale.

L-am rugat să ne relateze cazul, iar el ne-a îndeplinit dorinţa.

— Era absolvent al Colegiului Balliol1, a spus MacShaughnassy, iar numele lui de botez era Joseph. Era membru al clubului Devonshire când l-am cunoscut şi cred că era cea mai extraordinară persoană pe care am întâlnit-o vreodată – un om superior. Spunea, în bătaie de joc, despre *The Saturday Review*[17] că este revista preferată a clubului literar suburban, iar despre *The Athenaeum*[18] că e organul comercial al scriitorului fără succes. Considera că Thackeray era pe deplin îndreptăţit la poziţia sa de autor favorit al funcţionarului cultivat; iar pe Carlyle îl considera exponentul artizanului serios. Nu citea niciodată autori în viaţă, dar asta nu îl împiedica să-i critice cu dispreţ. Singurii reprezentanţi ai secolului al XlX-lea pe care îi lăudase vreodată erau câţiva romancieri francezi obscuri, de care nu auzise nimeni în afară de el. Avea părerea sa despre Dumnezeu Atotputernicul şi credea că Paradisul le era interzis celor din numerosul contingent al rezidenţilor din Clapham[19]. Umorul îl întrista, iar sentimentele îl îmbolnăveau. Arta îl irita, iar ştiinţa îl plictisea. îşi dispreţuia propria familie şi îi displăceau toţi ceilalţi. Sportul său preferat era căscatul, iar conversaţia sa se

17 Colegiu al prestigioasei Universităţi Oxford (n.tr.).

18 Una dintre eele mai importante reviste literare englezeşti din secolul al XlX-lea (n.tr.).

19 Cartier din. sud-estul Londrei (n.tr.).

reducea în principal la o ridicare din umeri din când în când.

Nimeni nu îl plăcea, dar toată lumea îl respecta. îi erai recunoscător pentru faptul că binevoia să trăiască.

într-o vară, într-o zi de sărbătoare bancară1, mă aflam la pescuit la Norfolk Broads[20] şi, gândindu-mă că mi-ar plăcea să-l văd pe ’Arry din Londra[21] în toată gloria lui, m-am îndreptat spre Yarmouth. Plimbându-mă seara pe malul mării, m-am trezit brusc în faţa a patru exemplare remarcabile din această clasă. Mergeau braţ la braţ, îndemnându-se unul pe altul în spectacolul lor nebunesc şi excentric. Cel aflat mai aproape de drum cânta la o armonică neobişnuit de răguşită, iar ceilalţi trei urlau refrenul unui cântec de music-hall, a cărui eroină părea a fi „Hemmer”[22].

S-au răspândit de-a curmezişul trotuarului, obligându-i pe toţi, femei şi copii, să îi ocolească pe drum. Am rămas pe bordură, iar când au trecut foarte aproape de mine, faţa celui cu armonica m-a frapat ca fiindu-mi oarecum familiară.

M-am întors şi i-am urmărit. Evident, se distrau grozav. Îi strigau fiecărei fete pe lângă care treceau: „Hei, păpuşă!”, şi fiecărei doamne în vârstă i se adresau cu: „Mamaie”. Cel mai gălăgios şi mai vulgar dintre cei patru era cel cu armonica.

I-am urmat pe dig şi apoi, depăşindu-i, i-am aşteptat sub un felinar cu gaz. Când bărbatul cu armonica a ajuns în lumină şi l-am putut vedea bine, am tresărit. După faţă, aş fi putut jura că e Joseph; dar toate celelalte lucruri legate de el făceau imposibilă această presupunere. Lăsând la o parte timpul şi locul şi făcând abstracţie de

---

20 Zilele de sărbătoare bancară cad în lunea Paştelui, prima luni din august şi pe 26 decembrie Cn.tr.).

21 Prototipul londonezului cockney. în acest dialect (mai ales din estul Londrei), H nu se pronunţă atunci când precedă o vocală — de aceea Harry devine ’Arry —, iar la cuvintele care încep cu o vocală se adaugă la început tot un FI (vezi mai jos, nota 4) (n.tr.).

22 „Emma” în cockney (n.tr.).

comportamentul său, de tovarăşii săi şi de instrumentul la care cânta, ceea ce rămânea era suficient să facă absurdă această sugestie. Joseph era întotdeauna proaspăt ras; tânărul acesta avea o mustaţă murdară şi o pereche de favoriţi roşcaţi abia mijiţi. Era îmbrăcat în cel mai ţipător costum pe care l-am văzut vreodată în afara scenei. Purta ghete de lac cu butoni de sidef şi o cravată care mai demult ar fi provocat căderea fulgerelor din cer. Avea pe cap un melon şi între buze un trabuc urât mirositor.

Oricâte obiecţii aş fi avut, totuşi, faţa era a lui Joseph; şi, îndemnat de o curiozitate incontrolabilă, am rămas lângă el, urmărindu-l.

La un moment dat, pentru puţin timp, l-am pierdut; dar nu mă temeam că voi pierde din vedere costumul acela multă vreme şi, uitându-mă cu atenţie, l-am văzut iar. Stătea la capătul digului, într-un loc mai puţin aglomerat, cu braţul în jurul taliei unei fete. M-am apropiat pe furiş. Era o fată veselă, cu o faţă roşie, destul de drăguţă, dar foarte comună. Pălăria zăcea alături de ea, iar capul i se rezema pe umărul bărbatului. Părea să ţină tare mult la el, însă bărbatul era în mod evident plictisit.

„Nu-ţi place de mine, Joe?”, am auzit-o murmurând.

„Ba da”, replică el, oarecum neconvingător, „sigur că îmi place de tine.”

Ea îi trase o palmă afectuoasă, dar el nu reacţionă şi, după câteva minute, se ridică, mormăind o scuză, şi o lăsă acolo, iar eu l-am urmărit în timp ce se îndrepta spre cârciumă. La uşă, se întâlni cu unul dintre prietenii lui.

„Salut! Ce-ai făcut cu Liza?”, sună întrebarea.

„Oh, nu pot s-o sufăr”, răspunse el. „Mă plictiseşte ceva de speriat. Du-te şi distrează-te tu cu ea.”

Prietenul dispăru în direcţia Lizei, iar Joe intră în cârciumă, cu mine pe urmele lui. Acum că era singur, eram hotărât să-i vorbesc. Cu cât îi studiam mai mult trăsăturile, cu atât găseam mai multe asemănări cu cele ale grozavului meu prieten Joseph – un om superior.

Stătea rezemat de bar şi cerea un gin dublu când l-am bătut pe umăr. Şi-a întors capul şi în clipa în care m-a

văzut, faţa lui a devenit lividă.

„Domnul Joseph Smythe, presupun”, am spus, zâmbind.

„Cine e domnul Joseph Smythe?”, întrebă el, cu glas răguşit. „Numele meu e Smith, nu Smythe. Cine eşti? Nu te cunosc.”

În timp ce vorbea, ochii mi se opriră pe un curios inel de aur lucrat în India pe care îl avea pe inelarul stâng. Nu putea fi confundat, în niciun caz: era un unicat, o curiozitate, şi fusese admirat de mai multe ori de toţi membrii clubului. Ochii lui îmi urmăriră privirea. Izbucni în lacrimi şi, împingându-mă într-un colţ retras al cârciumii, se aşeză în faţa mea.

„Nu mă da de gol, bătrâne”, se smiorcăi el. „Pentru Dumnezeu, nu le spune tipilor de aici că aparţin acelei lumi blestemate din ceară din Saint James1; n-au să-mi mai vorbească niciodată. Şi ţine-ţi fleanca în legătură cu Oxford, n-are rost. Nu vreau să ştie că am fost la colegiu pentru nimic în lume.”

Am rămas cu gura căscată. L-am ascultat cum mă ruga ca „Smith”, veselul ’Arry, să rămână un secret pentru cunoştinţele lui „Smythe”[23] [24], acea persoană superioară. îl vedeam pe „Smith” cuprins de o spaimă de moarte ca tovarăşii săi să nu afle de identitatea sa cu aristocraticul „Smythe” şi să-l alunge. Atitudinea lui m-a uimit atunci, dar, când am reflectat la toate astea, m-am minunat de mine însumi că m-am aşteptat să fie invers.

„Nu pot altfel”, continuă el; „trebuie să trăiesc două vieţi. Jumătate din timp sunt un om cu nasul pe sus, care merită un şut în fund…”

„Atunci te-am auzit”, l-am întrerupt, „exprimând câteva opinii extrem de puţin măgulitoare la adresa unor ’Arry.”

„Ştiu”, replică el cu o voce care trăda o emoţie puternică; „asta mă supără cel mai tare. Când sunt filfizon,

23 Cartier rezidenţial al Londrei (n.tr.).

24 Spre deosebire de aristocratul Smythe, modestul Smith vorbeşte în cockney (n.tr.).

mă dispreţuiesc pentru că ştiu că sub faţa aia batjocoritoare se află un afurisit de ’Arry. Când sunt ’Arry, mă urăsc pentru că ştiu că sunt un filfizon.”

„Nu te poţi hotărî ce personaj preferi şi să rămâi aşa?”, am întrebat.

„Nu”, a răspuns el, „nu pot. Este ciudat, dar oricine aş fi, după o lună începe să-mi fie silă de mine.”

„Pot să te înţeleg”, am murmurat, „eu, unul, ra-aş sătura după o săptămână.”

„Sunt eu însumi acum”, continuă el, fără să-mi observe remarca, „pentru vreo zece zile. Într-o dimineaţă, cam peste trei săptămâni, am să mă trezesc în Mile End Road[25] şi am să mă uit de jur-împrejur în cameră la toate hainele astea răspândite pe pat şi la armonica asta (o strânse în braţe cu afecţiune) şi am să simt că roşesc. Apoi am să sar din pat şi am să mă uit în oglindă. «Mic ticălos sinistru», îmi voi spune, «tare te-aş mai strânge de gât!» Apoi am să mă rad, am să îmbrac un costum de serj albastru cât mai puţin bătător la ochi, am să-mi pun melonul şi, spunându-i proprietăresei să-mi păstreze apartamentul până mă întorc, am să ies din casă, am să iau prima birjă care îmi iese în cale şi am să mă întorc în Halbany1. Şi după o lună petrecută în apartamentul din Halbany, am să-i azvârl în foc pe Voltaire şi Parini[26] [27], am să-mi arunc pălăria spre bustul bunului şi bătrânului Omer[28], am să-mi pun din nou costumul albastru şi am să mă întorc în Mile End Road.”

„Cum îţi explici absenţa în faţa celor două grupuri?”, l-am întrebat.

„Oh, destul de simplu”, a replicat. „îi spun menajerei din Halbany că mă duc pe continent, iar amicii de aici cred că îmi place să călătoresc. Nimeni nu-mi simte lipsa”, adăugă el, patetic. „Niciunul dintre cele două personaje nu

25 Cartier sărac din nord-estul Londrei (n.tr.).

26 Este vorba de strada Albany, aflată într-o zonă rezidenţială din Londra (n.tr.).

27 Giuseppe Parini (1729-1799) - poet italian (n.tr.).

28 Homer (n.tr.).

este deosebit de simpatic. M-am cam săturat de minciuna asta. Când sunt ’Arry, exagerez, iar când sunt un îngâmfat, vreau să fiu unul de prima mână. Am senzaţia că sunt extremele unui om care nu are nimic la mijloc. Dacă m-aş putea amesteca ceva mai bine, aş fi cum trebuie.”

Pufni pe nas o dată sau de două ori, apoi izbucni în hohote de râs.

„Ah”, spuse el, alungând întristarea de moment, „totul este un joc şi ce importanţă are scorul atât timp cât eşti fericit? Iei o duşcă?”

Am refuzat duşca şi l-am lăsat cântând arii sentimentale la armonică.

într-o după-amiază, aproximativ o lună mai târziu, servitoarea a venit cu o carte de vizită pe care era gravat un nume: „Mr. Joseph Smythe”. I-am spus să-l conducă sus. A intrat cu obişnuitul lui aer de înfumurare plictisită şi s-a aşezat cu o atitudine graţioasă pe sofa.

„Ei bine”, am spus, imediat ce fata a închis uşa după ea, „ai scăpat de Smith?”

Un zâmbet şters îi lumină o clipă faţa.

„Nu ai spus nimic, sper?”, mă întrebă, neliniştit. „Nimănui”, am replicat, „deşi mărturisesc că am fost de multe ori tentat să o fac.”

„Sper din toată inima că nu o vei face niciodată”, spuse el, alarmat. „Nici nu-ţi închipui cât mă supără toată povestea asta. Nu pot să înţeleg. Ce afinitate poate exista între mine şi acel snob dezgustător depăşeşte puterea mea de înţelegere. Te asigur, dragul meu Mac, că dacă aş şti că sunt un vârcolac sau un vampir, asta mi-ar provoca mai puţină silă decât gândul că sunt unul şi acelaşi cu acel individ odios din Whitechapel. Când mă gândesc la el, fiecare fibră din corpul meu...”

„Nu te mai gândi la el”, l-am întrerupt eu, observându-i emoţia stăpânită. „Nu ai venit aici ca să vorbeşti despre el, sunt sigur. Hai să uităm de el.”

„Ei bine”, replică el, „într-un anume fel, indirect, lucrurile sunt legate de el. Aceasta este singura scuză pentru că îţi impun subiectul. Eşti singurul om cu care pot

vorbi despre asta – dacă nu te plictisesc.”

„Deloc”, am spus. „Mă interesează foarte mult.”

Cum încă ezita, l-am întrebat direct despre ce era vorba. Părea jenat.

„Este absurd din partea mea”, spuse el, în timp ce faţa lui, de obicei lipsită de culoare, se înroşi uşor. „Simt însă că trebuie să îi vorbesc cuiva despre asta. Adevărul e, dragul meu Mac, că m-am îndrăgostit.”

„Excelent!” am strigat. „Mă bucur să aud asta. (Credeam că dragostea putea să-l facă alt om.) O cunosc pe doamna?”

„Sunt înclinat să cred că ai văzut-o”, a replicat el. „Era cu mine pe digul de la Yarmouth în seara în care ne-am întâlnit.”

„Doar nu e Liza!”, am exclamat.

„Ea este”, răspunse el. „Domnişoara Elizabeth Muggins.”

A zăbovit cu dragoste asupra acestui nume.

„Dar”, am spus, „păreai – nu am putut să nu observ, era atât de evident păreai că îţi displace. Chiar am dedus din remarca făcută unui prieten că îţi displăcea foarte mult compania ei.”

„Lui Smith nu îi plăcea”, mă corectă el. „Cum ar putea aprecia ticălosul acela nenorocit valoarea unei femei? Faptul că un asemenea om nu o place este o dovadă a meritelor ei!”

„S-ar putea să mă înşel”, am spus, „dar mie mi s-a părut un pic cam comună.”

„Poate că nu este ceea ce lumea numeşte o lady”, admise el, „dar, dragul meu Mac, părerea mea despre lume nu este de natură să acorde mare valoare opiniilor *ei*. Eu şi lumea avem păreri diferite în legătură cu majoritatea subiectelor, sunt bucuros să o spun. Este frumoasă şi bună şi este aleasa mea.”

„Este o fată destul de veselă”, am replicat, „şi, aş spune, afectuoasă; dar te-ai gândit, Smythe, dacă este destul – cum să spun –, destul de intelectuală pe cât ar fi de dorit?”

„De fapt, ca să spun adevărul, nu mi-am bătut prea mult capul cu intelectul ei”, a replicat el, zâmbind batjocoritor. „Nu am nicio îndoială că voi putea furniza chiar eu cantitatea de intelect absolut necesar pentru formarea unui cămin britanic. Nu îmi doresc deloc o soţie intelectuală. Eşti silit de împrejurări să întâlneşti oameni plictisitori, dar nu eşti obligat să trăieşti cu ei dacă poţi să eviţi acest lucru. Nu”, continuă el, revenind la un ton mai natural, „cu cât mă gândesc mai mult la Elizabeth, cu atât îmi este mai clar că ea e singura femeie din lume care s-ar putea căsători cu mine. îmi dau seama că unui observator superficial alegerea mea îi poate părea extraordinară. Nu pretind că o explic, nici că o înţeleg. Studierea omenirii este mai presus de om. Numai nebunii încearcă să o facă. Poate că mă atrage tocmai faptul că este opusul meu. Probabil că natura mea, prea spirituală poate, simte nevoia unui contact cu natura ei pământeană şi inferioară pentru a atinge perfecţiunea. Nu ştiu. Lucrurile acestea trebuie să rămână învăluite în mister pentru totdeauna. Nu ştiu decât că o iubesc – că, dacă ne putem baza pe instinct, ea este perechea către care mă conduce Artemis.”

Se vedea clar că era îndrăgostit şi prin urmare am încetat să mai discut în contradictoriu cu el.

„Ai continuat legătura cu ea şi după ce...” – era să spun „după ce ai încetat să fii Smith”, dar, nedorind să îl tulbur menţionând acea persoană mai mult decât era necesar, am continuat cu: „...după ce te-ai întors la Albany?”

„Nu chiar”, replică el. „Am pierdut-o din vedere după ce am plecat din Yarmouth şi nu am mai revăzut-o decât după cinci zile, când am întâlnit-o într-o brutărie curăţică. Intrasem să iau un pahar cu lapte şi o chiflă şi *ea* mi le-a adus. Am recunoscut-o într-o clipă.” Faţa lui s-a luminat de un zâmbet cât se poate de uman. „Acum iau ceaiul acolo în fiecare după-amiază”, adăugă el, uitându-se la ceas, „la ora patru.”

„Nu cred că este nevoie să întreb care este părerea *ei* în legătură cu acest subiect”, am spus, râzând;

„sentimentele ei faţă de tine erau destul de evidente.”

„Ei bine, aceasta este partea curioasă a poveştii”, replică el, reîntorcându-se la jena anterioară. „Se pare că acum nu îi mai pasă de mine. Mă respinge în mod evident. Spune – ca să mă exprim în limbajul colorat al scumpei copile – că nu m-ar lua cu niciun preţ. Spune că ar fi ca şi cum s-ar mărita cu un mecanism de ceasornic lipsit de cheie. Este mai mult sinceră decât măgulitoare, dar îmi place asta.”

„Stai puţin”, am spus, „mi-a venit o idee. Ea ştie că tu şi Smith sunteţi una şi aceeaşi persoană?”

„Nu”, replică el, alarmat. „Nu aş vrea să o ştie pentru nimic în lume. Chiar ieri mi-a spus că îi amintesc de un tip pe care l-a cunoscut la Yarmouth şi asta m-a speriat de moarte.”

„Cum arăta când ţi-a spus asta?”, am întrebat. „Cum arăta?”, repetă el, fără să mă înţeleagă. „Ce expresie avea în acel moment?”, am continuat. „Era severă sau tandră?”

„Ei bine”, spuse el, „acum, când mă gândesc la asta, mi s-a părut că s-a înduioşat puţin în clipa aceea.”

„Dragul meu”, am spus, „cazul este clar ca lumina zilei. îl iubeşte pe Smith. Nicio fată care îl admiră pe Smith nu poate fi atrasă de Smythe. Nu o vei câştiga niciodată cu eul tău de acum. Peste câteva săptămâni vei fi oricum Smith. Amână rezolvarea chestiunii până atunci. După căsătorie îl poţi dezvălui pe Smythe cu toată delicateţea.”

„Pe Jupiter!”, exclamă el, ieşind din letargia lui obişnuită, „nu m-am gândit niciodată la asta. Adevărul e că, atunci când sunt în deplinătatea simţurilor mele, Smith şi problemele lui îmi par ca un vis urât. Nicio idee legată de el nu mi-ar trece prin minte.” Se ridică şi îmi întinse mâna. „Mă bucur că am trecut să te văd”, spuse el. „Sugestiile tale aproape că m-au împăcat cu soarta mea nenorocită. Într-adevăr, aştept cu nerăbdare să fiu din nou Smith timp de o lună.”

„Mă bucur”, i-am răspuns, strângându-i mâna. „Te rog să vii să-mi spui cum te descurci. Problemele sentimentale ale altui bărbat nu sunt de obicei captivante,

dar există un element interesant în ale tale care fac din acest caz unul de excepţie.”

Ne-am despărţit şi nu l-am mai văzut vreme de o lună. Apoi, într-o seară târziu, servitoarea a bătut în uşă şi mi-a spus că un domn Smith doreşte să mă vadă.

„Smith, Smith”, am repetat, „care Smith? Nu ţi-a dat o carte de vizită?”

„Nu, domnule”, a răspuns fata. „Nu arată ca un tip care are o carte de vizită. Nu este un gentleman, domnule; însă spune că îl cunoaşteţi.”

Evident, considera afirmaţia ca o insultă la adresa mea.

Tocmai voiam să-i cer să spună că nu sunt acasă, când îmi trecu prin minte amintirea celuilalt Smythe şi i-am poruncit să îl conducă sus.

Trecu un minut, apoi el intră. Purta un costum nou, cu un model şi mai ţipător ca înainte, dacă aşa ceva era posibil. Cred că îl concepuse el însuşi. Era transpirat şi slinos. Nu s-a arătat dispus să-mi strângă mâna, dar s-a aşezat stângaci pe marginea unui scăunel şi s-a uitat prin cameră ca şi cum n-ar fi văzut-o niciodată.

Mi-a transmis timiditatea sa. Nu ştiam ce să spun şi am rămas un timp într-o tăcere dureroasă.

„Ei bine”, am spus, în cele din urmă, aruncându-mă cu capul înainte în miezul problemei, aşa cum fac oamenii timizi. „Ce mai face Liza?”

„Oh, *ea* e bine mersi”, replică el, cu ochii fixaţi pe pălărie.

„Ai făcut-o?”, am continuat.

„Ce să fac?”, a întrebat, ridicând privirea.

„Să te însori cu ea.”

„Nu”, a răspuns el, revenind la contemplarea pălăriei.

„Te-a refuzat deci?”, am spus eu.

„N-am întrebat-o”, replică el.

Nu părea prea dornic să îmi explice lucrurile de bună voie. Am fost nevoit să transform conversaţia într-un fel de interogatoriu.

„De ce nu?”, am întrebat. „Crezi că nu te mai place?”

Izbucni într-un râs strident.

„Nu de asta mi-e mie teamă”, spuse. „E ca şi cum ai avea un ghips poros întins pe tine, să fiu al naibii dacă nu-i aşa. N-ai cum să scapi de ea. Aş vrea să-i cadă altu’ cu tronc. M-am săturat de ea până peste cap.”

„Dar erai entuziasmat de ea acum o lună!”, am exclamat, uimit.

„Poate că Smythe a fost”, spuse el. „Neghiobu’ ăla plin de ifose nu face nici doi bani. Oricum, n-o iau câtă vreme sunt eu însumi. Sunt un tip prea deştept. Fetele de felul ei sunt destul de bune să te distrezi cu ele; da’ nu vrei să te însori cu ele. N-are rost. Un bărbat are nevoie de-o nevastă pe care s-o respecte... o femeie care să fie ceva mai presus de el, ca să-l salte cu o treaptă sau două... o femeie la care să se uite în sus şi pe care s-o venereze. Nevasta unui bărbat tre’ să fie pentru el o zeiţă... un înger... o...”

„Mi se pare că ai întâlnit-o pe doamna aceea”, am remarcat, întrerup ându-l.

Se înroşi şi deveni dintr-odată absorbit de modelul covorului. Dar în clipa următoare se uită din nou în sus, iar faţa lui păru literalmente transformată.

„Oh! domnule MacShaughnassy”, izbucni, cu un curaj autentic în voce, „nu ştiţi ce bună, ce frumoasă este! Nu sunt demn nici să-i şoptesc numele în gând. Şi e atât de deşteaptă! Am întâlnit-o la Toynbee ’All[29]. Era o petrecere pentru filfizoni acolo. V-ar fi plăcut, domnule MacShaughnassy, să o ascultaţi; îşi bătea joc de tablouri şi de oamenii din jurul tatălui ei... câtă inteligenţă, ce erudiţie, câtă aroganţă! I-am urmărit până afară şi i-am deschis uşa trăsurii, iar ea şi-a strâns fusta şi s-a uitat la mine ca şi cum aş fi fost praful de pe drum. Aş vrea să fiu, căci atunci poate că într-o zi i-aş putea săruta picioarele.”

Emoţia lui era atât de autentică încât nu m-am simţit înclinat să râd de el.

---

29 Toynbee Hali — campus universitar din East End, datând din 1884 (n.tr.).

„Ai aflat cine era?”, am întrebat.

„Da”, răspunse el. „L-am auzit pe gentlemanul bătrân spunând vizitiului: «Acasă», şi am alergat după trăsură până pe ’Arley Street1. Numele ei e Trevior, Hedith[30] Trevior.”

„Domnişoara Trevior!”, am strigat. „O fată înaltă, brunetă, cu un păr mai degrabă în neorânduială şi ochi cam slabi?”

„înaltă şi brunetă”, replică el. „Cu un păr care parcă încearcă să-i atingă buzele pentru a le săruta şi cu ochi de un albastru deschis, ca o cravată de la Cambridge. O sută şaptezeci şi trei era numărul.” „Aşa este”, am spus. „Dragul meu Smith, lucrurile se complică. Ai întâlnit-o pe această doamnă şi ai vorbit cu ea timp de jumătate de oră – ca Smythe, nu-ţi aduci aminte?”

„Nu”, spuse el, după o clipă de gândire. „Nu pot spune că da. Nu îmi amintesc niciodată prea multe lucruri despre Smythe. îmi pare că e un vis urât.” „Ei bine, ai cunoscut-o”, am spus. „Sunt sigur. Ţi-am prezentat-o chiar eu şi mi-a mărturisit după aceea că te consideră un bărbat fermecător.” „Nu... eşti sigur?”, remarcă el, sincer impresionat şi oarecum mai indulgent în sentimentele faţă de Smythe. „Şi mie mi-a plăcut de ea?”

„Ei bine, ca să spun adevărul”, am răspuns, „nu cred că ţi-a plăcut. Păreai foarte plictisit.” „Ce tâmpit!” l-am auzit murmurând ca pentru sine. Apoi spuse cu voce tare: „Crezi că voi avea şansa să o văd din nou, când... când voi fi Smythe?”

„Bineînţeles”, am spus, „te voi duce eu. Apropo”, am adăugat, sărind în picioare şi uitându-mă pe poliţa de deasupra căminului, „am primit o invitaţie pentru o reprezentaţie cu *Cenuşăreasa* în casa lor... ceva legat de o aniversare. Vei fi Smythe pe 20 noiembrie?”

„Da... oh, da... trebuie să fiu până atunci.” „Foarte bine atunci”, am spus. „Voi trece pe la locuinţa ta din Albany şi ne vom duce împreună.” Se ridică şi rămase în

30 Harley Street — strada pe care se află cabinetele celor mai cunoscuţi medici britanici (n.tr.).

picioare, netezindu-şi pălăria cu mâna.

„Pentru prima dată aştept cu nerăbdare să devin din nou cadavrul ăla viu, Smythe”, spuse el încet. „Să fiu al naibii dacă nu aş vrea să grăbesc treaba asta… pe cinstea mea!”

„Nu îţi va fi de folos până pe 20”, i-am amintit. Şi”, am adăugat, în timp ce mă ridicam să sun din clopoţel, „eşti sigur că de data asta e adevărat? Nu ai să te întorci la Liza?”

„Oh, nu vorbi de Liza în timp ce vorbeşti de Hedith”, spuse el. „Sună ca un sacrilegiu.”

Stătea ezitând, cu mâna pe clanţa uşii. în fine, deschizând-o şi uitându-se cu insistenţă la pălărie, spuse:

„Acu’ mă duc în ’Arley Street. Mă plimb în sus şi-n jos prin faţa casei în fiece seară şi uneori, când nu se uită nimenea la mine, apuc să-i sărut pragu’.”

Dispăru, iar eu m-am întors în fotoliul meu. Pe 20 noiembrie, m-am dus la el, aşa cum îi promisesem. Se pregătea să plece la club; uitase cu totul de întâlnirea noastră. I-am spus despre ce era vorba, iar el şi-a adus aminte şi a consimţit, fără entuziasm, să mă însoţească. Prin câteva aluzii bine plasate mamei fetei (inclusiv menţionarea, ca din întâmplare, a venitului său), am făcut în aşa fel încât să rămână cu Edith aproape toată seara. Eram mândru de mine şi, în timp ce mergeam pe jos, alături de el, spre casă, aşteptam să-mi mulţumească. Cum nu se prea grăbea să o facă, i-am împărtăşit aşteptările mele.

„Ei bine”, am spus, „cred că am reuşit să mă achit de sarcina mea cât se poate de inteligent.” „Ce anume ai reuşit?”, mă întrebă.

„Păi să vă las pe tine şi pe domnişoara Trevior singuri atât de mult timp în seră”, am spus, oarecum jignit. „*Eu* am aranjat asta.”

„Oh, *tu* ai fost!”, replică el; „eu am blestemat Providenţa…”

M-am oprit ca trăsnit în mijlocul trotuarului şi l-am privit în faţă.

„Nu o iubeşti?”, am întrebat.

„S-o iubesc!”, repetă el, foarte uimit. „Ce oare poţi iubi la ea? Nu e decât o traducere proastă a unei comedii franţuzeşti moderne, din care s-a omis partea interesantă.”

Mi se făcu lehamite – ca să folosesc o expresie americană.

„Ai venit la mine acum o lună”, am zis, „îndrăgostit lulea şi spunându-mi că ai vrea să fii praful de sub tălpile ei şi că îi săruţi pragul uşii.”

Se înroşi vizibil.

„Dragul meu Mac”, spuse, „aş vrea să-mi faci plăcerea de a nu mă confunda cu acel ticălos detestabil de care am nenorocirea să fiu legat. M-ai îndatora mult dacă data viitoare când mai vine pe capul tău şi îţi îndrugă tot felul de lucruri vulgare ai să-i dai, cu bunăvoinţă, un brânci în jos pe scări. Fără îndoială”, adăugă el, cu un surâs batjocoritor, în timp ce mergeam mai departe, „domnişoara Trevior este idealul său. Este exact genul de femeie, aş spune, capabilă să farmece acest tip de bărbat. În ceea ce mă priveşte, nu apreciez femeia cu pretenţii artistice şi literare. în afară de asta”, continuă el, pe un ton grav, „îmi cunosc sentimentele. Nu-mi va păsa niciodată de altă femeie în afară de Elizabeth.”

„Iar ea?”, am întrebat.

„Ea”, oftă el, „tânjeşte după Smith.”

„De ce nu-i spui că eşti Smith?”, am întrebat. „Nu pot”, replică el. „Nici măcar ca s-o câştig. În afară de asta, nu m-ar crede.”

Ne-am spus noapte bună la colţul lui Bond Street şi nu l-am mai văzut până într-o după-amiază târzie din luna martie a anului următor, când am dat peste el în Ludgate Circus.

Purta costumul său albastru de tranziţie şi melonul. M-am îndreptat spre el şi l-am apucat de braţ.

„Cine eşti?”, l-am întrebat.

„Niciunul, pentru moment”, răspunse el, „Domnul fie lăudat! Acum o jumătate de oră eram Smythe, peste o jumătate de oră voi fi

Smith. în această jumătate de oră, sunt un bărbat obişnuit.”

Vocea lui suna plăcut, o lumină blândă, veselă îi strălucea în priviri şi se purta ca un adevărat gentleman.

„Cu siguranţă, eşti mai bun decât amândoi”, am spus.

Râsul îi sună vesel, cu o umbră de tristeţe.

„Ştii ce cred eu despre Rai?”, mă întrebă.

„Nu”, am replicat, oarecum surprins de întrebare.

„Ludgate Circus”, sună răspunsul. „Singurele momente cu adevărat satisfăcătoare ale vieţii mele au fost cele petrecute în vecinătatea acestui loc. Când plec din Picadilly, sunt un om bolnav, mărginit şi plin de sine. în Charing Cross, încep să-mi simt sângele curgându-mi în vine. Din Ludgate Circus până la Cheapside, sunt o fiinţă umană cu sentimente omeneşti pulsându-mi în inimă şi cu gânduri omeneşti în creier – cu idei, simpatii şi speranţe. în Bank, mintea mi se goleşte. în timp ce merg mai departe, sentimentele mele devin vulgare şi necioplite; şi când ajung la Whitechapel[31], sunt un biet ticălos necivilizat. Pe drumul de întoarcere se întâmplă acelaşi lucru, dar invers.”

„De ce nu te stabileşti în Ludgate Circus, ca să fii mereu cum eşti acum?”, am întrebat.

„Pentru că omul este un pendul şi trebuie să-şi descrie arcul”, îmi răspunse. „Dragul meu Mac”, spuse el, punându-şi mâna pe umărul meu, „există un singur lucru bun legat de mine, şi anume morala. Omul este aşa cum l-a făcut Dumnezeu: nu îl poţi desface în bucăţi ca să-l faci mai bun. Toată viaţa am încercat să devin o persoană nefiresc de superioară. Natura s-a răzbunat, făcându-mă în acelaşi timp o persoană nefiresc de inferioară. Natura detestă lipsa de simetrie. Ea îl face pe om un întreg, pentru a fi dezvoltat ca întreg. Mă întreb întotdeauna, atunci când întâlnesc o persoană supranatural de pioasă, una supranatural de morală sau supranatural de cultivată,

31 Drumul străbătut de Smythe pentru a deveni Smith este unul simbolic. El pleacă din cartierele bogate ale Londrei spre cele sărace, aflate în estul marelui oraş (n.tr.).

dacă nu au şi ele reversul lor.”

Am fost şocat de argumentul sugerat şi o vreme am mers alături de el fără să scot un cuvânt. În cele din urmă, foarte interesat de subiect, l-am întrebat cum progresau diversele sale poveşti de dragoste.

„Oh, ca de obicei”, sună răspunsul. „Un *cui de sac*[32] în care tot intru şi ies. Când sunt Smythe, o iubesc pe Eliza, iar Eliza mă detestă. Când sunt Smith, o iubesc pe Edith, iar simpla mea vedere o face să se cutremure. Este o situaţie nefericită atât pentru ele, cât şi pentru mine. Nu o spun ca să mă laud. Cerul ştie că există o picătură în plus de nenorocire în cupa mea; dar este un fapt că Eliza se topeşte literalmente de dorul meu când sunt Smith, iar ca Smith îmi este imposibil să fiu măcar politicos cu ea; în timp ce Edith, biata fată, a fost suficient de nebună să se îndrăgostească de mine când sunt Smythe, iar ca Smythe îmi pare doar pielea unei femei umplută cu pleavă de erudiţie şi cu zdrenţe rupte din cadavrul înţelepciunii.”

Un timp, am rămas absorbit de gândurile mele şi am ieşit din starea asta pe când traversam prin Minories. Atunci mi-a venit brusc o idee şi am spus:

„De ce nu îţi găseşti o altă fată? Sunt sigur că există fete de mijloc, pe care le-ar putea îndrăgi atât Smith, cât şi Smythe, şi care v-ar accepta pe amândoi.”

„Nicio fată”, răspunse el. „Aduc mai mult necaz decât merită. Cele pe care le vrei, nu le poţi avea, iar cele pe care le poţi avea, nu le vrei.”

Am tresărit şi m-am uitat la el. Mergea gârbovit, cu mâinile în buzunare şi cu o faţă lipsită de expresie. Am simţit brusc o repulsie.

„Eu trebuie să plec acum”, am spus, oprindu-mă. „Nu mi-am dat seama că am ajuns atât de departe.”

El păru la fel de bucuros să scape de mine pe cât eram eu de scap de el.

„Oh, trebuie”, spuse, întinzându-mi mâna. „Ei bine, la revedere.”

Ne-am strâns mâinile nepăsători. A dispărut în

32 Cui de sac (în fr. în original) - fundătură, impas (n.tr.).

mulţime şi atunci l-am văzut pentru ultima dată.

*

— Este o poveste adevărată? întrebă Jephson.

— Ei bine, am schimbat numele şi datele, spuse MacShaughnassy, dar faptele sunt adevărate.

întrebarea finală discutată în ultima noastră întâlnire a fost: Ce va fi eroul nostru? MacShaughnassy sugerase un autor, personajul negativ urmând să fie un critic. Eu sugerasem un agent de bursă, cu o fire marcată de o notă de romantism. Jephson, care are o minte practică, spusese:

— întrebarea nu este ce ne place nouă, ci trebuie să ne gândim la ce le place cititoarelor.

— Aşa este, aprobase MacShaughnassy. Propun să adunăm păreri ale publicului feminin asupra acestui punct. îi voi scrie mătuşii mele şi voi obţine de la ea părerea doamnei în vârstă. Tu, spusese el, întorcându-se spre mine, îi poţi prezenta cazul soţiei tale şi vei avea idealul tinerei doamne. Brown îi va scrie surorii sale din Newnham şi va afla pe cine preferă tânăra intelectuală, în timp ce Jephson poate afla de la domnişoara Medbury care este cel mai atrăgător bărbat pentru fata cu bun-simţ.

Am adoptat acest plan, iar acum discutam rezultatul. MacShaughnassy deschise dezbaterile citind scrisoarea mătuşii sale. Bătrâna doamnă scria:

„Dacă aş fi în locul tău, dragul meu băiat, cred că aş alege un soldat. Ştii că bătrânul tău bunic, care a fugit în America cu *nemernica* aia de doamnă Featherly, soţia bancherului, era militar şi la fel era şi bietul tău văr Robert, cel care a pierdut opt mii de lire la Monte Carlo. întotdeauna m-am simţit atrasă în mod deosebit de militari, chiar şi când eram fată; deşi bietul tău unchi, dragul de el, nu îi putea suferi. Vei găsi multe aluzii la militari şi războinici în Vechiul Testament (vezi Ieremia, 48:14). Desigur, nu ne place să ne gândim la faptul că se bat şi se omoară unul pe altul, dar se pare că în zilele noastre nu mai fac asemenea lucruri.”

— Cam atât de la bătrâna doamnă, spuse MacShaughnassy, împăturind scrisoarea şi băgând-o în

buzunar. Ce spune cultura?

Brown scoase din tabacheră o scrisoare scrisă cu o caligrafie rotundă, hotărâtă, şi citi cele ce urmează:

„Ce coincidenţă curioasă! Câteva dintre noi discutam chiar acest subiect seara trecută în casa lui Millicent Hightopper şi pot să-ţi spun imediat că noi am fost în unanimitate în favoarea militarilor. Vezi tu, dragul meu Selkirk, natura umană este atrasă de opusul său. Pentru ucenica unei modiste, un poet ar fi fără îndoială satisfăcător; pentru o femeie inteligentă, ar fi o plictiseală de nedescris. Ceea ce doreşte o intelectuală de la un bărbat nu este ceva cu care să discute în contradictoriu, ci ceva la care să se uite. Pentru o femeie neştiutoare, îmi pot imagina că tipul soldatului se dovedeşte a fi insipid şi neinteresant; pentru femeia inteligentă, el reprezintă bărbatul ideal – o fiinţă puternică, arătoasă şi nu prea inteligentă.”

— Cu asta avem două voturi pentru armată, remarcă MacShaughnassy, în timp ce Brown rupea în două scrisoarea surorii lui şi arunca bucăţile în coşul de hârtii. Ce spune fata cu bun-simţ?

— Mai întâi găseşte fata cu bun-simţ, mormăi Jephson, puţin cam cătrănit, după cum mi s-a părut. Unde propui s-o găsim?

— Ei bine, i-o întoarse MacShaughnassy, mă aşteptam s-o găsesc în domnişoara Medbury.

De regulă, menţionarea numelui domnişoarei Medbury aduce o uşoară roşeaţă de bucurie pe faţa lui Jephson; dar acum trăsăturile lui erau marcate de o expresie care se apropia mai degrabă de furie.

— Oh! replică el, aşa credeai? Ei bine, şi fetei cu bun-simţ îi plac militarii.

— Pe Jupiter! exclamă MacShaughnassy. Ce lucru extraordinar! Ce motiv ne oferă?

— Că au ceva special şi că dansează divin, răspunse scurt Jephson.

— Ei bine, mă uimeşti, murmură MacShaughnassy. Sunt uluit.

Apoi, întorcându-se spre mine, zise:

— Şi ce spune tânăra femeie măritată? Acelaşi lucru?

— Da, am replicat, exact acelaşi lucru.

— *Ea* are vreun motiv? întrebă el.

— Oh, da, am explicat. Nu poţi să nu-i placi.

în următoarele câteva minute, am fumat şi am meditat în tăcere. Cred că ne doream cu toţii să nu fi început niciodată această investigaţie.

Faptul că patru categorii diferite de femei educate, cu o promptitudine şi o unanimitate destul de nefeminine, aleseseră ca ideal militarul era cu siguranţă descurajant pentru inima civilului. Dacă ar fi fost doici sau servitoare, m-aş fi aşteptat la asta. Venerarea lui Marte de către Venus cu bonetă albă este una dintre puţinele religii vitale lăsate acestei epoci lipsite de evlavie. În urmă cu un an sau doi, am închiriat o locuinţă lângă o cazarmă, şi nu voi uita niciodată priveliştea pe care o puteai vedea în jurul uriaşelor porţi de fier în după-amiezele de duminică. Fetele începeau să se adune pe la ora douăsprezece. Pe la două, oră la care armata, cu părul frumos dat cu ulei şi cu bastonul în mână, era gata pentru o plimbare, erau cam patru sau cinci sute, aşteptând în şir. Mai înainte fuseseră o gloată sălbatică şi, pe măsură ce soldaţii erau lăsaţi să iasă câte doi odată, se luptau pentru ei, ca leii pentru primii creştini. Asta ducea la scene de o asemenea dezordine şi brutalitate încât poliţia era obligată să intervină; acum, fetele erau aranjate două câte două pentru a forma o coadă, fiind silite, de către poliţiştii special repartizaţi în acest scop, să-şi păstreze locurile şi să-şi aştepte rândul.

La ora trei, santinela cobora la portiţă şi o închidea.

— Au plecat toţi, dragele mele, striga către fetele care mai rămăseseră. Nu are rost să staţi aici, nu mai avem alţii pentru voi astăzi.

— Oh, nici măcar unul! murmura uneori o biată copilă, rugătoare, în timp ce lacrimile îi curgeau din ochii mari şi rotunzi. Nici măcar unul mic? Am aşteptat atât de mult!

— Nu am ce face, replica tânărul onest, aspru, dar nu lipsit de amabilitate, întorcându-se într-o parte pentru a-şi ascunde emoţia. îi aveţi pe toţi printre voi. Nu îi facem noi, ştii asta; nu avem de unde să-i luăm dacă nu primim mai mulţi, nu-i aşa? Vino mai devreme data viitoare.

Pleca apoi grăbit pentru a scăpa de alte întrebări supărătoare, iar poliţiştii, care se părea că aşteptaseră momentul acesta cu o bucurie răutăcioasă, le îmbrânceau pe cele ce rămăseseră acolo plângând.

— Hai acum, fetelor, circulaţi, circulaţi! spuneau, cu vocea aceea iritantă şi deloc înţelegătoare. Aţi avut o şansă. Nu puteţi bloca strada toată după-amiaza cu demonstraţia asta a fetelor neiubite. Circulaţi!

În legătură cu aceeaşi cazarmă, femeia cu ziua i-a spus o poveste Amendei, care i-a spus-o Ethelberthei, care mi-a spus-o mie, şi pe care le-o spun eu acum băieţilor.

într-o anumită casă, pe o anumită stradă din vecini, s-a mutat într-o bună zi o anumită familie. Servitoarea îi părăsise – cea mai mare parte a servitoarelor lor plecau înainte de sfârşitul săptămânii – iar în ziua mutării lor au compus un anunţ, pe care l-au trimis la *Chronicle*. Suna aşa:

„Se caută fată bună la TOATE, într-o familie mică, de unsprezece persoane. Simbrie: 6 lire; fără bani de bere. Trebuie să se trezească devreme şi să muncească din greu. Spălatul rufelor se face în casă. Trebuie să fie bucătăreasă bună şi să nu obiecteze la spălatul geamurilor. Se preferă unitariană. Prezentaţi cererea, cu referinţe, lui A.B. etc.”

Acest anunţ a fost publicat miercuri după-amiază. Joi dimineaţa la ora şapte, întreaga familie era trezită de sunetul continuu al soneriei de la intrare. Uitându-se pe fereastră, soţul a fost surprins să vadă în jurul casei o mulţime de circa cincizeci de fete. Şi-a pus halatul de casă şi a coborât să vadă ce se întâmplă. În momentul în care a deschis uşa, cincisprezece dintre ele au năvălit în hol, trântindu-l la podea. După ce au intrat înăuntru, cele cincisprezece fete au făcut stânga-mprejur şi le-au împins pe celelalte treizeci şi cinci sau cam aşa ceva înapoi peste

prag şi le-au închis uşa în nas. Apoi l-au cules de jos pe stăpânul casei şi l-au rugat politicos să le conducă la „A.B.”.

La început, din cauza larmei gloatei de afară, care hătea în uşă şi striga blesteme prin gaura cheii, nu a putut să înţeleagă nimic, dar după o vreme au reuşit să-i explice că erau servitoare şi veniseră în urma anunţului dat de soţia lui. Bărbatul s-a dus şi i-a spus soţiei, iar aceasta i-a declarat că are să le primească, pe rând.

Care va fi prima primită în audienţă a fost o problemă delicată. Bărbatul, fiind solicitat să aleagă, a spus că ar prefera să lase această chestiune în seama lor. în consecinţă, au discutat între ele problema. La capătul unui sfert de oră, cea care ieşise victorioasă, după ce a împrumutat nişte agrafe şi o oglindă de la femeia cu ziua, care îşi petrecuse noaptea acolo, a urcat la etaj, în timp ce celelalte paisprezece s-au aşezat în hol, făcându-şi vânt cu bonetele.

A.B. a fost foarte uimită când s-a prezentat prima doritoare. Era o fată înaltă, îngrijit îmbrăcată. Fusese până ieri servitoare şefă la lady Stanton şi înainte de asta fusese ajutoare de bucătăreasă timp de doi ani la ducesa de York.

— De ce ai plecat de la lady Stanton? întrebă

A.B.

— Ca să vin aici, doamnă, replică fata.

Doamna rămase cu gura căscată.

— Şi vei fi mulţumită cu şase lire pe an? întrebă ea.

— Desigur, doamnă, cred că este suficient.

— Nu te deranjează munca grea?

— îmi place, doamnă.

— Te trezeşti devreme?

— Oh, da, doamnă. Nu pot să stau în pat după cinci şi jumătate.

— Ştii că ne spălăm rufele în casă?

— Da, doamnă. Cred că este mult mai bine să fie spălate în casă. Spălătoriile alea strică hainele bune. Sunt tare neatente.

— Eşti de religie unitariană? continuă doamna.

— încă nu, doamnă, replică fata, dar mi-ar plăcea să fiu.

Doamna îi luă recomandarea şi îi spuse că îi va răspunde în scris.

Următoarea solicitantă se oferi să vina pentru trei lire – credea că şase lire sunt prea mult. Şi-a exprimat nerăbdarea de a dormi în bucătăria din spate: tot ce-şi dorea era un culcuş sub chiuvetă. Avea de asemenea o dorinţă arzătoare de a trece la unitarianism.

A treia fată nu a cerut niciun fel de simbrie – nu putea să înţeleagă de ce aveau nevoie servitoarele de aşa ceva –, credea că simbria nu face decât să încurajeze pasiunea pentru găteli prosteşti şi mai considera că un cămin confortabil, într-o familie unitariană, ar trebui să fie o simbrie suficientă pentru orice fată. A mai spus că ar vrea să pună o singură condiţie, şi anume să i se permită să plătească toate stricăciunile cauzate de neatenţia sau neglijenţa ei. A obiectat împotriva sărbătorilor şi a serilor libere; susţinea că distrag atenţia unei fete de la munca ei.

A patra candidată a oferit o recompensă de cinci lire pentru postul respectiv; atunci A.B. s-a speriat şi a refuzat să mai vadă alte fete, convinsă că erau probabil nişte nebune dintr-un azil din vecinătate care ieşiseră să facă o plimbare.

Mai târziu, în cursul zilei, întâlnindu-se în faţa uşii cu vecina de alături, i-a relatat experienţele din dimineaţa aceea.

— Oh, dar nu-i nimic extraordinar, spuse doamna de alături. Niciuna dintre familiile care locuiesc pe această parte a străzii nu plăteşte simbrie şi avem la dispoziţie cele mai bune servitoare din Londra. Ei bine, aceste fete ar veni chiar din capătul celălalt al regatului ca să se angajeze într-una din aceste case. Este visul vieţii lor. Fac economii timp de mulţi ani ca să poată veni aici fără să primească leafă.

— Ce le atrage? întrebă A.B., mai uimită ca oricând.

— Ei bine, nu vedeţi? întrebă doamna de alături. Ferestrele noastre din spate dau în curtea cazărmii. O fată

care locuieşte într-una din aceste case este mereu aproape de soldaţi. Se uită pe fereastră şi-i poate vedea tot timpul. Uneori, un soldat îi face un semn cu capul sau chiar o strigă. Nici nu se gândesc să ceară simbrie. Muncesc optsprezece ore pe zi şi acceptă orice numai pentru a li se permite să rămână.

A.B. a profitat de această informaţie şi a angajat fata care oferea recompensa de cinci lire. A descoperit că era o comoară de servitoare. Era mereu binevoitoare şi respectuoasă, dormea pe o sofa în bucătărie şi se mulţumea întotdeauna cu un ou la cină.

Nu pot să vă garantez că această poveste este adevărată. Eu personal sunt înclinat să o cred. Brown şi MacShaughnassy nu au făcut nicio încercare în acest sens, ceea ce mi s-a părut o lipsă de prietenie. Jephson s-a scuzat, sub pretextul unei dureri de cap. Admit că în ea există anumite puncte care prezintă dificultăţi de înţelegere pentru intelectul mediu. Aşa cum am explicat la început, mi-a fost spusă de Ethelbertha, care o ştia de la Amenda, care o aflase de la femeia cu ziua; se prea poate să se fi strecurat exagerări. Cele ce urmează, totuşi, au fost incidente observate de mine personal. Ele oferă un exemplu şi mai sugestiv al influenţei exercitate de Tommy Atkins1 asupra servitoarei britanice şi prin urmare am considerat că este bine să le relatez.

— Eroina lor, am spus, este Amenda noastră. Veţi spune că este o tânără destul de manierată şi cuviincioasă, nu-i aşa?

— Este idealul meu de respectabilitate lipsită de ostentaţie, răspunse MacShaughnassy.

— Asta era şi părerea mea, am replicat. Vă puteţi imagina, prin urmare, ce am simţit când, într-o seară, trecând pe lângă ea pe Strada Mare din Folkestone[33] [34], am văzut-o cu o panama pe cap (panamaua *mea*) şi cu mâna unui soldat în jurul taliei. Făcea parte din mulţimea care

33 Soldat în armata britanică. Thomas Atkins era numele fictiv folosit în formularele armatei oferite ca model soldaţilor (n.tr.).

34 Oraş situat pe malul mării, în sud-estul Angliei (n.tr.).

urma fanfara Detaşamentului Trei Infanterie Berkshire, aflat pe atunci în tabăra de la Sandgate. în ochii ei era o privire extatică, pierdută. Dansa mai degrabă decât mergea şi cu mâna stângă bătea ritmul muzicii.

Ethelbertha era atunci cu mine. Am urmărit procesiunea până ce a dat colţul şi apoi ne-am uitat ţintă unul la altul.

„Oh, e imposibil!”, mi-a spus Ethelbertha.

„Dar aceea era pălăria mea”, i-am spus Ethelberthei.

în clipa în care am ajuns acasă, Ethelbertha a căutat-o pe Amenda, iar eu mi-am căutat pălăria. Niciuna nu era de găsit.

A bătut de nouă, a bătut de zece. La zece şi jumătate, am coborât şi ne-am pregătit singuri cina, apoi am servibo în bucătărie. La unsprezece şi un sfert, Amenda s-a întors. A intrat în bucătărie fără un cuvânt, a atârnat pălăria mea în spatele uşii şi a început să strângă masa.

Ethelbertha s-a ridicat, calmă, dar severă.

„Unde ai fost, Amenda?”, întrebă ea.

„Am hoinărit prin jumătate din ţinut cu o mulţime de soldaţi”, răspunse Amenda, continuând să trebăluiască.

„Purtai pălăria mea”, am adăugat eu.

„Da, domnule”, replică Amenda. „A fost primul lucru care mi-a căzut în mână. Sunt fericită că nu a fost boneta doamnei.”

Nu pot să spun dacă Ethelbertha a fost calmată de sensul potrivit al acestei ultime remarci, dar probabil că aşa a fost. în orice caz, în vocea ei era mai multă mâhnire decât mânie când şi-a încheiat examinarea.

„Te plimbai cu braţul unui soldat în jurul taliei când am trecut pe lângă tine, Amenda?”, observă ea, întrebător.

„Ştiu, doamnă”, admise Amenda. „L-am descoperit acolo doar când s-a oprit muzica.”

Ethelbertha îi aruncă o privire întrebătoare. Amenda umplu o cratiţă cu apă şi apoi răspunse privirii.

„Sunt o ruşine pentru o casă respectabilă”, spuse ea. „Nicio stăpână care se respectă nu m-ar ţine nicio clipă. Ar trebui să fiu scoasă afară, în prag, cu valiza şi leafa pe o

lună.”

„Dar atunci de ce ai făcut-o?”, întrebă Ethelbertha, cu firească uimire.

„Pentru că sunt o neghioabă lipsită de apărare, doamnă. Nu am ce face; când văd soldaţi, simt nevoia să-i urmez. E o boală de familie. Biata mea verişoară Emma era şi ea la fel de proastă. Era logodită şi urma să se căsătorească cu un tânăr liniştit, respectabil, care avea magazinul lui, şi cu trei zile înaintea nunţii a fugit cu un regiment de marinari la Chatham şi s-a măritat cu un sergent. Aşa voi sfârşi şi eu. Am fost până la Sandgate cu grupul acela cu care m-aţi văzut şi m-am sărutat cu patru dintre ei – nişte ticăloşi nenorociţi. Şi când te gândeşti că sunt o fată drăguţă căreia îi place să se plimbe cu un lăptar respectabil…”

Era atât de dezgustată de sine, încât părea inutil ca oricine altcineva să se supere pe ea, iar Ethelbertha a schimbat tonul şi a încercat să o consoleze.

„Oh, ai să treci peste toate prostiile astea, Amenda”, spuse ea, râzând. „Îţi dai seama şi singură cât de stupid e totul. Trebuie să-i spui domnului Bowles să te ţină departe de soldaţi.”

„Ah, nu pot să văd lucrurile în aceeaşi lumină ca dumneavoastră, doamnă”, i-o întoarse Amenda, cu reproş în glas. „O fată care nu poate vedea un bărbat îmbrăcat în roşu mărşăluind pe stradă fără să-şi dorească să iasă afară şi să alerge după el nu este potrivită să fie soţia nimănui. Aş fi în stare să las magazinul gol, de două ori pe săptămână, iar soţul ar fi nevoit să alerge după mine prin toate cazărmile din Londra ca să mă caute. Am să fac economii şi am să mă internez într-o casă de nebuni, asta am să fac.”

Ethelbertha începu să se îngrijoreze.

„Cu siguranţă, asta e ceva nou, Amenda”, spuse ea. „Probabil că ai întâlnit deseori soldaţi pe vremea când erai la Londra.”

„Oh, da, unul sau doi odată, în orice caz când ieşeam la plimbare. Asta pot suporta. îmi pierd capul când sunt

mai mulţi şi însoţiţi de o fanfară. Nu ştiţi cum e, doamnă”, adăugă ea, observând expresia nedumerită a Ethelberthei. „Nu aţi trecut prin asta niciodată. Sper doar să nu vi se întâmple aşa ceva niciodată.”

Am supravegheat-o cu atenţie pe Amenda cât am mai stat în Folkestone şi am fost foarte neliniştiţi. în fiecare zi, un regiment sau altul mărşăluia prin oraş şi la primul sunet al muzicii de fanfară, Amenda devenea neliniştită şi foarte emoţionată. Fluierul lui Pied Piper nu ar fi putut tulbura copiii din Hamelin[35] mai tare decât tulburau acele fanfare din Sandgate inima servitoarei noastre. Din fericire, în general treceau dimineaţa devreme, când eram acasă, dar într-o zi, întorcându-ne acasă la prânz, am auzit nişte acorduri îndepărtându-se şi dispărând pe Hythe Road. Ne-am grăbit. Ethelbertha alergă jos, în bucătărie; era goală! Urcă la etaj; dormitorul Amendei era gol! Am strigat. Niciun răspuns.

„Nefericita asta de fată a plecat din nou'’, spuse Ethelbertha. „Ce nenorocire! E ca o boală.”

Ethelbertha dorea să mă duc în tabăra din Sandgate şi să întreb de ea. îmi părea şi mie rău de fată, dar când mi-a venit în minte imaginea unui tânăr cu aspect inocent umblând printr-o tabără militară complicată, întrebând de o servitoare pierdută, am spus că nu prea m-aş duce.

Ethelbertha m-a considerat lipsit de inimă şi a spus că dacă nu mă duc eu, se va duce ea. Am replicat că sunt de părere că un singur membru feminin al familiei mele era suficient pentru acea tabără şi am rugat-o să nu se ducă. Ethelbertha şi-a exprimat părerea despre comportarea mea inumană refuzând cu dispreţ să mănânce ceva la prânz, iar eu mi-am exprimat părerea despre lipsa ei de înţelepciune aruncând toată mâncarea în cămin,

35 Aluzie la poemul The Pied Piper of Hamelin, de Robert Browning, bazat pe o veche legendă germană. Un cântăreţ din fluier îmbrăcat în haine pestriţe se angajează faţă de locuitorii din Hamelin să-i scape de şobolani. El cântă din fluier, iar şobolanii îl urmează şi se îneacă în fluviul Weser; dar pentru că nu-şi primeşte răsplata, îi ademeneşte pe toţi copiii din oraş şi îi închide într-o peşteră (n.tr.).

după care pe Ethelbertha a apucat-o brusc o puternică tandreţe pentru pisică (mâţa nu avea nevoie de tandreţea nimănui, dar dorea să ajungă în cămin ca să consume mâncarea aruncată), iar eu am devenit supranatural de absorbit de ziarul de alaltăieri.

După-amiază, plimbându-mă prin grădină, am auzit strigătul slab al unei femei disperate. Am ascultat cu atenţie şi strigătul s-a repetat. Mi s-a părut că este vocea Amendei, dar nu îmi dădeam seama de unde vine. Totuşi, a devenit tot mai clar pe măsură ce mă apropiam de fundul grădinii şi, în cele din urmă, l-am localizat într-o mică magazie de lemn, folosită de proprietarul casei drept cameră obscură pentru a developa fotografii.

Uşa era încuiată.

„Tu eşti, Amenda?”, am strigat prin gaura cheii.

„Da, domnule”, veni răspunsul, înăbuşit. „Vreţi să-mi daţi drumul? O să găsiţi cheia pe jos, lângă uşă.”

Am descoperit-o în iarbă, la depărtare de un iard, şi am eliberat-o pe Amenda.

„Cine te-a încuiat?”, am întrebat.

„Eu, domnule”, răspunse fata. „M-am încuiat înăuntru şi am împins cheia pe sub uşă. Am fost nevoită să fac asta, altfel aş fi plecat cu soldaţii ăia îngrozitori. Sper că nu v-am creat neplăceri, domnule”, adăugă ea, ieşind afară. „Am lăsat masa de prânz pusă.”

*

Pasiunea Amendei pentru soldaţi era singurul tribut plătit de ea sentimentelor. Faţă de toţi ceilalţi membri ai sexului masculin avea o atitudine insensibilă, cu totul lipsită de inimă, iar întâlnirile cu ei (care erau numeroase) începeau sau erau abandonate pe motive atât de sordide încât o şocau serios pe Ethelbertha.

Când a venit la noi, era logodită cu un măcelar – şi avea un lăptar în rezervă. De dragul Amendei, am cumpărat de la el, dar nu ne-a plăcut niciodată, iar carnea lui de porc ne plăcea şi mai puţin. Aşadar, când Amenda ne-a anunţat că logodna cu el „nu mai era de actualitate” şi ne-a dat de înţeles că sentimentele ei nu vor avea de

suferit dacă vom merge în altă parte după şuncă, ne-am bucurat în secret.

— Sunt sigură că ai făcut foarte bine, Amenda, i-a spus Ethelbertha. Nu ai fi fost niciodată fericită cu bărbatul acela.

— Nu, doamnă, nu cred că aş fi fost, replică Amenda. Nu văd cum ar putea fi orice fată care nu are stomac de struţ.

Ethelbertha păru nedumerită.

— Dar ce are digestia de-a face cu asta? întrebă ea.

— Destul de mult, doamnă, răspunse Amenda, dacă te gândeşti să te căsătoreşti cu un bărbat care nu este în stare să facă nişte cârnaţi buni de mâncat.

— Bine, dar nu vrei să spui că ai rupt logodna pentru că nu-ţi plăceau carnaţii făcuţi de el! exclamă Ethelbertha.

— Ei bine, cred că de la asta i se trage, aprobă Amenda, nepăsătoare.

— Ce idee groaznică! suspină biata Ethelbertha, după o lungă pauză. Crezi că l-ai iubit vreodată cu adevărat?

— Oh, da, spuse Amenda. L-am iubit destul de mult, dar nu are rost să iubeşti un bărbat care vrea să te hrăneşti cu cârnaţi care te ţin trează toată noaptea.

— Dar voia să te hrăneşti doar cu cârnaţi? insistă Ethelbertha.

— Oh, nu a spus nimic despre asta, explică Amenda, dar ştiţi cum e, doamnă, când te măriţi cu un măcelar, se aşteaptă să mănânci ce rămâne.

Asta a fost greşeala pe care a făcut-o biata mea verişoară Eliza. S-a căsătorit cu un brutar. Bineînţeles, erau nevoiţi să mănânce tot ce nu vindeau. Ei bine, într-o iarnă, când ghinioanele s-au ţinut lanţ, s-au hrănit timp de două luni doar cu brioşe. Nu am văzut niciodată în viaţa mea o fată atât de schimbată. Trebuie să te gândeşti la lucrurile astea, ştiţi.

Dar cea mai scandalos de mercantilă logodnă în care cred că s-a implicat vreodată Amenda a fost cea cu un conductor de omnibuz. Locuiam pe atunci în nordul Londrei şi ea avea un tânăr prieten, negustor de brânză,

care ţinea o prăvălie în Lupus Street, Chelsea1. Nu putea veni la ea din cauza magazinului, aşa că o dată pe săptămână obişnuia să se ducă ea la el. Pe vremea aceea, nu mergeai zece mile cu un penny, iar ea socotea că preţul biletului de la Holloway la Gara Victoria şi înapoi era prea mare pentru punga ei. Acelaşi omnibuz care o lua la ora şase o aducea înapoi la zece. în timpul primei călătorii, conductorul s-a uitat ţintă la Amenda; în cea de-a doua, a vorbit cu ea; în cea de-a treia, i-a dat o nucă de cocos; în a patra i-a cerut mâna şi a fost acceptat imediat. După asta, Amenda a putut să-şi viziteze negustorul de brânză fără cheltuieli.

Conductorul acela avea şi el o fire cam ciudată. Am călătorit adesea cu el până în Fleet Street[36] [37]. Mă ştia destul de bine (presupun că Amenda i-a spus cine sunt) şi întotdeauna mă întreba de ea – cu voce tare, în faţa tuturor celorlalţi pasageri, ceea ce era penibil – şi mă ruga să-i transmit diverse mesaje. Avea ceea ce se numeşte „trecere” la femei şi, din numărul şi varietatea cunoştinţelor sale feminine, ca şi din evidenta tandreţe cu care îl tratau cele mai multe dintre ele, sunt înclinat să sper că despărţirea de Amenda (care s-a întâmplat în acelaşi timp cu părăsirea negustorului de brânză) i-a provocat o suferinţă mai puţin prelungită decât ar fi fost cazul în alte condiţii.

Era un bărbat datorită căruia m-am distrat destul de mult într-un fel sau altul. Acum, că mă gândesc la el, îmi vine în minte un incident oarecum ciudat.

într-o după-amiază, am sărit în omnibuzul lui pe Seven Sisters Road. Un francez bătrân era singurul pasager.

— Nu mă feţi uita, îi spunea francezul când am urcat eu. Eu doresc Sharing Cross.

— Nu vă voi uita, răspunse conductorul. O să aveţi Sharing Cross. Nu e cazul să faceţi atâta scandal. E a treia oară când îmi spune să nu-l uit, remarcă el, cu glas de

36 Cartier situat în sud-vestul zonei centrale a Londrei (n.tr.).

37 Stradă pe care se află principalele cotidiene londoneze (n.tr.).

stentor, întorcându-se spre mine. Nu-ţi prea dă ocazia să-l uiţi, nu-i aşa?

La colţul cu Holloway Road ne-am oprit şi conductorul a început să strige în maniera celor de felul său:

— Charing Cross... Charing Cross... Aţi ajuns... Haideţi, doamnă... Charing Cross!

Micul francez sări în picioare şi se pregăti să coboare; conductorul îl împinse la loc.

— Stai jos şi nu te prosti, spuse el, ăsta nu-i Charing Cross.

Francezul, nedumerit, se supuse. Am luat câţiva pasageri şi ne-am continuat drumul. La o jumătate de milă mai sus pe Liverpool Road, o doamnă stătea pe marginea trotuarului şi se uita la noi în timp ce treceam, cu acel amestec patetic de dorinţă şi neîncredere care este atitudinea femeii obişnuite faţă de mijloacele de transport de orice fel. Conductorul nostru opri.

— Unde vreţi să mergeţi? o întrebă cu severitate. Ştrand... Charing Cross?

Francezul nu a auzit sau nu a înţeles prima parte a întrebării, dar a prins cuvintele „Charing Cross” şi a sărit în picioare, apoi pe scară. Conductorul îl apucă de guler în timp ce cobora şi îl smuci înapoi cu sălbăticie.

— Nu poţi să stai liniştit niciun minut! strigă el, indignat. Să fiu al naibii dacă nu trebuie să am grijă de tine ca de un afurisit de copil!

— Freau să fiu coborât la Sharing Cross, răspunse francezul, umil.

— Frei să fii coborât la Sharing Cross, îl îngână celălalt cu amărăciune, în timp ce îl conducea înapoi la locul lui. Am să te dau jos în mijlocul drumului dacă mă mai superi mult. Stai acolo până vin eu să te arunc afară. Nu cred că am să te las să treci de Sharing Cross, am să fiu foarte bucuros să scap de tine.

Bietul francez se linişti şi am continuat să ne zdruncinăm. La „The Angel”, bineînţeles, ne-am oprit.

— Charing Cross, strigă conductorul, iar francezul

sări în sus.

— Oh, Dumnezeule! spuse conductorul, apucându-l de umeri şi obligându-l să se aşeze pe locul din colţ. Ce trebuie să fac? Nu poate cineva să stea pe el?

îl ţinu bine până ce porni omnibuzul, apoi îl eliberă. în capătul lui Chancery Lane, avu loc aceeaşi scenă, iar bietul francez ajunse la exasperare.

— Spune mereu Sharing Cross, Sharing Cross, exclamă el, întorcându-se către ceilalţi pasageri, şi nu e niciun Sharing Cross! E nebun!

— Nu înţelegi, i-o întoarse conductorul, la fel de indignat. Sigur că spun Sharing Cross – vreau să spun Charing Cross – dar asta nu înseamnă că e Charing Cross. Asta înseamnă... Şi, dându-şi seama din expresia goală de pe faţa francezului de imposibilitatea absolută de a-i clarifica problema, se întoarse spre noi cu un gest rugător şi ne întrebă: Ştie vreun domn cum se spune în franţuzeşte „idiotul naibii”?

La o zi sau două după aceea, s-a întâmplat să urc din nou în omnibuzul lui.

— Ei bine, l-ai dus până la urmă pe amicul francez la Charing Cross? l-am întrebat.

— Nu, domnule, răspunse el. N-o să vă vină să credeţi, dar am avut o mică altercaţie cu un poliţist chiar înainte de a ajunge la colţ şi am uitat cu totul de el. Zău dacă nu l-am dus până la Gara Victoria!

CAPITOLUL XI

Într-o seară, Brown ne-a spus:

— Există un singur viciu şi acela este egoismul.

Jephson stătea în faţa focului, aprinzându-şi pipa. Scoase un rotocol de fum, aruncă băţul de chibrit în jăratic, apoi spuse:

— Şi în acelaşi timp sursa tuturor virtuţilor.

— Stai jos şi vezi-ţi de treabă, spuse MacShaughnassy de pe sofa, unde zăcea cât era de lung, cu călcâiele pe un scaun. Discutăm despre roman. Paradoxurile nu sunt admise în timpul orelor de lucru.

Totuşi, Jephson avea chef să discute în

contradictoriu.

— Egoismul, continuă el, este numai un alt nume pentru voinţă. Fiecare faptă a noastră, bună sau rea, este determinată de egoism. Suntem caritabili pentru a ne asigura un loc bun în lumea cealaltă, pentru a fi respectaţi în lumea asta, pentru a ne uşura propria deznădejde provocată de cunoaşterea suferinţei. Un om este bun pentru că îi face plăcere să fie bun, la fel cum este crud pentru că iubeşte cruzimea. Un om mare îşi face datoria deoarece pentru el sentimentul datoriei împlinite este o plăcere mai profundă decât cea provocată de neîmplinirea datoriei. Omul credincios este credincios deoarece găseşte bucurie în religie; omul moral este moral datorită puternicului său respect de sine, căci pentru el viciul ar însemna o nenorocire. Sacrificiul de sine nu este de fapt decât un egoism subtil: preferăm exaltarea mintală câştigată astfel satisfacţiei senzuale care este răsplata alternativă. Omul nu poate fi altfel decât egoist. Egoismul este legea întregii vieţi. Fiecare lucru, de la cea mai îndepărtată stea de pe cer la cea mai mică insectă care se târăşte pe pământ, luptă pentru sine după puterea sa şi, deasupra tuturor, Cel Etern, lucrând pentru *El însuşi*: acesta este Universul.

— Ia nişte whisky, spuse MacShaughnassy, şi nu mai fi atât de metafizic. îmi dai dureri de cap.

— Dacă orice acţiune, bună sau rea, izvorăşte din egoism, replică Brown, atunci trebuie să existe egoism bun şi egoism rău, iar egoismul tău rău este pentru mine egoism pur şi simplu, fără alt adjectiv. Prin urmare, am ajuns de unde am pornit. Eu susţin că egoismul – egoismul rău – se află la rădăcina tuturor relelor, iar aici trebuie să fii de acord cu mine.

— Nu întotdeauna, insistă Jephson. Am cunoscut egoismul – în sensul obişnuit al cuvântului – care produce acţiuni bune. Pot să-ţi dau şi un exemplu, dacă vrei.

— Are şi o morală? întrebă MacShaughnassy, pe jumătate adormit.

Jephson reflectă o clipă.

— Da, spuse el în cele din urmă, o morală foarte practică – şi una foarte utilă pentru tineri.

— Acesta-i genul de povestire de care avem nevoie, spuse MacShaughnassy, ridicându-se în capul oaselor. Ascultă asta, Brown.

Jephson se aşează pe un scaun, în poziţia lui preferată, cu coatele sprijinite de spătar, şi fumă un timp în tăcere.

— în această poveste există trei oameni, începu el; soţia, soţul soţiei şi celălalt bărbat. în majoritatea dramelor de acest fel, soţia este personajul principal. în cazul nostru, persoana interesantă este celălalt bărbat.

Soţia – am întâlnit-o o dată – era cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată şi cu înfăţişarea cea mai periculoasă, ceea ce spune multe pentru ambele afirmaţii. îmi amintesc că, într-un an, în timpul unei plimbări, am ajuns la o casă mică şi drăguţă. Era cel mai frumos loc pe care ţi-l puteai imagina. Nu e nevoie să-l descriu. Era căsuţa pe care o vezi în tablouri şi despre care citeşti în poeziile sentimentale. Mă sprijineam de gardul viu, îngrijit tăiat, sorbindu-i frumuseţea, când am văzut, la una dintre ferestrele micuţe, o faţă care mă privea. A rămas acolo doar un moment, dar în momentul acela căsuţa a devenit urâtă şi am plecat în grabă, înfiorat.

Faţa femeii mi-a amintit de acea întâmplare. Era faţa unui înger până în clipa în care femeia ieşea la suprafaţă; atunci erai izbit de discrepanţa stranie dintre conţinut şi formă.

Am puţine îndoieli că îşi iubise odinioară soţul. Femeile vicioase au puţine vicii, iar josnicia nu se numără printre ele. Probabil că se măritase cu el mânată de unul dintre acele valuri de pasiune pe care urcă şi coboară mereu sufletele firilor senzuale. Posesiunii îi urmase, totuşi, destul de repede, saţietatea, iar din saţietate crescuse dorinţa pentru o nouă senzaţie.

Pe vremea aceea, locuiau la Cairo; soţul ei avea un post important acolo şi, în virtutea acestui fapt şi a frumuseţii şi tactului ei, casa lor a devenit repede centrul societăţii anglo-saxone care venea şi pleca din acel oraş.

Femeile nu o plăceau, dar o copiau. Bărbaţii vorbeau cu dispreţ despre ea în faţa soţiilor, cam uşuratic când erau între ei şi se comportau ca nişte idioţi când erau singuri cu ea. Le râdea în faţă şi îi imita în spate. Prietenii lor spuneau că era spirituală.

într-un an, şi-a făcut apariţia un tânăr inginer, care venise pentru a supraveghea nişte lucrări la un canal. A adus cu el scrisori de recomandare mulţumitoare şi a fost primit imediat de rezidenţii europeni ca o completare binevenită a cercului lor social. Nu era deosebit de arătos, nu era remarcabil de şarmant, dar poseda singurul lucru în faţa căruia puţine femei pot rezista când îl întâlnesc la un bărbat, şi anume forţa. Femeia s-a uitat la bărbat, bărbatul s-a uitat şi el la femeie şi drama a început.

Bârfele zboară repede în micile comunităţi. Nu trecuse o lună şi relaţia lor era subiectul principal de conversaţie în întregul cartier. în mai puţin de două, ajunsese la urechile soţului.

Acesta avea fie un caracter excepţional de josnic, fie unul excepţional de nobil, după cum priveşti problema. îşi adora soţia – aşa cum bărbaţii cu inimă mare venerează adesea asemenea femei – cu un devotament de câine. Singura sa teamă era ca scandalul să nu ia proporţii care să-l oblige să-l ia în considerare şi astfel să aducă ruşine şi suferinţă femeii pentru care şi-ar fi dat viaţa. I se părea natural ca orice bărbat care o vedea să o iubească; nu considera surprinzător ca ea să se fi plictisit de el. îi era recunoscător că îl iubise odinioară, pentru puţin timp.

Cât despre „celălalt bărbat”, acesta se dovedi o enigmă pentru bârfitori. Nu încercase deloc să păstreze secretul; dimpotrivă, făcea paradă de subjugarea – sau de cucerirea sa, greu de spus care termen era mai potrivit. Mergea călare sau cu maşina împreună cu ea; o vizita în public şi în intimitate (în intimitatea care poate exista într-o casă plină de servitori care sporovăiesc şi te spionează tot timpul); îi aducea cadouri scumpe, pe care ea le purta în public, şi îşi tapeta fumoarul cu fotografiile ei. Totuşi, nu şi-a permis niciodată să apară într-o postură ridicolă; nu i-a

permis niciodată femeii să se interpună între el şi munca lui. Lăsa deoparte, nedeschisă, scrisoarea trimisă de ea până ce termina ceea ce considera, în mod evident, drept o afacere mai importantă. Când budoarul şi atelierul deveneau rivali, budoarul trebuia să aştepte.

Femeia era scoasă din sărite de autocontrolul de care dădea el dovadă, care o rănea ca un bici, dar se agăţa de el şi mai tare.

„Spune-mi că mă iubeşti!”, striga cu înverşunare, întinzându-şi braţele albe spre el.

„Ţi-am spus-o”, replica el calm, fără să se mişte. „Vreau să mi-o spui din nou”, se ruga ea, cu voce tremurată, ca un suspin. „Vino mai aproape de mine şi spune-mi iar şi iar!”

Apoi, în timp ce zăcea cu ochii pe jumătate închişi, el revărsa un şuvoi de vorbe pline de pasiune, suficiente pentru a satisface chiar şi urechile ei însetate, apoi, în timp ce uşile se închideau în spatele lui, relua problema de inginerie exact din punctul în care o lăsase temporar, cu o jumătate de oră mai înainte, când ea intrase în cameră.

într-o zi, un prieten apropiat îi puse direct întrebarea:

„O faci din dragoste sau din vanitate?”

După ce reflectă mult, bărbatul dădu următorul răspuns:

„Pe viaţa mea, Jack, n-aş putea să-ţi spun.” Când un bărbat iubeşte o femeie care nu se poate hotărî dacă îl iubeşte sau nu, numim această complicaţie comedie; când femeia este cea implicată în mod serios, rezultatul este în general tragedie.

Au continuat să se întâlnească şi să facă dragoste. Vorbeau – aşa cum sunt înclinaţi să o facă cei aflaţi în situaţia lor – despre viaţa frumoasă pe care ar fi dus-o dacă altfel ar fi stat lucrurile, despre raiul pământesc – sau poate „lumesc” ar fi epitetul cel mai potrivit – pe care l-ar fi creat unul pentru celălalt, dacă ar fi avut dreptul pe care nu-l aveau.

În acest exerciţiu de imaginaţie, bărbatul se baza mai ales pe facultăţile sale literare, care erau considerabile;

femeia pe dorinţele sale. Astfel, scenele lui aveau o graţie şi o perfecţiune care lipseau scenelor ei, dar imaginile ei erau mai pline de viaţă. Într-adevăr, le zugrăvea atât de realist, încât ei i se păreau realitatea însăşi, care o aştepta. Atunci se ridica pentru a merge în întâmpinarea lor numai ca să se lovească de gândul la ceea ce o despărţea de ele. La început, doar ura acel lucru, dar după o vreme în ochii ei apăru o privire urâtă, plină de speranţă.

Se apropia timpul ca bărbatul să se întoarcă în Anglia. Canalul era terminat şi se fixase ziua în care urma să se dea drumul la apă. Bărbatul s-a hotărât să facă din acest eveniment o ocazie pentru o reuniune mondenă. A invitat un mare număr de oaspeţi, printre care şi femeia cu soţul ei, pentru a asista la solemnitate. După aceea, grupul urma să participe la un picnic într-un loc frumos, împădurit, situat la circa trei sferturi de milă de prima ecluză.

Ceremonia deschiderii stăvilarelor urma să fie inaugurată de femeie, postul soţului îndreptăţind-o la o asemenea onoare. între fluviu şi începutul albiei canalului fusese lăsată o fâşie rezistentă de pământ, străbătută de un şanţ, închis de o placă de oţel bine închisă. Femeia trase de mânerul care elibera această placă, iar apa ţâşni şi începu să preseze porţile ecluzei. Când atinse o anumită adâncime, stăvilarele au fost ridicate şi apa trecu în marele bazin al ecluzei.

Era o ecluză foarte adâncă. Grupul se adună în jur pentru a urmări apa care se ridica încet.

Femeia privi în jos şi se înfioră; bărbatul stătea lângă ea.

„Ce adâncă este”, spuse ea.

„Da”, replică el. „Când e plină, apa se ridică la o înălţime de aproape zece metri.”

Apa se ridica, puţin câte puţin.

„De ce nu deschideţi porţile, ca s-o lăsaţi să intre repede?”, întrebă ea.

„Nu ar fi bine să intre prea repede”, îi explică el. „Vom umple jumătate din ecluză, apoi vom deschide

stăvilarele la celălalt capăt, lăsând astfel apa să treacă.”

Femeia se uită la pereţii netezi de piatră şi la porţile placate cu fier.

„Mă întreb ce ar face un om dacă ar cădea acolo şi nu ar fi nimeni prin preajmă ca să-l ajute”, spuse ea.

Bărbatul râse.

„Cred că ar rămâne acolo”, răspunse el. „Vino, ne aşteaptă ceilalţi.”

Se opri un moment ca să dea câteva instrucţiuni finale muncitorilor.

„Puteţi să veniţi după ce vă terminaţi treaba”, spuse el, „ca să mâncaţi ceva. Nu este nevoie de mai mult de unul care să oprească apa.”

Apoi cei doi s-au alăturat grupului şi au pornit, râzând şi discutând, spre locul picnicului.

După prânz, oamenii se împrăştiară, aşa cum este obiceiul la aceste picnicuri, hoinărind în grupuri şi perechi. Bărbatul, ale cărui îndatoriri de gazdă îi acaparaseră până atunci întreaga atenţie, o căută pe femeie, dar ea plecase.

În apropiere se plimba un prieten, acelaşi care îi pusese întrebarea despre dragoste şi vanitate.

„V-aţi certat?”, întrebă prietenul.

„Nu”, replică bărbatul.

„Mi-am imaginat că da”, spuse celălalt. „Am întâlnit-o puţin mai devreme, mergând alături de soţul ei, dintre toţi bărbaţii din lume, şi era foarte drăguţă cu el.”

Prietenul se îndepărtă, iar bărbatul se aşeză pe un trunchi căzut şi îşi aprinse un trabuc. Fuma şi se gândea; trabucul arse complet, iar el încă mai stătea acolo, gânditor.

După un timp, auzi o mişcare uşoară în crengile din spatele lui şi, privind printre frunzele dese care îl ascundeau, văzu silueta ghemuită a femeii furişându-se prin pădure.

Buzele lui s-au deschis pentru a o striga, când ea îşi întoarse capul în direcţia lui, iar ochii bărbatului văzură bine faţa femeii. Ceva în ea, nu ar fi putut spune ce anume, îl amuţi, iar femeia se furişă mai departe.

Treptat, gândurile nebuloase care pluteau în mintea sa se solidificară într-o idee tangibilă, iar bărbatul porni inconştient înainte. După ce făcu câţiva paşi, începu să fugă, pentru că ideea devenise mai clară. A continuat să devină din ce în ce mai clară, iar bărbatul alerga din ce în ce mai repede, până când, în cele din urmă, se trezi gonind nebuneşte către ecluză. Pe măsură ce se apropia, se uita în jur după paznicul care ar fi trebuit să se afle acolo, dar omul îşi părăsise postul. Strigă, dar dacă i-ar fi răspuns cineva, ar fi fost acoperit de mugetul apei care năvălea.

Ajunse la margine şi se uită în jos. La cincisprezece picioare sub el, se afla realitatea viziunii nedesluşite pe care o avusese în pădure, la o milă distanţă: soţul femeii înotând în cercuri, ca un şobolan într-o căldare.

Fluviul intra şi ieşea din ecluză cu aceeaşi viteză, aşa că nivelul apei rămânea constant. Primul lucru pe care îl făcu bărbatul a fost să închidă stăvilarele de jos şi apoi să le deschidă pe cele de sus la maximum. Apa începu să crească.

„Poţi rezista?”, strigă el.

Bărbatul aflat pe punctul de a se îneca întoarse spre el o faţă deja contorsionată de agonia epuizării şi răspunse cu un „Nu” slab.

Se uită în jur după ceva pe care să-l poată arunca bărbatului din apă. Dimineaţă se aflase acolo o scândură, îşi aminti că se împiedicase de ea şi făcuse cuiva observaţie că fusese lăsată acolo; se blestemă acum pentru asta.

O cabană folosită de muncitori pentru a-şi păstra sculele se afla la circa două sute de iarzi; poate că o duseseră acolo, poate că acolo ar putea găsi o frânghie.

„Numai un minut, bătrâne!”, strigă el în jos. „Mă întorc.”

Dar celălalt nu-l mai auzi. Lupta slabă încetă. Faţa se scufundă în apă, cu ochii pe jumătate închişi, ca de o oboseală indiferentă. Bărbatul de pe mal nu avea timp să facă nimic altceva decât să-şi scoată cizmele de călărie şi să sară în apă ca să apuce trupul lipsit de cunoştinţă care

se scufunda.

Acolo jos, în capcana aceea închisă de ziduri, luptă îndelung cu Moartea pentru viaţa care stătea între el şi femeie. Nu era un înotător experimentat, hainele îl stânjeneau, era deja epuizat de cursa lungă, povara din braţele sale îl trăgea în jos, apa se ridica destul de încet pentru a face tortura sa potrivită pentru iadul lui Dante.

La început, nu a reuşit să înţeleagă de ce era aşa, dar aruncând o privire în jos, văzu, spre groaza sa, că nu închisese bine stăvilarele inferioare; fiecare rămăsese deschis pe o porţiune de opt-zece inchi, iar curentul ieşea cu aproape jumătate din viteza cu care intra. Ar mai fi fost necesare alte douăzeci şi cinci de minute pentru ca apa să fie la înălţimea ce i-ar fi permis să ajungă în partea de sus.

Observă nivelul până la care urcase apa, pe peretele neted de piatră, apoi se uită din nou, după vreo zece minute – după aprecierea lui –, şi descoperi că apa se ridicase abia cu vreun inch. O dată sau de două ori strigă după ajutor, dar efortul îi solicită sever respiraţia deja slabă, iar vocea i se întoarse spartă în o sută de ecouri de pereţii închisorii sale.

încet, încet, nivelul apei se ridica, dar forţele îl părăseau mult mai repede. I se părea că tot ce avea înăuntru era apucat, smuls şi scos în afară: tot corpul îi striga să-l lase să se scufunde şi să se odihnească la fund.

în cele din urmă, povara sa inconştientă deschise ochii şi se uită la el prosteşte, apoi îi închise din nou, cu un suspin; un minut mai târziu, îi deschise din nou şi se uită la el lung, cu intensitate.

„Lasă-mă”, spuse el, „o să ne înecăm amândoi. Singur, ai putea reuşi.”

Făcu un efort slab să se elibereze, dar celălalt îl ţinu bine.

„Stai liniştit, nebunule!”, şuieră el. „Vei ieşi de aici împreună cu mine sau mă voi scufunda şi eu odată cu tine.”

Prin urmare, lupta cumplită continuă în linişte, până ce bărbatul, uitându-se în sus, văzu creasta zidului de

piatră cu puţin deasupra capului, făcu o săritură nebunească şi o apucă cu vârfurile degetelor; se ţinu o clipă, apoi căzu înapoi, cu un „pleosc”, şi se scufundă. Reveni la suprafaţă, sări din nou şi, ajutat de impulsul săriturii, apucă de data aceasta ferm creasta, cu toate degetele. Rezistă până ce zări iarba pipernicită, până ce amândoi au fost în stare să se caţere pe mal şi să se întindă acolo, cu piepturile lipite de sol, cu mâinile încleştate de pământ, în timp ce apa care se revărsa se răspândea încet în jurul lor.

După un timp, s-au ridicat şi s-au uitat unul la altul.

„Obositoare încercare”, spuse celălalt bărbat, făcând un semn din cap spre ecluză.

„Da”, răspunse soţul. „Este tare greu dacă nu eşti un bun înotător. Cum ai ştiut că am căzut? Ai întâlnit-o pe soţia mea, presupun.”

„Da”, spuse celălalt bărbat.

Soţul rămase câteva minute privind ţintă un punct la orizont.

„Ştii ce mă întrebam în dimineaţa asta?”

„Nu”, spuse celălalt bărbat.

„Dacă trebuie să te omor sau nu. Am auzit”, continuă el, după o pauză, „o mulţime de bârfe prosteşti, pe care am fost destul de ticălos ca să le cred. Acum ştiu că nu au fost adevărate, pentru că... ei bine, dacă ar fi fost, nu ai fi făcut ce ai făcut.”

Se ridică şi se apropie.

„Te rog să mă ierţi”, apuse el, întinzându-i mâna.

„Eu te rog să mă ierţi”, spuse celălalt bărbat, ridicându-se şi strângându-i mâna. „Vrei să mă ajuţi cu stăvilarele?”

Se puseră pe treabă pentru a regla ecluza.

„Cum ai reuşit să cazi acolo?”, întrebă celălalt bărbat, ridicând unul dintre stăvilarele inferioare, fără a privi în jur.

Soţul ezită, ca şi cum ar fi găsit explicaţia oarecum dificilă.

„Oh”, răspunse el pe un ton nepăsător, „soţia mea şi

cu mine ne tachinam, iar ea mi-a spus că te-a văzut adesea sărind pe deasupra şi” – râse, puţin forţat – „mi-a promis… un sărut dacă sar şi eu. A fost o neghiobie din partea mea.”

„Da, a fost”, spuse celălalt bărbat.

La câteva zile după aceea, bărbatul şi femeia s-au întâlnit la o recepţie. A găsit-o într-un colţ înfrunzit al grădinii, vorbind cu câţiva prieteni. Ea îi ieşi în întâmpinare, întinzându-i mâna.

„Ce pot spune mai mult decât că îţi mulţumesc?”, murmură, cu voce gravă.

Ceilalţi s-au împrăştiat, lăsându-i singuri.

„Mi s-a spus că ţi-ai riscat viaţa ca să i-o salvezi pe a lui”, spuse ea.

„Da”, răspunse el.

Ea îşi ridică privirea spre ochii lui, apoi îl lovi peste faţă cu mâna fără mănuşă.

„Nebun blestemat!”, şopti ea.

El o apucă de braţele albe şi o forţă să se retragă în spatele portocalilor.

„Ştii de ce?”, întrebă el, vorbind încet şi răspicat. „Pentru că mi-a fost teamă că, dacă el murea, ai fi vrut să mă căsătoresc cu tine şi, după tot ce ne-am spus unul altuia, mi-ar fi fost greu să evit să o fac; pentru că mi-a fost teamă că, fără el care să stea între noi, te-ai fi putut dovedi o pacoste pentru mine – poate că ai fi intervenit între mine şi femeia pe care o iubesc, femeia la care mă întorc. Acum înţelegi de ce?”

„Da”, murmură femeia, iar el o părăsi.

Dar numai doi oameni, conchise Jephson, nu consideră salvarea vieţii soţului ca o faptă foarte nobilă şi lipsită de egoism, iar aceştia sunt bărbatul şi femeia.

I-am mulţumit lui Jephson pentru povestea lui şi am promis să profităm de morală, când o vom descoperi. între timp, MacShaughnassy spuse că ştie şi el o poveste pe aceeaşi temă, şi anume afecţiunea prea mare a unei femei pentru un bărbat ciudat, poveste care avea cu adevărat o morală. Aceasta era: să nu ai de-a face niciodată cu invenţiile.

Brown, care patentase o puşcă cu siguranţă, dar care nu găsise încă un bărbat suficient de curajos să o încerce, spuse că era o morală nepotrivită. Am fost de acord să ascultăm amănuntele şi să judecăm noi înşine.

— Această poveste, începu MacShaughnassy, s-a petrecut la Furtwangen, un orăşel din Pădurea Neagră. Acolo trăia un bătrân minunat, pe nume Nicholaus Geibel. Făcea jucării mecanice şi dobândise o faimă aproape europeană. Confecţiona iepuri care ieşeau din mijlocul unei verze, îşi fluturau urechile, îşi netezeau mustăţile şi dispăreau din nou; pisici care se spălau pe faţă şi mieunau atât de natural încât câinii le luau drept pisici adevărate şi se repezeau la ele; păpuşi, cu fonografe ascunse în interior, care îşi ridicau pălăriile şi spuneau: „Bună dimineaţa, ce mai faceţi?”, iar unele chiar cântau.

Dar bătrânul era mai mult decât un simplu meşter priceput la mecanică; era un artist. Munca era un hobby pentru el, aproape o pasiune.

Prăvălia lui era plină cu tot felul de lucruri ciudate care nu erau sau nu puteau fi niciodată vândute... lucruri pe care le făcuse pur şi simplu din plăcerea de a le face. Inventase un măgăruş mecanic care mergea la trap două ore cu ajutorul electricităţii înmagazinate şi mergea mult mai repede decât unul viu şi cu mai puţine eforturi din partea vizitiului; o pasăre care se ridica în aer, zbura în cercuri şi cădea pe pământ exact în locul din care pornise; un schelet care, susţinut de o bară de fier, dansa un dans marinăresc; o păpuşă, de fapt o doamnă în mărime naturală, care cânta la vioară; un domn gol pe dinăuntru care fuma pipă şi bea mai multă bere decât trei studenţi germani obişnuiţi laolaltă, ceea ce spune mult.

într-adevăr, în oraş se credea că bătrânul Geibel putea confecţiona un automat capabil să facă tot ceea ce trebuia să facă un bărbat respectabil, într-o zi, a creat un bărbat care făcea prea multe; iată cum s-a întâmplat.

Tânărul doctor Follen avea un copil, iar copilul urma să-şi sărbătorească ziua de naştere. Prima lui aniversare a produs o oarecare agitaţie în casa doctorului Follen, dar cu

ocazia celei de-a doua aniversări, doamna Follen a dat un bal în cinstea evenimentului. Bătrânul Geibel şi fiica sa Olga se aflau printre invitaţi.

în după-amiaza zilei următoare, trei sau patru prietene apropiate ale Olgăi, care fuseseră şi ele prezente la bal, au venit să discute despre asta. Natural, au ajuns să vorbească despre bărbaţi şi să critice felul în care dansau. Bătrânul Geibel era de faţă, dar părea absorbit de ziarul pe care-l citea, aşa că fetele nu l-au luat în seamă.

„Se pare că sunt din ce în ce mai puţini bărbaţi care ştiu să danseze la balurile la care te duci”, spuse una dintre fete.

„Da, iar cei care ştiu îşi dau nişte aere”, spuse alta. „Parcă îţi fac o favoare dacă te invită.”

„Şi ce prostii vorbesc”, adăugă a treia. „Spun exact aceleaşi lucruri: «Ce fermecătoare eşti în seara asta!» «Mergi deseori la Viena? Oh, ar trebui, este încântător.» «Ce rochie minunată porţi!» «Ce zi caldă a fost.» «Îţi place Wagner?» Aş vrea să se gândească la ceva nou.”

„Oh, mie nu-mi pasă cum vorbesc”, spuse a patra. „Dacă un bărbat dansează bine, din partea mea, poate fi oricât de prost.”

„în general este”, zise cu venin o fată subţirică. „Eu mă duc la bal ca să dansez”, continuă a patra vorbitoare, fără să observe întreruperea. „Tot ce îi cer partenerului este să mă ţină bine, să mă învârtească tot timpul şi să nu obosească înaintea mea.”

„Un personaj cu mecanism de ceasornic ar fi potrivit pentru tine”, spuse fata care o întrerupsese.

„Bravo!”, strigă una dintre celelalte, bătând din palme. „Ce idee grozavă!”

„Care e ideea grozavă?”, întrebară fetele.

„Ei, un dansator cu mecanism de ceasornic sau, şi mai bine, unul acţionat de curent electric, care să nu se oprească niciodată.”

Fetele adoptară ideea cu entuziasm.

„Oh, ce partener drăguţ ar fi”, spuse una. „Nu te-ar lovi niciodată şi nici nu te-ar călca pe degetele de la

picioare.”

„Nu ţi-ar rupe rochia”, spuse alta.

„Nu ar greşi paşii.”

„Nu ar ameţi şi nu s-ar sprijini de tine.”

„Şi nu ar dori niciodată să îşi şteargă faţa cu batista. Detest bărbaţii care fac asta după fiecare dans.”

„Şi nu ar vrea să-şi petreacă toată seara în sufragerie.”

„Ei bine, cu un fonograf în interior, care să spună toate remarcile înregistrate, nu ai putea să-l deosebeşti de un bărbat adevărat”, spuse fata care sugerase prima ideea.

„Ba da, ai putea”, spuse fata slăbuţă, „ar fi mult mai drăguţ.”

Bătrânul Geibel lăsase ziarul şi le ascultase cu atenţie. Când una dintre fete se uită spre el, se grăbi totuşi să se ascundă din nou în spatele jurnalului.

După ce au plecat fetele, se duse în atelierul său, unde Olga îl auzi mergând încolo şi încoace şi chicotind din când în când. în noaptea aceea, vorbi cu ea despre dans şi dansatori – a întrebat-o ce spuneau şi ce făceau de obicei, care erau dansurile cele mai populare, care erau paşii şi multe altele legate de acest subiect.

Apoi, timp de două săptămâni, petrecu mult timp în atelierul său şi era foarte gânditor şi ocupat, deşi, în cele mai neaşteptate momente, izbucnea într-un râs înfundat, ca şi cum s-ar fi amuzat de o glumă pe care nu o ştia decât el.

O lună mai târziu, la Furtwangen avu loc un alt bal. De data aceasta, a fost dat de bătrânul Wenzel, un bogat negustor de cherestea, pentru a sărbători logodna nepoatei sale, iar Geibel şi fiica sa se aflau printre invitaţi.

Când sosi ora plecării, Olga îl căută pe tatăl ei. Negăsindu-l în casă, bătu la uşa atelierului. El apăru îmbrăcat în hainele de lucru; arăta emoţionat, dar radia.

„Nu mă aştepta”, spuse el. „Du-te înainte, te voi urma. Trebuie să termin ceva.”

în timp ce se întorcea pentru a-i da ascultare, o strigă:

„Spune-le că am să vin cu un tânăr – un tânăr foarte drăguţ şi un dansator excelent. Are să le placă tuturor fetelor.”

Apoi râse şi închise uşa.

în general, tatăl ei păstra secret tot ce făcea, dar ea bănuia ce plănuia de data asta şi astfel, într-o oarecare măsură, a putut să-i pregătească pe oaspeţi pentru ceea ce urma. Speranţele erau mari, iar sosirea faimosului inventator era aşteptată cu nerăbdare.

în cele din urmă, afară se auzi zgomotul roţilor, urmat de o mare zarvă pe hol, şi bătrânul Wenzel în persoană, cu faţa roşie de emoţie şi abia ţinându-şi râsul, dădu buzna în sală şi anunţă cu voce de stentor:

„*Herr* Geibel... şi un prieten.”

Herr Geibel şi „prietenul” său intrară, întâmpinaţi cu hohote de râs şi aplauze, şi înaintară spre centrul sălii.

„Daţi-mi voie, doamnelor şi domnilor”, spuse *Herr* Geibel, „să vi-l prezint pe prietenul meu, locotenentul Fritz. Fritz, dragul meu, înclină-te în faţa doamnelor şi domnilor.”

Geibel îşi aşeză, încurajator, mâna pe umărul lui Fritz, iar locotenentul se înclină, însoţindu-şi gestul cu un zgomot strident, un fel de ţăcănit în gât, care sugera în mod neplăcut un horcăit. Dar nu a fost decât un amănunt nesemnificativ.

„Merge puţin cam ţeapăn.” (Bătrânul Geibel îl luă de braţ şi îl însoţi câţiva paşi. Într-adevăr, mergea cam ţeapăn.) „Dar mersul nu este punctul lui forte. Este în principal un dansator. Nu l-am putut învăţa decât valsul deocamdată, dar îl ştie la perfecţie. Haideţi, căreia dintre dumneavoastră, doamnelor, să i-l prezint drept partener? Ţine ritmul perfect; nu oboseşte niciodată; nu vă va lovi şi nu vă va călca pe rochie; vă va ţine cât de strâns veţi dori şi va dansa repede sau încet, aşa cum vă place. Nu ameţeşte niciodată şi poate purta o conversaţie. Haide, vorbeşte singur, băiete.”

Bătrânul domn răsuci unul dintre nasturii hainei lui Fritz şi imediat acesta deschise gura şi cu o voce slabă, ce

părea să vină din spatele capului, remarcă brusc: „îmi faceţi plăcerea?”, apoi închise gura, cu un pocnet.

Locotenentul Fritz făcuse o impresie puternică asupra celor de faţă – asta era neîndoielnic; totuşi, nicio fată nu era dispusă să danseze cu el. Se uitau bănuitoare la faţa lui de ceară, cu ochi ficşi şi zâmbet imobil, şi se înfiorau. în cele din urmă, bătrânul Geibel se îndreptă spre fata care avusese ideea.

„Este sugestia ta, îndeplinită întocmai”, spuse Geibel. „Un dansator electric. îi datorezi acestui domn şansa unei încercări.”

Era o fată mică, o ştrengăriţă veselă, căreia îi plăceau glumele. La rugăminţile gazdei, fata acceptă.

Herr Geibel o duse la locotenentul mecanic. Braţul drept al acestuia a fost aşezat în jurul taliei fetei, ţinând-o bine; mâna stângă, delicat articulată, a fost plasată în mâna dreaptă a acesteia. Bătrânul inventator de jucării îi arătă cum să regleze viteza şi cum să îl oprească şi să se elibereze.

„Te va purta de jur-împrejur, într-un cerc complet”, îi explică el. „Ai grijă ca nimeni să nu se lovească de voi şi să îi schimbe traseul.”

Muzica începu să cânte. Bătrânul Geibel puse mecanismul electric în funcţiune, iar Annette şi ciudatul ei partener începură să danseze.

O vreme, toţi au rămas pe loc, urmărindu-i. Păpuşa îşi îndeplinea rolul admirabil. Păstrând ritmul şi pasul perfect, ţinându-şi mica parteneră strâns, într-o îmbrăţişare fermă, se învârtea neîntrerupt, revărsând, în acelaşi timp, un flux constant de vorbe stridente, întrerupte de scurte intervale de tăcere scrâşnitoare.

„Ce fermecătoare sunteţi în seara asta”, remarcă cu vocea lui subţire, îndepărtată. „A fost o zi frumoasă. Vă place să dansaţi? Ce bine ni se potrivesc paşii. îmi veţi acorda un alt dans, nu-i aşa? Oh, nu fiţi atât de crudă. Ce rochie minunată aveţi. Nu-i aşa că e minunat să valsezi? Aş putea dansa la nesfârşit cu dumneavoastră. Aţi cinat?” Pe măsură ce se familiariza cu acea creatură ciudată,

nervozitatea fetei se risipi şi începu să se bucure de partea nostimă a situaţiei.

„Oh, este tare drăguţ!”, strigă ea, râzând. „Aş putea dansa cu el toată viaţa.”

Cuplu după cuplu li se alăturau acum şi în curând toţi dansatorii din sală se învârteau în spatele lor. Nicholaus Geibel se uita la ei, radiind de încântare copilărească şi bucurându-se de succesul său.

Bătrânul Wenzel se apropie de el şi îi şopti ceva la ureche. Geibel râse şi încuviinţă din cap, apoi cei doi îşi croiră drum în linişte spre uşă.

„în seara asta casa le aparţine tinerilor”, spuse Wenzel, imediat ce ajunseră afară. „Tu şi cu mine vom fuma liniştiţi o pipă şi vom bea un pahar de vin în biroul comercial.”

între timp, dansul deveni mai rapid şi mai nebun. Mica Annette slăbise şurubul care regla viteza de înaintare a partenerului, iar acesta zbura cu ea tot mai repede. Perechile părăseau, pe rând, ringul, epuizate, şi numai ei continuau să se învârtească din ce în ce mai tare, până ce rămaseră singuri pe ringul de dans.

Valsul devenea tot mai nebunesc. Muzica rămase în urmă; muzicanţii, neputând ţine pasul, au încetat să mai cânte şi au rămas uitându-se ţintă la cei doi dansatori. Cei mai tineri aplaudau, însă feţele celor mai în vârstă arătau din ce în ce mai neliniştite.

„N-ar fi mai bine să te opreşti, dragă?”, întrebă o doamnă. „Ai să oboseşti prea tare.”

Dar Annette nu răspunse.

„Cred că a leşinat”, strigă o fată, care îi zărise faţa în timp ce trecea pe lângă ea.

Un bărbat sări şi îl prinse pe dansatorul mecanic, dar impulsul îl aruncă pe podea, unde picioarele de oţel îl călcară pe obraz. Evident, dansatorul nu avea intenţia să se despartă prea uşor de prada sa.

Nu poţi să nu te gândeşti că dacă măcar unul dintre cei prezenţi şi-ar fi păstrat sângele rece, dansatorul mecanic ar fi putut fi oprit cu uşurinţă. Doi sau trei

bărbaţi, acţionând împreună, l-ar fi putut ridica de pe podea sau l-ar fi blocat într-un colţ. Dar puţini oameni sunt capabili să-şi păstreze calmul sub influenţa emoţiei. Cât de proşti trebuie să fi fost cei care erau de faţă – gândesc cei care nu au fost prezenţi; cei care erau de faţă reflectează după aceea cât de simplu ar fi fost să facă asta sau cealaltă – numai dacă s-ar fi gândit atunci.

Femeile au devenit isterice. Bărbaţii dădeau, strigând, indicaţii contradictorii. Doi dintre ei s-au repezit prosteşte la dansatorul mecanic; drept rezultat, acesta a fost scos de pe orbita din centrul sălii şi trimis să se lovească de pereţi şi de mobile. O dâră de sânge apăru pe rochia albă a fetei, întinzându-se, în urma ei, pe podea. Toată povestea devenea oribilă. Femeile s-au grăbit să iasă din încăpere, urlând. Bărbaţii le-au urmat.

S-a făcut o singură sugestie de bun-simţ:

„Găsiţi-l pe Geibel. Trimiteţi după Geibel."

Nimeni nu observase că ieşise din sală, nimeni nu ştia unde e. Un grup plecă în căutarea lui. Ceilalţi, prea lipsiţi de vlagă pentru a se întoarce în sala de bal, s-au adunat în spatele uşii, ascultând. Puteau auzi huruitul neîntrerupt al roţilor pe podeaua lustruită, în timp ce dansatorul mecanic se învârtea fără să se oprească; câte o bufnitură surdă uneori, când se lovea, împreună cu povara sa, de vreun obiect şi ricoşa într-o nouă direcţie.

Şi continua să vorbească, fără întrerupere, cu vocea subţire, fantomatică, repetând întruna aceleaşi formule:

„Ce fermecătoare sunteţi în seara asta. A fost o zi frumoasă. Vă place să dansaţi? Ce bine ni se potrivesc paşii. îmi veţi acorda un alt dans, nu-i aşa? Oh, nu fiţi atât de crudă. Ce rochie minunată aveţi. Nu-i aşa că e minunat să valsezi? Aş putea dansa la nesfârşit cu dumneavoastră. Aţi cinat?"

Bineînţeles că l-au căutat pe Geibel peste tot, în afara locului în care se afla. S-au uitat în fiecare încăpere a casei, au alergat *în corpore* la locuinţa lui, pierzând minute preţioase cu trezirea bătrânei menajere surde. în cele din urmă, unul dintre ei şi-a dat seama că şi Wenzel lipsea şi

aşa le-a venit ideea biroului comercial situat în curtea casei, unde l-au şi găsit.

S-a ridicat, foarte palid, şi i-a urmat; el şi Wenzel şi-au croit drum prin mulţimea oaspeţilor adunaţi afară, au intrat în sală şi au încuiat uşa în urma lor.

Dinăuntru se auzea sunetul înăbuşit al vocilor joase şi al paşilor grăbiţi, urmat de un zgomot confuz de încăierare, apoi linişte şi din nou vocile joase.

După un timp, uşa s-a deschis şi cei aflaţi în apropiere au încercat să intre, dar umerii largi ai bătrânului Wenzel au barat calea.

„Am nevoie de tine şi de tine, Bekler”, spuse el, adresându-se unor bărbaţi mai în vârstă. Vocea sa era calmă, dar faţa îi era albă, ca de mort. „Restul, vă rog, plecaţi – îndepărtaţi femeile cât mai repede.”

Din ziua aceea, bătrânul Nicholaus Geibel s-a mărginit să confecţioneze iepuri mecanici şi pisici care mieunau şi se spălau pe faţă.

Am fost de acord că morala poveştii lui MacShaughnassy era una bună.

CAPITOLUL XII

Cât de mult din timpul nostru – din fericire, nu prea preţios – am dedicat acestui minunat roman nu pot spune exact. întorcând paginile cu marginile îndoite ale vechiului jurnal care se află în faţa mea, am găsit însemnările ultimelor noastre întâlniri – confuze şi incomplete. Timp de mai multe săptămâni nu apare niciun singur cuvânt. Apoi urmează o minută alarmant de precisă a unei întâlniri la care au fost „prezenţi: Jephson, MacShaughnassy, Brown şi subsemnatul’’ şi la care „dezbaterile au început la 8.30”. La ce oră s-au terminat „dezbaterile” şi ce am făcut atunci cronica nu spune însă. Pe marginea paginii totuşi este scris ceva cu creionul; descifrez aceste hieroglife: „3.14.9-2.6.7” cu rezultatul „1.8.2”. Evident, o noapte nelucrativă.

Pe 13 septembrie se pare că am devenit subit plini de energie, căci citesc că „am hotărât să începem primul capitol pe dată” – „pe dată” fiind subliniat. După această sforţare bruscă, ne-am odihnit până pe 4 octombrie, când

am „discutat dacă va fi un roman de acţiune sau unul psihologic”, fără să ajungem la o hotărâre definitivă – după cum lasă să se înţeleagă indicaţiile jurnalului. Observ că în aceeaşi zi „Mac ne-a spus o poveste despre un bărbat care a cumpărat întâmplător o cămilă la târg”. Detaliile poveştii lipsesc, totuşi, poate din fericire pentru cititor.

Pe 16, încă mai dezbăteam personalitatea personajului nostru; văd că eu am sugerat „un bărbat de tipul lui Charley Buswell”.

Bietul Charley, mă întreb ce m-a făcut să mă gândesc la el în legătură cu eroii; drăgălăşenia lui, presupun – cu siguranţă nu calităţile sale eroice. îmi amintesc acum faţa lui de băieţaş (întotdeauna a avut o faţă de băieţaş), lacrimile curgând pe când stătea în curtea şcolii, lângă o găleată în care îneca trei şoricei albi şi un şobolan domesticit. Eu stăteam în partea opusă şi plângeam în vreme ce îl ajutam să ţină bine un capac de oală peste bietele fiinţe micuţe – astfel s-a născut între noi o prietenie care a crescut în timp.

Peste mormântul rozătoarelor ucise a jurat solemn să nu mai încalce niciodată regulile şcolii ţinând şoareci albi sau şobolani domesticiţi, ci să-şi dedice întreaga energie în viitor pentru a-şi mulţumi profesorii şi a le oferi părinţilor o oarecare satisfacţie în schimbul banilor cheltuiţi pentru educaţia sa.

Şapte zile mai târziu, un miros mai degrabă curios decât plăcut care se simţea în dormitor a dus la descoperirea că îşi transformase cufărul în cuşcă de iepuri. Confruntat cu unsprezece martori care loveau cu piciorul şi îi aminteau de promisiunile anterioare, a explicat că iepurii nu erau şoareci şi că părea să creadă că împotriva lui fusese îndreptat un regulament nou şi jignitor. Iepurii au fost confiscaţi. Care a fost soarta lor finală nu am ştiut niciodată cu certitudine, dar trei zile mai târziu am primit la cină plăcintă cu carne de iepure. Pentru a-l consola, m-am străduit să îl asigur că nu puteau fi iepurii săi. El însă, convins că ei erau, a plâns fără încetare în farfurie tot timpul cât i-a mâncat şi după aceea, pe terenul de joacă, s-

a bătut cu pumnii cu un băiat din clasa a patra, care ceruse o a doua porţie.

în seara aceea, a făcut un nou jurământ solemn şi luna următoare a fost băiatul model al şcolii. A citit broşuri, şi-a trimis banii de buzunar economisiţi pentru a sprijini diverse acţiuni de combatere a necredincioşilor şi s-a abonat la *The Young Christian* şi la *The Weekly Rambler*[38], un almanah evanghelic (orice ar însemna asta). Lectura acestei literaturi dăunătoare i-a creat, natural, o dorinţă către extrema opusă. Brusc, a aruncat cât colo *The Young Christian* şi *The Weekly Rambler* şi şi-a cumpărat romane de senzaţie; nemaifiind interesat de soarta necredincioşilor, a economisit bani şi a achiziţionat un revolver de ocazie şi o sută de cartuşe. Ambiţia lui, mi-a mărturisit, era să devină „un trăgător de elită” şi e un miracol că nu a reuşit.

Desigur, au urmat, ca de obicei, descoperirea şi neplăcerile respective, pocăinţa şi îndreptarea obişnuită, ca şi vechea hotărâre de a începe o nouă viaţă.

Bietul băiat, a trăit mereu „începând o nouă viaţă”. în fiecare zi de Anul Nou, începea o nouă viaţă, ca şi de ziua lui sau de zilele de naştere ale altor oameni. îmi închipui că, mai târziu, când a ajuns să le cunoască importanţa, a extins principiul la zilele de plată trimestriale. „Pui toate lucrurile la locul lor şi o iei de la început”, obişnuia el să spună.

Cred că, pe când era tânăr, era mai bun decât cei mai mulţi dintre noi. Dar îi lipsea acel mare dar care este trăsătura distinctivă a rasei vorbitoare de limbă engleză din toată lumea, şi anume darul ipocriziei. Părea incapabil să facă cel mai mic lucru fără să fie descoperit; acesta este cel mai grav necaz cu care se poate confrunta un bărbat.

Dragul şi prostuţul de el, nu i-a trecut niciodată prin minte că era la fel ca ceilalţi oameni – poate cu un pic de sinceritate în plus; se considera un monstru de depravare. într-o seară, l-am găsit în camera lui, angajat în truda lui sisifică: „punea lucrurile la loc”. în faţa lui zăcea o

38 „Tânărul creştin” şi „Hoinarul săptămânal” (n.tr.).

grămadă de scrisori, fotografii şi facturi. Le rupea şi le arunca pe foc.

M-am îndreptat spre el, dar m-a oprit.

— Nu te apropia, strigă el, nu mă atinge. Nu merit să dau mâna cu un om cumsecade.

Era genul de discurs care te face să te simţi stânjenit. Nu am ştiut ce să răspund şi am murmurat ceva despre faptul că nu este mai rău decât alţii.

— Nu vorbi aşa, spuse el, emoţionat. Spui asta doar ca să mă consolezi, o ştiu; dar nu îmi place să o aud. Dacă aş crede că oamenii ceilalţi sunt ca mine, mi-ar fi ruşine că sunt om. Am fost un ticălos, bătrâne, dar, slavă Domnului, nu este prea târziu. Mâine-dimineaţă încep o viaţă nouă.

îşi termină opera de distrugere, apoi sună din clopoţel şi-şi trimise servitorul jos după o sticlă de şampanie.

— Ultimul meu pahar, spuse el, în timp ce ciocneam. Pentru vechea viaţă care se termină şi pentru noua viaţă care începe.

Luă o înghiţitură şi aruncă paharul cu restul de şampanie în foc. Era întotdeauna puţin teatral, mai ales când vorbea foarte serios.

Mult timp după asta nu l-am mai văzut. Apoi, într-o seară, pe când cinam la restaurant, l-am observat vizavi de mine, într-o companie mai mult decât dubioasă.

Se înroşi şi veni la mine.

— Am trăit ca o babă timp de aproape şase luni, spuse el, râzând. Am descoperit că nu mai pot suporta. La urma urmei, continuă, viaţa trebuie trăită, nu-i aşa? Este o ipocrizie să încerci să fii ceea ce nu eşti. Şi ştii ceva – se aplecă peste masă, vorbind cu seriozitate – fără glumă şi onest vorbind, sunt un om mai bun – o simt şi o ştiu – când sunt natural decât când încerc să fiu un sfânt imposibil.

Asta era greşeala pe care o făcea; întotdeauna căuta extremele. Credea că un jurământ, dacă e destul de mare, putea înspăimânta Natura Umană, în loc să fie doar o provocare. În consecinţă, fiecare corectare era şi mai nestăpânită decât ultima, pentru a fi urmată în timp util de

o oscilaţie şi mai mare a pendulului în direcţia opusă. Fiind acum într-o dispoziţie nechibzuită, ritmul vieţii lui era mai degrabă înfocat. Apoi, într-o seară, fără să mă prevină, am primit un bilet de la el. „Vino să mă vezi joi. Este ajunul căsătoriei mele.”

M-am dus. „Punea lucrurile la loc” încă o dată. Toate dulapurile erau deschise şi pe masă erau îngrămădite, unele peste altele, pachete de cărţi de joc, registre de pariuri la curse şi multe hârtii scrise, totul, ca mai înainte, în curs de distrugere.

Am zâmbit: nu mă puteam abţine şi, deloc stânjenit, mi-a răspuns cu râsul lui obişnuit, cordial şi sincer.

— Ştiu! exclamă el vesel, dar de data aceasta nu e la fel ca înainte.

Apoi, punându-şi mâna pe umărul meu şi vorbind cu seriozitatea bruscă la care trec atât de repede firile superficiale, spuse:

— Dumnezeu mi-a ascultat ruga, bătrâne. Ştie că sunt un om slab. A trimis pe pământ un înger din ceruri să mă ajute.

Luă portretul ei de pe poliţa căminului şi mi-l dădu. Mi s-a părut că văd faţa unei femei dure, mărginite, dar, desigur, el o iubea la nebunie.

în timp ce vorbea, din grămada din faţa lui căzu pe jos o veche notă de plată de la un restaurant şi, aplecându-se, o ridică şi o ţinu în mână, gânditor.

— Ai observat cum pare să se lipească parfumul de şampanie şi de lumânări de aceste lucruri? întrebă el senin, mirosind-o nepăsător. Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea.

— Eu, unul, nu m-aş gândi la ea în noaptea asta, am spus.

Hârtia alunecă din mâna ce slăbise strânsoarea şi căzu în flăcări.

— Dumnezeule! strigă cu vehemenţă, când mă gândesc la tot răul pe care l-am făcut – la ruina ireparabilă, tot mai mare, pe care am adus-o probabil în lume... Doamne! Dă-mi o viaţă lungă ca să îl pot îndrepta!

Fiecare oră, fiecare minut le voi dedica slujirii Tale.

în timp ce stătea acolo, cu ochii săi de băieţel înflăcărat ridicaţi în sus, o strălucire păru să cadă pe faţa sa, iluminând-o. împinsesem înapoi spre el fotografia şi aceasta rămăsese pe masă, înaintea lui. A îngenuncheat şi şi-a apropiat buzele de ea.

— Cu ajutorul tău, draga mea, şi al Lui, murmură el.

în dimineaţa următoare s-a căsătorit. Era o fată bine intenţionată, deşi pietatea ei, ca în cazul majorităţii oamenilor, era de ordin negativ; iar antipatia faţă de lucrurile rele era mult mai mare decât simpatia faţă de lucrurile bune. Pentru un timp, mult mai lung decât mă aşteptasem, l-a ţinut pe drumul drept – poate puţin cam prea drept. Dar în cele din urmă, a sosit inevitabila recădere.

L-am vizitat, ca răspuns la un mesaj emoţionant, şi l-am găsit în culmea disperării. Era vechea poveste – slăbiciunea umană, combinată cu lipsa lamentabilă a celor mai obişnuite precauţii luate ca să nu fie descoperit. Mi-a dat detaliile, presărate cu autoacuzări exuberante, şi am preluat sarcina delicată de împăciuitor.

A fost o muncă istovitoare, dar, în cele din urmă, ea a consimţit să-l ierte. Când i-am spus-o, bucuria lui nu a cunoscut margini.

— Ce bune sunt femeile, a spus el, cu lacrimi în ochi. Dar nu o va regreta. Doamne, de azi înainte, voi...

S-a oprit şi, pentru prima dată în viaţa lui, îndoiala de sine îi trecu prin minte. în timp ce îl urmăream, bucuria îi pieri de pe faţă şi primul semn care îi trăda vârsta trecu peste ea.

— Se pare că „am pus toate lucrurile la locul lor şi am luat-o de la început" toată viaţa, spuse el, obosit. încep să înţeleg unde se află dezordinea şi care este singura cale pentru a scăpa de ea.

Nu am înţeles atunci semnificaţia vorbelor sale, dar am aflat-o mai târziu.

S-a străduit, cât îi stătea în puteri, şi a dat greş. Dar, printr-un miracol, greşeala sa nu a fost descoperită.

Faptele au ieşit la lumină mult după aceea, dar atunci numai doi oameni le cunoşteau.

A fost ultimul său eşec. într-o seară târziu, am primit un bilet scris în grabă de către soţia sa, implorându-mă să mă duc la ei.

„S-a întâmplat un lucru îngrozitor”, scria ea. „Charley a urcat în biroul lui după cină, spunând că «are de pus câteva lucruri la locul lor», cum zicea el, şi că nu vrea să fie deranjat. Presupun că, făcând curat pe birou, a umblat neatent cu revolverul pe care îl ţine tot timpul acolo, uitând, probabil, că era încărcat. Am auzit o împuşcătură şi am alergat în cameră, unde l-am găsit zăcând mort pe podea. Glonţul îi trecuse drept prin inimă.”

Nu era deloc tipul de om potrivit pentru un erou! Şi totuşi, nu ştiu. Poate că s-a luptat mai mult decât mulţi bărbaţi care învinq. În tribunalele lumii, suntem siliţi să judecăm numai după prezumţii, iar martorul principal, sufletul omului, nu poate fi chemat la bară.

îmi amintesc că într-o seară, la cină, discutam despre bravură, când un domn german aflat acolo ne-a spus o poveste al cărei erou era un ofiţer prusac.

— Nu vă pot menţiona numele lui, ne-a explicat prietenul nostru german, căci omul mi-a spus povestea confidenţial şi, deşi el personal, în virtutea faptelor sale de mai târziu, şi-ar putea permite să o facă publică, există alte motive pentru care nu ar trebui să se facă prea multă vâlvă în jurul ei.

Iată cum am aflat-o. Pentru o faptă cutezătoare din timpul scurtului război împotriva Austriei, i s-a acordat Crucea de Fier. Aceasta, după cum ştiţi cu toţii, este decoraţia cea mai preţuită în armata noastră; bărbaţii care au dobândit-o se făIesc cu ea şi, într-adevăr, au o oarecare scuză să se poarte astfel. El, dimpotrivă, o păstra încuiată într-un sertar al biroului şi nu o purta decât atunci când era obligat de eticheta oficială. Simpla ei vedere părea să îi provoace durere. Într-o zi l-am întrebat care era motivul. Suntem prieteni foarte vechi şi mi l-a spus.

Incidentul a avut loc pe când era tânăr locotenent.

Era, într-adevăr, prima sa luptă. Dintr-o întâmplare, a fost despărţit de compania sa şi, neputând să ajungă la aceasta, s-a alăturat unui regiment de linie staţionat în extrema dreaptă a liniilor prusace.

Eforturile inamicului erau îndreptate în principal către centrul extremei stângi şi, o vreme, tânărul nostru locotenent nu a fost decât un spectator de la distanţă al bătăliei. Dintr-odată însă, atacul şi-a schimbat direcţia şi regimentul s-a trezit ocupând o poziţie importantă şi critică. Obuzele au început să cadă neplăcut de aproape şi s-a dat ordinul ca oamenii să se culce la pământ.

Toţi s-au trântit cu faţa în jos şi au aşteptat. Obuzele brăzdau pământul în jurul lor, acoperindu-i cu noroi. O durere oribilă, pătrunzătoare izbucni în stomacul tânărului meu prieten, şi începu să urce încet. Atât capul, cât şi inima păreau că i se contractă şi se răcesc. Un obuz reteză capul omului de lângă el, împroşcându-i faţa cu sânge; o clipă mai târziu, un altul spintecă spatele unui biet soldat întins în faţa sa.

Corpul său părea că nu-i mai aparţine deloc. O creatură străină, crispată pusese stăpânire pe el. Ridicându-şi capul, privi atent în jur. El şi trei soldaţi – foarte tineri, ca şi el, care nu mai fuseseră în focul luptei – păreau a fi absolut singuri în iadul acela. Erau în ariergarda regimentului, iar configuraţia terenului îi ascundea complet de camarazii lor.

Cei patru s-au uitat unul la altul şi şi-au citit unul altuia gândurile. Lăsând puştile în iarbă, au început să se târască pe burtă, cu locotenentul în faţă, conducându-i, urmat de ceilalţi trei.

La câteva sute de iarzi în faţa lor se înălţa un mic deal abrupt. Dacă ar fi putut ajunge acolo, nimeni nu i-ar mai fi văzut. S-au grăbit, oprindu-se la fiecare treizeci de iarzi pentru a-şi trage sufletul, pornind din nou în fugă, mai repede ca înainte, sfâşiindu-şi carnea pe terenul accidentat.

În cele din urmă, au ajuns la poalele dealului şi, dându-i ocol, şi-au ridicat capetele ca să se uite înapoi. De

unde se aflau era imposibil să fie văzuţi din liniile prusace.

Au sărit în picioare şi au pornit într-o goană nebună. La zece paşi mai încolo, s-au trezit faţă în faţă cu o baterie de câmp austriacă.

Demonul care pusese stăpânire pe ei crescuse pe măsură ce fugeau. Nu mai erau oameni, erau animale înnebunite de teamă. Conduşi de aceeaşi nebunie care le îmboldeşte pe toate fiinţele cuprinse de panică să coboare în goană o pantă spre mare, aceşti patru oameni s-au aruncat, strigând şi cu sabia în mână, asupra bateriei; austriecii, uluiţi de atacul brusc şi neaşteptat, crezând că sunt atacaţi de un întreg batalion, au renunţat la luptă şi au dat bir cu fugiţii, coborând în dezordine panta.

La vederea austriecilor care fugeau, frica, la fel de subit cum îi cuprinsese, i-a părăsit şi nu au mai simţit decât dorinţa de a ciopârţi şi a omorî. Cei patru prusaci au alergat după inamici, lovind şi tăind în timp ce fugeau; şi când cavaleria prusacă sosi în vuiet de arme, descoperi că tânărul locotenent şi cei trei prieteni ai lui capturaseră două tunuri şi omorâseră zece inamici.

în ziua următoare, a fost convocat la cartierul general.

„Vă rog să fiţi atât de bun”, spuse şeful Statului-Major, „ca pe viitor să vă amintiţi că Maiestatea Sa nu le cere locotenenţilor săi să execute manevre pe propria răspundere şi, de asemenea, că atacarea cu trei oameni a unei baterii nu înseamnă război, ci o prostie fără margini. Ar trebui să fiţi trimis în faţa Curţii Marţiale, domnule!”

Apoi, pe un ton diferit, bătrânul ofiţer adăugă, cu un zâmbet:

„Cu toate acestea, vigilenţa şi îndrăzneala, tânărul meu prieten, sunt calităţi deosebite, mai ales când sunt încununate de succes. Dacă austriecii ar fi reuşit să implanteze o baterie pe dealul acela, ar fi fost foarte dificil să îi dislocăm. Poate că, în aceste împrejurări, Maiestatea Sa va trece cu vederea imprudenţa dumneavoastră.” „Maiestatea Sa nu numai că a trecut cu vederea imprudenţa, ci mi-a conferit Crucea de Fier”, conchise

prietenul meu. „Pentru reputaţia armatei, am considerat că este mai bine să păstrez tăcerea şi să o primesc. Dar, aşa cum poţi să înţelegi, vederea ei nu îmi aminteşte lucruri prea plăcute.”

*

Mă întorc la jurnalul meu şi văd că pe 14 noiembrie ne-am întâlnit din nou. Dar la această întrunire au fost prezenţi numai „Jephson, MacShaughnassy şi subsemnatul”; despre numele lui Brown nu mai găsesc de acum încolo nicio urmă. În ajunul Crăciunului, noi trei ne-am întâlnit din nou şi notele mele mă informează că MacShaughnassy a preparat un punci de whisky după o reţetă proprie, o însemnare sugestivă despre un Crăciun trist pentru noi trei. Se pare că nu am realizat nimic deosebit cu ocazia respectivă.

Apoi este o pauză până la 8 februarie, când adunarea s-a restrâns la „Jephson şi subsemnatul”. Cu o pâlpâire finală, ca a unei lumânări ce moare, în acest punct jurnalul meu devine clar, aruncând lumină asupra conversaţiei din acea seară.

Se pare că am discutat despre multe lucruri – despre foarte multe lucruri, de fapt, cu excepţia romanului nostru. Printre altele, am discutat despre literatură, în general.

— M-am săturat de această eternă pălăvrăgeală despre cărţi, spuse Jephson, de aceste articole critice pentru fiecare rând scris; de aceste nesfârşite cărţi despre cărţi; de aceste laude stridente şi învinuiri insistente; de această venerare prostească a romancierului Tom; de această ură prostească îndreptată împotriva poetului Dick; de această ciorovăială imbecilă legată de dramaturgul Harry. Nu există niciun pic de sobrietate sau de înţelegere în toate astea. Dacă îi asculţi pe Marii Preoţi ai Culturii, ai putea crede că omul a fost făcut pentru literatură, nu literatura pentru om. Gândirea a existat înainte de tipar, iar oamenii care au scris cele mai bune o sută de cărţi nu le-au citit niciodată. Cărţile îşi au locul lor în această lume, dar nu sunt scopul ei. Sunt doar lucruri care stau alături de carnea de vită şi de oaie, de mirosul mării, de atingerea

unei mâini, de amintirea unei speranţe şi de toate celelalte lucruri atunci când se face totalul la capătul a şaptezeci de ani de viaţă. Cu toate acestea, vorbim despre ele ca şi cum ar fi vocea Vieţii, când de fapt sunt doar ecoul ei slab. Poveştile sunt încântătoare *ca* poveşti – dulci ca primulele după o iarnă lungă, odihnitoare precum croncănitul ciorilor la asfinţit. Dar nu scriem „poveşti” acum; pregătim „documente umane” şi disecăm suflete.

Se întrerupse brusc în mijlocul tiradei.

— Ştii la ce mă fac să mă gândesc aceste „studii psihologice”, atât de la modă acum? întrebă el. La o maimuţă care caută de purici o altă maimuţă. Şi, la urma urmei, ce dezvăluie stiloul cu care facem disecţii? continuă el. Natura umană? Sau doar nişte rufărie de corp mai mult sau mai puţin lipsită de gust, care ascunde şi desfigurează natura umană? Există o poveste despre un vagabond bătrân, care, copleşit de nenorocire, a fost obligat să se retragă pentru o vreme într-un loc izolat din Portland. Gazdele sale, dorind să vadă cât mai mult posibil din oaspetele lor în timpul şederii sale limitate acolo, s-au apucat să-i facă baie. I-au făcu baie de două ori pe zi timp de o săptămână, de fiecare dată aflând mai multe despre el; până ce, în cele din urmă, au ajuns la o cămaşă de flanel. Şi au fost nevoiţi să se mulţumească doar cu asta, căci săpunul şi apa nu au izbutit să ajungă mai departe.

Vagabondul acela mi se pare simbolic pentru omenire. Natura Umană şi-a purtat convenţiile atât de mult timp, încât obiceiul a pus stăpânire pe ea. în acest secol al XlX-lea, este imposibil să spui unde sfârşesc hainele obiceiului şi unde începe natura umană. Virtuţile ne sunt predate ca o ramură a „comportamentului”; viciile ne sunt recunoscute ca vicii ale alcătuirii noastre. Religia atârnă, gata făcută, lângă leagănul nostru pentru a fi îmbrăcaţi cu ea de mâini iubitoare. Gusturile ni le dobândim cu dificultate; sentimentele le învăţăm pe de rost. Cu preţul unei suferinţe infinite, învăţăm să ne placă whisky-ul şi trabucurile, arta înaltă şi muzica clasică. într-o epocă îl admirăm pe Byron şi bem şampanie dulce;

douăzeci de ani mai târziu, este la modă să îl preferăm pe Shelley şi ne place şampania seacă. La şcoală ni se spune că Shakespeare este un mare poet, că Venus di Medici este o sculptură frumoasă; şi aşa, pentru tot restul vieţii, spunem mereu ce mare poet credem că este Shakespeare şi că, după părerea noastră, nu există o sculptură mai frumoasă decât Venus di Medici. Dacă suntem francezi, ne adorăm mama; dacă suntem englezi, iubim câinii şi virtutea. Plângem timp de douăsprezece luni moartea unei rude apropiate, dar pentru un văr de-al doilea suntem trişti doar trei luni. Omul bun are virtuţile sale reglementate spre care aspiră, păcatele sale reglementate pentru care se căieşte. Am cunoscut un om bun care era destul de tulburat pentru că nu avea mândrie şi în consecinţă nu putea să se roage pentru umilinţă într-un mod rezonabil. În societate, trebuie neapărat să fii cinic şi rău cu moderaţie; în viaţa boemă, trebuie să fii un nonconformist convenţional. îmi amintesc că mama mea o dojenea pe o prietenă, actriţă, care îşi părăsise soţul devotat şi fugise cu un comediant de mâna a doua, dezagreabil şi urât. (Asta s-a petrecut demult.)

„Trebuie să fii nebună”, spunea mama. „Ce naiba te-a determinat să faci un asemenea pas?”

„Draga mea Emma”, replică doamna, „ce altceva era să fac? Ştii că nu mă prea pricep să joc. Trebuia să fac *ceva* pentru a arăta că sunt actriţă.”

Suntem nişte marionete îmbrăcate de gală. Vocea noastră este vocea păpuşarului nevăzut, Convenienţa; chiar mişcările pasiunii şi ale durerii nu sunt decât reacţii la smuciturile lui. Omul seamănă cu unul dintre acele pachete uriaşe pe care le vezi în braţele doicilor. Este foarte voluminos şi foarte lung; arată ca o masă de dantelă delicată, de blană bogată şi de ţesături fine; iar undeva, ascuns vederii, printre găteli, se află o bucată mică şi roşie de umanitate uluită, care nu vorbeşte, ci strigă prosteşte.

Este doar o poveste, continuă el, după o lungă pauză, rostindu-şi mai degrabă propriile gânduri cu voce tare decât vorbind cu mine. Stăm la mesele noastre, ne gândim

şi iar ne gândim, scriem şi iar scriem, dar povestea e mereu aceeaşi. Oamenii au spus-o şi tot ei au ascultat-o cu mulţi ani în urmă; ne-o spunem unul altuia şi astăzi; ne-o vom spune unul altuia şi peste o sută de ani, iar povestea este aceasta: „Au fost odată ca niciodată un bărbat şi o femeie care îl iubea”. Micul critic strigă că nu este nouă şi cere ceva proaspăt, crezând – aşa cum fac copiii – că există lucruri stranii pe lume.

*

în acest punct, notele mele se opresc şi nu mai urmează nimic în caiet. Dacă vreunul dintre noi s-a mai gândit la roman, dacă ne-am mai întâlnit ca să discutăm despre el, dacă a fost început vreodată, dacă a fost abandonat... nu pot să spun. Există un basm pe care l-am citit cu mulţi, mulţi ani în urmă şi care nu a încetat niciodată să mă urmărească. Vorbeşte despre un băieţel care s-a urcat odată pe, un curcubeu. La capătul curcubeului, chiar în spatele norilor, a descoperit un oraş minunat. Casele erau din aur, străzile erau pavate cu argint, iar lumina care strălucea deasupra lui era asemenea luminii ce se revarsă deasupra lumii adormite în zori. în acest oraş erau palate atât de frumoase încât numai privindu-le ţi se îndeplineau toate dorinţele. Templele erau atât de perfecte încât celor care îngenuncheau acolo le erau iertate păcatele. Şi toţi bărbaţii care locuiau în acest oraş minunat erau nobili şi buni, iar femeile mai frumoase decât femeile din visurile unui tânăr. Iar numele oraşului era „Oraşul lucrurilor pe care oamenii au avut de gând să le facă”.

CUPRINS

Prolog 5
Capitolul I 11
Capitolul ÎI 42
Capitolul III 66
Capitolul IV 86
Capitolul V 107
Capitolul VI 132
Capitolul VII 158

Capitolul VIII 176
Capitolul IX 200
Capitolul X 224
Capitolul XI 244
Capitolul XII 269
Editura LEDA – Grupul Editorial CORINT
Difuzare şi Clubul Cărţii
Str. Teodosie Rudeanu nr. 21
Sector 1, Bucureşti
Tel.: 222.19.49, 223.19.28, 222.40.34.
Fax: 222.71.78
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.edituracorint.ro

Format: 24/6lx86; Coli tipo: 12
Tipărit la S.C. DON-STAR S.R.L. Galaţi,
Str. 1 Decembrie 23 Tel./Fax: 0236-492587